

Cours rationnel et complet
d'esperanto : la langue
internationale (2e éd. revue
et corrigée) / [préface de
Henri [...]]

. Cours rationnel et complet d'esperanto : la langue internationale (2e éd. revue et corrigée) / [préface de Henri Barbusse]. 1926-1928.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

- La réutilisation non commerciale de ces contenus ou dans le cadre d'une publication académique ou scientifique est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source des contenus telle que précisée ci-après : « Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France » ou « Source gallica.bnf.fr / BnF ».

- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service ou toute autre réutilisation des contenus générant directement des revenus : publication vendue (à l'exception des ouvrages académiques ou scientifiques), une exposition, une production audiovisuelle, un service ou un produit payant, un support à vocation promotionnelle etc.

[CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter utilisation.commerciale@bnf.fr.

LA LANGUE INTERNATIONALE

8° X
18054

COURS RATIONNEL ET COMPLET D'ESPERANTO

Préface de HENRI BARBUSSE

— Quand ils se comprendront, —
— les peuples s'uniront. —

ÉDITÉ PAR LA
FÉDÉRATION ESPÉRANTISTE OUVRIÈRE

177, Rue de Bagnole, 177

PARIS, 20°

Section belge : 24, Rue de Sévigné, ANDERLECHT, BRUXELLES

Section suisse : Les Epinettes, LAUSANNE

1926

*Pour que les peuples s'entendent, il faut
d'abord qu'ils entendent.*

*Que l'Esperanto rende l'ouïe à ces sourds
dont chacun, depuis des siècles, est muré
dans son langage.*

ROMAIN ROLLAND.

COURS
RATIONNEL ET COMPLET
D'ESPERANTO

8 X

48054

*L'émancipation des travailleurs
sera l'œuvre des travailleurs eux-
mêmes.*

KARL MARX.

CE MANUEL, COMPOSÉ
PAR DES TRAVAILLEURS,
A ÉTÉ ÉDITÉ GRACE A DES
SOUSCRIPTIONS ÉMANANT
EXCLUSIVEMENT
DE CAMARADES OUVRIERS

LA LANGUE INTERNATIONALE

COURS RATIONNEL ET COMPLET D'ESPERANTO

(DEUXIÈME ÉDITION, REVUE ET CORRIGÉE)

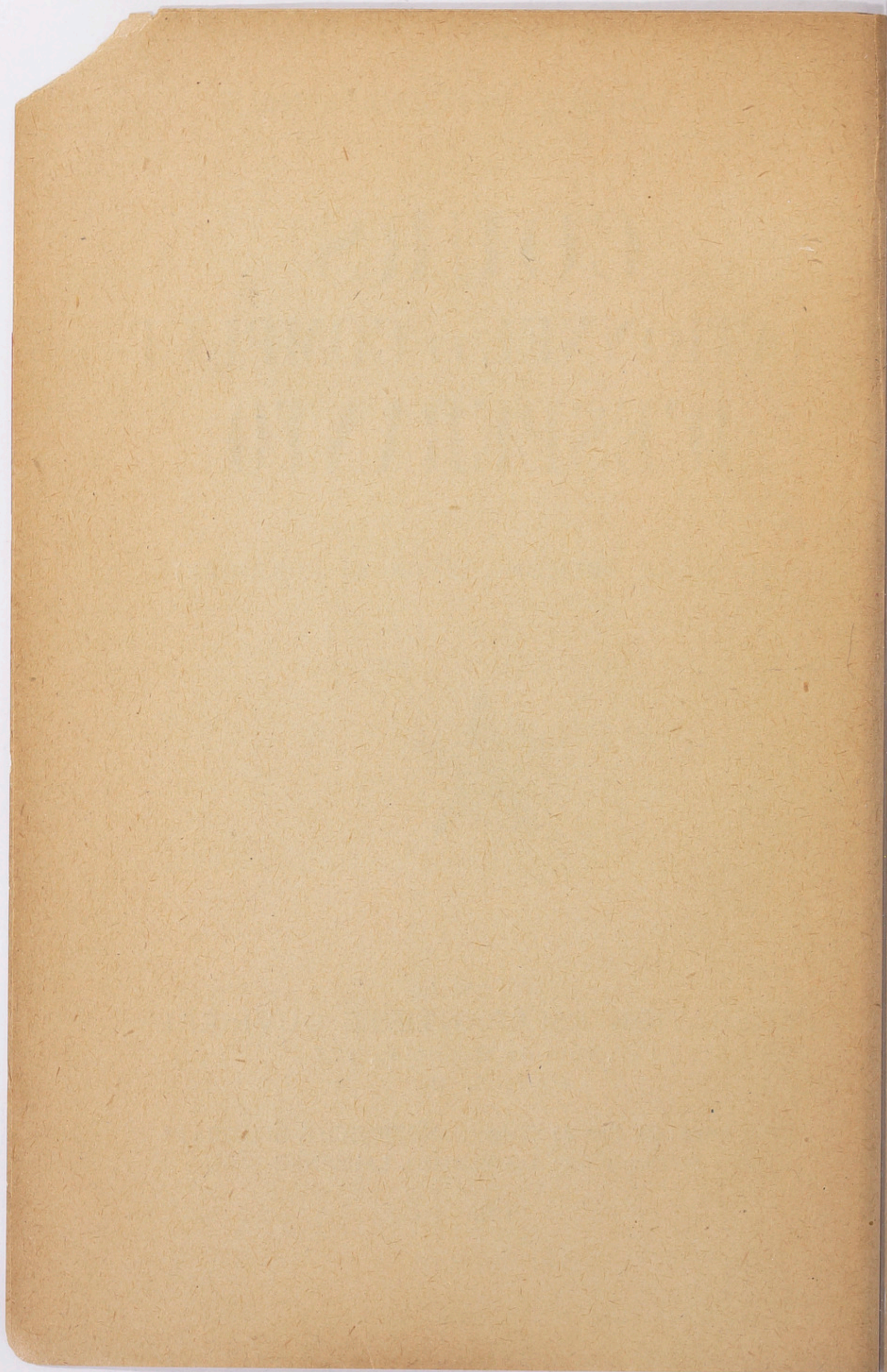

ÉDITÉ PAR LA
FÉDÉRATION ESPÉRANTISTE OUVRIÈRE
177, Rue de Bagnolet, 177
PARIS, 20^e

Section belge : 24, Rue de Sévigné, ANDERLECHT, BRUXELLES
Section suisse : Les Epinettes, LAUSANNE

—
1926
—

Tous droits réservés

PRÉFACE

Nous sommes à une époque du monde dont plus qu'en aucune circonstance du long drame historique, on peut dire qu'elle est une époque de transition. Les grandes masses humaines qui sont la vie du globe et le souffle de l'histoire, sont en train de sortir d'une léthargie qui dure depuis les époques les plus reculées, depuis les âges confus où la mythologie se mêle aux événements réels. Non seulement les lois et les institutions, mais les principes mêmes sur lesquels elles sont fondées commencent à apparaître comme ayant fait leur temps et à tomber en ruines. C'est un réveil énorme qui se prépare et une renaissance définitive qui germe.

Mais tous les progrès dont est composé ce grand progrès qu'on entrevoit dans les perspectives déjà radieuses de l'avenir, sont tellement divers et tellement multiples qu'on ne sait pas toujours, en vérité, comment il faut s'y prendre pour aller de ce qui est à ce qui doit être. Par quoi commencer ? Il faut faire appel à la raison qui est l'apanage le plus précieux de l'être humain pour apporter de l'ordre et de la méthode dans le grand renouvellement des réglementations et des choses. Il faut d'abord que les hommes, s'ils veulent se libérer de leurs chaînes séculaires et de toutes les légendes et erreurs pires que des chaînes qui ont jusqu'ici maintenu leur troupeau dans l'obéissance, il faut qu'ils se comprennent. Pour qu'ils se comprennent il faut qu'ils parlent la même langue.

Certes, il n'est pas nécessaire pour compatir à la souffrance d'autrui, pour être révolté par l'injustice, de parler la même langue que les victimes. Il n'en est pas moins vrai

que les bonnes volontés qui nous portent les uns vers les autres, que les axiomes de bon sens qui font que nous entrevoyons des ressemblances et des solidarités profondes, sont presque toujours enrayés dans la pratique par la confusion des langues qu'un mythe biblique judicieux a montré comme un fléau envoyé par la divinité pour punir les hommes.

Ceux qui ont conçu l'idée d'une langue internationale ont eu cette gloire et ce génie d'entreprendre l'union des hommes par le commencement. Il n'est que trop évident que si les multitudes ont été jusqu'ici séparées et hostiles, c'est qu'elles ont été excitées les unes contre les autres par des procédés artificiels ne tenant pas devant l'intelligence et la conscience. Le dialogue sincère de deux hommes sincères officiellement ennemis parce qu'appartenant à deux pays différents fait ressortir fatalement tout le mensonge social. Si modeste qu'il paraisse, au milieu de tout l'épanouissement des grandes idées de fraternité et de raison, l'apport de la langue internationale est d'un ordre immédiat et pratique incomparable. Elle déblaie tout, elle laisse le champ libre à la manifestation de la vérité et c'est tout ce que demandent les opprimés et les amis des opprimés. Il est naturel que ceux qui souffrent des mêmes maux se réunissent. Oeuvre de savoir et œuvre de bon sens, la langue commune est le premier outil par lequel tous les prolétaires et tous les souffrants se fraieront passage de l'un à l'autre.

On pourrait être effrayé par la difficulté, la complication pratique d'adjoindre à toutes ses occupations l'étude d'une nouvelle langue, si celle qui émerge aujourd'hui, définitivement, de toutes les tentatives antérieures ou postérieures, l'Esperanto, n'avait été conçue avec une miraculeuse et impeccable simplicité. Ce qui fait que les langues vivantes sont laborieuses et difficiles, c'est leur richesse même, c'est l'accumulation des cas exceptionnels, des particularités spécifiques à chacune d'elles, l'innombrable gamme des nuances, en un mot, un perfectionnement que les raffinements littéraires et artistiques ont poussés jusqu'à un degré presque indicible. Cette opulence des langues vivantes enrichit le trésor artistique, mais, en aggravant les barrières entre les

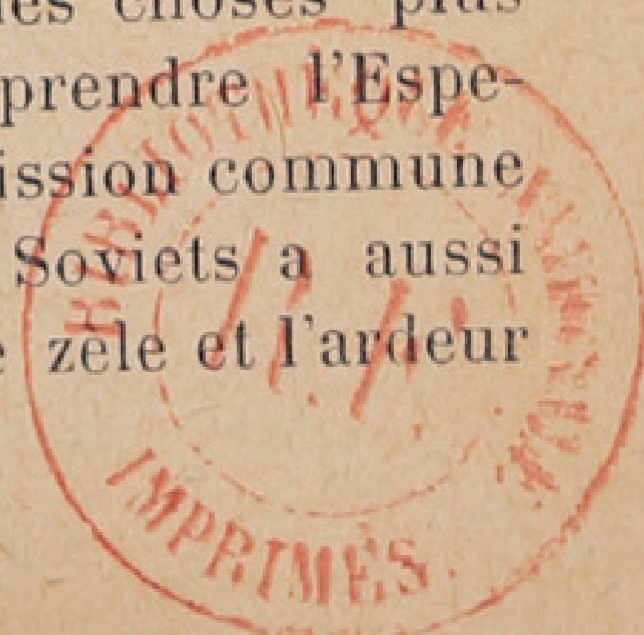
nations, en défendant avec plus d'âpreté l'âme de chaque grand pays contre les autres, elle appauvrit aussi les hommes.

L'Esperanto est une langue logique, c'est une langue schématique, dépouillée avec une scientifique précision de toute espèce de complication grammaticale. Elle se construit mathématiquement et pour ainsi dire automatiquement. Quelques racines, puisées avec discernement et équité dans le grand réservoir hétéroclite du monde, suffisent, puis quelques préfixes et suffixes et quelques formules de calcul grammatical élémentaire, et cela lui permet de suivre ensuite dans tous les sens et dans toutes les nuances, les complications de la pensée.

Cette admirable architecture linguistique dont la souple perfection est d'une beauté puérile, est le fruit d'intuitions profondes et le résultat de travaux immenses. Ce nouveau traité la présente d'une façon limpide. Il s'attache à faire saisir d'abord l'esprit de la construction esperantiste. Il en montre le positivisme irréductible et, dès lors, on comprend pour ainsi dire cette langue et l'on n'a plus besoin que d'un léger effort pour se l'assimiler. Grâce soient rendues aux auteurs qui, par l'intelligente clarté de leur plan, ont su faire plus et mieux que les excellents traités déjà existants.

Voilà donc un labeur qui dès aujourd'hui se présente, indispensable et exigeant, devant tous ceux qui ont conscience de leur intérêt d'homme et qui ont aussi conscience que tous les intérêts des hommes n'en font qu'un. Longtemps considéré, même par ceux qui s'occupaient de sa diffusion, comme une sorte de distraction mondaine, de raffinement de la politesse cosmopolite, l'Esperanto revient enfin à sa place, qui est à la base même de tout l'idéal social et moral des temps nouveaux. Il jouera un rôle dans le rapprochement des innombrables armées de la souffrance et de l'exploitation. Il est, bon gré mal gré, la première pierre du vaste changement monumental que nous rêvons.

Il ne faut pas dire : Il y a actuellement des choses plus importantes et plus urgentes à faire que d'apprendre l'Esperanto. On n'a plus le droit de différer cette mission commune qui se présente à chacun. La République des Soviets a aussi en ce moment autre chose à faire qu'à user le zèle et l'ardeur

de ses croyants à des besognes secondaires. Et la Russie s'est largement, nous en avons eu les preuves après quelques semblants de démentis, occupée de l'Esperanto.

Il y a déjà partout dans le monde des centres espérantistes. Il y en a à peu près autant que de centres socialistes. Il faut que ceux-ci prennent ceux-là à leur compte, que les espérantistes qui ne comprenaient pas encore tout ce que peut signifier l'Esperanto au point de vue de la libération humaine, viennent au socialisme. Ils y sont préparés par la qualité purement internationaliste et humaine du travail qu'ils accomplissent. Tout socialiste doit être un espérantiste et tout espérantiste est ou doit être un socialiste.

HENRI BARBUSSE.

Les contes et anecdotes qui font le charme de ce manuel sont extraits des ouvrages suivants que nous recommandons vivement :

Unua Legolibro, de Kabe;
Libro de l'Humoraĵo, de Paul de Lengyel;
Esperanta Legolibro, de Vilho Setälä;
Tra la Mondo, de Paul Bennemann.

AVANT-PROPOS

Avant d'entrer dans l'étude de la langue internationale, il sera peut-être agréable aux camarades de lire quelques lignes sur l'histoire de l'Esperanto, — histoire très brièvement racontée ici.

C'est en 1879, après un labeur acharné, que le russe Zamenhof termina l'idiome qui, d'après lui, devait efficacement contribuer à l'abolition des frontières entre les peuples.

A ce moment, considérant la langue dans son ensemble, Zamenhof eut l'impression qu'elle était parfaite. C'est alors, qu'avec quelques amis de collège, il se mit à la pratiquer.

Bien vite, l'auteur de l'Esperanto vit sa première impression changer. Son œuvre qui, théoriquement, lui avait semblé irréprochable et parfaitement viable, se révélait, à la pratique, comme insuffisante, trop rigide et sans vie. Zamenhof ne désespéra pas. Avec un acharnement auquel l'humanité doit rendre un hommage reconnaissant, il entreprit l'amélioration, la mise au point de son travail.

Guidé par une pratique constante avec ses proches — mais surtout personnelle — stimulé par l'ardent désir d'atteindre le but qu'il s'était donné, et servi par un rare génie, Zamenhof mit six ans pour apporter à son entreprise les modifications et perfectionnements qui devaient faire de l'Esperanto, sinon un idiome parfait — quelle œuvre humaine est donc parfaite? — au moins une langue d'une perfection relative.

Cet Esperanto amélioré, mis au point, est très différent de l'Esperanto primitif dont il ne rappelle que les traits généraux.

Son travail terminé, et désirant le publier, Zamenhof se met à la recherche d'un éditeur mais, après deux ans d'échecs divers, il se décide à éditer lui-même son œuvre dont le premier fascicule paraît en 1887 sous le pseudonyme : *docteur Esperanto* — le nom est resté à la langue.

Les débuts de l'Esperanto furent assez pénibles. En raison du récent fiasco du *Volapük* — admirablement conçu mais qui n'avait pu résister à l'épreuve pratique — la nouvelle langue fut accueillie avec une fraîcheur renforcée du scepticisme que provoque invariablement toute nouveauté. Cependant, la langue se répand, et quel-

ques années après son apparition, elle a déjà des adeptes un peu partout dans le monde.

C'est alors qu'un fait — d'ailleurs très humain — se produit.

Avant d'atteindre les couches populaires, l'Esperanto s'était répandu dans les milieux dits « compétents ». Des linguistes « éminents », des philologues « distingués » s'intéressèrent au nouvel idiome. Et ces « techniciens », c.-à-d. ces hommes dont c'est le métier de s'occuper de langues et qui, jusqu'alors, s'étaient montrés incapables d'inventer ou, plus simplement, de combiner le langage commun que les humains attendaient, nous les avons vus se ruer à l'assaut du pauvre Esperanto et, scalp en main, le disséquer à qui mieux mieux. A coups de sentences « scientifiques » et au nom de la logique transcendante ils proclamèrent que l'Esperanto — dont, cependant, ils ne niaient pas la valeur — avait des défauts ici, là, un peu partout... Du reste, ces « éminences distinguées » n'étaient pas toujours d'accord sur les réformes à faire : tel point qui semblait défectueux à l'une d'elles paraissait merveilleux à une autre. Ce fut la période des discussions et, aussi, des projets présentés comme autant d'esperantos améliorés et... mis au point.

L'étude de ces divers projets qui, en somme, n'étaient que des déformations de l'Esperanto (1), a amené l'immense majorité des esperantistes à se ranger à l'avis, qu'avec une remarquable prescience, quelqu'un avait formulé :

A quelque point de vue qu'on l'envisage, l'Esperanto est une œuvre de très haute logique et d'un sens pratique admirable. Il est si pleinement conforme au vrai programme de la langue internationale, que tout nouveau système ne pourrait l'égaliser qu'en le pastichant d'une manière évidente ou plutôt en l'imitant complètement. Aussi pouvons-nous dormir en paix. Jamais nous n'aurons besoin d'abandonner l'Esperanto : on ne nous donnera pas mieux.

L. DE BEAUFONT,
(auteur de l'Ido).

S'il est exact que l'Esperanto primitif avait besoin d'être réformé, son véritable réformateur fut, comme il est dit plus haut, son auteur lui-même. Et si l'on compare la réforme accomplie par Zamenhof avec celles qui furent tentées depuis, l'on constate que de tous ces réformateurs et autres « metteurs-au-point », l'auteur de l'Esperanto est le seul qui ait eu ce qu'on est convenu d'appeler :

---

(1) Maintenant que nous avons l'Esperanto, n'importe qui, même si l'on n'est pas un « savant », peut faire une langue internationale. Il n'y a qu'à changer la marque du pluriel, modifier les pronoms, introduire des exceptions dans les règles grammaticales, bouleverser le vocabulaire et présenter cette « réforme » comme la langue la plus simple, la plus facile, la plus précise, la plus internationale, etc.. etc.

le doigté linguistique. Tel qu'il est, l'Esperanto constitue un système linguistique complet, merveilleux de simplicité, de précision et de logique. S'appuyant sur une « Règle Fondamentale » qui en régit l'évolution, cette langue s'enrichit et se perfectionne constamment, — ce dont les camarades se rendront compte à mesure qu'ils avanceront dans l'étude du présent manuel.

* * *

Il n'est personne, aujourd'hui, qui n'ait lu au moins quelques lignes sur les mérites de l'Esperanto. Tout le monde sait que, malgré son extrême précision, la langue est d'une assimilation facile. Sans faire de comparaison absolue on peut dire, en effet, que l'Esperanto est bien des fois plus facile que la plus facile de nos langues nationales, tout en ayant ses qualités.

Si pour apprendre l'Esperanto nous nous servons de manuels un peu gros, comportant un assez grand nombre de leçons et d'exercices, ce n'est pas tant pour l'étude proprement dite de la langue, mais pour montrer comment se rendent, en Esperanto, les illogismes, les expressions de notre langue maternelle.

* * *

Actuellement la langue internationale est répandue dans le monde entier — son développement, ralenti pendant la guerre, reprend vigoureusement.

Bien qu'il soit extrêmement intéressé à l'adoption d'un langage commun, le prolétariat mondial n'a, jusqu'ici, pas suffisamment porté attention à l'Esperanto. Endormis par des discours, chaque jour renouvelés, sur la fraternité des peuples et l'abolition des frontières, les travailleurs commencent seulement à comprendre qu'*entre les peuples il n'existe qu'une seule barrière : c'est la barrière des langues.* Que cette barrière tombe et l'union des peuples sera rendue possible.

En tous pays — mais plus particulièrement en Russie, en Allemagne et dans les pays balkaniques — on voit, enfin, le monde ouvrier s'intéresser à l'Esperanto. Partout, l'on semble comprendre que si la langue internationale n'est pas la panacée devant apporter le bonheur universel, au moins apporte-t-elle aux peuples le moyen pratique et **à la portée de tous** de s'entre-comprendre.

En France, l'Esperanto commençait à pénétrer dans nos milieux prolétariens lorsque survint la guerre. Nos groupes, bouleversés par la tuerie, se reforment, et c'est afin de faciliter aux camarades

l'étude de la langue internationale que la FÉDÉRATION ESPÉRANTISTE OUVRIÈRE — fondée aussitôt après la guerre — a composé et édité ce cours rationnel d'Esperanto.

*
*
*

Le cours comprend deux parties.

Dans la première — la principale — qui consiste en 17 leçons (y compris la leçon préparatoire et la leçon complémentaire) sont exposées et amplement commentées les règles de l'Esperanto.

La seconde partie traite, en 12 chapitres, des points grammaticaux secondaires, c.-à-d. qu'y sont expliqués les rapports de la syntaxe du français avec la langue internationale.

Le présent manuel, qui pourra être employé avec profit dans nos cours ouvriers, a été composé selon un plan qui permettra à tout camarade isolé d'apprendre la langue seul. A ces camarades, qui étudieront l'Esperanto sans autre guide que ce livre, nous faisons seulement deux recommandations :

1° Lire à haute voix *tous* les mots en esperanto, qu'ils soient dans les exemples, dans les exercices ou dans les textes suivis ;

2° Ne jamais passer à une leçon avant de bien savoir la leçon précédente.

Camarades, au travail ! Apprenons et répandons la langue internationale ! Par là nous appliquons l'article premier du programme du vrai internationaliste.

FÉDÉRATION ESPÉRANTISTE OUVRIÈRE.

Aux Professeurs

Il a été édité pour les professeurs, en noir, sur papier Canson, grand format (55 × 40), la série des 15 gravures du « Cours rationnel et complet d'Esperanto ».

Ces gravures peuvent être très facilement coloriées. Fixées devant les élèves, elles apportent une aide précieuse, dans les cours, pour les exercices de conversation.

La série de 15 gravures. . . . . . 25 francs

chez L. GLODEAU, 177, rue de Bagnolet, Paris (XXe).

(Chèque postal 26.132 Paris)

UN PEU DE GRAMMAIRE

Si, pour apprendre une langue, l'étude de la grammaire n'est pas indispensable, elle est au moins nécessaire, surtout si l'on veut faire des progrès rapides dans la langue : les règles grammaticales sont comme des jalons plantés sur la voie de l'étude et qui guident celui qui s'y engage.

Les règles de l'Espéranto sont peu nombreuses, courtes et claires. Toutefois, pour aider à les comprendre mieux et plus vite, nous allons revoir les principaux points de la grammaire française, que presque tous bien souvent oublient dès qu'ils sont sortis de l'école. Pour ceux qui n'auront pas oublié, cette leçon de grammaire sera superflue, mais il est probable qu'elle profitera au plus grand nombre. Nous passerons, d'ailleurs, très rapidement et d'une façon surtout pratique.

LE MOT

Pour exprimer notre pensée nous nous servons de **mots**.

Ex. : *maison, écrire, espérance*, sont des mots.

Le *mot* est composé d'une ou de plusieurs syllabes. Une syllabe c'est une ou plusieurs lettres ne formant qu'un son.

Ex. : chat, des, bon, sont des mots d'une syllabe parce qu'ils se prononcent d'une seule émission de voix.

Les mots : cheval, bâton, ont 2 syllabes, tandis que : liberté en a 3, fraternité 4 et solidarité 5.

Pour exprimer toutes les idées, toutes les nuances de la pensée il y a des mots de catégories diverses, c'est-à-dire des mots jouant des rôles différents.

On compte, généralement, dix espèces de mots : le *nom* (ou substantif), l'*article*, l'*adjectif*, le *pronom*, le *verbe*, le *participe*, la *préposition*, l'*adverbe*, la *conjonction* et l'*interjection*.

Nous allons, brièvement, examiner chacun d'eux.

LE NOM

Le **nom**, qu'on appelle aussi **substantif**, est un mot servant à désigner les personnes ou les choses. On distingue le **nom propre** et le **nom commun**.

Le **nom propre** ne s'applique qu'à un seul individu ou à un seul objet pour le distinguer de tous les autres individus, de tous les autres objets.

Ex. : *Méditerranée, Jaurès, Amérique, Berlin* sont des noms propres parce qu'ils ne désignent qu'une seule mer, qu'un seul individu, qu'un seul pays, qu'une seule ville. Mais, *cheval, ouvrier, syndicat* sont des **noms communs** parce qu'ils peuvent désigner n'importe quel cheval, n'importe quel ouvrier, n'importe quel syndicat.

Les noms de famille sont des noms propres.

MASCULIN — FÉMININ

Les noms **masculins** sont les noms d'être **mâles**.

On peut les faire précéder de **le** ou **un**.

Ex. : (le) *Tsar*, (un) *héros*.

Les noms **féminins** sont les noms d'êtres **femelles**.

On peut les faire précéder de **la** ou **une**.

Ex. : (la) *Tsarine*, (une) *héroïne*.

Le masculin et le féminin s'appellent **les deux genres**.

SINGULIER — PLURIEL

Quand il n'est question que d'un seul objet ou d'un seul être, cela s'appelle le **singulier**.

Ex. : *un journal, une doctoresse*.

S'il est question de plusieurs personnes ou de plusieurs choses, cela s'appelle le **pluriel**.

Ex. : *deux camarades, plusieurs chansons*.

Le singulier et le pluriel s'appellent **les deux nombres**.

L'ARTICLE

L'**article** c'est ce petit mot **le, la** ou **les** que l'on met devant les noms quand on veut désigner plus particulièrement la (ou les) personne ou la chose mentionnée. On dit *le* pour le masculin, *la* pour le féminin, *les* pour le pluriel des deux genres.

Ex. : *le* père Jean, *la* Bourse est grande, *les* grévistes triomphent.

Cet article *le, la, les* s'appelle l'**article défini**.

Nous avons, en français, un autre article qui s'appelle l'**article indéfini** : **un** pour le masculin, **une** pour le féminin, et **des** pour leur pluriel. On appelle cet article **indéfini** parce qu'il porte en lui une idée de vague, d'imprécision.

Ex. :

un camarade est venu me voir (c'est-à-dire un camarade quelconque),
une œuvre d'art est toujours appréciée,
des chambres trop petites sont insalubres.

L'ADJECTIF

Le mot **adjectif** signifie : *qui est joint*. L'adjectif est un mot joint aux noms pour qualifier ou déterminer les êtres, choses ou objets que ces noms représentent. Dans :

Un homme <i>bon</i>	}	Les mots : <i>bon, méchant</i> , indiquent une qualité (la bonté) et un défaut (la méchanceté). Ce sont des adjectifs qualificatifs .
Un homme <i>méchant</i>		

<i>Cette</i> femme (démonstratif)	}	Les mots : <i>cette, quelle, ma, seconde, certaine</i> , qui déterminent différemment le substantif <i>femme</i> , sont des adjectifs déterminatifs . Ils servent à <i>montrer, interroger</i> , ou ils indiquent la <i>possession, l'ordre</i> ou un caractère quelconque.
<i>Quelle</i> » (interrogatif)		
<i>Ma</i> » (possession)		
<i>Seconde</i> » (ordinal)		
<i>Certaine</i> » (indéfini)		

LE PRONOM

Le **pronom** est un mot qui tient la place d'un nom qu'on ne veut pas répéter.

Ex. : *le prêtre est encore puissant, mais il disparaîtra.*

Littéralement la phrase signifie : le prêtre est encore puissant, mais le prêtre disparaîtra. C'est donc pour ne pas répéter *le prêtre* que nous employons **il** qui est un pronom.

Il y a plusieurs sortes de pronoms : les pronoms *personnels, possessifs, démonstratifs, interrogatifs* et *indéfinis*.

Le **pronom personnel** indique *la personne*, c'est-à-dire le rôle de l'individu dans la phrase. Il y a trois personnes : celle qui parle (1re personne), celle à qui l'on parle (2e personne), celle de qui l'on parle (3e personne).

Le **pronom possessif** indique un individu ou un objet possédé par l'une des trois personnes.

PRONOMS PERSONNELS

1 ^{re} personne du singulier .	Je
2 ^e personne »	Tu
3 ^e personne »	Il (elle)
1 ^{re} personne du pluriel .	Nous
2 ^e personne »	Vous
3 ^e personne »	Ils (elles)

PRONOMS POSSESSIFS

Le mien	La mienne
Le tien	La tienne
Le sien	La sienne
Le nôtre	La nôtre
Le vôtre	La vôtre
Le leur	La leur

Le pronom démonstratif indique un individu ou un objet que l'on montre.

Ex. : Regarder *ceci, cela, celui-ci* (celui-là, celle-ci, celle-là, etc.)

Le pronom interrogatif demande des noms de personnes, d'animaux ou de choses.

Ex. : **qui** voyez-vous? **que** voyez-vous? (lequel, laquelle, lesquels, lesquelles).

Le pronom indéfini indique un être peu caractérisé, vague, indéfini.

Ex. : **on** vient, **quelqu'un** écoute, **certains** disent.

On remarque que la classification des pronoms est à peu près la même que celle des adjectifs.

LE VERBE

Le **verbe** est le mot qui exprime toutes les actions que nous faisons ou pouvons faire. *Marcher, travailler, écrire, lire* étant des **actions**, les mots *marcher, travailler, écrire, lire* sont des **verbes**.

Le verbe sert aussi à marquer un **état**, c'est-à-dire la situation dans laquelle se trouve un être, une chose. Dans la phrase : *être bien portant*, le mot *être* qui est un verbe, n'exprime pas une action mais marque un état. Dans celle-ci : *paraître mécontent*, le mot *paraître*, qui est un verbe marque encore un état.

La manière la plus ordinaire d'écrire un verbe s'appelle l'**infinitif**. En français, on classait autrefois les verbes en quatre conjugaisons suivant la terminaison de l'infinitif.

1 ^o les verbes se terminant en	er :	<i>travailler, aimer, parler, etc.</i>
2 ^o » »	ir :	<i>finir, partir, venir, etc.</i>
3 ^o » »	oir :	<i>recevoir, voir, avoir, etc.</i>
4 ^o » »	re :	<i>rendre, faire, être, etc.</i>

Chacun de ces infinitifs appartenait à une **conjugaison**. Nous avons donc en français quatre conjugaisons.

La **conjugaison** c'est l'ensemble des formes que reçoit un verbe, c'est-à-dire l'ensemble des manières dont on l'écrit. Ces formes varient suivant que le verbe exprime une idée *présente*, *passée* ou *future*. Prenons, en exemple, le verbe **être** que nous allons conjuguer au **présent**, au **passé** et au **futur**.

PRÉSENT	PASSÉ (IMPARFAIT)	FUTUR
Je suis	J'étais	Je serai
Tu es	Tu étais	Tu seras
Il (ou elle) est	Il (ou elle) était	Il (ou elle) sera
Nous sommes	Nous étions	Nous serons
Vous êtes	Vous étiez	Vous serez
Ils (ou elles) sont	Ils (ou elles) étaient	Ils (ou elles) seront

Dans la variété de ces formes, *suis*, *es*, *sommes*, *seriez*, *seront*, etc., il arrive que l'on ne reconnaît même plus le verbe.

Ces modifications du verbe qui servent à exprimer le présent, le passé et l'avenir se nomment **temps**.

Le verbe varie encore suivant la manière dont l'idée est exprimée : ces modifications s'appellent **modes**. La manière ordinaire dont on exprime les choses : **passées**, **présentes** ou **futures** se nomme le *mode indicatif*.

Le *mode conditionnel* exprime une condition : (si...). Le *mode impératif* marque l'ordre, le commandement : (je veux...). Le *mode subjonctif* marque le désir : (il faudrait que...).

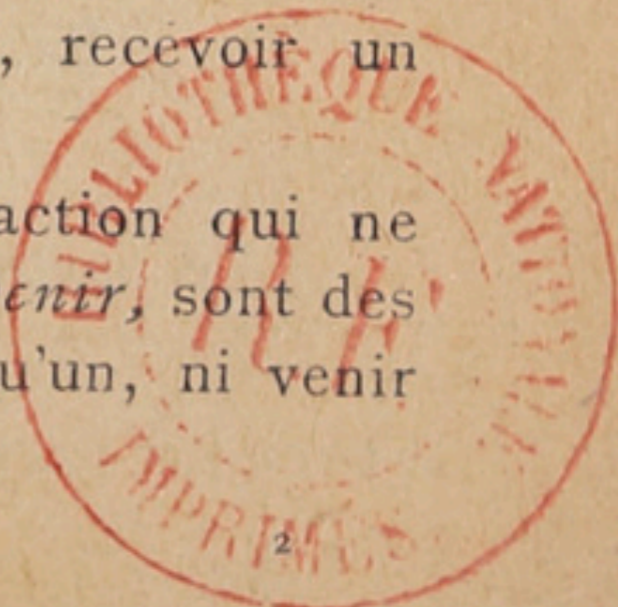
CONDITIONNEL	IMPÉRATIF	SUBJONCTIF
Je serais		Que je sois
Tu serais	Sois	Que tu sois
Il (ou elle) serait		Qu'il (ou qu'elle) soit
Nous serions	Soyons	Que nous soyons
Vous seriez	Soyez	Que vous soyez
Ils (ou elles) seraient		Qu'ils (ou qu'elles) soient

Il y a plusieurs catégories de verbes ; nous mentionnerons les deux principales : les verbes **actifs** et les verbes **neutres**.

Les verbes actifs sont ceux qui expriment une action *qui sort* de celui qui la fait.

Ex. : *faire*, *écrire*, *recevoir*, *recruter* sont des verbes actifs parce que l'on peut faire du pain, écrire une lettre, recevoir un colis, recruter quelqu'un.

Les verbes neutres sont ceux qui expriment une action qui ne *va pas hors* de celui qui l'accomplit. Ainsi, *dormir*, *venir*, sont des verbes neutres parce que l'on ne peut dormir quelqu'un, ni venir quelque chose.

Les verbes actifs ont un complément direct, tandis que les verbes neutres n'en peuvent avoir. (Les verbes actifs sont aussi appelés *transitifs* et les verbes neutres *intransitifs*.)

Les verbes **avoir** et **être** sont appelés **verbes auxiliaires** parce qu'ils servent à former les temps composés des autres verbes. Ex. :

Il *avait* travaillé longtemps.

Si vous *étiez* venu, vous *l'auriez* écouté avec plaisir.

LE PARTICIPE

Les **participes** sont des adjectifs formés avec les verbes.

Ces adjectifs, formés des verbes, marquent, comme les autres adjectifs, une *qualité*, un *état*.

Mais pour que cette qualité, cet état existe il a fallu d'abord qu'une action soit faite. Ex. :

Construire une maison ; une maison *construite*.

Or, il n'en est pas de même des autres adjectifs. Ex. :

Ma maison est neuve	}	Cette phrase exprime simplement une qualité sans indiquer aucune action pour que cette qualité soit obtenue.
---------------------	---	--

Les adjectifs formés des verbes marquent donc *seuls* une qualité résultant d'une action.

Ces mots participent de la nature de l'adjectif pour la qualité ; et ils participent de la nature du verbe pour l'action. C'est pour cela qu'on les appelle **participes**.

Il y a deux sortes de participes : le **participe présent** (ou actif) et le **participe passé** (ou passif). (Actif : qui fait l'action ; passif : qui la subit.) Le participe présent se termine toujours en **ant**. Ex. :

dévorant, finissant, apercevant

sont les participes présents des verbes *dévor*er, *finir*, *apercevoir*.

Ex. :	}	Paul <i>dévorant</i> le fruit en un instant. Paul <i>finissant</i> la pénible journée. Paul <i>apercevant</i> le navire à l'horizon.
-------	---	--

Le participe passé a des terminaisons différentes. Ex. :

dévoré, fini, aperçu

sont les participes passés des verbes *dévor*er, *finir*, *apercevoir*.

Les participes passés se joignent généralement aux verbes auxiliaires *avoir* et *être*. Ex. :

le fruit *était dévoré* en un instant.

la pénible journée *était finie*.

le navire *fût aperçu* à l'horizon.

En français les participes passés sont soumis à des règles nombreuses et compliquées, presque impossibles à saisir pour des étrangers apprenant notre langue.

LA PRÉPOSITION

La **préposition** est un mot invariable se plaçant entre deux autres pour déterminer les rapports qu'ils ont entre eux. Ex. :

Il va *vers* le progrès.

Il va *contre* le progrès.

Les mots *vers* et *contre* qui marquent le rapport qu'il y a entre *il va* et *le progrès* s'appellent des **prépositions**. Les rapports entre les mots sont très nuancés. On pourrait, en effet, dire aussi :

Il va *suivant* le progrès.

Il va *avec* le progrès.

Les mots *suivant* et *avec* sont encore des prépositions.

L'ADVERBE

Adverbe signifie : *joint au verbe*. C'est un mot qui est joint à un adjectif, un participe, un verbe ou un autre adverbe pour en modifier le sens. Il exprime surtout *la manière*. Ex. :

Cette grève a été *habilement* préparée.

Cette grève a été *maladroitement* préparée.

Dans les deux cas il s'agit d'une grève qui a été préparée. Les mots *habilement* et *maladroitement* sont deux **adverbes** indiquant la manière dont s'est faite la préparation. Ici, le mot modifié dans son sens est le participe *préparée*. Dans les expressions :

Les gouvernants promettent *toujours*
mais ne tiennent *jamais*.

La fraternité des peuples est *infini-*
ment désirable.

Sentir *bien* vivement.

Les adverbes **toujours**, **jamais**, **infiniment** et **bien** modifient respectivement la signification d'un verbe (*promettre*, *tenir*), d'un adjectif (*désirable*) et d'un autre adverbe (*vivement*).

Comme on le voit, les adverbes sont généralement terminés par **ment** et indiquent la **manière**. Ils peuvent aussi indiquer :

- le temps** (Quand ? — Aujourd'hui, hier, demain, bientôt).
le lieu (Où ? — Ici, là, partout, nulle part).
la quantité (Combien ? — Beaucoup, rien, un peu).
le motif (Pourquoi ? — Parce que, ainsi).
l'ordre, etc. (...premièrement, d'abord, ensuite).

LA CONJONCTION

La **conjonction** est un mot servant à relier entre eux les mots ou les phrases.

Patron *et* ouvrier.

Les ouvriers travaillent *et* les patrons s'enrichissent.

Les prolétaires sont nombreux, *mais* beaucoup sont inconscients.

Les mots
et, mais
 sont des
 conjonctions.

L'INTERJECTION

L'**interjection** est un mot bref jeté comme un cri, exprimant un état d'esprit dû à des circonstances soudaines et imprévues. L'individu recevant un coup s'écrie : *aie !...* ou bien : *holà !...* *Hélas !...* marque l'affliction, etc.

LA PHRASE

SUJET — VERBE — COMPLÉMENT DIRECT

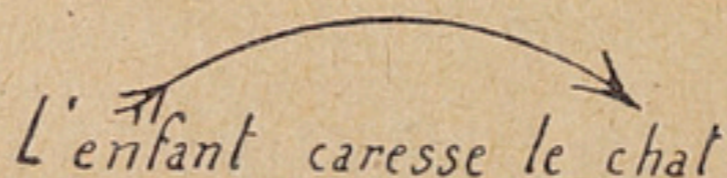
Une phrase est une réunion de mots exprimant une idée (état ou action). Ex. :

Pierre fonde un syndicat (action).

Votre patron est inhumain (état).

Une action qui s'accomplit part d'un point pour aboutir à un autre point.

Supposons un enfant caressant un chat. Il s'accomplit là une action qui part de l'enfant et aboutit au chat. Pour exprimer cette action nous disons :

L'enfant caresse le chat

Or, celui qui fait l'action s'appelle **le sujet** et celui qui la subit, c'est-à-dire celui (être ou chose) auquel elle aboutit, c'est le **complément direct**. Le mot qui sert à nommer l'action c'est le **verbe**. Dans la phrase ci-dessus l'on voit que l'action est partie

de l'enfant pour aboutir au chat et que le mot qui la désigne c'est le verbe *caresser*. L'enfant, qui fait l'action, est le *sujet*, et le chat, qui la subit, est le *complément direct*.

Pour trouver le sujet il suffit de faire la question : *qui est-ce qui?* avant le verbe. Ex. : *qui est-ce qui caresse?* Réponse : *l'enfant!* *L'enfant* est donc le sujet.

On trouve le complément direct en faisant la question : *Qui?* (ou *quoi?*) après le verbe. Ex. : L'enfant caresse qui? Réponse : Le chat! *Chat* est le complément direct.

Dans la phrase :

Le soleil éclaire le monde

on comprend tout de suite que *soleil* est le sujet, *éclaire* le verbe et *monde* complément direct. (En effet : qu'est-ce qui éclaire? le soleil! Le soleil éclaire quoi? le monde.)

On peut donc dire que le verbe est le pivot autour duquel tourne l'action qu'il exprime.

Les verbes neutres (intransitifs), ne peuvent pas avoir de complément direct parce qu'ils n'indiquent pas une action : ils marquent seulement un *état*. Ex. : *Il dort*.

Un verbe peut avoir plusieurs sujets. Ex :

Pierre et Jacques ligotent le gendarme (sujets : Pierre et Jacques).

En français, le sujet est généralement avant le verbe ; il peut cependant se trouver après. Ex. :

Dans le champ travaille le laboureur (sujet : laboureur).

*
* * *

La phrase peut se composer d'une ou de plusieurs **propositions**. Une proposition se compose de deux termes essentiels : sujet et verbe. Ex. :

J'ai lu votre livre (une proposition).

J'ai lu votre livre mais il n'est pas intéressant (deux propositions).

LEÇON PRÉPARATOIRE

PRONONCIATION ET ACCENTUATION

Alphabet (28 lettres)

A a	B b	C c	Ĉ ĉ	D d	E e	F f
G g	Ĝ ĝ	H h	Ĥ ĥ	I i	J j	Ĵ ĵ
K k	L l	M m	N n	O o	P p	R r
S s	Ŝ ŝ	T t	U u	Ŭ ŭ	V v	Z z

Voyelles

Voyelle signifie : voix. Les voyelles sont des lettres qui ont un son par elles-mêmes, qui peuvent donc se prononcer seules.
En Esperanto, les voyelles sont les mêmes qu'en français.

Prononciation Invariable		a se prononce a — comme en français ;
		e » é — Ex. : sekrete se lit <i>sé-crè-té</i> ;
		i » i — comme en français ;
		o » o — comme en français ;
		u » ou — Ex. : grupo se lit <i>grou-po</i> .

Demi-voyelles

Les demi-voyelles sont les lettres **j** et **ŭ** dont le son est celui des voyelles *i* et *u*, mais qui ne peuvent pas se prononcer seules. Elles sont toujours soudées à une autre voyelle portant le son principal pour former une syllabe très sonore appelée *diphthongue*.

Prononciation Invariable		j se prononce ill — dans <i>caille</i> , ou y dans <i>yeux</i>
		ŭ » ou (bref) dans <i>ouest</i> ou dans <i>oui</i> .

Avec **j** on forme :

aj, ej, oj, uj. — Prononcez : *aille, eille, oille, ouille*.

Les mots : *caille* — *treille* — *Tolstoï* — *rouille* — s'écriraient en Esperanto : **kaj**   **trej**   **Tolstoj**   **ruj**

Avec **ŭ** ou forme les diphthongues : **aŭ** et **eŭ**.

Prononcez : **aou**   **éou** d'une seule émission de voix, comme dans *Raoul* (une seule syllabe) ou dans *mi-aou* (en imitant le chat) — que nous écrivions en Esperanto : **Raŭl** et **mi-aŭ**.

Consonnes

Consonne signifie : qui sonne avec. Les consonnes sont des lettres qui ne donnent un son que soudées à une voyelle.

Elles se prononcent comme en français, à l'exception des suivantes :

Prononciation Invariable	}	c = tsseu	Ex. : caro	se prononce	<i>tssa-ro</i>
		s = sseu	» taso	»	<i>ta-ssô</i>
		g = gueu	» girlando	»	<i>guir-lann-do</i>
		j = yeu	» fajenco	»	<i>fa-yènn-tso</i>
		h = heu			

Cette lettre est très « expirée » et s'échappe du gosier un peu comme le « hein ! » particulier du bûcheron après chaque coup de cognée.

Ex. : **honto** (honte).

Système chuintant. — Ces cinq consonnes, surmontées d'un accent, prennent un son chuintant (son de *che* ou de *je* produit entre la langue et le palais).

Prononciation Invariable	}	ĉ = tcheu	Ex. : ĉeko	se prononce	<i>tché-ko</i>
		ŝ = cheu	» kloŝo	»	<i>clo-cho</i>
		ĝ = djeu	» ĝardeno	»	<i>djar-dé-no</i>
		ĵ = jeu	» jurnalo	»	<i>jour-na-lo</i>
		ĥ			

est un son guttural, qui sort de la gorge un peu comme le bruit d'une personne qui se gargarise. — Ex. : **ĥoro** (chœur). — Cette lettre est très rare et tend à disparaître.

Accent tonique

L'accent tonique est l'élévation de la voix sur une certaine syllabe d'un mot. En français, nous accentuons — faiblement toutefois — la dernière syllabe, et nous disons : table**au**, vest**on**, en appuyant un peu la voix sur : **eau**, **on**.

Pourtant, quand le mot se termine par un *e muet*, l'accent porte sur l'avant-dernière syllabe, et nous disons : table**,** veste**,** en appuyant sur **ta**, **ves**.

Mais il arrive que l'*e final* se prononce faiblement. Dans : table **noire**, veste **sale**, la voix retombe doucement en fin de mot, et on entend un peu l'*e final* de table et de veste. C'est la règle en Esperanto.

L'accent porte toujours sur l'avant-dernière syllabe de chaque mot.

Il faut élever la voix sur cette syllabe, sans pourtant escamoter la dernière. Les mots : **tablo**, **vesto**, se prononcent donc comme **table**, **veste**, mais l'*o final* s'entend un peu, comme un faible rebondissement de la voix.

Il est indispensable de bien marquer l'accent tonique. Les Esperantistes de tous pays se comprennent avec une grande facilité, grâce surtout à cet accent invariable, qui martèle chaque mot sur son avant-dernière syllabe. L'Esperanto lui doit sa sonorité harmonieuse, sa clarté et son unité de prononciation.

NOTE IMPORTANTE. — Dans une syllabe, le son prédominant étant celui de la voyelle (a, e, i, o, u) on peut considérer que l'accent tonique porte sur l'avant-dernière voyelle. Dans les premiers exercices, afin d'habituer l'élève, l'avant-dernière voyelle de chaque mot est en caractère gras : ce qui veut dire qu'il faut la prononcer un peu plus fort que les autres. Ex. : Kamara**a**do, Espera**a**nto.

EXERCICES DE PRONONCIATION

Alphabet

RECOMMANDATION ESSENTIELLE. — Dans tous les exercices, lisez à haute voix, naturellement, sans effort. Faites seulement attention de bien marquer l'accent en appuyant la voix sur l'avant-dernière voyelle (en caractère gras).

Voyelles. — Prononcez **o** et **e** (é) presque ouverts, même en finales.

forto koro doloro komodo bele kelke letere perfekte
(u se prononce ou) : supo lupo guto muro grupo

Consonnes (système chuintant) :

c = <i>ts</i>	certe	cedi	laca	libereco	egaleco	frateco
ĉ = <i>tch</i>	ĉar	ĉarma	riĉa	riĉeco	ĉevalo	ĉapelo
s = <i>ss</i>	pasi	tusi	ĉesi	masoni	kuseno	teraso
ŝ = <i>ch</i>	poŝo	kloŝo	poŝto	ŝoseo	ŝalupo	ŝovinisto
g = <i>gu</i>	germano	genuo	gilotino	gimnastiko	generalo	geografio
ĝ = <i>dj</i>	kaĝo	paĝo	saĝo	ĝusta	kuraĝa	ĝenerala
j = <i>y</i>	jes	justa	juna	pajlo	salajro	semajno
ĵ = <i>j</i>	ĵeti	ĵuri	ĵaluza	ĵaketo	korsaĵo	lanaĵo
h = <i>h</i> très aspiré	halto	honto	herbo	honoro	humileco	
ĥ = <i>ĥ</i> guttural	ĥoro	ĥolero	ĥimero	eĥo	ĥino	

Lettres inutiles (*q* et *x* sont remplacés par : **kv**, **ks**, **kz**) :

ekvatoro ekvilibro akvo ekinokso akso oksido
ekzisti ekzili ekzameni ekzerci ekzekuti oksigeno

Lettres doubles (bien prononcer chaque lettre) :

mallerta mallibera ekkoleri ekkraĵi ekkrii ekkoni
praavo geedzoj reeduki opinii balaas heroo

Combinaisons de lettres (bien prononcer chaque lettre et veiller à l'accent) :

balai krei nei trouzi foiro heroino
io (i-o) lia ŝia nacio socio revolucio

Diphthongues (prononcez lentement et distinctement) :

aj ej oj uj ajn ojn ujn kiaj kiuj kiajn kiujn
ŝiajn bluajn okulojn kelkajn afablajn amikojn
aŭ (aou) eŭ (éou) saŭco paŭzo kaŭzo aŭdi
preskaŭ hieraŭ malgraŭ feŭda neŭtra Eŭropo

Nasales (prononcez : *ann'*, *énn'*, *inn'*, *onn'*, *ounn'* et *g'n'*) :

kantante kontente sindikato internacia monda lingvo
lundo kampo embaraso simbolo propagando enketo
(gn = g+n) ligno cigno pugno regno signalo

Le son sc (prononcez : *sts*; lier *s* avec la lettre précédente) :

mi scias mi sciis mi scios mi sciuss
la scienco la sceptro la disciplino la konscienco

EXERCICES D'ACCENTUATION

Accent tonique

La lingvo Esperanto estas kreita de Doktoro Zamenhof, por ke la homoj de la diversaj nacioj povu interŝanĝi siajn ideojn sen malfacilaĵo.

Esperanto volas, ke sur la tuta mondo ĉiu povu esprimi tion, kion li pensas, per lingvo facila por ĉiuj popoloj, lernebla en kelkaj semajnoj.

Simpla, fleksebla, belsona, vere internacia en siaj elementoj, la lingvo Esperanto prezentas al la mondo civilizita la sole praktikan solvon de lingvo internacia, ĉar facila por homoj bone edukitaj, Esperanto estas preskaŭ sen peno ankaŭ komprenata de la personoj nemulte instruitaj.

Mil faktoj atestas la grandan meriton de la internacia lingvo Esperanto.

La langue Esperanto a été créée par le Dr Zamenhof pour que les hommes des diverses nationalités puissent échanger leurs idées sans difficulté.

L'Esperanto veut que dans le monde entier chacun puisse exprimer ce qu'il pense, au moyen d'une langue facile pour tous les peuples, que l'on puisse apprendre en quelques semaines.

Simple, souple, harmonieuse, vraiment internationale dans ses éléments, la langue Esperanto présente au monde civilisé la seule solution pratique d'une langue internationale, car facile pour les hommes bien éduqués, l'Esperanto est aussi compris presque sans peine par les personnes peu instruites.

Mille faits attestent le grand mérite de la langue internationale Esperanto.

RYTHME A DEUX TEMPS

(Accentuez régulièrement toutes les deux syllabes.)

mĭa kĀra, mĭa bĕlo
Estis brĀva jĭna, dĀno
Portis plĭmojn sur ĉapĕlo
Kaj bastĕnon en la mĀno

Mon cher, mon bel (ami) était un brave, un jeune Danois
 Il portait des plumes à son chapeau et une canne à la main.

RYTHME A TROIS TEMPS

(Accentuez régulièrement toutes les trois syllabes.)

En sĀngĕ prinĉĭnon mi vĭdis
Kun vĀngoj malsĉkaj de plĀroj
Sub Arbo, sub vĕrda ni sĭdis
TenĀnte nin kĀro ĉe kĀro

En songe j'ai vu une princesse aux joues mouillées de larmes.
 Sous un arbre, sous un (arbre) vert, nous étions assis, nous tenant cœur à cœur.

LECTURE DES SONS

LECTURE DES VOYELLES. — En français, les voyelles sont tantôt longues ou brèves, tantôt ouvertes ou fermées.

Comparez : pâte et patte, pêche et péché, hôte et hotte.

En Esperanto, les voyelles ont un « son moyen », plutôt long et ouvert, mais toujours le même, quelle que soit leur place dans le mot.

Prononcez : **koloro** (couleur), les trois *o* légèrement ouverts, comme dans *col*
sekrete (secrètement), les trois *e* légèrement ouv., comme dans *sec*

Dans les mots tels que : **nacio**, **genuo**, les voyelles *i* et *u* doivent être bien détachées et comptées pour une syllabe (**naci-o**, **genu-o**), sinon l'accent tonique se trouve déplacé.

De plus, l'Esperanto fait une distinction entre :

iam et **jam**, **ies** et **jes**, etc., mots de sens différents.

LECTURE DES DEMI-VOYELLES. — Dans les diphtongues **aj ej oj uj**, on doit surtout percevoir la voyelle entière : *a, e, o, u*.

La demi-voyelle s'entend moins, elle glisse et permet une liaison harmonieuse avec le mot suivant.

ajn, ojn, ujn, se prononcent d'une seule émission de voix, lentement, simplement.

La lettre la plus sonore est la voyelle (*a, o, u*).

La demi-voyelle (*j*) l'est beaucoup moins.

Enfin, la consonne (*n*) termine le mot comme un souffle.

aŭ, eŭ, se prononcent d'une seule émission de voix. Le son principal porte sur la voyelle (*a, e*). Exagérer la demi-voyelle (*ŭ*) serait faire deux émissions de voix, deux syllabes et souvent déplacer l'accent tonique.

Ex. : **ankoraŭ, raŭka, neŭtra** (Lisez : an'kor'aou, raou-ka, néou-tra).

LECTURE DES CONSONNES.

1° Les nasales. — Toutes les lettres se prononcent. En conséquence *m* et *n* ne se confondent jamais en un son nasal avec la voyelle qui précède.

an	en	in	on	un	am	em	im	om	um
ane	éne	ine	one	oune	ame	éme	ime	ome	oume

Ex. : **emancipi** (émanciper) se prononce : *é-mann'-tsi-pi*
konvinki (convaincre) » *konn'-vinn'-ki*
fundamento (fondement, base) » *founn'-da-ménn'-to*

2° La combinaison « gn ». — Elle ne se prononce jamais comme dans « signe », mais toujours en distinguant chaque lettre (*g + n*) comme dans « diagnostic ».

Ex. : **insigno** (insigne) se prononce : *inn'-sig'-no*
pugno (poing) » *poug'-no*

3° La combinaison « sc ». — Elle doit se prononcer en faisant sentir chaque lettre (*sts*), comme dans : « est-ceinture », « post-scriptum ». C'est une petite difficulté pour les débutants. Ils s'habitueront à prononcer correctement en prenant appui

— d'abord, sur la voyelle qui précède :

Ex. : **mi scias**, je sais (*mis-tsi-as*) **la scienco** (*las-tsi-énn'-tso*)

— puis, sur la consonne qui précède :

Ex. : **la konscienco** (*la konns-tsi-énn'-tso*)

4° Le son « h ». — Il se prononce uniquement du gosier sans remuer la langue, comme lorsqu'on se gargarise ou qu'on expectore. Il est très rare et tend à disparaître. De plus en plus, on le remplace par **k** après un **r**.

Ex. : **anarhio** ou **anarkio**.

COMMENTAIRE

L'ALPHABET

Principe. — En Esperanto, toutes les lettres se prononcent et gardent partout le son qui leur a été attribué dans l'alphabet.

{ Un son n'est représenté que par une seule lettre : toujours la même.
{ Une lettre n'a qu'un seul son : toujours le même.

C'est le principe : une lettre = un son.

En conséquence, en Esperanto on ne trouve :

1° ni lettres inutiles; 2° ni lettres doubles; 3° ni combinaisons de lettres; 4° ni lettres muettes; 5° ni lettres changeant de son.

Lettres inutiles. — Q, W, X, Y n'existent pas : ils correspondent à kv, v, ks ou kz, j.

Ex. : équilibre = **ekvilibro**   wagon = **vagono**
exemple = **ekzemplo**   crayon = **krajono**

Lettres doubles. — Elles n'existent pas dans les mots racines. On en rencontre seulement dans les mots composés lorsque la dernière lettre du premier mot se trouve être la même que la première lettre du mot suivant, ou bien encore dans les mots ordinaires quand la finale ou le suffixe double la dernière voyelle du radical.

Chacune des lettres ainsi doublées doit évidemment se prononcer.

Ex. : **tualettuko** = serviette de toilette (**tualetto** toilette + **tuko** linge).
internaciisto = internationaliste.
heroo = héros.

Combinaisons de lettres. — En français, **ch, ph, th**, ont le son des lettres : **ŝ, f, t** de l'Esperanto.

De même les voyelles composées : **ai, ei, ou, oi**, ont le son des voyelles espérantistes : **e, u, ua**.

Ex. .	chacal	philosophe	théâtre	thé
	ŝakalo	filozofo	teatro	teo
	graine	peine	groupe	toilette
	greno	peno	grupo	tualetto

Mais en Esperanto, ces combinaisons doivent se lire en prononçant chaque lettre.

Ex. :	pachoro (c + h)	lipharo (p + h)	lasthoro (t + h)
	heure de la paix	moustaches	dernière heure
	balai	krei	foiro
	balayer	créer	foire

Lettres changeant de son. — En français, **c, g, s**, ont deux sons — l'un dur, l'autre doux — suivant leurs lettres voisines.

L'Esperanto traduit le premier par : **k, g, s**, le second par : **c, ĝ, z**.

Ex. :	commun	gant	assesseur
	komuna	ganto	asesoro
	civilisation	gendarme	rose
	civilizo	ĝendarmo	rozo

Germano, ruso (Allemand, Russe) doivent se lire : *guer-ma-no, rou-ssu*.

Lettres muettes. — Une lettre muette n'a pas de raison d'être puisqu'elle ne se prononce pas. En Esperanto **e** et **h** ne sont jamais muets.

Ex. : **severe** (sévèrement), prononcez *sé-vé-ré*
honeste (honnêtement) — *ho-ness-té*.

Résumé. — Les erreurs les plus fréquentes du débutant concernent les sons : **k, u, z** de l'Esperanto.

Ainsi cousine, s'écrit **kuzino** et se lit *couzino*.

PREMIÈRE LEÇON

CONSTRUCTION DE LA LANGUE INTERNATIONALE

Racines. — Dans tout mot, en Esperanto comme en français, il y a une partie essentielle qui **ne varie jamais**. C'est la **racine**.

Ex. : dans **carino** = tsarine, la racine est : **car** = tsar
malhonesta = malhonnête, la racine est : **honest'** = honnête.

Les racines de l'Esperanto appartiennent aux principales langues européennes. Elles ont été choisies en raison de leur plus grande internationalité. Pour former les mots, on ajoute à la racine des **terminaisons** et des **affixes**.

Terminaisons. — Ce sont des lettres finales qui indiquent la nature du mot. En français, par exemple, tous les verbes de la première conjugaison se terminent par **er** : chanter; tous ceux de la deuxième, par **ir** : finir, etc.

L'Esperanto a simplifié et généralisé. Ainsi :

Tous les substantifs	se terminent par	o
— adjectifs	—	a
— adverbes	—	e
— verbes	—	i

Suivant la terminaison qu'on lui ajoute, une racine peut exprimer successivement :

	<i>la chose,</i>	<i>la qualité,</i>	<i>la manière,</i>	<i>l'action</i>
et devenir :	substantif,	adjectif,	adverbe,	verbe
Ex. :	parolo	parola	parole	paroli
	parole	oral	oralement	parler

En Esperanto, on peut former **tous les mots logiques** : aucune langue n'est aussi souple. Les terminaisons grammaticales sont un trait de génie.

Affixes. — Ce sont des parties de mots qui s'ajoutent à la *racine* pour en modifier le sens et former des **mots dérivés**.

Dans **carino** et **malhonesta**, **mal** et **in** sont des affixes.

On en fait deux classes :

1° **Les préfixes** qui se placent au commencement, avant la racine.

Ex. :	malfeliĉo = malheur	malfacile = difficilement
	malgranda = petit	malami = haïr

mal, est le préfixe des contraires.

2° **Les suffixes** qui se placent à la fin, avant la terminaison.

Ex. :	patrino = mère	ĉevalino = jument
	onklino = tante	bovino = vache

in, est le suffixe du féminin.

L'ARTICLE, LE FÉMININ ET LE PLURIEL LE PRÉSENT

L'article

L'article défini. — En français, nous avons *trois* articles définis : **le, la, les.**

En Esperanto, il n'y en a qu'un seul, pour tous les cas. C'est toujours : **la.**

Ex. :   *Le* père = **la patro**   *Le* jardin = **la ĝardeno**
          La mère = **la patrino**   *La* maison = **la domo**
          Les enfants = **la infanoj**   *Les* bêtes = **la bestoj**

L'article indéfini. — En français, nous avons *trois* articles indéfinis : **un, une, des.**

En Esperanto, *il n'y en a pas* : Ne traduisez donc *jamais* : un, une, des.

Leur absence suffit à indiquer que le substantif n'est pas « défini ».

Ex. :   *Un* père = **patro**   *Un* jardin = **ĝardeno**
          Une mère = **patrino**   *Une* maison = **domo**
          Des enfants = **infanoj**   *Des* bêtes = **bestoj**

Le féminin et le pluriel

Féminin des substantifs. — En français, quelquefois, nous employons « ine » pour marquer le féminin :

Victor, Victorine ; héros, héroïne.

En Esperanto, c'est toujours par le suffixe **ino** qu'on forme le féminin des substantifs. *L'adjectif ne prend jamais la marque du féminin.*

Ex. : **Bona patro** = un bon père   **La bela ĉevalo** = le beau cheval
Bona patrino = une bonne mère   **Labela ĉevalino** = la belle jument

Pluriel des substantifs et des adjectifs. — On forme le pluriel en ajoutant la finale **j**. *L'adjectif prend la marque du pluriel.*

Au pluriel, les substantifs se terminent par **oj**, les adjectifs par **aj**.

Ex. : **Bonaj patroj** = de bons pères   **La belaj ĉevaloj** = les beaux chevaux
Bonaj patrinoj = de bonnes mères   **Labelaj ĉevalinoj** = les belles juments

Le présent

Finale verbale : as. — En français, nous avons *quatre* conjugaisons : celles des verbes terminés par : **er, ir, oir, re** (aimer, finir, recevoir, rompre).

En Esperanto, il n'y en a qu'une seule.

Tous les verbes sont terminés à l'infinitif par : **i.**

Tous les verbes se conjuguent de la même façon.

L'action faite *au moment où l'on parle* est au temps **présent.**

Tous les verbes au temps présent se terminent par : **as** quel que soit le sujet, au singulier comme au pluriel, à toutes les personnes.

Ex. :   **Vi parolas** = Tu parles
          La onklino parolas = La tante parle
          La kuzinoj parolas = Les cousines parlent.

AFFIXES

Préfixe : mal indique le *contraire*.

Ex. :	ordo = ordre	feliça = heureux
	malordo = désordre	malfeliça = malheureux
	estimi = estimer	rapide = rapidement
	malestimi = mésestimer	malrapide = lentement

Suffixe : ino indique le *sexe féminin*.

Ex. :	viro = homme	kato = chat
	virino = femme	katino = chatte
	onklo = oncle	hundo = chien
	onklino = tante	hundino = chienne

MOTS A APPRENDRE : LA FAMILLE

SUBSTANTIFS

familio , famille	homo , l'être humain	vilaĝo , village
avo , grand'père	viro , un homme	ĝardeno , jardin
nepo , petit-fils	sinjoro , monsieur	arbo , arbre
patro , père	fraŭlo , célibataire	branĉo , branche
filo , fils	knabo , garçon	floro , fleur
frato , frère	infano , enfant	sablo , sable
onklo , oncle	ĝemelo , jumeau	kampo , champ
nevo , neveu	orfo , orphelin	tago , jour
kuzo , cousin	besto , bête, animal	mateno , matin
fianĉo , fiancé	kato , chat	vespero , soir
edzo , époux	hundo , chien	nokto , nuit
vidvo , veuf	birdo , oiseau	farto , état de santé
parenco , parent	urbo , ville	Petro , Pierre
amiko , ami	domo , maison	Johano , Jean
kamarado , camarade	ĉambro , chambre	Karlo , Charles
najbaro , voisin		Ludoviko , Louis

ADJECTIFS

bona , bon
bela , beau
granda , grand
juna , jeune
kara , cher
afabla , aimable
gaja , gai
kontenta , content
feliça , heureux
honesta , honnête
riça , riche
sola , seul
rapida , rapide
nova , neuf, nouveau
agrabla , agréable

VERBES

esti , être
povi , pouvoir
vivi , vivre
loĝi , loger
dormi , dormir
labori , travailler
kudri , coudre
legi , lire
skribi , écrire
kanti , chanter
ludi , jouer
iri , aller
sidi , être assis
kuri , courir
scii , savoir
kompreni , comprendre

MOTS DIVERS

kaj , et
kun , avec
sed , mais
ankaŭ , aussi
en , en, dans
ĉirkaŭ , autour de
sur , sur
sub , sous
apud , auprès de
de , de
al , à, vers
ĉu? est-ce-que?
jes! oui!
ne! non!
kio? quoi? (quelle chose)
kiu? qui? (quelle personne)
kie? où? (en quel lieu)

EXERCICES ÉCRITS

Vocabulaire

Traduire les mots suivants :

Avino, nepino, edzino, najbarino, fraŭlino, knabino, orfino, hundino, **patra**, **patre**, **fila**, **file**, **frata**, **frate**, **amika**, **amike**, **malbona**, **malgranda**, **malhoneste**, **malriĉe**, **malfeliĉe**, **parola**, **skribe**.

Former les mots suivants :

Mère, fille, sœur, tante, nièce, cousine, fiancée, parente, amie, femme, madame, chatte, maternel, maternellement, en sœur (*adv.*), en épouse (*adv.*), en amie (*adv.*), laid, ancien, triste, désagréable, vieux, lentement, verbalement, chant.

Version

(Lisez lentement, sans effort. Marquez bien l'accent.)

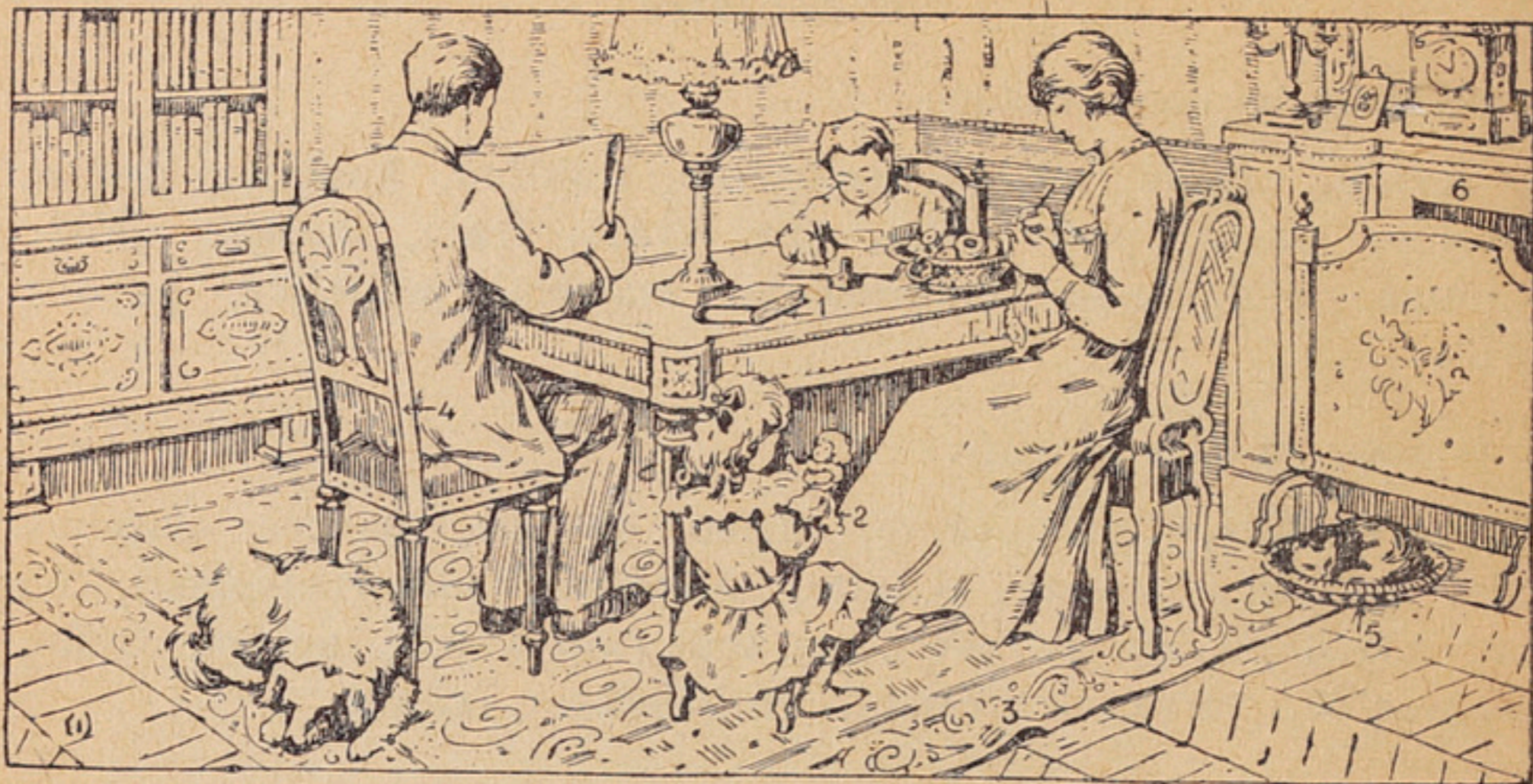
1. La **bona maljuna avino** iras malrapide al la **urbo** kun la **nepo**. — La **patro** kaj la **patrino** **vivas** **honeste** en la **vilaĝo**. — La **filoj** de la **najbarino** **estas** **bonaj** **knaboj**. — La **patro** de **Ludovikino** **laboras** en la **ĝardeno**. — La **fianĉino** de **Petro** **estas** la **fratino** de **Johanino**. — Jes, **juna vidvino** **estas** en la **vivo** **malfeliĉa**, sed **junaj orfinoj** **ankaŭ** **estas** **malfeliĉaj**.
2. En la **nova domo** **loĝas** **riĉaj** sed **malagrablaj** **fraŭlinoj**. — La **afabla sinjorino** **parolas** en **Esperanto** **malrapide** sed **agrabla**. — Ĉu la **knabo** **parolas** **Esperante** (*ou* : en **Esperanto**) ? — Jes, sed ne **bone**. — Ĉu la **filino** de la **najbaro** **skribas** kaj **legas** **bone** ? — Ne, **kamarado**, sed la **filino** **kantas** **bele**. — **Kio** **estas** en la **urba ĝardeno** ? — **Sinjoro**, **estas** **grandaj arboj** kaj **belaj floroj**. — **Kiu** **loĝas** en la **malnova domo** ? — **Mi** ne **scias**. — **Kie** **kantas** la **birdo** ? — Sur **branĉo** de la **granda arbo**.

Thème

La bonne vieille grand'mère marche lentement. — Il y a de belles fleurs et de grands arbres dans le jardin de la voisine. — (Ĉu) Le méchant garçon joue- (t-il) aussi sur le sable auprès de la maison ? — Non, mademoiselle. — Où le voisin travaille (t-il) ? — Je ne sais pas, madame. — Charlotte, où est la lampe ? — Sur la table, maman. — Le chien court vite, mais le chat aussi.

RÉCIT

LA FAMILIO

(Lisez lentement, sans effort. Marquez bien l'accent.)

En la malgranda kaj agrabla ĉambro, ĉirkaŭ la tablo, sidas la patro kaj la patrino, Karlo la filo kaj Ludovikino la filino.

La patro estas juna. La patrino estas ankaŭ juna. Karlo estas bela knabo kaj Ludovikino, bela knabino. Lampo estas sur la tablo. Libro (1) estas ankaŭ sur la tablo. La patro legas, la patrino kudras. Karlo skribas kaj bela malgranda Ludovikino ludas kun nova pupo (2).

Sur la tapiŝo (3), apud la seĝo (4) de la patro, dormas bona hundo. Maljuna katino dormas ankaŭ en korbo (5) apud la kameŭo (6).

Homoj kaj bestoj estas feliĉaj.

Questionnaire

(Accentuez bien l'avant-dernière syllabe.)

D. — Kiu sidas en la malgranda kaj agrabla ĉambro, apud la tablo?
R. — En la malgranda... kaj, ĉirkaŭ... sidas la patro, la patrino, Karlo...

Ĉu la patro estas juna?

Kiu legas kaj kiu kudras?

Ĉu la patrino estas ankaŭ juna?

Kiu skribas kaj kiu ludas kun nova pupo?

Ĉu Karlo estas bela knabo?

Kie dormas la bona hundo?

Ĉu Ludovikino estas bela knabino?

Kie dormas la maljuna katino?

Kio estas sur la tablo?

Ĉu homoj kaj bestoj estas feliĉaj?

Kio estas ankaŭ sur la tablo?

Recommandation essentielle. — Ne pas passer outre avant d'avoir répété toutes ces questions jusqu'à ce qu'il n'y ait plus la moindre hésitation dans les réponses.

Conversation

Bonan tagon, Sinjoro

Bonjour, Monsieur

Bonan matenon, Sinjorino

Bon matin, Madame

Bonan vesperon, Fraŭlino

Bonsoir, Mademoiselle

Bonan nokton, Kamarado

Bonne nuit, Camarade

Bonan farton, Kamaradino

Bonne santé, Camarade (femme)

(1) Cette gravure est extraite du « Cours Complet » de M. Cart.

DEUXIÈME LEÇON

MECANISME DE LA LANGUE INTERNATIONALE

Mots dérivés. — En Esperanto, la règle est formelle :

D'une racine verbale, on peut toujours dériver le substantif, l'adjectif et l'adverbe.

Tous les mots sont donc **possibles**, à condition d'être **logiques**.

Mais souvent, des mots exprimant des idées très simples — des adjectifs et des adverbes surtout — ne trouvent pas leurs correspondants français.

Les racines	} parler donnent	}	paroli	}	parolo	}	parola	}	parole
			skribi		skribo		skriba		skribe
			écrire		écriture		écrit		par écrit
					oral, verbal		oralement		

Mots composés. — *En français, nous disons :*

Ex. : *pomme de terre, timbre-poste, bateau à vapeur.*

Ce sont des *mots composés*. Ils sont formés de plusieurs mots, réunis ou non par une *préposition* ou un *trait d'union*, et ils n'indiquent qu'une seule et même chose.

En Esperanto, on dit :

Ex. : **terpomo, poŝtmarko, vaporŝipo.**

A l'inverse du français on forme les mots composés en **soudant** les deux racines, le **mot principal** étant placé le **dernier**. Le mot qui sert de **qualificatif** à l'autre se place le **premier**.

On aurait pu dire, en décomposant sa pensée :

tera pomo (pomme terrestre), **poŝta marko** (timbre postal), mais le mot composé est plus vigoureux.

REMARQUE. — Le français forme quelquefois ses mots composés à la façon de l'Esperanto : **chèvrefeuille** = feuille à chèvre; **vraisemblance** = semblance vraie; **sud-express** = express du sud; **aéro-parc** = parc à aéros.

La clef de l'Esperanto. — En Esperanto, on forme un **nombre incalculable** de mots au moyen d'un nombre très restreint de racines et d'environ 40 affixes : aucune langue n'est aussi riche.

Tous les mots sont *logiquement* formés : la signification totale d'un mot est égale à celle de ses différents éléments.

Ex. : **bopatrino** = **bo'** + **patr'** + **in'** + **o**
 belle-mère = alliance + père + féminin + substantif.

Un large extrait des **racines**, les **terminaisons grammaticales**, les **préfixes** et les **suffixes** figurent au lexique, à la fin de ce livre, à leur ordre alphabétique.

ARTICLES CONTRACTÉS ET PARTITIFS

Articles contractés. — *En français*, nous disons :

Ex. : *Le travail du père (de le père)*
Le travail de la mère
Le travail des enfants (de les enfants).

Ainsi **du** et **des** sont mis pour : **de le** et **de les**. Ce sont des **articles contractés**, c.-à-d. raccourcis. Ils renferment la préposition **de** qui indique la possession et la provenance.

Mais au féminin, cette préposition est rétablie (**de la mère**).

En Esperanto, on dit :

Ex. : **La laboro de la patro**
La laboro de la patrino
La laboro de la infanoj.

La préposition **de** est toujours rétablie : **du**, **de la**, **des** se traduisent par : **de la**.

En français, nous disons aussi :

Ex. : *Le père au labeur (à le labeur)*
Le père à la tâche
Le père aux travaux (à les travaux).

Ainsi, **au** et **aux** mis pour : **à le** et **à les** sont encore des **articles contractés**. Au féminin seulement, la préposition : **à**, qui indique la direction, le but, est rétablie (*à la tâche*).

En Esperanto, on dit :

Ex. : **La patro al la laboro**
La patro al la tasko
La patro al la laboroj.

La préposition **à** est toujours rétablie : **au**, **à la**, **aux** se traduisent par : **al la**.

Articles partitifs. — Lorsqu'en français, nous disons cette phrase :

Ex. : *sur la table, il y a du pain, de la viande, des fruits,*
du, **de la**, **des**, n'indiquent ni la possession, ni la provenance, mais une certaine partie des choses (quantité, nombre). Ce sont des **articles partitifs**.

Comme ils sont très vagues, indéfinis, l'Esperanto ne les traduit pas.

Ex. : **sur la tablo, estas pano, viando, fruktoj.**

REMARQUE. — Pourtant, si on veut insister sur l'idée de partie et bien indiquer qu'il s'agit d'une petite quantité, on traduira **du**, **de la**, **des** par :

iom da, (*un peu de*) et **kelke da** ou **kelkaj** (*quelques*)
 (**da**, est en Esperanto la préposition qui marque la quantité.)

Ex. : **Sur la tablo, estas iom da pano, da viando, kelke da fruktoj.**

EXERCICES ÉCRITS

Vocabulaire

Traduire les mots suivants :

Malforta, maldika, mallerta, maldelikata, malantaŭ, malofte, bopatrino, bofilo, gepatroj, bogepatroj, geedzoj, geonkloj, azenino, azenido, kaprino, kaprido, cervino, cervido, aprino, aprido, geknaboj, meleagrino, perdrikido, urbodomo, kampodomo, kampomuso, patrolando, dombesto, ĉevalbleki, leonbleki, kokokrio.

Former les mots suivants :

Disgracieux, froid, nuisible, au loin, en bas, beau-père, bru, grands-parents, madame et monsieur, amis et amies, jument, poulain, vache, veau, brebis, agneau, lapine, lapereau, ourse, ourson, cane, caneton, frère et sœur, levraut, aiglon, mule, basse-cour (cour à oiseaux), volaille (oiseau de cour), bêler, mugir, braire.

Version

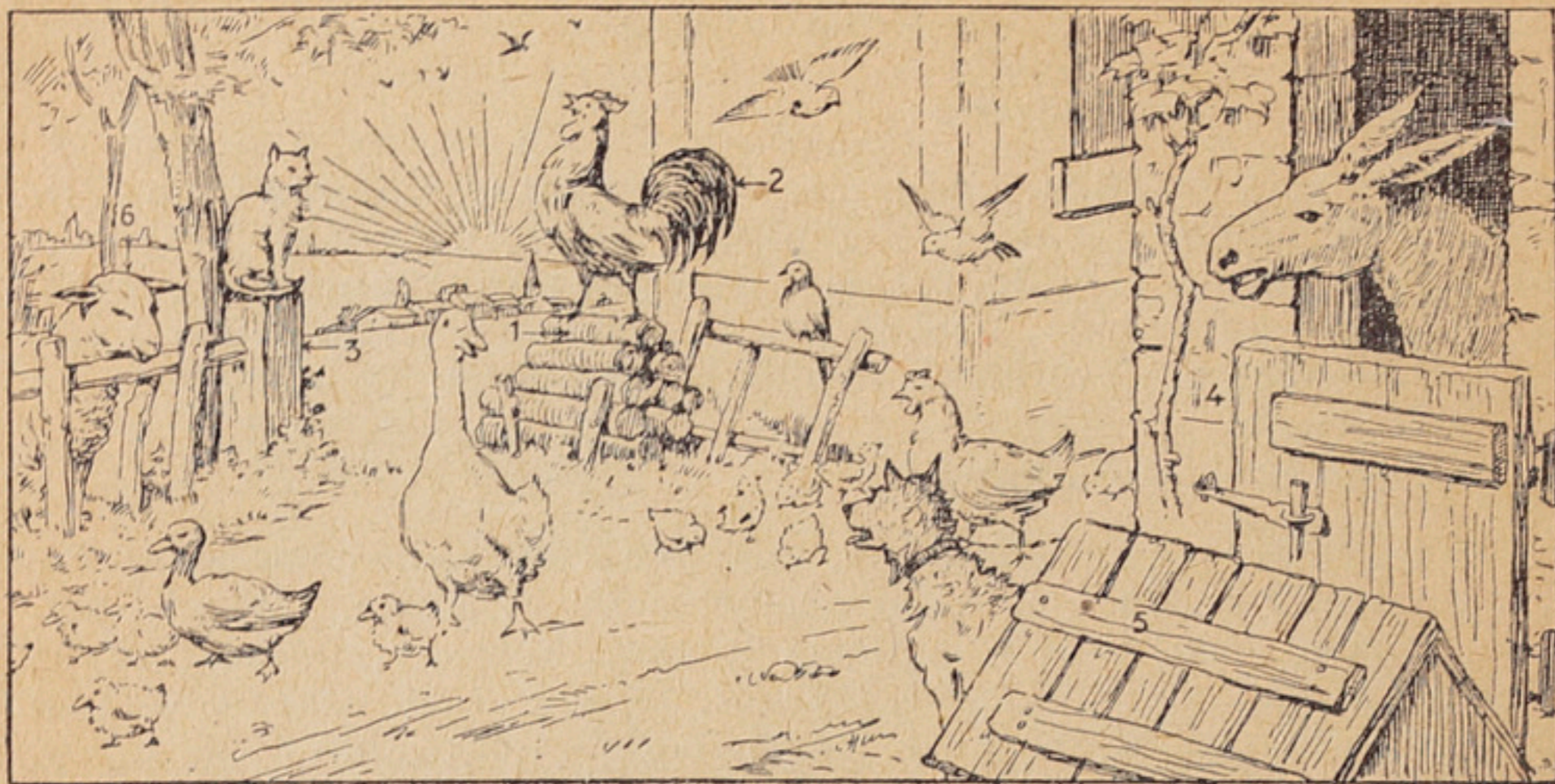
1. Rozo estas floro, kaj kolombo estas birdo. — Patro kaj patrino estas gepatroj. — Petro kaj Elizabeto estas gefratoj. — Ĉevalido estas ne matura ĉevalo; kokido : nematura koko; bovido : ne matura bovo, birdido : nematura birdo. — La dombestoj estas tre utilaj. — La ĉevaloj estas fortaj, kaj la muloj, obstinaj. — Ĉu azenoj estas stultaj? sed ofte la homoj estas ankaŭ stultaj. — La kapricaj kaprinoj kuras tra la kampoj. — La malgrandaj hundoj ofte bojas, sed malofte mordas.
2. Antaŭ la domo de la onklino, dika hundo dormas. — Tute proksime de la maljuna mallerta katino, ratoj kaj musoj ludas. — La kruelaj leonoj loĝas en varmĵaj landoj. — Malantaŭ la urbodomo estas tre bela ĝardeno. — La patro laboras sur la kampoj, dum la riĉa najbaro promenas. — La homoj, kiuj volas manĝi, devas labori. — Ĉu la filo de la malriĉa vidvino estas malhonesta? — Tute ne! — Ĉu la filino de la najbaro estas bela knabino? — Jes! — Kio estas en la arbo? — Nesto! — Kiu grimpas sur la arbo? — Knabo! — Kie estas la birdino? — Tre malproksime!

Thème

Des vaches et des chèvres paissent dans (sur) le champ. — Les moutons ne vivent pas avec les loups. — Le renard est bien (très) rusé, mais le corbeau est sot. — Les hirondelles sont maintenant dans les pays chauds. — Le chien du (de le) voisin mord rarement. — Les canards nagent bien (bonnement), mais marchent mal. — La poule va au (à le) nid. — Les gracieux écureuils sautent adroitement de branche en (à) branche. — Qu'y a-t-il (quoi est) dans le trou? — Un peu d'eau! — Qu'y a-t-il dans la basse-cour? — Quelques poules! — Où boit le cheval? — Dans la rivière!

RÉCIT

LA DOMAJ BESTOJ

(Lisez lentement, sans effort; marquez bien l'accent.)

Estas mateno! Jam brilas la suno. En la granda farmodomo (ferme) la dombestoj rapide vekigas.

Jam sur amaso (1) da ligno, koko kun bela vosto (2) fiere kantas al la suno. Anasino kaj anasidoj malrapide kaj mallerte iras al la rivero. Malantaŭ la anasoj, dika ansero iras sole kaj malgracie.

Apud la domo, promenas kokino kaj kokidoj. Kaj sur dika fosto (3), apud arbo de la ĝardeno, sidas ruza kato. Estas ankaŭ sur la korto kelkaj kolomboj, kiuj ofte flugas.

En la stalo (4), vekigas ankaŭ la azeno, kiu jam malsatas kaj blekas malbele. Tute proksime, hundo en dometo (5) bojas malbone. Kaj juna ŝafido, kun la kapo (6) supre de barilo blekas malgaje: « Bee! Kie estas patrino? »

Tre malproksime, en la malvarmeta valo, la malgranda vilaĝo dormas ankoraŭ silente. Sed jam la birdoj flugas en la aero, kaj supre gaje kantas alaŭdo: « Estas nova tago! »

Questionnaire

(Accentuez bien l'avant-dernière syllabe.)

Ĉu la suno jam brilas?
 Ĉu la dombestoj ankoraŭ dormas en la farmodomo?
 Kiu estas sur la amaso da ligno?
 Kiu iras malrapide kaj mallerte al la rivero?
 Ĉu la ansero povas kuri? naĝi?

Ĉu la kokino promenas sole?
 Kie ripozas la ruza kato?
 Kie blekas malbele la azeno?... malbone la hundo?... malgaje la ŝafido?
 Kie silente dormas la vilaĝo?
 Kie estas la alaŭdo?

Conversation

Kiel vi fartas?
 Tre bone, kaj vi?
 Sufiĉe bone, mi dankas
 Bonan apetiton! Kamarado
 Ĝis revido! Kamaradino

Comment vous portez-vous?
Très bien, et vous?
Assez bien, je (vous) remercie
Bon appétit! Camarade
Au revoir! Camarade (femme)

COMMENTAIRE

MOTS COMPOSÉS. — Pour former les mots composés, on ne prend ordinairement du premier mot que la racine : **ter' pomo, poŝt' marko, vapor' ŝipo.**

Mais quand l'*harmonie* ou la *clarté* le réclame, on peut employer le premier mot en entier avec sa finale.

Ex. : **manĝoĉambro** (*manĝambro* serait trop difficile à prononcer).

milafoje (c.-à-d. pour la millième fois) ; **milfoje** signifierait *mille fois*.

Grâce à la composition, l'Esperanto évite une foule de racines et réduit considérablement son dictionnaire. Par le simple mariage des mots, donnant une définition claire du mot composé, l'Esperanto enrichit ingénieusement son vocabulaire.

Ainsi : Les deux sens du mot *bureau* sont traduits clairement par **skribotablo** et **skriboĉambro**, et **butontruo** rend parfaitement *boutonnière*.

Les différents repas de la journée sont : **matenmanĝo, tagmanĝo, vespermanĝo.**

Avec **tuko** (linge) on forme : **naztuko** (mouchoir) ; **manĝotuko** (serviette de table) ; **salivtuko** (bavette) ; **tualettuko** (serviette de toilette) ; **tablotuko** (nappe) ; **viŝtuko** (torchon) ; **littuko** (drap de lit) ; **antaŭtuko** (tablier).

AFFIXES

Le préfixe **bo** correspond au préfixe français *beau* dans *beau-père*. Mais au féminin, le préfixe français varie comme un adjectif. On dit : *belle-mère*. Le camarade remarquera le trait-d'union qui indique le mot composé, et se gardera de traduire : **bela patrino** (mère belle), mais **bopatrino** (belle-mère).

Si *gendre* se dit **bofilo**, comment dire *beau-fils* (après un remariage, le fils de l'autre conjoint seulement)? L'Esperanto, logique et clair, traduit ce mot par : **duonfilo** (demi-fils).

Le préfixe **ge** supprime les répétitions, fastidieuses : Mesdames et Messieurs, Cousins et Cousines, **gesinjoroj, gekuzoj**. Il indique : soit deux individus seulement (mâle et femelle), soit plus de deux. Ex. : **gefratoj** signifie *frère et sœur* ou *frères et sœurs*. Si une précision était nécessaire, on n'emploierait pas **ge** : **fratoj kaj fratinoj**.

Le suffixe **ido**. — Les Grecs appelaient *Péléide*, Achille, fils de *Pélée*, *Danaïdes*, les cinquante filles du roi *Danaüs*. Ce suffixe correspond aux suffixes français *et, eau, on*.

poulet = **kokido**

lionceau = **leonido**

chaton = **katido**

goret = **porkido**

chevreau = **kaprido**

caneton = **anasido**

Comparez l'orthographe de : *lapereau* = **kuniklido** et de : *levraut* = **leporido**

MOTS

Gepatroj, signifie *parents* (père et mère), et ne doit pas être confondu avec **parencoj**, *les parents*, faisant partie de la parenté, à un degré très éloigné.

Bleki, signifie *crier* en parlant des animaux, c.-à-d. : *rugir, hurler, hennir, mugir, braire, bêler, grogner*, etc. Le nom de l'animal apporte toujours à la phrase une précision suffisante : **la azeno blekas, la ŝafo blekas.**

Quand le nom de l'animal fait défaut, on peut le rétablir dans un mot composé avec **bleki** : Ex. : *Il braie*, **ĝi azenblekas** ; *il bêle*, **ĝi ŝafblekas**, etc.

Cependant l'Esperanto a des racines spéciales pour désigner le cri de certains animaux.

Ex. : *Le chien aboie* — **la hundo bojas** *le porc grogne* = **la porko gruntas**

Cela n'enlève point au mot **bleki** son usage général et commode.

La préposition **sur**. — En français on dit : *La vache est dans le champ, L'enfant joue dans la rue*, au lieu de : *sur le champ, sur la rue*. En Esperanto, on rétablit la préposition convenable :

Ex. : **La bovino estas sur la kampo. La infano ludas sur la strato.**

Viro et maslo. — Pour quelques animaux domestiques, il est nécessaire de distinguer l'animal propre à la reproduction.

Virbovo (viro-bovo) signifie *bœuf* ayant les qualités *viriles* de l'homme mâle (**viro**). La forme **bovoviro**, employée quelquefois par abus, est à rejeter, car l'usage très courant du mot **viro** (homme mâle) n'a pas permis de lui attribuer le sens de *mâle* en général.

Certains emploient le mot *technique* : **maslo** (mâle), recommandable et clair.

On peut dire : **bovmaslo** (taureau), ou **masla bovo** (bœuf mâle).

LES TROIS PERSONNES, LES TROIS GENRES

Les pronoms personnels. — Ce sont au *singulier* et au *pluriel* :

1 ^{re} personne	mi je, moi	1 ^{re} personne	ni nous
2 ^e »	vi tu, toi	2 ^e »	vi vous
3 ^e »	{ li il ŝi elle ĝi il ou elle	3 ^e »	ili { ils, eux elles ils ou elles

REMARQUE. — En Esperanto, comme en anglais, *on ne tutoie pas*. Pourtant, si l'on veut absolument le faire, on peut employer le pronom *ci* (tu).

Les trois genres. — Le *français* n'a que deux genres : le *masculin* et le *féminin*.

L'*Esperanto* en a trois et dispose de trois pronoms à la 3e personne du singulier :

Masculin, pour les personnes et les animaux mâles **li**
Féminin, pour les » et les » femelles **ŝi (ino)**
Neutre, pour les choses et les êtres sans sexe indiqué **ĝi**

Ex. : **La patro legas, li legas**
La patrino kudras, ŝi kudras
La pupo estas nova, ĝi estas nova

Au pluriel, il n'y a qu'un seul pronom (**ili**), commun aux trois genres.

Les adjectifs possessifs. — Ils se forment en ajoutant simplement la *finale a* de l'adjectif aux pronoms personnels. Comme tous les adjectifs, ils ne changent pas au féminin, mais ils prennent la marque du pluriel.

mia frato	mon frère	mia fratino	ma sœur	miaj fratoj	mes frères
via »	ton »	via »	ta »	viaj »	tes »
{ lia »	{ son »	{ lia »	{ sa »	{ liaj »	{ ses »
{ ŝia »	{ son »	{ ŝia »	{ sa »	{ ŝiaj »	{ ses »
{ ĝia »	{ son »	{ ĝia »	{ sa »	{ ĝiaj »	{ ses »

REMARQUE. — En français, nous disons : *son* chapeau, *sa* canne, *ses* gants, en faisant accorder l'adjectif avec l'*objet possédé*, au masculin, au féminin, au pluriel.

En Esperanto, on ne considère que le *possesseur*. On dit :

1. — **lia**, pour un possesseur masculin **lia ĉapelo** (à lui = **li**, homme)
2. — **ŝia**, » » possesseur féminin **ŝia ĉapelo** (à elle = **ŝi**, femme)
3. — **ĝia**, » » possesseur neutre **ĝia ĉapelo** (à elle = **ĝi**, poupée)

Les pronoms possessifs. — Ce sont les adjectifs possessifs employés *seuls*, sans substantif, pour éviter les répétitions.

Ex. : *mon* chapeau, *le mien*.

<i>Le mien</i>	<i>le tien</i>	<i>le sien</i>	<i>le nôtre</i>	<i>le vôtre</i>	<i>le leur</i>
(la) mia	(la) via	(la) lia, ŝia, ĝia	(la) nia	(la) via	(la) ilia

On peut, si l'on veut, les faire précéder de l'article (**la**) comme en français :

Ex. : *Mes sœurs sont très gaies, les vôtres aussi*
Miaj fratinoj estas tre gajaj, (la) viaj ankaŭ.

AFFIXES

Diminutif : et. — Ce suffixe rapetisse, *diminue* le sens des mots. Il s'applique à toutes les espèces de mots :

Ex. : bastono	= bâton	varma	= chaud	ridi	= rire
bastoneto	= bâtonnet	varmeta	= tiède	rideti	= sourire
botelo	= bouteille	bela	= beau	dormi	= dormir
boteleto	= fiole	beleta	= joli	dormeti	= somnoler

Augmentatif : eg. — Ce suffixe agrandit, *augmente* le sens des mots.

Il s'applique aussi à toutes les espèces de mots. Des racines précédentes, on dérive :

Ex. : bastonego	= gourdin	varmega	= brûlant	ridegi	= rire aux éclats
botelego	= bombonne	belega	= superbe	dormegi	= dormir à poings fermés

MOTS A APPRENDRE : LE CORPS HUMAIN

SUBSTANTIFS

korpo, corps
 haŭto, peau
 osto, os
 sango, sang
 vejno, veine
 arterio, artère
 kapo, tête
 haro, poil, cheveu
 vizaĝo, visage
 frunto, front
 brovo, sourcil
 okulo, œil
 orelo, oreille
 vango, joue
 nazo, nez
 buŝo, bouche

lipo, lèvre
 lango, langue
 gorgo, gorge
 kolo, cou
 trunko, torse, tronc
 ŝultro, épaule
 brako, bras
 kubuto, coude
 mano, main
 fingro, doigt
 ungo, ongle
 dorso, dos
 brusto, poitrine
 pulmo, poumon
 koro, cœur

stomako, estomac
 flanko, flanc, côté
 hepato, foie
 intesto, intestin
 kruro, jambe
 genuo, genou
 kalkano, talon
 maleolo, cheville
 plando, plante du pied
 sento, sens
 koloro, couleur
 odoro, odeur
 bruo, bruit
 doloro, douleur
 ringo, anneau

ADJECTIFS

blanka, blanc
 nigra, noir
 bruna, brun
 ruĝa, rouge
 verda, vert
 flava, jaune
 blua, bleu
 griza, gris
 pala, pâle
 blonda, blond
 kaŝtankolora, châtain
 hela, clair
 duba, douteux
 blinda, aveugle
 surda, sourd
 muta, muet
 dekstra, côté droit
 sana, sain

VERBES

vidi, voir
 rigardi, regarder
 rimarki, remarquer
 aŭdi, entendre
 aŭskulti, écouter
 flari, flairer, sentir
 gustumi, goûter
 tuŝi, toucher
 frapi, frapper
 diri, dire
 babili, bavarder
 ridi, rire
 plori, pleurer
 saluti, saluer
 kisi, embrasser
 spiri, respirer
 bati, battre
 konsisti el, se composer
 de, consister en

MOTS DIVERS

tio, cela
 tiu, tiuj, celui-là, ceux-là
 tie, là (là-bas)
 ĉiam, toujours
 neniam, jamais
 tro, trop
 aŭ, ou
 por, pour
 per, par (au moyen de)
 ke, que (conjonction)
 oni, on
 nur, ne... que, seulement
 jen, jen estas, voici, voilà
 kiom da? combien de?
 multe da, beaucoup de
 multaj, de nombreux
 kiel? comment
 unu (1), du (2), tri (3),
 kvar (4), kvin (5)

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Vangharoj, okulharoj, lipharoj, kormalsano, stomakmalsano, naztuko, manĝotuko, mandorso, naztruo, bonodoro, vangofrapo, malhela, hele blua (*bleu clair*), malhele blua, knabeto, fratineto, bovineto, paleta, blueta (ou dube blua = *bleuâtre*), dube ruĝa, trinketi, mordeti, salteti, nazego, ungego, bonega, fierega, karega, ploreti, ploregi.

Former les mots suivants :

Maux de dents (*dentodoloro*), maux de tête, maux d'oreilles, gauche, à gauche (*adv.*), jaune clair, jaune foncé, fillette, poulette, osselet, colline, bestiole, menotte, vieillot, verdâtre, noirâtre, voltiger, entrevoir, croc, patte (*mouche*), patte (*lion*), vacarme, joli, superbe, hideux, tiède, brûlant, glacé (*très froid*), collationner (*goûter*), dévorer, sourire, rire aux éclats, somnoler, dormir à poings fermés.

Version (1)

1. Infano ne estas matura homo. — La kanto de la birdoj estas agrabla. — Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo. — Li estas knabo, kaj ŝi estas knabino. — La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi. — Ni estas homoj, vi estas infanoj. — Kie estas la knaboj? — Ili estas en la ĝardeno. — Kie estas la knabinoj? — Ili ankaŭ estas en la ĝardeno. — Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia frato. — Mia onklino estas bona virino. — Mia frato ne estas granda, sed li ankaŭ ne estas malgranda. — La patro de mia edzino estas mia bopatro, mi estas lia bofilo, kaj mia patro estas la bopatro de mia edzino.
2. Mia patro estas malsana, li tute ne povas labori. — Mia patrino ankaŭ ne fartas bone. — Ĉu vi rimarkas, ke la blonda filino de nia najbaro estas bela knabineto? — Tiu, kiu babilas en la ĝardeno kun Johanino, estas ŝia fianĉo. — La birdo trinkas iomete da akvo. — En mia provinco ĉiam estas multege da sovaĝaj kunikloj, sed neniam estas tie leporoj. — Kio estas tio? — Tio (ou : ĝi) estas ostoj por la hundo. — Kiu rigardas tra la fenestro? — Tiu (ou : li) estas mia frato. — Tiu (ou : ŝi) estas mia fratino. — Tiu (ou : ĝi) estas mia frato aŭ mia fratino. — Kie loĝas viaj geavoj? — Ili loĝas tie, tre malproksime, apud la rivero : jen estas ilia dometo.

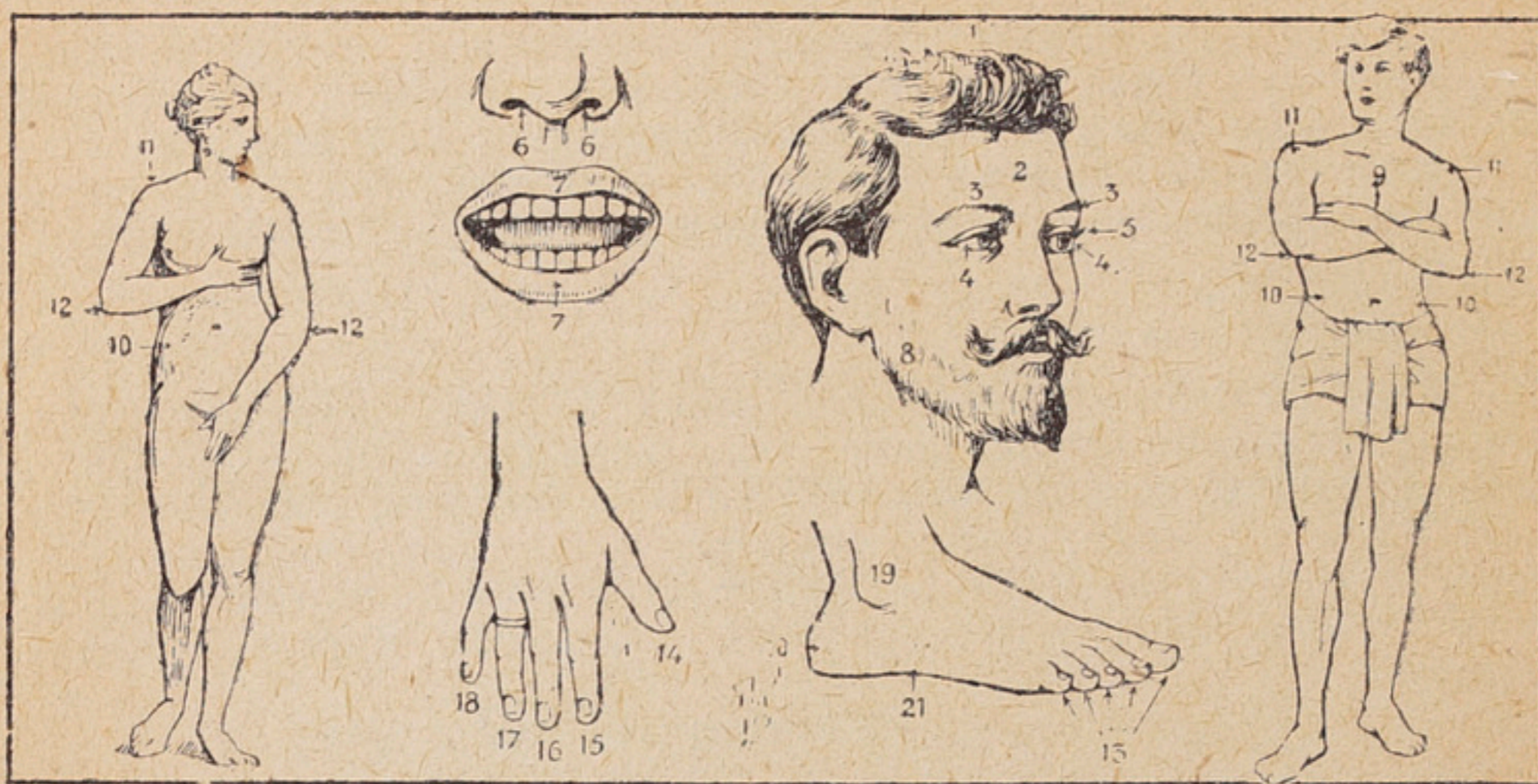
Thème

L'homme voit par les yeux, il (*neutre* : ĝi) entend par les oreilles, il sent avec (par) le nez, il goûte avec (par) la langue et touche avec (par) les doigts des (de les) mains. — L'homme qui (ne) voit jamais est aveugle ; celui qui (n') entend jamais est sourd, qui (ne) peut jamais parler est muet. — Nous respirons par le nez ou par la bouche, nous embrassons avec (par) les lèvres, nous écrivons avec la main droite. — Beaucoup trop (trop beaucoup) d'hommes ne savent pas lire. — Le cœur est à gauche (*adv.*) dans la poitrine : il (*neutre*) bat rapidement. — (Du) sang rouge court dans nos artères ; (du) sang noir dans nos veines.

(1) La plupart des « Versions » sont extraites du *Fundamento de Esperanto*.

RÉCIT

LA HOMA KORPO

(Lisez lentement, sans effort; marquez bien l'accent.)

La homa korpo konsistas el tri partoj : la kapo, la trunko kaj la membroj.

Sur la kapo estas la haroj (1), kiuj povas esti nigraj aŭ blondaj, ruĝaj aŭ kaŝtankoloraj, grizaj aŭ blankaj. Sub la frunto (2) estas la brovoj (3) kaj la okuloj (4) kun okulharoj (5). La okuloj povas esti nigraj, brunaj, grizaj aŭ bluaj. Oni spiras kaj flaras per du naztruoj (6). En la buŝo estas la dentoj (supraj kaj malsupraj) kaj la lango. Sur la supra lipo (7) estas la lipharoj; sur la vangoj (8) estas la vangharoj, kaj sur la mentono estas la barbo.

La trunko konsistas el kvar partoj : la brusto (9), la ventro, la flankoj (10) kaj la dorso. En la brusto estas la pulmoj kaj ankaŭ la koro; en la ventro estas la intestoj. En la trunko estas ankaŭ la stomako kaj la hepato.

En la brako estas la ŝultro (11), la kubuto (12) kaj la mano. Jen estas mia dekstra mano, jen mia maldekstra. La mano konsistas el kvin fingroj (13), kiuj estas la dika fingro (14), la montra fingro (15), la granda fingro (16), la ringa fingro (17), kaj la malgranda fingro aŭ fingreto (18). La piedo ankaŭ konsistas el kvin fingroj kaj el du maleoloj (19), kalkano (20) kaj plando (21).

Questionnaire

(Accentuez bien l'avant-dernière syllabe.)

D. — El kiom da partoj konsistas la homa korpo?

R. — La homa korpo konsistas el tri partoj : la kapo...

Kio estas sur la kapo?

Kio estas sub la frunto?

Kiel koloraj povas esti la haroj?

Kiel koloraj povas esti la okuloj?

Per kio oni spiras?

Per kio oni flaras?

Kio estas en la buŝo? sur la supra lipo?

Kio estas sur la vangoj? sur la mentono?

El kiom da partoj konsistas la trunko?

Kie estas la pulmoj? la koro?

Kie estas la stomako, la hepato kaj la intestoj?

El kiom da fingroj konsistas la mano?

El kio konsistas la piedo?

QUATRIÈME LEÇON

CONJUGAISON

Les trois temps. — Une action quelconque (*travailler*) peut avoir lieu à trois moments différents :

- 1° Dans un temps qui n'est plus : *le passé* (hier) ;
- 2° Maintenant, quand on parle : *le présent* (aujourd'hui) ;
- 3° Dans un temps qui n'est pas encore : *le futur* (demain).

Passé : *Hier, je travaillais.*

Présent : *Aujourd'hui, je travaille.*

Futur : *Demain, je travaillerai.*

Ce sont là les *trois temps simples* : il ne peut pas y en avoir d'autres.

Le présent est le point de comparaison : ce qui n'est pas présent est passé ou futur.

En Esperanto { le verbe au *présent* se termine toujours par : **as**
                   — *passé* — — **is**
                   — *futur* — — **os**
 à toutes les personnes du singulier ou du pluriel.

PRÉSENT : Aujourd'hui	{	Mi laboras	<i>je travaille</i>
		Vi laboras	<i>tu travailles</i>
		Li, ŝi, ĝi laboras	<i>il ou elle travaille</i>
		Ni laboras	<i>nous travaillons</i>
		Vi laboras	<i>vous travaillez</i>
		Ili laboras	<i>ils ou elles travaillent</i>

Le pronom seul indique la personne, et cela est suffisant.

PASSÉ : Hier	{	Mi laboris	<i>je travaillais</i>
		Vi laboris	<i>tu travaillais</i>
		Li, ŝi, ĝi laboris	<i>il ou elle travaillait</i>
		Ni laboris	<i>nous travaillions</i>
		Vi laboris	<i>vous travailliez</i>
		Ili laboris	<i>ils ou elles travaillaient</i>

Le passé esperanto traduit exactement trois temps passés du français :

1° *L'imparfait* (je travaillais) ; 2° le *passé simple* ou *défini* (je travaillai) ; 3° le *passé composé* ou *indéfini* (j'ai travaillé).

FUTUR : Demain	{	Mi laboros	<i>je travaillerai</i>
		Vi laboros	<i>tu travailleras</i>
		Li, ŝi, ĝi laboros	<i>il ou elle travaillera</i>
		Ni laboros	<i>nous travaillerons</i>
		Vi laboros	<i>vous travaillerez</i>
		Ili laboros	<i>ils ou elles travailleront</i>

L'ACCUSATIF

Pour exprimer le geste le plus simple dans une phrase, nous avons besoin de *trois mots* :

- 1° Un mot pour exprimer l'*action* elle-même : le *verbe* (caresser);
- 2° Un second mot pour indiquer son *auteur* : le *sujet* (mère);
- 3° Un troisième mot pour montrer son *but* : le *complément direct* (enfant).

S   V   C
 Ex. : *La mère caresse l'enfant.*

En français, nous parlons et nous écrivons sans faire attention au mot qui, dans la phrase, est *complément direct*. Nous payons cette insouciance par une sévère rigidité dans la construction de presque toutes nos phrases. Si nous changions l'ordre des mots, nous aurions un sens tout différent :

C   V   S
 Ex. : *L'enfant caresse la mère.*

La phrase présente la même action, mais les rôles sont renversés. Une autre personne fait l'action. Une autre aussi la subit. En un mot, c'est l'*idée contraire*.

En Esperanto, on remarque toujours le mot qui est *complément direct*. On le distingue en lui ajoutant la lettre **n**. On dit qu'il prend la marque de l'*accusatif*.

S   V   C
 Ex. : *La patrino karesas la infanon.*

L'accusatif vaut à l'Esperanto une grande souplesse. L'ordre des mots peut changer, le sens de la phrase reste absolument le même.

Ainsi on peut dire :

1. *La patrino karesas la infanon* (Sujet, Verbe, Complément)
2. *La patrino la infanon karesas* (S. C. V.)
3. *Karesas la infanon la patrino* (V. C. S.)
4. *Karesas la patrino la infanon* (V. S. C.)
5. *La infanon la patrino karesas* (C. S. V.)
6. *La infanon karesas la patrino* (C. V. S.)

suivant que l'attention se porte d'abord sur le sujet (c.-à-d. sur l'auteur de l'action), ou bien sur le verbe (c.-à-d. sur l'action elle-même), ou sur le complément direct (c.-à-d. sur le but de l'action).

La pensée n'a pas de chaînes : on pense dans n'importe quel ordre.

L'accusatif permet d'écrire ou de parler dans l'ordre de la pensée.

AFFIXES

Le suffixe **ulo** indique l'*individu*, l'*être vivant* caractérisé par l'idée qu'exprime la racine.

honestula = honnête   blinda = aveugle
honestulo = un honnête homme   blindulo = un aveugle

Le suffixe **aĵo** indique la *chose matérielle (concrète)*, qui tombe sous les sens, caractérisée par l'idée qu'exprime la racine.

infano = enfant   bela = beau
infanaĵo = un enfantillage   belaĵo = une belle chose
konstrui = construire
konstruaĵo = une construction

Le suffixe **eco** indique la *chose immatérielle (abstraite)* : état, qualité ou défaut, caractérisée par l'idée qu'exprime la racine.

infano = enfant   honesta = honnête   blinda = aveugle
infaneco = enfance   honesteco = honnêteté   blindeco = cécité

MOTS A APPRENDRE : L'HABITATION

SUBSTANTIFS

palaco, palais	ligno, bois (matière)	tuko, un linge
kastelo, château	trabo, poutre	sonorilo, cloche
fundamento, fondement, fondations	ardezo, ardoise	gaso, gaz
muro, mur	tegolo, tuile	fajro, feu
pordo, porte	etaĝo, étage	loko, lieu, endroit
seruro, serrure	kelo, cave	placo, place (de ville)
ŝlosilo, clef	ŝtupo, marche	vojo, voie, chemin, route
fenestro, fenêtre	ŝtuparo, escalier	strato, rue
benko, banc	koridoro, couloir, corri- dor	ŝoseo, chaussée
planko, plancher	mansardo, mansarde	trotuaro, trottoir
plafono, plafond	tubo, tube, tuyau	mastro, maître (de mai- son), patron
tegmento, toit	pluvo, pluie	prezo, prix
		mono, argent (monnaie)

ADJECTIFS

moderna, moderne
antikva, antique
mez-epoka, du moyen-âge
firma, ferme, solide
luksa, luxueux
vasta, vaste
trankvila, tranquille
alta, haut
diversa, divers
ĉefa, principal
natura, naturel
ĝentila, poli, courtois
elektra, électrique
rekta, droit (rectiligne)
lasta, dernier
seka, sec

VERBES

havi, avoir, posséder
fari, faire
konstrui, construire
fermi, fermer
ŝlosi, fermer à clef
kroĉi, accrocher
montri, montrer
voki, appeler (de la voix)
renkonti, rencontrer
veni, venir
marŝi, marcher
en-iri, entrer
tra-iri, parcourir, traver-
ser
viziti, visiter
lui, prendre à loyer
uzi, user, employer
ĝui, jouir de
ami, aimer

MOTS DIVERS

tio ĉi, ceci
tiu ĉi, celui-ci
tie ĉi, ici
kiam? quand?
hieraŭ, hier
hodiaŭ, aujourd'hui
morgaŭ, demain
post, après, derrière
ĉar, car
sen, sans
tamen, cependant
interne, à l'intérieur
ekstere, à l'extérieur
ĉe, à (lieu)
hejme, à la maison
kial? pourquoi?

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Vojeto, pordego, teretaĝo, luprezo, malalta, malpura, mal-slosi, ĉirkaŭvido, ĉirkaŭurbo, eksterlando, bonulo, bonaĵo, boneco, blindulo, blindeco, mutulo, muteco, maljunulo, maljuneco, malriĉulo, malriĉeco, frateco, firmeco, novaĵo, malpuraĵo, kokidaĵo, bovidaĵo, ŝafaĵo, unubraka, unubrakulo, senhara, senharulo, senkolora, senespera, dikkorpuso, blondulino, longbarbulo.

Former les mots suivants :

Ruelle, maisonnette, tuyau de cheminée, faubourg (*avant-ville*), ouvrir, un bel homme, une beauté (*femme*), la beauté (*qualité*), un sourd, surdité, un jeune homme, la jeunesse, un imbécile (*sot*), l'imbécillité, un riche, des richesses (*choses*), la richesse (*qualité*), la sécheresse, l'humidité, un homme adroit, un maladroit, l'adresse (*qualité*), une maladresse (*chose*), une lecture (*chose à lire*), un mets (*chose à manger*), du bœuf, de l'oie, de l'agneau, du canard, un borgne (*qui n'a qu'un œil*), un imberbe, un quadrupède.

Version

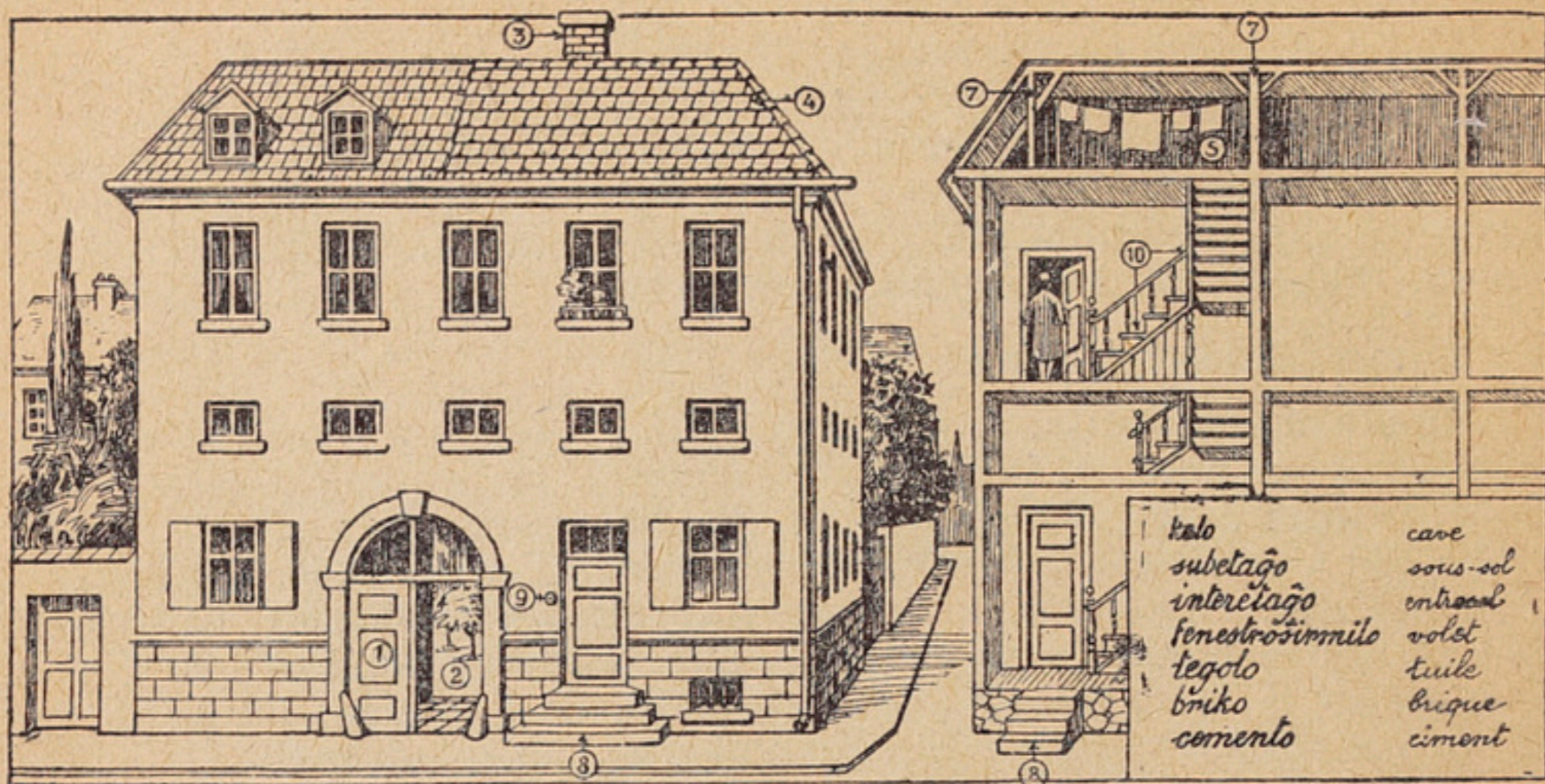
1. Mi vokas la knabon, kaj li venas. — Mi vokas la knabinon, kaj ŝi venas. — Kiam oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn. — Li amas min, sed mi lin ne amas. — Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn). — Hieraŭ mi renkontis vian filon, kaj li ĝentile salutis min. — La riĉulo havas multe da mono. — Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto. — La alteco de tiu ĉi monto ne estas tre granda. — Mi vivas kun li en granda amikeco. — Mi deziras al vi bonan tagon, Sinjoro! — Bonan matenon!
2. Ĉu vi vizitis hodiaŭ la belegan palacon, kiu estas sur la ĉefa placo de la urbo? — Jes, mi ankaŭ vizitis morgaŭ la mezepokan kastelon. — Tiu ĉi konstruaĵo estas luksega, tamen ĝi ne havas tre firman fundamenton. — Kion vi aŭdis? — La blekon de ĉevalo. Kiun vi rigardas? — La senbarban junulon. — En la lando de la blinduloj, la unuokululoj estas la mastroj. — Mi deziras lui ĉambrojn. — Kiom da ĉambroj vi deziras? — Kvar. — Ĉu malantaŭ la domo estas ĝardeno? — Jes. Tie viaj infanoj povos ludi. — Jen estas la manĝoĉambro, jen la salono, jen la du dormoĉambroj. Tie ĉi ni havas gason, elektran lumon kaj varman akvon. Vi povos ankaŭ uzi la kelon kaj la subtegmenton.

Thème

Pour construire le toit d'une maison, on emploie des poutres, des tuiles ou des ardoises. — Ceux qui vont à pied (*piede*) ne doivent pas marcher sur la chaussée, mais à droite sur le trottoir. — Jean et sa sœur jouent dans la cour : le bon grand-père les regarde par (*tra*) la fenêtre. — Je suis toujours chez moi (*hejme*) le matin (*adv.*). — Je ne suis jamais chez moi le soir. — Hier, dans la rue, je vis mon ami et *lui* (à lui) serrai cordialement la main. — Voici la cour à l'intérieur, voilà le jardin à l'extérieur. — Pouvez-vous m'indiquer (*à moi*) le chemin direct pour aller à l'hôtel-de-ville?

RÉCIT

MIA HEJMO

(Lisez lentement, sans effort; marquez bien l'accent.)

Mi loĝas en moderna konstruaĵo sur strato « Zamenhof », apud placo « Universo ».

Tre agrabla estas la vivo en mia hejmo, ĉar mi ne aŭdas la bruojn de la strato, mi spiras puran aeron, laboras, kaj dormas trankvile. Mia ĉambro estas ĉe la lasta supra etaĝo. Ĝi havas nur unu fenestron, sed mi estas sola en la domo, kiu povas vidi la tutan ĉielon kaj ĝui belan ĉirkaŭvidon.

En mia hejmo neniam estas fajro. Kiam la temperaturo estas malvarma, la kamentubo (3), kiu trairas la mansardon, donas varmon. Kiam la temperaturo estas tro varma, post mia laboro, mi eniras tra la pordego (1), trairas la internan korton (2), kaj ripozas sur benko en la apuda ĝardeno.

Dum la pluvaj tagoj, mi aŭdas la ritman sonon de la pluvo, kiu frapas la ardezan tegmenton (4). De tempo al tempo mi aŭdas la maljunan najbarinon, kiu marŝas sur la ligna planko de la subtegmento (5), kaj senparole kroĉas kelkajn malsekajn tukojn ĉe la dikaj traboj (7). Tre ofte ankaŭ mi aŭdas ratojn, kiuj ludas per ostoj.

Mi premas la elektran sonorileton (9) : la mastro malfermas la pordon. Mi saltas tri ŝtupojn (8), trairas koridoron, rapide grimpas ŝtuparon (10), kaj nur haltas antaŭ la lasta supra pordo. Mi malŝlosas ĝin : mi estas hejme.

Questionnaire

Kie vi loĝas?

Ĉu la vivo estas agrabla en via hejmo? Kial?

Ĉu via ĉambro estas vasta?

Kiom da fenestroj havas via ĉambro?

Kiom da personoj en la domo povas vidi la tutan ĉielon?

Ĉu ĉiam estas fajro en via ĉambro?

Ĉu via ĉambro estas malvarma?

Kio donas mildan varmon?

Kie vi ripozas, kiam la temperaturo estas tro varma?

Kion vi aŭdas dum la pluvaj tagoj?

Ĉu vi aŭdas vian najbarinon?

Kion ŝi faras?

Ĉu vi ankaŭ aŭdas ratojn? Kion ili faras?

Ĉu estas elektra sonorileto ĉe la pordo?

Kiu malfermas la pordon?

Kiel vi iras al via ĉambro?

COMMENTAIRE

Accusatif du pronom. — Le pronom, remplaçant le nom ou substantif, peut être complément direct et prendre la marque de l'accusatif.

Les pronoms personnels : **me, te, le, la, les**, sont presque toujours compléments directs.

Ex. : L'enfant *le* regarde (qui?) — lui   *La infano lin* rigardas
 L'enfant *la* regarde — elle   *La infano ŝin* rigardas
 L'enfant *les* regarde ils ou elles   *La infano ilin* rigardas

Remarquez que : **le, la, les**, devant un verbe, ne sont pas articles, mais pronoms.

Les pronoms interrogatifs : **kiu, kio**, qui demandent des noms d'individus ou de choses, deviennent, quand ils sont compléments directs : **kiun, kion**.

Ex. : **Kiun vi vidas?**   *Qui* (lequel) *voyez-vous?*
Kiujn vi vidas?   *Qui* (lesquels) *voyez-vous?*
Kion vi vidas?   *Que* (quoi) *voyez-vous?*

Inversion. — Quelquefois, en français, le sujet se trouve après le verbe. On dit qu'il y a inversion. Surtout ne prenez pas le sujet pour un complément direct et ne mettez pas l'accusatif dans les phrases :

Ex. : **Sur arbo kantas najtingalo.**   **En la ĝardeno kuras infano.**
 Sur un arbre chante un rossignol.   Dans le jardin court un enfant.
 les mots : *najtingalo, infano* sont sujets (ils font l'action).

AFFIXES

Les suffixes ulo, aĵo, eco indiquent respectivement l'individu, la chose, la qualité. Ils peuvent s'employer seuls :

Kelkaj uloj   **Diversaj aĵoj**   **Bonaj ecoj**
 Quelques individus   Diverses choses   De bonnes qualités

Ils manifestent les trois aspects des êtres : l'aspect vivant (**ulo**) ; inerte (**aĵo**) ; moral (**eco**).

Ainsi on dérive de **bela, beau...** $\left\{ \begin{array}{l} \text{belulo} \text{ } \textit{bel individu ou un bel homme} \\ \text{belaĵo} \text{ } \textit{belle chose ou une beauté} \\ \text{beleco} \text{ } \textit{belle qualité ou la beauté} \end{array} \right.$

Le mot **belo** ne saurait signifier que : *ce qui est beau*, sans précision d'aspect, c.-à-d. le **beau** en général (individus, choses physiques ou morales).

1° *Le suffixe ulo* correspond en français au mot *homme* (exprimé ou sous-entendu) dont il n'est que le substitut (**bela homo = bel'ulo**).

Ex. : **honestulo** = un honnête homme   **lojalulo** = un homme loyal
avarulo = un avare (homme)   **malbonulo** = un méchant (homme)

2° *Le suffixe aĵo* correspond aux suffixes français *...té, ...ise, ...age, ...ure, ...aille, ...tion*.

Ex. : **kruelaĵo**   **stultaĵo**   **lanaĵo**   **konfitaĵo**   **trovaĵo**   **kreaĵo**
 une cruauté   une sottise   lainage   confiture   trouvaille   création

3° *Le suffixe eco* correspond aux suffixes français *...té, ...ise, ...esse, ...eur*.

Ex. : **krueleco**   **stulteco**   **juneco**   **dolĉeco**
 la cruauté   la sottise   jeunesse   douceur

Comme on le voit, en français, souvent le même mot exprime la chose (**aĵo**) et la qualité (**eco**). Mais le nom de la qualité est toujours précédé de l'article défini au singulier : *la* (**beleco = la beauté**). Celui de la chose peut être précédé de l'article indéfini, même au pluriel : *une, des* (**belaĵo = une beauté**).

MOTS

tiu = celui-là	} au loin	tiu ĉi = celui-ci	} auprès
tio = cela		tio ĉi = ceci	
tie = là		tie ĉi = ici	

Le mot **tiu** (ou **tiu ĉi**) est à la fois pronom et adjectif, c.-à-d. qu'il peut aussi précéder un substantif.

tiu knabo, ce garçon   **tiu knabino, cette fille**   **tiuĵ infanoj, ces enfants**
sen = sans. — Cette préposition permet de composer de nombreux adjectifs et substantifs en **ulo** d'un emploi commode et fréquent.

{ senbarba = imberbe (sans barbe)	{ senhara = chauve (sans cheveu)
{ senbarbulo = un (homme) imberbe	{ senharulo = un (homme) chauve

CINQUIÈME LEÇON

LA NUMÉRATION

Formation des nombres. — En Esperanto les neuf premiers nombres sont :

Unités :	1 unu	4 kvar	7 sep
	2 du	5 kvin	8 ok
	3 tri	6 ses	9 naŭ

Zéro se dit **nulo**.

Dizaines. — Les dizaines se forment *en soudant* les neuf premiers nombres au mot **dek** 10. On compte donc par dizaines comme on compte par unités.

10 dek	40 kvardek	70 sepdek
20 dudek	50 kvindek	80 okdek
30 tridek	60 sesdek	90 naŭdek

Centaines. — Les centaines se forment *en soudant* les neuf premiers nombres au mot **cent** 100. Les mille, les millions, etc., se forment de la même manière.

100 cent	1.000 mil	1.000.000 milion
200 ducent	2.000 dumil	2.000.000 dumilion

Lecture des nombres. — *Principe* : En Esperanto, les nombres se lisent absolument comme il s'écrivent. *On lit chaque chiffre*, en indiquant successivement le nombre de centaines, de dizaines et d'unités :

De 10 à 20	11 dek-unu	14 dek-kvar	17 dek-sep
	12 dek-du	15 dek-kvin	18 dek-ok
	13 dek-tri	16 dek-ses	19 dek-naŭ
De 20 à 100	21 dudek-unu	71 sepdek-unu	91 naŭdek-unu
	22 dudek-du	72 sepdek-du	92 naŭdek-du

Le nombre 392 se lit :

(3 centaines + 9 dizaines + 2 unités) = **tricent-naŭdek-du**.

Le nombre 123.456 se lit **cent-dudek-trimil kvarcent-kvindek-ses**.

Mots dérivés. — Avec les noms de nombres, on forme :

1° Des substantifs en ajoutant la finale **o**.

unu	une unité	dek-duo	une douzaine
deko	une dizaine	miliono	un million

2° Des adjectifs, en ajoutant la finale **a**. Ils marquent l'ordre, le rang. Ce sont des *adjectifs ordinaux*. Ils prennent comme les autres la marque du pluriel (j) et de l'accusatif (n).

unua	premier	dek-dua	douzième
dua	deuxième	la unuaj homoj	les premiers hommes.

3° Des adverbes, en ajoutant la finale **e**. Ils marquent aussi l'ordre, le rang.

unue	premièrement, d'abord	deke	dixièmement
due	deuxièmement	dek-due	douzièmement

L'HEURE

Mots. — Pour indiquer l'heure, on emploie les mots suivants :

səkundo, <i>seconde</i>	minuto, <i>minute</i>	horo, <i>heure</i>
kvarono, <i>quart</i>	duono, <i>demi</i>	tri kvaronoj, <i>trois quarts</i>

Heures. — *En français*, nous disons : *Trois heures sonnent*. Il faudrait dire logiquement : *La troisième heure sonne*, car l'expression « trois heures » signifie le temps de 180 minutes et non pas l'instant précis où une autre heure commence. En un mot, nous employons le *nombre* (trois) au lieu de l'*adjectif ordinal* (troisième).

En Esperanto, on dit : **La tria sonoras.**

Aucune confusion n'étant possible, on supprime généralement le mot *horo* (La tria horo).

Ex. :	Estas la kvara	<i>Il est quatre heures</i>
	Estas la dek-kvina	<i>Il est quinze heures</i>

Heures et minutes. — Quand il y a des minutes, on peut dire l'heure de trois façons :

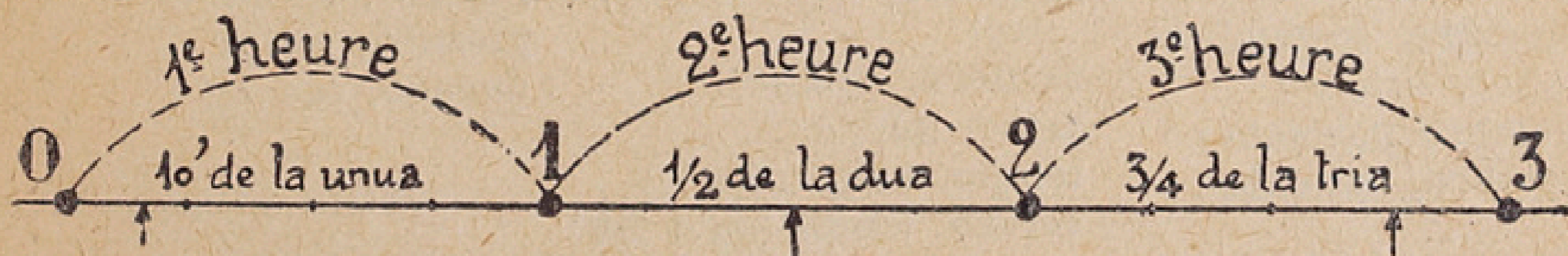
1° *En indiquant d'abord les heures*, puis les minutes, dans l'ordre où sont écrits les chiffres sur les indicateurs et les horaires.

12 h. 10	la dekdua kaj dek minutoj
1 h. 1/2	la unua kaj duono
2 h. 3/4	la dua kaj tri kvaronoj

2° *En indiquant d'abord le nombre de minutes*, avant (*antaŭ*) ou après (*post*) l'heure la plus proche.

12 h. 10	dek minutoj post la dek-dua
3 h. moins 1/4	kvarono antaŭ la tria

3° *En indiquant d'abord les minutes écoulées*, depuis qu'une nouvelle heure a commencé.

Dès que minuit a sonné nous entrons dans la *première heure* du jour suivant.

A 0 h. 10	nous sommes dans la 1 ^{re} heure depuis 10 minutes
A 1 h. 1/2	— — 2 ^e heure — 1/2 heure
A 2 h. 3/4	— — 3 ^e heure — 3/4 d'heure

0 h. 10	dek minutoj de la unua
1 h. 1/2	duono de la dua
2 h. 3/4	tri kvaronoj de la tria

Question. — Pour demander l'heure, on emploie l'expression :

Kioma horo estas? *Quelle heure est-il?*

AFFIXES

Le suffixe **ono** indique *la fraction* (fractionnaire). Ex. :

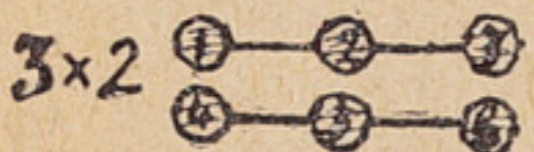
duono, une moitié (1/2)   **kvarono**, un quart (1/4)
triono, un tiers (1/3)   **dekono**, un dixième (1/10)

Le suffixe **ope** indique *le groupement* par 2, par 3 (collectif).

Ex. : **duope**, à deux ou deux par deux
triope, à trois ou trois par trois

Le suffixe **oblo** indique *le multiple*, 2 fois, 3 fois (multiplicatif). Ex. :

la **duoblo**, le double   la **kvaroblo**, le quadruple
la **trioblo**, le triple   la **dekoblo**, le décuple

MOTS A APPRENDRE : LES DIVISIONS DU TEMPS

SUBSTANTIFS

semajno, semaine
lundo, lundi
mardo, mardi
merkredo, mercredi
ĵaŭdo, jeudi
vendredo, vendredi
sabato, samedi
dimanĉo, dimanche
monato, mois
Januaro, janvier
Februaro, février
Marto, mars
Aprilo, avril
Majo, mai
Junio, juin
Julio, juillet
Aŭgusto, août
Septembro, septembre
Oktobero, octobre
Novembro, novembre
Decembro, décembre

jaro, année, an
sezono, saison
printempo, printemps
somero, été
aŭtuno, automne
vintro, hiver
momento, moment, instant
aĝo, âge
festo, fête
dato, date
suno, soleil
luno, lune
horloĝo, horloge
cifero, chiffre
plato, plateau
montrilo, aiguille (montre)
nombro, nombre
mezo, milieu
tempo, temps (durée)
vetero, temps (qu'il fait)

ĉielo, ciel
radio, rayon
lumo, lumière
pluvo, pluie
nubo, nuage
nebulo, brouillard
arko, arc
vento, vent
uragano, ouragan
fulmo, éclair
tondro, tonnerre
hajlo, grêle
neĝo neige
glacio, glace
temperaturo, température
loĝanto, habitant
plezuro, plaisir
donaco, cadeau

MOTS DIVERS

ADJECTIFS

libera, libre
sama, même (adj.)
longa, long
larĝa, large
densa, dense, épais
profunda, profond
plena, plein
milda, doux (au toucher, à l'oreille, caractère, voix, etc.)
subita, subit, soudain

VERBES

daŭri, continuer, durer
montri, montrer
funkcii, fonctionner
streĉi, remonter (montrer)
aperi, apparaître
fali, tomber
blovi, souffler
nomi, nommer
kosti, coûter
malvarmumi, s'enrhumer

hodiaŭ matene, ce matin
hodiaŭ tagmeze, à midi
hodiaŭ vespere, ce soir
ankoraŭ, encore
baldaŭ, bientôt
antaŭ nelonge, il y a peu de temps
post nelonge, dans peu de temps
de nelonge, depuis peu de temps
okaze de, à l'occasion de
je, préposition « passepartout » à sens indéterminé

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Dek-unu, dek-du, sepdek, sepdek-unu, okdek, okdek-unu, naŭdek, naŭdek-unu, duono, kvarono, kvaronhoro, kvaronjaro, dek-duo, duondek-duo, taga, monata, duonmonata, kvarope, dekope, trioblo, centoblo, libertempo, festotago, labortago, tagmezo (12 h.), jarcento, lunlumo, ciferplato (*plateau à chiffres*), montrileto, ĉielarko, ventego, akvofalo, novjaro, mallibera, mallarĝa, multekosta.

Former les mots suivants :

En lettres : 15, 16, 75, 76, 85, 86, 95, 96, 365, 1921, demi-heure, semestre (1/2 année), hebdomadaire, annuel, printanier, trois par trois, douze par douze, quadruple (4 fois), décuple (10 fois), en même temps, en dernier temps (dernièrement), longtemps (*adverbe de forme* : tempe), minuit, rayon de soleil, court, vide, humide, disparaître.

Version

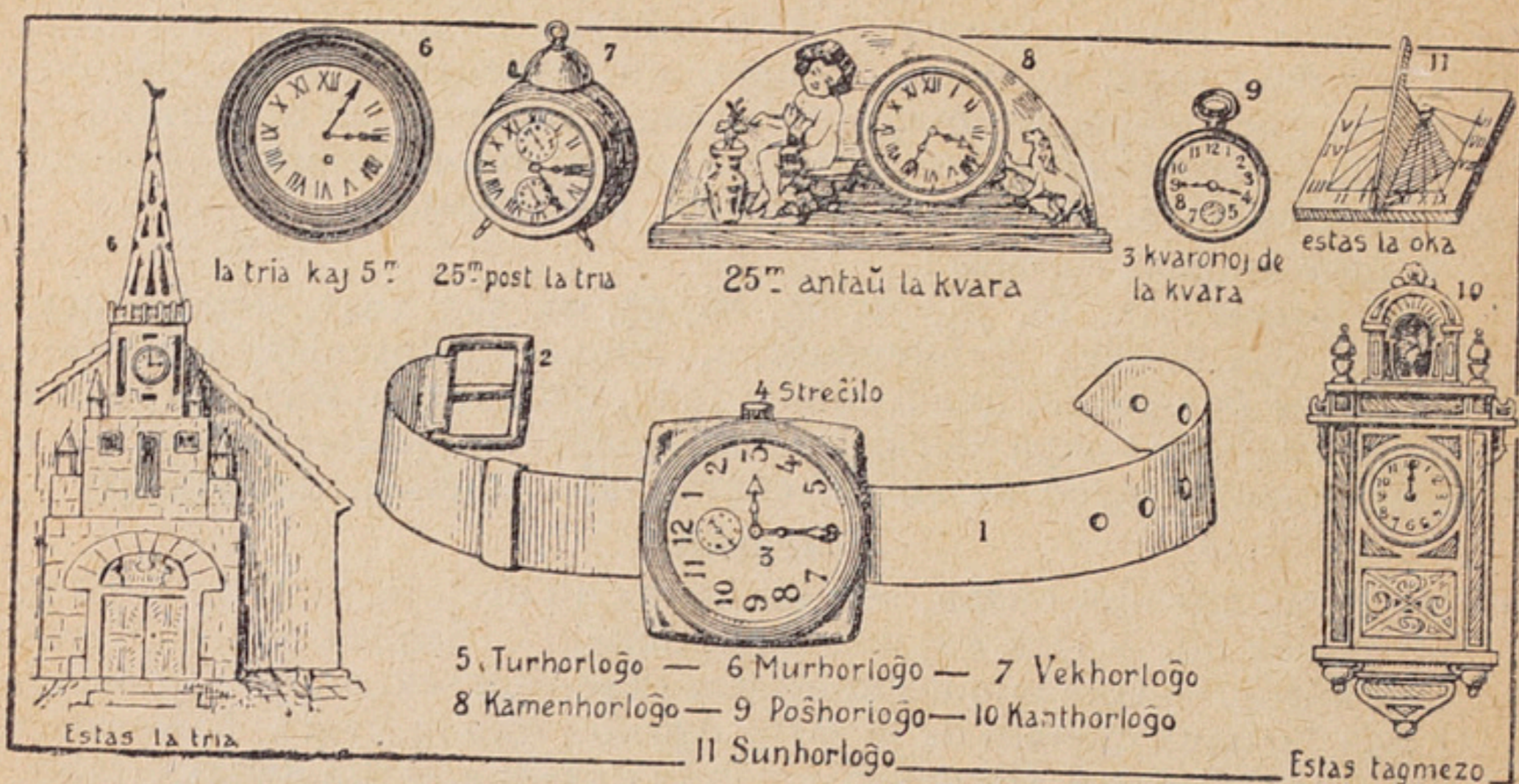
1. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn. — Kvin kaj sep faras dek-du. — Dek kaj dek faras dudek. — Sesdek minutoj faras unu horon. — Unu minuto konsistas el sesdek sekundoj. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua. — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro. — Kiun daton ni havas hodiaŭ? — Hodiaŭ estas la dudek-sepa (tago) de Marto. — Mi havas cent pomojn. — Mi havas centon da pomoj. — Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj. — Tri estas duono de ses. — Ok estas kvar kvinonoj de dek. — Kvinoble sep estas tridek-kvin. — Tiu ĉi du amikoj promenas ĉiam duope. — Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon, kaj mia vizito faris al li plezuron.
2. Kiuj estas la kvar sezonoj de la jaro? (*Réponse*). — Kiom da tagoj estas en unu monato? (*Réponse*). — El kiom da horoj konsistas unu tago? (*Réponse*). — Kiom estas (ou faras) du kaj du? (*Réponse*). — Kiom estas kvaroble kvin? (*Réponse*). — Antaŭ nelonge (*v. Vocab.*), densa neĝo falis. — De nelonge suno brilas. — Post nelonge pluvos. — Hodiaŭ matene mi vekigis je la sepa (horo). — Mi manĝas je tagmezo. — Hodiaŭ vespere mi manĝos je la dek-naŭa kaj kvarono. Kioma horo estas nun? — Estas kvin minutoj de la dek-unua. — Kvin minutoj de la deka. — Kvarono de la dek-unua. — Tri kvaronoj de la dua. — La profunda truo estas ankoraŭ plena je akvo.

Thème

1. Combien y-a-t-il (*estas*) de jours dans une (*unu*) semaine? — Dans une semaine, il y a sept jours : lundi... (*à compléter*). — De (*El*) combien de mois se compose (*konsistas*) une année? — De (*El*) douze mois : janvier... (*à compléter*). — Février n'a que vingt-huit ou vingt-neuf jours. — La « journée de travail » se compose de huit heures. — Seize et seize font (*estas*) trente-deux. — Deux fois douze font vingt-quatre. — Les enfants se promènent deux par deux.
2. Il y a (*v. vocab.*) deux heures le soleil brillait encore, depuis quelques minutes le vent souffle, dans un moment on verra les éclairs et on entendra le tonnerre. — Ce soir (*v. vocab.*) le temps est superbe, mais ce matin, il était trop humide. — Quand la température est froide on s'enrhume facilement. — (*Ĉu*) Le brouillard disparaîtra-t-il bientôt? — Tout-à-coup (*subite*, la grêle tomba. — Quelle heure est-il maintenant? — Il est sept heures. — Sept heures moins dix. — Sept heures et quart.

RECIT

MIA BRAKHORLOĜO

(Lisez lentement, sans effort; marquez bien l'accent.)

Mia brakhorloĝo konsistas el du partoj: unue la braceleto, due la horloĝo.

La braceleto estas el tre delikata ledto (1). Mi povas ĝin ligi per bela metala buko (2) kaj kelkaj truoj.

La horloĝo estas el argento. La emajla ciferplato (3) montras dekdu horojn. Estas tri montriloj: unue, la granda montrilo, due, la malgranda montrilo, trie, la montrileto. La granda montrilo montras la minutojn: ĝi estas la minuta montrilo. La malgranda montrilo montras la horojn: ĝi estas la hora montrilo. La montrileto montras la sekundojn: ĝi estas la sekunda montrilo. Mia horloĝo montras nun: duono de la tria.

Mia brakhorloĝo tute bone funkcias, sed ĝi iomete tro rapidas je unu-du minutoj en la tago. Mi streĉas ĝin vespere en mia dormoĉambro.

Mi havas ĝin de unu jaro kaj duono. Mi ne scias, kiom ĝi kostis, ĉar ĝi estas donaco de mia bona patrino.

Questionnaire

(Accentuez bien l'avant-dernière syllabe.)

El kiom da partoj konsistas via brakhorloĝo?

El kio estas la braceleto?

Per kio oni povas ĝin ligi?

El kio estas la horloĝo? la ciferplato?

Kiom da montriloj estas?

Kion montras la granda montrilo? la malgranda? la montrileto?

Kioman horon montras nun via horloĝo?

Ĉu via brakhorloĝo bone funkcias?

Ĉu ĝi tro rapidas?

Ĉu vi streĉas ĝin ofte?

Ĉu vi havas ĝin de longe?

Kiom ĝi kostis?

Ĉu vi povas nomi diversajn horloĝojn?

COMMENTAIRE

Numération. — En français nous disons : onze, douze, treize, quatorze, quinze, seize — au lieu de : dix-un, dix-deux, dix-trois, dix-quatre, dix-cinq, dix-six — mais nous disons bien : dix-sept, dix-huit, dix-neuf.

En Esperanto, conformément à la logique, la *numération parlée* est d'accord avec la *numération écrite* et n'emploie que *treize mots* pour compter jusqu'à *un milliard moins un* (999.999.999). A partir de *dix*, l'Esperanto n'emploie que *trois mots* nouveaux (*cent, mil, million*).

L'heure. — Le plus souvent, en Esperanto, on indique d'abord le nombre de minutes parce que la grande aiguille est la plus apparente, et qu'aussi, presque toujours, les minutes seules nous intéressent, le nombre d'heures nous étant connu. D'ailleurs nous disons fréquemment : *le train part à dix, pour il part à midi dix*.

En Esperanto, **on compte les heures comme on compte les années et les siècles**. Le train de 1 h. 1/4 part *au premier quart* de la *deuxième heure*, comme l'enfant de 13 mois (1 an 1 mois) est *au premier mois* de sa *deuxième année*, comme en 1921 nous sommes depuis *21 ans* dans le *vingtième siècle*.

Cette manière de dire l'heure, celle des Allemands, **est la plus logique**.
1° On lit d'abord les minutes (la grande aiguille est la plus apparente).
2° On élève de 1 le nombre des heures écoulées (par la pensée, on pousse la petite aiguille jusqu'au chiffre suivant) 8 h. 25 m. = 25 m. de la 9-a.

AFFIXES

Le suffixe ono. — Il faut distinguer le *substantif fractionnaire* (un septième [1/7] = *sepono*) de l'*adjectif ordinal* (septième [7°] = *sepa*).

Ex. : **Unu tago estas unu sepono de unu semajno**, un septième (1/7) de semaine.

Dimanĉo estas la sepa tago de la semajno, le septième jour (7°) de la semaine.

On peut employer le suffixe **ono** comme adjectif, adverbe ou sans finale.

duona parto
demi-part

duone plena
à moitié plein

kvaronjaro
trimestre (1/4 année)

Le suffixe ope. — Il faut bien prendre garde de ne traduire que par *un seul mot* les locutions *un à un, deux par deux*, etc.

Ex. : **Ili marŝas unuope**, un par un **duope**, deux par deux...

Le suffixe oblo correspond à *...ouble* dans *double*, et à *...uple* dans *quadruple, quintuple, décuple, centuple*. On peut l'employer comme substantif, adjectif ou adverbe.

la duoblo
le double

duobla parto
double part

duoble kulpa
doublement coupable

En Esperanto, la table de multiplication se récite ainsi :

Duoble (ou dufoje) unu estas du deux fois un font deux

Duoble (ou dufoje) du estas kvar deux fois deux font quatre

MOTS

Tempo et vetero. — Le *temps* exprimant la durée en *heures, jours, années* se dit **tempo**.

Ex. : **Baldaŭ venos novaj tempoj** Bientôt viendront des temps nouveaux.

Le *temps* qu'il fait, le *soleil*, la *pluie*, le *vent*, se dit **vetero**.

Ex. : **Hodiaŭ la vetero estas belega** Aujourd'hui le temps est superbe.

Kiomjara. — Pour demander l'âge, on emploie **kiomaĝa** ou **kiomjara** :

Kiomjara vi estas?

Quel âge avez-vous?

Réponse : **Mi estas dudekjara**

J'ai vingt ans.

Unu, ne s'emploie que pour compter. Quand il ne renferme pas l'idée de *nombre*, on ne doit pas le traduire (c'est alors un article indéfini).

Ex. : **La broŝuro kostas unu frankon** La brochure coûte un franc.

Je. — C'est la préposition « passe-partout », que l'on emploie quand on est embarrassé sur le choix d'une préposition convenable. (On l'emploie surtout pour l'heure, la mesure.)

Ex. : **Mi tagmanĝas je la dek-unua**

Je déjeune à onze heures.

Monto Blanka estas alta je 4.810 m.

Le Mont Blanc est haut de 4.810 m.

Botelo plena je vino

Une bouteille pleine de vin.

SIXIÈME LEÇON

CONJUGAISON

LES TROIS MODES

Indicatif : as, is, os. — Si nous disons :

<i>Pierre travaille</i>	<i>Jean travaillait</i>	<i>Je travaillerai</i>
Petro laboras	Johano laboris	Mi laboros

le verbe (travailler = labori) donne simplement l'indication d'une action présente, passée ou future. On dit qu'il est au *mode indicatif*.

L'Esperanto marque les trois temps simples de l'indicatif par les finales **as, is, os**.

Conditionnel : us. — Mais si nous disons :

Pierre travaillerait si Jean travaillait aussi

l'action de *travailler* dépend d'un *si*, c.-à-d. d'une *condition*.

On dit que le verbe est au *mode conditionnel*.

En Esperanto, le *conditionnel* se marque par la finale **us**.

Petro laborus se Johano laborus ankaŭ

REMARQUE. — Remarquons tout de suite qu'en français, seul le verbe exprimant « l'action qui pourrait être faite » se met au conditionnel (*Pierre travaillerait...*), mais le verbe qui « en pose la condition » se met sans raison à l'imparfait de l'indicatif (... *si Jean travaillait*).

Un enfant, exprimant logiquement sa pensée, dirait :

Pierre travaillerait si Jean travaillerait aussi.

en mettant les deux verbes au conditionnel comme en Esperanto.

Mi laborus	<i>je travaillerais</i>	Ni laborus	<i>nous travaillerions</i>
Vi laborus	<i>tu travaillerais</i>	Vi laborus	<i>vous travailleriez</i>
Li laborus	<i>il travaillerait</i>	Ili laborus	<i>ils travailleraient</i>

Impératif-Subjonctif : u. — Enfin, si je dis :

Travaille! ou bien *Je veux que tu travailles!*

j'ordonne, je prends le ton impératif. On dit que le verbe est au *mode impératif*, quand l'ordre est donné brièvement (*Travaille!*), au *mode subjonctif*, quand l'ordre est préparé, expliqué, souvent modéré dans sa forme par un autre verbe (*je veux... j'ordonne... je demande... je désire... que tu travailles!*) La prière, le désir, le souhait ne sont que des formes adoucies de l'ordre.

L'Esperanto confond avec raison l'impératif et le subjonctif.

Le *mode impératif-subjonctif* se marque par la voyelle **u**, finale courte, expressive, bien choisie pour le commandement.

Laboru!

Mi volas ke vi laboru!

REMARQUE. — Ne confondez pas *temps* et *mode*. Le temps indique le *moment* de l'action; le mode indique sa *manière* d'être exprimée.

ACCUSATIF DE MOUVEMENT

Complément indirect. — Quand je dis :

Pierre frappe Paul   *Petro frapas Paŭlon*

Paul (Paŭlon) supporte l'action directement : il est *complément direct* et se met à l'*accusatif*. Quand je dis :

Pierre va à Paris   *Petro iras al Parizo*

Paris (Parizo) est réuni au verbe par une préposition (*à = al*), c'est un *complément indirect*. Il ne prend pas la marque de l'*accusatif*.

Principe. — *En Esperanto, seul le complément direct se met à l'accusatif. On ne met pas l'accusatif après une préposition.*

Accusatif de mouvement. — Dans : *Pierre frappe Paul*, le mot *Paul*, complément direct, marque le « but de l'action ».

Dans la phrase : *Pierre va à Paris*, le mot *Paris*, complément indirect, marque aussi le « but de l'action ».

Principe. — *En Esperanto, on peut transformer le complément indirect de direction en complément direct, en remplaçant la préposition par l'accusatif.*

Dé même qu'on dit : *Petro frapas Paŭlon*
on peut dire aussi : *Petro iras Parizon*

Le mouvement est rendu plus « concret » par la finale **n**. La phrase est plus légère, plus vivante et plus expressive. On peut définir l'*accusatif* en Esperanto : le *point d'aboutissement* d'une action.

Accusatif de l'adverbe. — L'adverbe se met à l'*accusatif* s'il indique le *mouvement*. En conséquence :

1° Pour *demandeur* ou *indiquer* le lieu où l'on est, on emploiera **kie**, **tie**, ou un adverbe en **e**.

Ex. :	Kie vi estas?	Où êtes-vous?
	Mi estas tie ĉi	Je suis ici
	La birdo estas tere	L'oiseau est à terre

2° Pour *demandeur* ou *indiquer* le lieu où l'on va, on emploiera **kien**, **tien** ou un adverbe en **en**.

Ex. :	Kien vi iras?	Où allez-vous? (vers où...)
	Mi iras tien	Je vais là... (vers là...)
	La birdo falas teren	L'oiseau tombe à terre (vers la terre)

On dit de même : **iri supren** ou **supreniri** (monter), **iri malsupren** ou **malsupreniri** (descendre), **iri malproksimen** (s'éloigner), **iri dekstren** (aller à droite), **iri maldekstren** (aller à gauche), **iri antaŭen** (avancer), **iri malantaŭen** (reculer), **iri hejmen** (aller chez soi).

AFFIXES

Le suffixe ano indique le *membre* d'un groupe, le *partisan* d'une idée ou l'*habitant* d'un lieu.

Ex. : **urbo** = ville   **Kristo** = Christ   **Parizo** = Paris
urbano = citadin   **kristano** = chrétien   **Parizano** = Parisien

Le suffixe isto indique l'*ouvrier* d'un *métier*, d'une *profession*, d'une *doctrine*.

Ex. : **seruro** = serrure   **verki** = écrire un livre
seruristo = serrurier   **verkisto** = écrivain
anarkio = anarchie
anarkiisto = anarchiste

Le suffixe estro indique le *chef*, celui qui est à la tête, qui commande.

Ex. : **urbo** = ville   **muziko** = musique
urbestro = maire   **muzikestro** = chef de musique

MOTS A APPRENDRE : LA NOURRITURE

SUBSTANTIFS

pano, pain
bulko, petit pain
supo, soupe
viando, viande
ŝinko, jambon
fîso, poisson
karpo, carpe
ovo, œuf
lakto, lait
kremo, crème
butero, beurre
fromaĝo, fromage
vino, vin
biero, bière
brando, eau-de-vie
kafo, café
teo, thé
ĉokolado, chocolat
botelo, bouteille
kruĉo, cruche
glaso, verre

legomo, légume
brasiko, chou
karoto, carotte
napo, navet
fazeolo, haricot
pizo, petit pois
asparago, asperge
artiŝoko, artichaut
bulbo, oignon
salato, salade
spico, épice
salo, sel
vinagro, vinaigre
oleo, huile
mustardo, moutarde
pipro, poivre
saŭco, sauce
apetito, appétit
peco, morceau
taso, tasse
subtaso, soucoupe

frukto, fruit
pomo, pomme
piro, poire
pruno, prune
ĉerizo, cerise
persiko, pêche
frago, fraise
frambo, framboise
kuko, gâteau
sukero, sucre
mielo, miel
supujo, soupière
kaldrono, chaudron
plado, plat (ustensile)
kaserolo, casserole
telero, assiette
forko, fourchette
kulero, cuiller
restoracio, restaurant
hotelo, hôtel
kelnero, garçon (d'hôtel)

ADJECTIFS

sata, rassasié
sobra, sobre
grasa, gros
dolĉa, doux (sucré)
amara, amer
bongusta, qui a bon goût
acida, acide
kruda, cru
kvieta, tranquille (phys.)
trankvila, tranquille (moral)
alia, autre
ebria, ivre

VERBES

soifi, avoir soif
dubi, douter
drinki, boire avec excès
vendi, vendre
aĉeti, acheter
peti, demander (solliciter)
ŝati, apprécier
boli, bouillir
rosti, faire rôtir
kuiiri, faire cuire
manki, faire défaut
bezoni, avoir besoin de
aranĝi, arranger

MOTS DIVERS

jen... jen..., tantôt... tantôt...
ĉu... ĉu..., soit... soit...
nek... nek..., ni... ni...
ne... plu, ne... plus
neniam... plu, jamais... plus
super, au-dessus de
inter, entre
ekster, en dehors de
se, si (conjonction)
kvankam, quoique, bien que
same, de même

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Karpido, telereto, boteleto, ebrieta, malsobra, sobrulo, drinkulo, dolĉaĵo, krudaĵo, fiŝaĵo, trinkaĵo, manĝaĵo, porkaĵo, bovidaĵo, frukt-arbo, pomarbo, persikarbo, fruktoĝardeno, florigardeno, legom-ĝardeno, panpeco, bolkruĉo, tablotuko, vilaĝano, urbanino, sindikat-ano, societano, berlinano, parizanino, pordistino, kuiristo, kukisto, infanistino, viandisto, sukeristo, sukeraĵo, sukeraĵisto, porkaĵisto, lignaĵisto, panfaristo, bierfaristo, respublikestro, restoraciestro, samreligiano, samfamiliano.

Former les mots suivants :

Maigre (*adj.*), maigreur, sobriété, un affamé, laitage, du bœuf, de l'agneau, du poulet, omelette, petit déjeuner, déjeuner, dîner, pomme de terre, poirier (*arbre à poires*), cerisier, sauce à l'oignon, gâteau au miel, villageoise, citadin, un membre de la famille, une Berlinoise, un Parisien, femme de chambre, ouvrier, jardinier, vendeuse, chef de famille, patron d'hôtel, un compatriote (*ano du même pays*), un individu de la même ville.

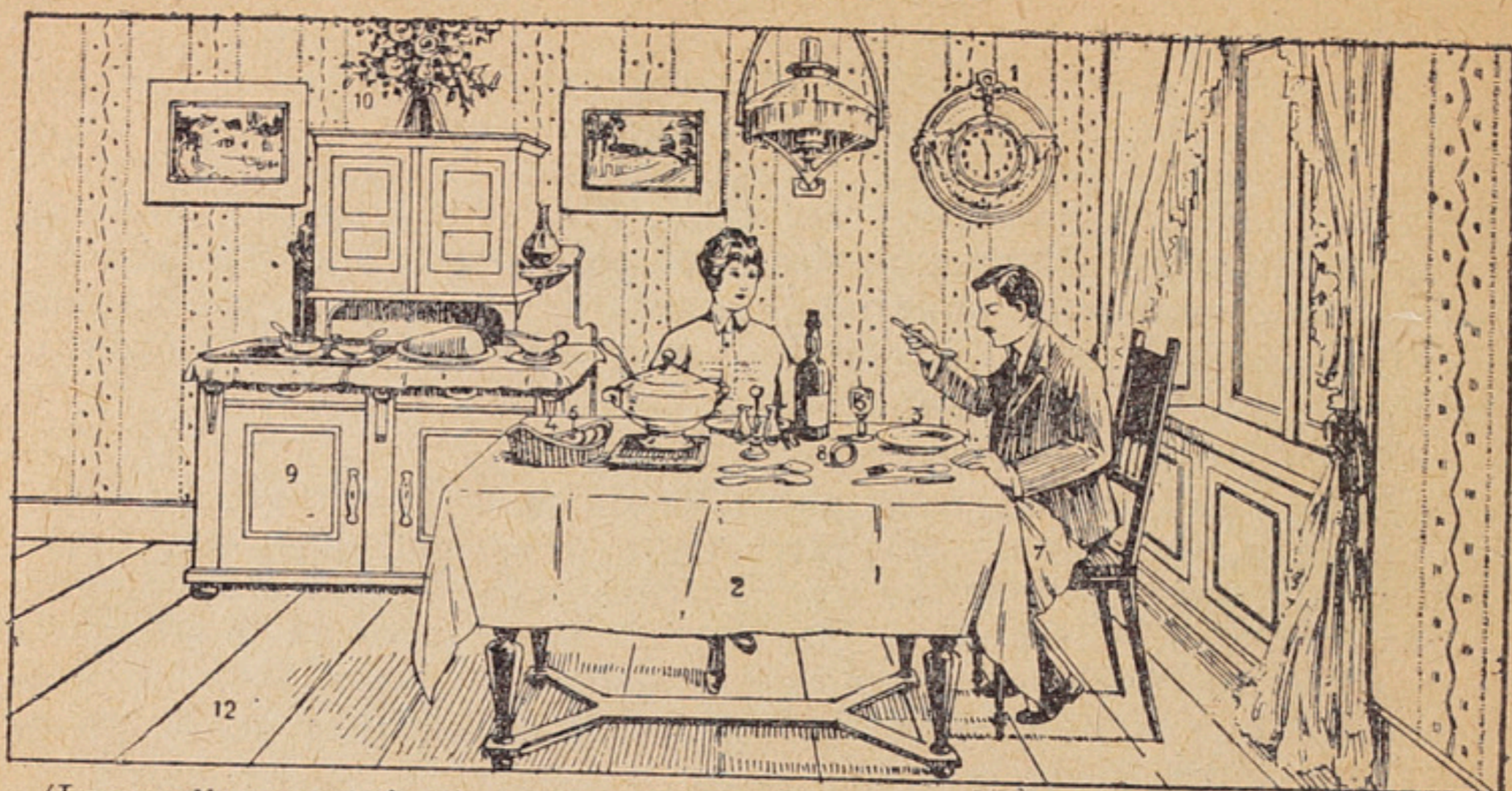
Version

1. Mi aĉetis dek-duon da kuleroj kaj du dek-duojn da forkoj. — La patro donis al mi dolĉan pomon. — Mi renkontis nek lin, nek lian fraton. — Li loĝas ekster la urbo. — Diru al mi vian nomon? — Venu al mi hodiaŭ vespere. — Se mi estus sana, mi estus feliĉa. — Karaj infanoj, estu ĉiam honestaj! — Li venu, kaj mi pardonos al li. — Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa! — Kie vi estas? — Mi estas en la ĝardeno. — Kien vi iras? — Mi iras en la ĝardenon. — Kvankam vi estas riĉa, mi dubas, ĉu vi estas feliĉa. — La parizanoj estas gajaj homoj. — Luteranoj kaj Kalvinanoj estas Kristanoj. — La loĝantoj de iu urbo estas samurbanoj. — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn.
2. La birdo flugas super la domo. — Katido dormas inter la piedoj de la hundo. — De du semajnoj, la vetero estas jen pluva, jen suna. — Mi ŝatas nek vinon, nek bieron; brandon mi malŝategas. — Post la tagmanĝo mi trinkos ĉu kafon, ĉu teon. — Post unu monato mi iros Parizon. — Plado falis de la tablo teren. — Ni iru ĉiam antaŭen! — En restoracio, matene mi manĝas bulkon kun ŝinko, kaj trinkas tason da ĉokolado; tagmeze mi nur manĝas fiŝaĵon, aŭ legomojn kaj kelke da fruktoj. — Ĉu mankas sukero en dolĉaj manĝaĵoj, mi vokas la kelneron, kaj al li diras: « Donu sukeron, mi petas ». — Ĉu mi bezonas panpecon, mi diras al li: « Iom da pano, mi petas ».

Thème

Pour bien (vous), porter, mangez très lentement. — Mon vieil ami serait ici, s'il n'était pas malade. — L'hirondelle vole au-dessus des toits. — Je (n')ai ni cuiller, ni fourchette. — Le majeur est entre l'index et l'annulaire. — Donnez-moi un peu d'eau, je vous prie: j'ai soif. — « Je ne boirai plus, je ne boirai jamais plus », disait l'ivrogne, et un instant après (*post momento*), il entra chez le marchand de vins. — La cuisinière n'est pas là: le lait bout dans la casserole. — Au (*en*) printemps, nous mangeons des asperges, des petits pois, des haricots, des fraises, des cerises. — En été, nous mangeons des artichauts, des navets, des carottes, des prunes, des framboises. — En automne et en hiver, nous avons encore des choux et des pommes de terre.

LA MANGŌCAMBRO

(La voyelle accentuée n'est plus indiquée. Lisez lentement. Marquez bien l'accent.)

La murhorloĝo (1) de la mangŭcambro montras la duonon de la dekdua. La junaj geedzoj estas ĉe la tablo kaj kviete tagmanĝas.

La edzino tre bone aranĝis la mangŭotablon. Ĝin kovras blanka tablotuko (2). Sur la tablo ni povas vidi: du telerojn (3), du forkojn kaj du kulerojn, botelon da vino, supujon kaj pankorbon (4). Nur unu glason (5) ni vidas, ĉar la edzino fartas malbone kaj ne trinkas dum la mangŭo.

En la supujo ni vidas la grandan supkuleron, kaj en la korbo kelke da panpecoj (6). Sur la genuoj la edzo havas buŝtukon (7) (aŭ mangŭotukon). La buŝtuka ringo (8) estas sur la tablo apud la edza telero.

La juna edzo havas apetiton, sed li manĝas malrapide, ĉar la supo estas varmega. Lin rigardas la juna edzino: ŝi tre deziras scii, kion li diros.

Maldekstre sur la telermeblo (9) ni vidas en plado rostajon, kaj apude du tasojn kun kuleroj por kafo. La telermeblo konsistas el du partoj. En la unua parto estas la teleroj kaj la pladoj, en la dua estas la teleretoj kaj la glasoj. Supre ni povas admiri belan bukedon (10) el ĝardenaj floroj. Super la tablo estas luksa lampo kun bela kloŝo (11) kaj vitra cilindro.

Estas printempo: suno gaje brilas. Tra la larĝa fenestro, mildaj radioj penetras en la mangŭcambro. Sur la purega pargeto (12), ili faras nigrajn ombrojn.

Questionnaire

(Accentuez bien l'avant-dernière voyelle.)

Kioman horon montras la murhorloĝo de la mangŭcambro?
Kie estas la junaj geedzoj? Kion ili faras?
Kiu bone aranĝis la mangŭotablon?
Kio ĝin kovras?
Kion vi povas vidi sur la tablo?
Kiom da glasoj vi vidas? Kial?
Kion vi vidas en la supujo? en la korbo? sur la genuoj de la edzo?
Kie estas la buŝtuka ringo?
Ĉu la edzo havas apetiton?

Kial li manĝas malrapide?
Kial rigardas lin la juna edzino?
Kion vi vidas maldekstre sur la telermeblo?
El kiom da partoj konsistas la telermeblo?
Kio estas en la unua parto? en la dua? supre de la telermeblo?
Kio estas super la mangŭotablo?
Kiu sezono estas? Kial?
Kien penetras la mildaj sunradioj?
Kion ili faras sur la pargeto?

COMMENTAIRE

Impératif-subjonctif. — A la première personne du pluriel (*Travaillons!*) il est nécessaire en Esperanto de rappeler le pronom-sujet, afin d'éviter toute confusion (*Ni laboru!*). Remarquons, en effet, que *laboru* traduit indifféremment *travaille! travaillons! travaillez!*

Après *por ke*, on met toujours l'impératif-subjonctif.

Ex. : *La esperantisto parolas korekte por ke oni komprenu lin.*

L'esperantiste parle correctement pour qu'on le comprenne.

L'accusatif de mouvement est un élément de clarté et de précision.

La phrase : *Le chat saute sur la table*, est obscure.

Elle signifie :

soit : **La kato saltas sur la tablo**

(Le chat est sur la table : il saute sur place) — sans déplacement

soit : **La kato saltas sur la tablon**

(Le chat était à terre, il saute (vers) sur la table) — avec mouvement

Ainsi, quand une préposition ne suffit pas à indiquer l'idée de *direction*, le complément de lieu se met à l'accusatif, qui ne fait que remplacer la préposition de direction sous-entendue (*al = vers*). C'est le seul cas, peu fréquent et logique, de l'accusatif après une préposition.

AFFIXES

Les suffixes *ano*, *isto*, *estro* indiquent les différentes fonctions de l'individu dans le corps social. Ils peuvent s'employer seuls :

ano = un membre   *isto* = un professionnel   *estro* = un chef

1° Le suffixe *ano* correspond aux suffixes français *an*, *ard*, *ain*, *ien*, *ais*, *ois*.

kampano, paysan

kampanano, campagnard

amerikano, Américain

mahometano, Mahométan

montano, montagnard

romano, Romain

parizano, Parisien

holandano, Hollandais

berlinano, Berlinois

kristano, chrétien

finlandano, Finlandais

vienano, Viennois

Avec *sama*, le suffixe *ano* forme des mots composés d'un emploi facile :

samlاندano, compatriote (*ano de la sama lando*)

samvilaĝanino, payse (*anino de la sama vilaĝo*)

samideano, partisan de la même idée (intraduisible en français)

2° Le suffixe *isto* correspond aux suffixes français *iste*, *er*, *ier*, *eur*, *ien*, *aire*.

artista, artiste

panisto, boulanger

porkajisto, charcutier

pozitivisto, positiviste

horlogisto, horloger

lignajisto, menuisier

kombisto, coiffeur

apotekisto, pharmacien

libristo, libraire

instruisto, instituteur

mekanikisto, mécanicien

antikvajisto, antiquaire

Il est souvent nécessaire de distinguer celui qui *fait* de celui qui *vend* ou de préciser :

ŝufaristo, cordonnier

vinvendisto, marchand de vin

ŝuvendisto, marchand de chaussures

fiŝkaptisto, pêcheur

3° Le suffixe *estro* correspond à *maître* ou à *estre* dans *bourgmestre* (chef du bourg). Il s'emploie isolé, même à la forme verbale : *estri* = faire le chef, *dominer*.

La saĝulo estras siajn pasiojn   Le sage domine ses passions

MOTS

trinki, boire (tout simplement)   *Mi trinkis glason da akvo*, j'ai bu un verre d'eau

drinki, » avec excès   *Tiu ebriulo drinkas senĉese*, cet ivrogne boit sans cesse

ami, aimer quelqu'un, affectionner.   *Ami sian patrinon*, aimer sa mère

ŝati, » une chose, apprécier.   *Ŝati kukojn*, aimer les gâteaux

• *Ĉu* { *est-ce que*, quand on interroge : *Ĉu li venos?* Est-ce qu'il viendra?
si, quand il y a incertitude : *Mi ne scias, ĉu ŝi venos*
 Je ne sais si elle viendra
 traduit { *soit... soit...* quand il y a alternative : *Li venos ĉu lunde ĉu marde*
 Il viendra soit lundi soit mardi

Nek... nek. . (*ni l'un, ni l'autre*) est une locution négative devant laquelle on ne met pas la négation.

Ex. : Il n'a *ni* argent, *ni* ami   *Li havas nek monon, nek amikon*

SEPTIÈME LEÇON

COMPARATIF ET SUPERLATIF

Comparatif. — Si je compare la rose et l'œillet, je puis trouver la rose plus belle, moins belle ou aussi belle que l'œillet.

Le comparatif de supériorité *plus... que* se traduit par **pli... ol**
 Le » d'infériorité *moins... que* » **malpli... ol**
 Le » d'égalité *aussi... que* » **tiel... kiel**

Ex. : **Rozo estas pli bela ol dianto** = *La rose est plus belle que l'œillet*
Rozo » malpli » ol » = *La rose » moins » que »*
Rozo » tiel » kiel » = *La rose » aussi » que »*

Ainsi quand il y a inégalité (*plus* ou *moins*), la supériorité ou l'infériorité est marquée dans le premier terme de la comparaison par **pli** ou **malpli**, dans le second par **ol**. Quand il y a égalité (*aussi*, en arithmétique =), elle est marquée par la ressemblance et l'équivalence des deux termes de la comparaison : **tiel... = kiel**.

REMARQUE. — Avec les *adverbes* et les *verbes*, les degrés de comparaison se forment de la même façon qu'avec les *adjectifs*.

Ex. : { **Mi marŝas pli rapide ol vi** = *Je marche plus rapidement que vous*
 { **Mi » malpli » ol »** = *Je » moins » que vous*
 { **Mi » tiel » kiel »** = *Je » aussi » que vous*
 { **Mi pli ŝatas akvon ol vinon** = *J'aime plus l'eau que le vin*
 { **Mi malpli » » ol »** = *J' » moins » que le »*
 { **Mi tiel » » kiel »** = *J' » autant » que le »*

Superlatif. — Si je dis maintenant, sans comparaison immédiate :

1° *La rose est très belle, excessivement belle, superbe*
Rozo estas tre bela, treege bela, belega

j'exprime un jugement sur *une seule fleur*, en indiquant une qualité portée à un *haut degré*.

C'est le *superlatif simple* ou *absolu*, traduit en Esperanto par des *augmentatifs* **tre bela** = *très beau*; **treege bela** = *excessivement beau*; **belega** = *superbe*.

2° Mais si je dis : « *La rose est la plus belle des fleurs* », j'exprime encore une qualité portée à un *haut degré*, résultant d'une *comparaison* rapide et générale, non avec *une*, mais avec *beaucoup* de fleurs.

C'est le *superlatif de comparaison* ou *relatif*, traduit en Esperanto par la **plej... el**.

Ex. : **Rozo estas la plej bela el la floroj**

Il signifie que, dans un jugement définitif :

1° j'ai pris une fleur, la rose, possédant une beauté extrême : **la plej... la plus**;

2° je l'ai choisie entre toutes (idée d'extraction : **el... d'entre**) et placée au-dessus de toutes.

Le jugement contraire s'exprime par : **la malplej... el** = *la moins... d'entre*.

Ex. : **Rozo estas la malplej bela el la floroj.**

LES RÉFLÉCHIS SI ET SIA

Pronom réfléchi : si. — Quand je dis :

Jeanne *se* regarde dans le miroir,
la phrase signifie : Jeanne regarde *Jeanne* dans le miroir

Le mot *se* (soi), qui remplace *Jeanne* est un pronom personnel de la 3e personne. Il est, dans la phrase, le *reflet* du sujet (*Jeanne*), comme l'image est le reflet de l'enfant dans la glace. Le mot *se* (soi) est dit *pronom réfléchi*.

En Esperanto, le pronom réfléchi est **si** (accusatif **sin**).

Ex. : **Johanino sin rigardas en la spøgulo.**

Principe { 1° *Le pronom réfléchi si n'est jamais sujet;*
2° *Il est le reflet du sujet (complément).*

Adjectif réfléchi : sia. — Quand je dis :

Jeanne regarde *son* visage dans le miroir
la phrase signifie : Jeanne regarde le visage *de Jeanne* dans le miroir. L'image (visage) réfléchi dans le miroir, l'est aussi dans la phrase *son*, adjectif possessif qui correspond à *se, soi* (*son* visage = le visage à *soi*).

Le mot *son* est un *adjectif réfléchi*.

En Esperanto, l'adjectif réfléchi est **sia** (pluriel **siaj**, accusatif **sian, siajn**).

Ex. : **Johanino rigardas sian vizaĝon en la spøgulo.**

En français, nous l'avons vu, l'adjectif *possessif* s'accorde avec l'*objet possédé* :

son visage, *sa* bouche, *ses* mains, *leur* nez, *leurs* yeux.

En Esperanto, l'adjectif réfléchi est toujours **sia**, même à la 3e personne du pluriel !

Ŝi rigardas sian vizaĝon, sian buŝon, siajn manojn
Elle regarde *son* visage, *sa* bouche, *ses* mains

Ili rigardas sian nazon, siajn orelojn
Elles regardent *leur* nez, *leurs* oreilles

Ainsi l'adjectif réfléchi **sia** traduit *son, sa, ses, leur, leurs* quand ils précèdent un objet qui appartient au sujet.

Principe { 1° *L'adjectif réfléchi sia ne précède jamais le sujet;*
2° *Il précède l'objet (complément) possédé par le sujet.*

Exemples. — Ainsi, quand l'adjectif possessif (*son, sa, ses*), 1° précède le *sujet*; 2° ne se rapporte pas au sujet, on le traduit par **lia, ŝia, ĝia**, suivant le sexe du possesseur

de Jean	} <i>son visage est propre</i>	lia	} <i>vizaĝo estas pura</i>
de Marie		ŝia	
de la poupée		ĝia	

Jeanne regarde son	{ de Jean de Marie de la poupée	<i>visage = Johanino rigardas</i>	{ lian ŝian ĝian	<i>vizaĝon</i>	

Jeanne joue avec *son frère et son camarade* (du frère)

Johanino ludas kun **sia** frato kaj **lia** kamarado

AFFIXES

Le suffixe **ejo** indique le *lieu* destiné à la chose indiquée par la racine.

SUBSTANTIF	ADJECTIF	VERBE
ĉevalo = cheval	necesa = nécessaire	lerni = apprendre
ĉevalejo = écurie	necesejo = water-closet	lernejo = école

Le suffixe **ujo** indique le *contenant total*, ce qui porte et enferme quelque chose.

Il indique :

- 1° des récipients : **supo**, soupe   **supujo**, soupière
 2° des arbres : **pomo**, pomme   **pomujo** (ou **pomarbo**), pommier
 3° des pays : **franco**, français   **Francujo** (ou **Franclando**), France

Le suffixe **ingo** indique le *contenant partiel* d'un objet.

plumo = plume	figro = doigt	kandelo = chandelle
plumingo = porte-plume	figringo = dé à coudre	kandelingo = chandelier

MOTS A APPRENDRE : LE VÊTEMENT

SUBSTANTIFS

vesto, vêtement
veŝto, gilet
jako, veste
pantalono, pantalon
robo, robe
korsajo, corsage
jupo, jupe
surtuto, pardessus
ŝtrumpo, bas
ŝuo, soulier
kravato, cravate
ĉemizo, chemise
maniko, manche
manumo, manchette
kolumo, col
ganto, gant
ĉapelo, chapeau
poŝo, poche
butono, bouton
ŝelko, bretelle
magazeno, magasin
fundo, fond
angulo, angle

ADJECTIFS

freŝa, frais, récent
nutra, nourissant
eleganta, élégant
diligenta, diligent
necesa, nécessaire
preta, prêt
avara, avare
mola, mou
germana, allemand
rusa, russe

ŝtofo, étoffe
tolo, toile
lano, laine
silko, soie
veluro, velours
pajlo, paille
papero, papier
punto, dentelle
ĉifono, chiffon
juvelo, bijou
broĉo, broche
pinglo, épingle
ĉeno, chaîne
ornamo, ornement
ombrello, ombrelle

VERBES

erari, se tromper (faire erreur)
forgesi, oublier
serĉi, chercher
stari, être debout
sidi, être assis
kuŝi, être couché
teni, tenir
meti, mettre
porti, porter
bani, baigner
lavi, laver
viŝi, essuyer
kombi, peigner
pendi, pendre (être fixé)
tiri, tirer
froti, frotter
zorgi, avoir soin de

meblo, meuble
seĝo, chaise
ŝranko, armoire
komodo, commode (meuble)
lito, lit
lulilo, berceau
matraco, matelas
kuseno, coussin
kurteno, rideau
tualetto, toilette
marmoro, marbre
sapo, savon
broso, brosse
spegulo, miroir
spongo, éponge
kesto, caisse
vazo, vase
kandelo, chandelle
vakso, cire
alumeto, allumette
cigaro, cigare
cigaredo, cigarette
skatolo, boîte

MOTS DIVERS

precipe, surtout
frue, de bonne heure
foje, une fois
kelkfoje, quelquefois
ĉiu, chacun, chaque
ĉio, tout
ĉie, partout
el, de (composition, matière), d'entre (extraction, sortie)
ambaŭ, tous les deux

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Malfrue, arbeto, malavara, malavarulo, malavareco, maldiligenta, ŝtrumpeto, spegulego, luksega, luksaĵo, silkaĵo, skribisto, ĉifonisto, spicisto, lavovazo, dentakvo, brakseĝo, spegulŝranko, lignoŝuo, lanŝuo, kapvesto, piedvesto, vaksotolo, libroŝranko, kapkuseno, tirkesto, vakskandelo, pluvombrelo, sunombrelo, trinkmono, pendjuvelo, naztuko, viŝtuko, orelingo, antaŭtuko, subjupo, ruĝĉapelulineto, lignejo, vendejo, en-irejo, el-irejo, paperujo, pirujo (=pirarbo), Germanujo (=Germanlando), fingringo, cigarujo, cigaringo, sukeraĵejo, porkaĵejo, manĝo, manĝeti, manĝeto, manĝegi, manĝegulo, manĝaĵo, manĝujo, manĝejo.

Former les mots suivants :

La nécessité (qualité), une nécessité (chose), une élégante, gousset, chef de cuisine, dentelière, laveuse, bijoutier, horloger, cruche à eau, brosse à dents, brosse à cheveux, épingle à cheveux, chaîne de cou, dortoir (*ejo*), chambre à coucher, réfectoire (*ejo*), salle à manger, établissement de bains (*ejo*), salle de bains, lavoir (*ejo*), buanderie, librairie, salière, poivrière, théière (*kruĉo*), boîte à thé (*skatolo*), arbre à thé (*arbo*), étui à cigarette, fume-cigarette, étrier (pour enfiler le pied), portemonnaie, pêcher (2 formes), cerisier (2 formes), fraisier (1 forme), patrie (pays des pères : 2 formes).

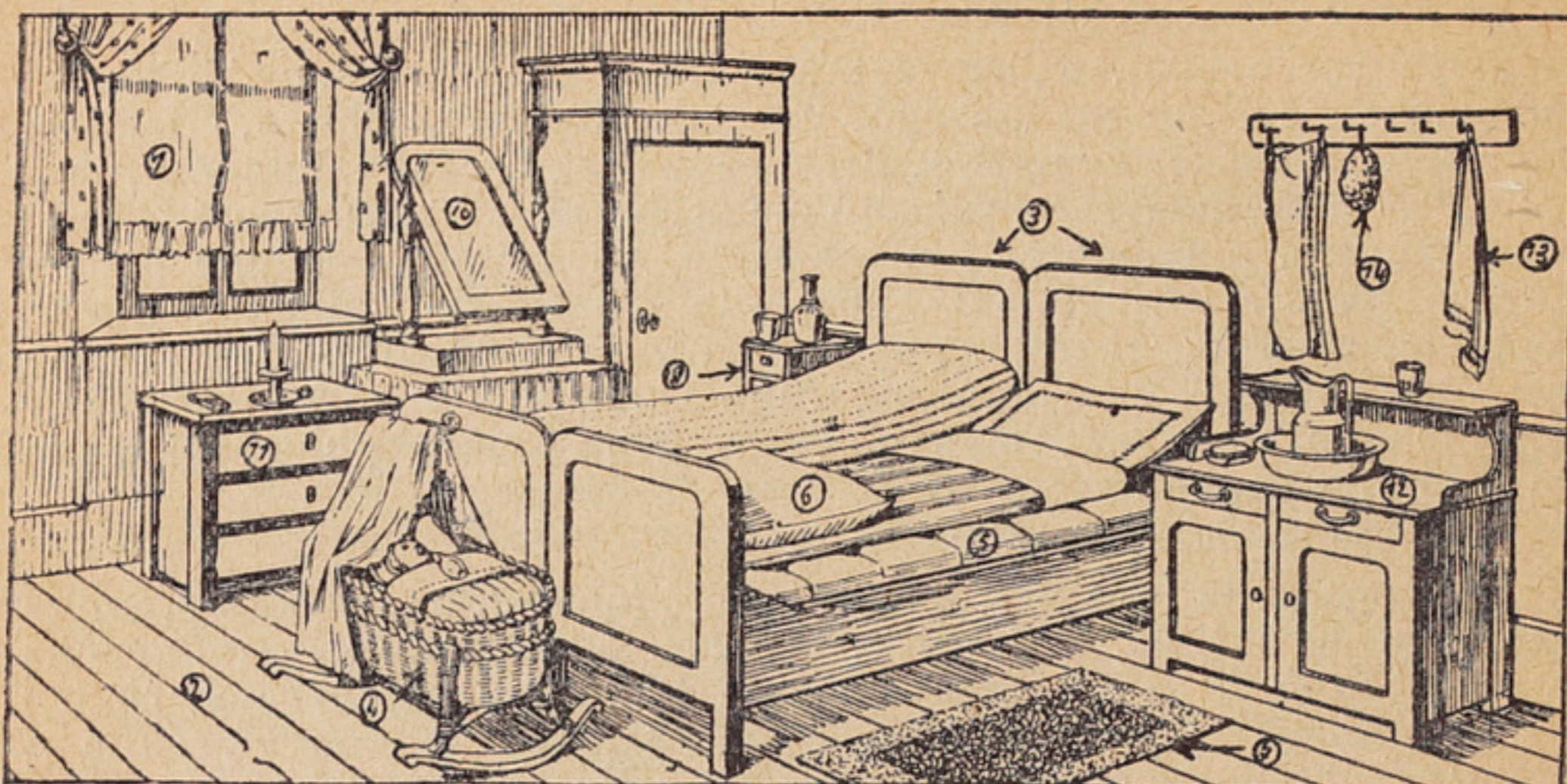
Version

1. Sur la ĉielo staras la bela suno. Sur la tero kuŝas ŝtono. Montru al ili vian novan veston. Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj. Mi jam havas mian ĉapelon, nun serĉu vi vian. Mi lavis min en mia ĉambro, kaj ŝi lavis sin en sia ĉambro. La infano serĉis sian pupon. Mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo. Oni ne forgesas facile sian unuan amon. Lakto estas pli nutra, ol vino. Mi havas pli freŝan panon, ol vi. Ne, vi eraras, Sinjoro : via pano estas malpli freŝa, ol mia. El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna. Mi estas tiel forta, kiel vi.
2. Li portas rozkoloran superveston kaj telerforman ĉapelon. Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj. La kuiristo sidas en la kuirejo. Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, estas cigarejo ; skatolo aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo ; tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas cigaringo. En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon ; pli grandan paperujon mi portas sub la brako. La rusoj loĝas en Rusujo, kaj la germanoj en Germanujo.

Thème

Cette dame porte une jolie ombrelle sous le bras. Cet homme a un pantalon blanc, une veste et un gilet bleu foncé, un chapeau de paille et des souliers jaunes. On achète surtout des chemises, des cravates, des manchettes, des gants, des chaussettes, des bretelles chez le chemisier. Pierre s'éveille tôt, il frotte ses yeux. Après un moment, il saute du (*el*) lit et s'habille (*sin vestas*) rapidement. Il va dans le cabinet de toilette. Il lave soigneusement son visage avec une éponge. Il brosse ses cheveux et les peigne. Il frotte ses mains avec une savonnette et les essuie à (*per*) l'essuie-mains. Je me (*min*) baigne quatre fois (*adv.*) par (*en*) mois. L'ouvrier espérantiste a partout et toujours une étoile verte sur fond rouge à (*en*) sa boutonnière.

LA DORMOĈAMBRO

(Marquez bien l'accent tonique! Pensez dans la langue!)

Tiu ĉi bildo montras dormoĉambron sufiĉe komfortan. Tra la blanka punta kurteneto (1) de la fenestro, la lumo penetras en la ĉambron. Senornamaj estas la muroj, sed ankaŭ tre puraj. La planko estas el nova pargeto (2). En la dormoĉambro ni vidas du litojn (3) kaj unu lulilon (4). En la lulilo kuŝas infaneto, kiu delikate dormas kun laktoboteleto ĉe la buŝo. La patrino tiris iom flanken la lulilkurtenon, por ke ŝia infaneto spiru pli facile. La patrino estas en apuda ĉambro, kie ŝi diligente kudras. Samtempe ŝi zorgas pri la kuŝo de la manĝaĵoj dum ŝia edzo estas en la laborejo.

Ambaŭ litoj estas el ligno. Litkovrilon oni vidas sur la pli malproksima. Sur la pli proksima la litaĵojn oni povas vidi. Sur matraco (5) tute nova estas mola plumkuŝejo. La littukoj kaj la kapkusenoj estas pure blankaj kaj la kusenego (6) la edzino tiris al la pieda parto de la lito.

Malsupre sur la pargeto estas litotapiŝeto (7) el dika lano. Ĉe la fundo en angulo estas ŝranko (8). Inter la lito kaj la ŝranko estas la littableto (9) kun karafo kaj glaso. Inter la ŝranko kaj la fenestro estas la tualettablo, sur kiu staras spegulo (10). Antaŭ la spegulo matene staras la sinjorino, kiu zorge kombas siajn harojn. Ĉe la fenestro estas komodeto (11) kun tri tirkestoj. Sur ĝi staras kandelingo kaj apude maldekstre kuŝas alumetujo.

Apud la tute preta lito estas alia tualettablo (12). Sur ĝi ni rimarkas akvokruĉon en lavovazo kaj sapopecon en sapujo. Super la tualeta tableto ĉe la muro pendas mantuko (13) kaj spongo (14).

Questionnaire

Kion montras tiu ĉi bildo?
Tra kio penetras la lumo en la ĉambron?
Ĉu la muroj estas ornemaj, puraj?
El kio estas la planko?
Kion vi vidas en la dormoĉambro?
Kiu dormas en la lulilo?
Kiel dormas la infaneto?
Kial la patrino tiris iom flanken la lulilkurtenon?
Kie estas la patrino? Kion ŝi faras?
Ĉu ŝi ne zorgas pri alia laboro?

Kie estas la edzo?
El kio estas ambaŭ litoj?
Kion oni vidas sur la pli proksima?
Kie estas la litotapiŝeto? El kio ĝi estas?
Kie estas la ŝranko? la littableto? la spegulo? la komodeto?
Kio estas sur la littableto? sur la komodeto?
Kiu staras matene antaŭ la spegulo? Kial?
Kie estas la alia littableto?
Kio estas sur ĝi? Kio pendas super ĝi?

COMMENTAIRE

Comparatif. — *Meilleur mieux, moindre, pire, pis, davantage* sont, en français, des comparatifs irréguliers :

<i>meilleur</i> = plus bon	pli bona	<i>pire</i> = plus mauvais	pli malbona
<i>mieux</i> = plus bien	pli bone	<i>pis</i> = plus mal	pli malbone
<i>moindre</i> = plus petit	pli malgranda	<i>davantage</i> = plus beaucoup	pli multe

Ex. : **Pano pli bona ol kuko**   **Fari pli malbonan agon**
 Du pain *meilleur* qu'un gâteau   Commettre une *pire* faute
Kuri pli bone ol leporo   **Li fartas multe pli malbone**
 Courir *mieux* qu'un lièvre
Puni kulpon pli malgravan   **Malpli da vortoj, pli multe da agoj!**
 Punir une faute *moindre*   Moins de paroles, *davantage* d'action!

Superlatif. — Entre deux objets, le comparatif **pli** ou **malpli** suffit.

Ex. : Voici deux roses : la rose rouge est *la plus belle*

Jen du rozoj : la ruĝa rozo estas la pli bela (et non *la plej*).

En effet, le jugement se borne à une comparaison entre deux fleurs. Retirez la rose rouge : il reste l'autre. *La rouge est plus belle que l'autre.* La rose rouge est *la plus belle* (superlatif) ... *plus belle que l'autre* (comparatif). La rose rouge est *la moins belle* (super.) ... *moins belle que l'autre* (compar.).

AFFIXES

Les suffixes **ejo**, **ujo**, **ingo** peuvent s'employer seuls :

ejo = un local   **ujo** = un récipient   **ingo** = un étui

Ejo correspond aux suffixes français *er, ier, ie, erie, raie, at, oir, il*.

Comparez :

Ex. : <i>er, ier</i> — bûcher, lignejo	rûcher, abelejo	grenier, grenejo
<i>ie, erie</i> — librairie, librejo	chapellerie, ĉapelejo	écurie, ĉevalejo
<i>aie, at</i> — chênaie, kverkejo	saulaie, salikejo	orphelinat, orfejo
<i>oir, il</i> — dortoir, dormejo	réfectoire, manĝejo	chenil, hundejo

Ujo correspond aux suffixes français *ier* ou *ière, oir* ou *oire*.

Ex. : *ier, ière* — sucrier, **sukerujo**   pommier, **pomujo**   salière, **salujo**
oir, oire — crachoir, **kraĉujo**   baignoire, **banujo**   mangeoire, **manĝujo**

En français, nous distinguons l'*arbre* du *récipient* par le genre (poivrier, poivrière).

En Esperanto, on évite la confusion en employant le mot composé avec **arbo**, réservant le suffixe **ujo** pour le récipient (**piprarbo**, poivrier ; **piprujo**, poivrière). Mais pour distinguer boîte à thé de théière on aura recours au mot composé.

tearbo, arbre à thé   **teskatolo**, boîte à thé   **tekruĉo**, théière

kafarbo, caféier   **kafskatolo**, boîte à café   **kafkruĉo**, cafetière

Pour les noms de pays seulement, l'évolution de l'Esperanto semble accepter un suffixe nouveau **io** (le suffixe **ujo** paraissant un peu vague pour désigner les pays par nos temps d'internationalisme développé). On peut dire **Francujo**, **Franclando** ou **Francio**.

Le suffixe **io** n'est pas encore officiel dans la langue.

Ingo correspond à *ier* dans chandelier, **kandelingo** ou au préfixe *porte* dans porte-bouquet, **bukedingo** ; porte-plume, **plumingo** ; porte-crayon, **krajoningo**.

MOTS

Kandelo signifie *chandelle* et, par extension, bougie, cierge. S'il est nécessaire de préciser, on dira **sebokandelo** (chandelle de suif), **stearinkandelo** (chandelle de stéarine ou bougie), **vakskandelo** (chandelle de cire ou cierge) ou encore **kandeleĝo**.

Ombrelo signifie *ombrelle* ou *parapluie*. Pour préciser *ombrelle*, **sunombrelo**. Pour préciser *parapluie*, **pluvombrelo**. Ainsi **ombrelo** signifie *para* dans parasol, parapluie. Les mots dits *élastiques* sont nombreux et commodes en Esperanto.

Stari = être debout, se tenir debout (vertical).   **Kruĉo staras** sur tablo.

Sidi = être assis, perché, juché (appuyé).   **Korvo sidas** sur arbo.

Kuŝi = être couché, étendu, situé (horizontal).   **Urbo kuŝas** apud la rivero.

Ces trois expressions s'emploient aussi bien pour les *choses*, que pour les *êtres vivants*.

HUITIÈME LEÇON

CONJUGAISON

LES TEMPS RAPPROCHÉS

Passé récent. — Quand je dis par exemple :

Je viens de m'éveiller

j'exprime une action *récente*, *passée* il y a peu de temps, à l'**instant**, et le verbe *venir* que j'emploie n'a aucune raison d'être, puisqu'il n'y a pas déplacement de ma personne. Cette phrase signifie simplement :

Je me suis éveillé à l'instant

Mi ĵus vekigis

En français, le passé récent se marque par le verbe *venir de...* suivi de l'infinitif *s'éveiller*.

En Esperanto, il se marque par **ĵus...** (= justement, à l'instant) suivi du passé (...**vekigis**).

Futur prochain. — De même quand je dis :

Je vais dormir

j'exprime une action *future*, très *prochaine*, qui va s'effectuer **aussitôt**, immédiatement. Le verbe *aller* est ici souverainement illogique : il n'y a pas mouvement. Cette phrase signifie simplement :

Je dormirai tout de suite

Mi tuj dormos

En français, le futur récent se marque par le verbe *aller...* suivi de l'infinitif *...dormir*.

En Esperanto, il se marque par **tuj...** (= tout de suite, aussitôt) suivi du futur (...**dormos**).

VERBES PRONOMINAUX

Le verbe réfléchi marque l'action que fait un individu sur *lui-même*.

Ex. : *Je me lave*   *Tu te regardes*   *Il se rase*
Mi min lavas   **Vi vin rigardas**   **Li sin razas**

Remarquez la traduction de *me, te, se...* par *min, vin, sin...*

A la troisième personne, le *verbe réfléchi* réclame le *pronom réfléchi (sin)*.

Le verbe réciproque marque l'action que se rendent plusieurs individus par *réciprocité*.

On le traduit < soit par l'expression **unu la alian** (*l'un... l'autre*)
 soit par le mot **reciproke** (*réciiproquement*)

Ex. : *Nous nous embrassons*   *Ils s'entraident*
Ni kisas unu la alian   **Ili helpas sin reciproke**

Réfléchis ou réciproques, ces verbes sont appelés *pronominaux*, parce qu'ils se conjuguent avec deux pronoms de la même personne : l'un sujet, l'autre complément.

ACCUSATIF DE REMPLACEMENT

Nous avons vu qu'on pouvait, dans les *compléments de lieu* — pour marquer le *mouvement* — remplacer une préposition par l'*accusatif*.

Ex. : **Mi iras Parizon**   **Mi iras en la ĝardenon**
Je vais (à) Paris   *Je vais (vers) dans le jardin*

Il en est de même pour les *compléments de temps* et de *quantité*, quand on veut marquer la *durée*, la *date*, la *mesure*, le *poids*, le *prix*.

Accusatif de temps (durée, date)... dum = pendant.

L'Esperanto traduit de deux façons : 1° soit en rétablissant la préposition ; 2° soit par l'*accusatif* sans préposition.

Ex. : *Je suis resté (pendant) deux mois à Londres*

1° **Mi restis dum du monatoj en Londono**

2° **Mi restis du monatojn en Londono**

Jaurès a été assassiné (dans) le 31 Juillet 1914

1° **Jaurès estis mortigata en la 31-a de Julio 1914**

2° **Jaurès estis mortigata la 31-an de Julio 1914**

On datera ainsi sa correspondance :

Paris, le 21 Septembre 1921

En Parizo, la 21-an de Septembro 1921

Accusatif de quantité (mesure, poids, prix)... po = pour, à raison de.

Cette table est longue de deux mètres

1° **Tiu tablo estas longa je du metroj**

2° **Tiu tablo estas du metrojn longa**

Cette malle pèse cent kilogrammes

1° **Tiu kofro pezas je cent kilogramoj**

2° **Tiu kofro pezas cent kilogramojn**

C'est abominable, une douzaine d'œufs coûte neuf francs

1° **Estas abomene, dek-du ovoj kostas po naŭ frankoj**

2° **Estas abomene, dek-du ovoj kostas naŭ frankojn**

Accusatif de remplacement (cas général). — En Esperanto, on peut toujours transformer un complément indirect en complément direct, en supprimant la préposition et en la remplaçant par l'*accusatif*, à condition de ne pas nuire à la clarté de la phrase.

Ce procédé est très commode, car l'emploi de la préposition convenable est souvent délicat. L'élève n'a pas à se tromper : qu'il supprime la préposition et mette l'*accusatif*. La règle est générale et vaut pour tous les compléments.

On dit : **Mi obeas nur al saĝo**   *Je n'obéis qu'à la raison*
ou bien : **Mi obeas nur saĝon**   *Je n'obéis que la raison*

AFFIXES

Le suffixe ilo indique *l'outil, l'instrument, le moyen* physique ou moral.

kudri = coudre   pafi = faire feu   eduki = éduquer
kudrilo = aiguille   pafilo = fusil   edukilo = procédé d'éducation

Le suffixe aro indique *une réunion, une collection* de personnes, d'animaux ou de choses formant un groupe constitué.

proletario = prolétaire   ŝafo = mouton   vagono = wagon
proletariaro = prolétariat   ŝafaro = troupeau   vagonaro = train

Le suffixe ero indique *l'élément, le fragment* d'une chose.

neĝo = neige   herbo = herbe   salo = sel
neĝero = flocon   herbero = brin d'herbe   salero = grain de sel

MOTS A APPRENDRE : L'ÉCOLE, L'ÉTUDE

SUBSTANTIFS

lernanto, élève	sako, sac	lingvo, langue (idiome)
benko, banc	kajero, cahier	gramatiko, grammaire)
estrado, estrade	papero, papier	akcento, accent (tonique)
tabulo, planche	folio, feuille	litero, lettre (alphabet)
tabelo, liste, table	paĝo, page	letero, lettre (poste)
breto, tablette, rayon	krajono, crayon	koverto, enveloppe
bildo, image	plumo, plume	vorto, mot
karto, carte	inko, encre	linio, ligne
kesto, caisse	gumo, gomme	poŝto, poste
skatolo, boîte	cirkelo, compas	karto, carte
kreto, craie	pilko, balle (de jeu)	marko, marque, timbre
peco, morceau	scienco, science	plano, plan
ŝnuro, corde	geografio, géographie	leciono, leçon
ŝtalo, acier	fabelo, conte	tasko, tâche, devoir
fero, fer	fablo, fable	makulo, tache
arĝento, argent (métal)	muziko, musique	eraro, erreur, faute
mono, argent (monnaie)	studo, étude	verko, œuvre
franko, franc		broŝuro, brochure

ADJECTIFS

inteligenta, intelligent
atenta, attentif
akurata, exact, ponctuel
ĝentila, poli, courtois
ĉarma, charmant, gentil
justa, juste, équitable
severa, sévère
partia, partial
kulpa, coupable
kruta, escarpé, raide
belsona, harmonieux
(son)
sorba, buvard (*adj.*)
ĉiutaga, quotidien
ĉiusemajna, hebdomadaire

VERBES

instrui, enseigner
lerni, apprendre
prononci, prononcer
memori, se souvenir
komenci, commencer
fini, finir
obei, obéir
puni, punir
laŭdi, louer, complimenter
korekti, corriger
koni, connaître
afranki, affranchir (poste)
riproĉi, reprocher
honti, avoir honte

VERBES

en-havi, contenir
al-veni, arriver
levi, lever
haki, hacher
segi, scier
fosi, creuser
fajfi, siffler
peti, demander (prier)
demandi, demander
(questionner)
postuli, demander (exiger)
tondi, couper (aux ciseaux)
tondre
laŭte, à haute voix

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Malinteligenta, senpartia, senkulpa, senkulpulo, senkulpeco, ĝentileco, observejo, skribilo, skribilujo, paperujo, paperujeto, liniilo, paperero, hajlero, teleraro, libraro, fabelaro, fablaro, vortaro, ilaro, skribilaro, esperantistaro, laboristaro, socialistaro, fervojo, fervojisto, fervojistaro, piedpilko, piedpilkejo, paperfolio, vizitkarto, muzikpapero, leterkesto, leterportisto, poŝtmarko, kretopeco, lumbildo, punlaboro, punĉambro, monpuno, interetaĝo, eksterurbo, antaŭdanko, antaŭlasta.

Former les mots suivants :

Impoli, à voix basse, ficelle, câble, inattentif, injuste, livret, un coupable, culpabilité, un juste, la justice, école (où on apprend) encrier, plumier, porteplume, brin d'herbe, grain de sable, flocon de neige, meute, troupeau de vaches, troupeau de moutons, forêt, mobilier, manche (pour tenir), papier à lettre, carte postale, livre d'étude, livre de lecture, livre de grammaire.

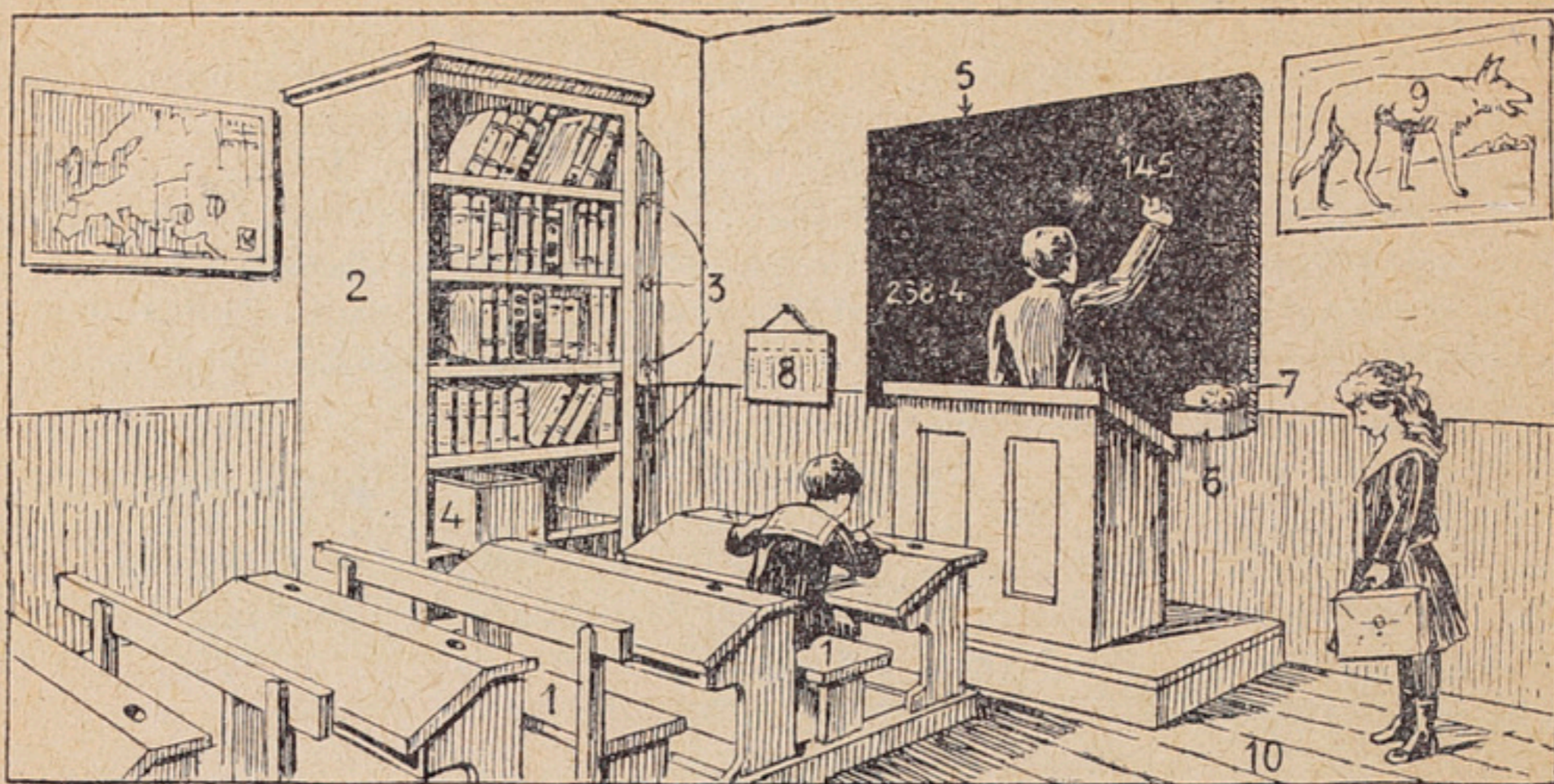
Version

1. Mi volis ŝlosi la pordon, sed mi perdis la ŝlosilon. Ŝi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo. Per hakilo ni hakas, per segilo ni segas, per fosilo ni fosas, per kudrilo ni kudras, per tondilo ni tondas, per fajfilo ni fajfas. Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, kaj inksorbilo. En varmega tago mi ŝatas promeni en arbaro. Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la tegmento de la domo. Centimo, pfenigo, kaj kopeko estas moneroj. Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur kiu oni tenas plumon, estas plumingo. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek-du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj.
2. Mi ĵus tagmanĝis, mi tuj iros la laborejon. Tiuj du knaboj tre amas unu la alian : ili ĉiam ludas kune. Ambaŭ malamikoj prenis al si reciproke la manon. Doktoro Zamenhof naskiĝis en Bielostoko, la dek-kvinan de Decembro 1859, kaj mortis en Varsovio la dek-kvaran de Aprilo 1917. Eiffel-turo estas tri cent metrojn alta. Plumingo konsistas el tri partoj : ligna tenilo, fera tubo kaj ŝtala plumo. En la komenco de ĉiu verko estas antaŭparolo, en la fino estas tabelo de la enhavo. En la lingvo Esperanto oni ĉiam akcentas la antaŭlastan silabon de ĉiu vorto. La litero « j » estas la plej belsona en la alfabeto.

Thème

Je viens d'acheter un superbe livre d'images pour mon gamin. Je vais affranchir ma lettre avec un timbre de vingt-cinq centimes (*dudek-kvincentima*). L'instituteur écrit au tableau noir avec un morceau de craie. Il corrige les devoirs de ses élèves à l'encre rouge. Il blâme les élèves qui arrivent en retard. Il demande (exige) des devoirs sans fautes et sans taches. Il punit les élèves qui n'apprennent jamais leurs leçons. Il parle assez haut pour que tout le monde (tous = *ĉiuj*) l'entende. Pour bien retenir (*memori*) un mot : premièrement : lisez-le (*ĝin*) lentement des (*per*) yeux sur le tableau noir ; deuxièmement : écoutez-le attentivement, quand l'instituteur le prononce ; troisièmement : écrivez-le sur votre cahier sans erreur (*senerare*) ; quatrièmement : lisez-le à haute voix. Dans cinquante ans, tous les (*ĉiuj*) hommes connaîtront deux langues : leur langue maternelle et (l') Esperanto.

LA LERNEJO

Tiu ĉi bildo montras al ni tute modernan lernoĉambron. Ni vidas en la mezo du skribotablojn kun benkoj (1) por la gelernantoj. Maldekstre kontraŭ la muro staras libroŝranko (2), kiu enhavas multe da lernolibroj sur kvar bretoj (3). Sur la plej malsupra breto estas kesto (4). Antaŭe sur estrado malalta staras la skribotablo de la instruisto. Larĝa nigra tabulo (5) pendas ĉe la muro. Sur ĝi dekstre kaj malsupre estas kretujo (6). En la kretujo ni vidas spongon aŭ viŝtukon (7).

Maldekstre apud la nigra tabulo pendas la tabelo (8) de la lecionoj, kiu montras la ĉiusemajnan planon. Dekstre de la nigra tabulo ni vidas bildon por la scienca instruo. Tiu bildo montras lupon (9), kiu malfermas buŝon, kaj montras langon. Maldekstre de la libroŝranko (2), pendas geografia karto, kiu montras Eŭropon.

La planko de la lernoĉambro (10) estas el pura sed ne luksa pargeto. Supre la muroj estas hele koloraj, kaj malsupre ili estas malhele koloraj. La instruisto staras antaŭ la nigra tabulo kaj per kreto skribas ciferojn. Knabo sidas ĉe skribotablo kaj skribas atente sur kajero. Knabineto ĵus alvenis tro malfrue. La instruisto jam komencis la lecionon. Ŝi portas sian sakon ĉe la mano. Ŝi mallevas la kapon, ĉar ŝi hontas, kaj ne scios, kion ŝi diros al la instruisto, kiu riproĉos al ŝi severe kaj juste.

Questionnaire

Kion montras tiu ĉi bildo?	Kion ni vidas dekstre de la tabulo?
Kion ni vidas en la mezo?	Kion montras tiu bildo?
Kie staras la libroŝranko?	Kie pendas la geografia karto?
Ĉu ĝi enhavas multe da libroj?	Kion ĝi montras?
Kiom da bretoj havas la libroŝranko?	Ĉu la plafono estas ankaŭ pura?
Kio estas sur la plej malsupra breto?	Kiu aranĝis la plafonon? Kiam?
Kie staras la skribotablo de la instruisto?	Kiel kolora estas la plafono?
Kio pendas ĉe la muro? [instruisto?]	Kiel koloraj estas la muroj supre?
Kion vi vidas en la kretujo?	Kaj malsupre?
Ĉu vi vidas la tabelon de la lecionoj?	Kie staras la instruisto? Kion li faras?
Kie ĝi pendas? Kion ĝi montras?	Kion faras la knabo? [faras?]
	Ĉu la knabineto alvenis akurate?
	Kion ŝi portas ĉe la mano?
	Kial ŝi mallevas la kapon?

COMMENTAIRE

Verbes impersonnels. — Certains verbes : pleuvoir, neiger, grêler, n'ont pas de *sujet* et ne peuvent pas en avoir, car *personne* ne fait l'action qu'ils expriment. Aussi, on les appelle **verbes impersonnels** (sans personne).

En français, on leur donne un sujet apparent (il). Ex. : *Il pleut.*

En Esperanto, on ne leur en donne pas.

Il neige	Il grêle	Il éclaire	Il tonne	Gèle-t-il?
Neĝas	Hajlas	Fulmas	Tondras	Ĉu frostas?

Verbes pronominaux. — Certains verbes **pronominaux** en français ne le sont pas en Esperanto, parce qu'ils indiquent un état ou une action d'habitude individuelle. Ainsi on dit :

Mi promenas,	Je me promène	Mi enuas,	Je m'ennuie
Mi ĝojas,	Je me réjouis	Mi rapidas,	Je me dépêche

Il faut connaître ces verbes. En voici quelques-uns : *pentiri*, se repentir ; *memori*, se rappeler ; *moki*, se moquer ; *droni*, se noyer ; *kutimi*, s'habituer.

Date, numéro d'ordre. — En français, pour marquer l'heure, le jour, l'année, pour désigner les rois, indiquer les paragraphes, les pages, les chapitres, nous employons le nombre au lieu de l'adjectif ordinal. Nous disons :

La 4 Août de l'an 1914	pour	Le 4 ^{me} jour d'Août de l'an 1914 ^{me} .
Guillaume II	»	Guillaume le deuxième.
Chapitre 2, page 3, paragraphe 4,	»	Chapitre 2 ^o , page 3 ^o , paragraphe 4 ^o .

En Esperanto, la logique est rétablie. On dit :

La 4-an (kvaran) tagon de Aŭgusto de la jaro 1914-a.

Vilhelmo la dua.

Ĉapitro 2-a (dua), paĝo 3-a (tria), paragrafo 4-a (kvara).

AFFIXES

Le suffixe **ilo** correspond aux suffixes français *oir, oire, et, eau, etc.*

razilo, rasoir	rostilo, rôtissoire	blovilo, soufflet	rastilo, râteau
skrapilo, grattoir	naĝilo, nageoire	ludilo, jouet	ĉizilo, ciseau

Ce suffixe indique l'outil le plus ordinaire. Si une plus grande précision était nécessaire, on aurait recours à la composition : **tondilo**, ciseaux ; **tondaparato**, tondeuse ; **falĉilo**, faux ; **falĉomaŝino**, faucheuse.

Le suffixe **aro** correspond aux suffixes français *ière, ure, age, té, etc.*

fablaro, fablier	ostaro, ossature	foliaro, feuillage
formikaro, fourmilière	mastaro, mâture	plumaro, plumage
	kristanaro, chrétienté	
	parencaro, parenté	

Le suffixe **ero** correspond à *on* dans : grêlon, hajlero ; glaçon, glaciero.

Employés seuls, ces trois suffixes ont le sens général de :

ilo = outil, instrument   **aro** = groupe, collection   **ero** = élément, fragment

MOTS

Il n'y a pas en Esperanto d'**homonymes**, c.-à-d. de mots se prononçant de la même façon sans avoir le même sens. Mais l'orthographe et la prononciation sont parfois très voisines. Comparez :

fablo, fable	tabulo, planche, tableau	litero, lettre (alphabet)
fabelo, conte	tabelo, liste, table	letero, lettre (poste)

Ĝentila signifie *poli, courtois, civil*, et non *gentil* qui se dit **afabla** ou **infane ĉarma** suivant le sens.

Argent se traduit par :

mono, la monnaie.	Ex. : Nekk amiko, nek mono,	Ni ami, ni argent
arĝento, métal	» Poŝhorloĝo el arĝento,	Montre en argent

Demander se traduit par :

demandi, questionner, interroger.	Ex. : Demandi infanon, ...à un enfant
peti, prier, solliciter	» Peti panon, demander du pain
postuli, réclamer, exiger	» Postuli monon, demander de l'argent.

NEUVIÈME LEÇON

CONJUGAISON. — PARTICIPES ACTIFS ET PASSIFS

FUTUR O		PRÉSENT A		PASSÉ I	
actif	passif	actif	passif	actif	passif
PlantONTa	PlantOTa	PlantANTa	PlantATa	PlantINTa	PlantITa
<i>mi estas plantonta</i>	<i>ĝi estas plantota</i>	<i>mi estas plantanta</i>	<i>ĝi estas plantata</i>	<i>mi estas plantinta</i>	<i>ĝi estas plantita</i>
					
<i>Je suis devant planter</i> <i>(Je vais planter)</i>	<i>Il est devant être planté</i> <i>(Il va être planté)</i>	<i>Je suis plantant</i> <i>(Je plante)</i>	<i>Il est étant planté</i> <i>(Il est planté)</i>	<i>Je suis ayant planté</i> <i>(J'ai planté)</i>	<i>Il est ayant été planté</i> <i>(Il a été planté)</i>

Futur. — Dans un instant, Jean va planter un rosier. Il tient l'arbuste à la main et est sur le point de l'enfoncer en terre.

Li estas plantonta rozujon   **La rozujo estas plantota**
Il est « devant planter » un rosier   Le rosier est « devant être planté »

Présent. — Maintenant, Jean est en train de planter son rosier. Il l'enfonce, et recouvre de terre ses racines.

Li estas plantanta rozujon   **La rozujo estas plantata**
Il est « plantant » un rosier   Le rosier est « étant planté »

Passé. — A l'instant, Jean vient d'achever sa besogne. Il s'assoit sur le talus : son rosier est planté.

Li estas plantinta rozujon   **La rozujo estas plantita**
Il est « ayant planté » un rosier   Le rosier est « ayant été planté »

Les mots qui expriment l'action de planter, faite par Jean, sont appelés **participes actifs**. Ceux qui expriment l'état d'être planté, supporté par le rosier, sont appelés **participes passifs**.

Participes actifs	{	plantinta	plantanta	plantonta
		ayant planté	plantant	devant planter
Participes passifs	{	plantita	plantata	plantota
		ayant été planté	étant planté	devant être planté

En résumé, on emploie :

inta et **ita** après l'accomplissement de l'action

anta » **ata** pendant » »

onta » **ota** avant » »

On remarquera l'harmonie du système dans la conjugaison de l'Esperanto.

La lettre	i	caractérise le	passé	(plantis, plantinta, plantita)
»	a	»	le présent	(plantas, plantanta, plantata)
»	o	»	le futur	(plantos, plantonta, plantota)

MOTS SIMPLES (ADJECTIFS ET PRONOMS)

		...u ...individu	...o ...chose	...a ...sorte de	...es de... indi- vidu (possession)
INDÉFINIS	i certain (e)	iu quelqu'un	io quelque chose	ia une sorte de...	ies ...de quelqu'un ...à quelqu'un
INTERROGATIFS	ki quel (le)	kiu qui	kio quoi	kia quelle sorte de...	kies ... de qui, à qui dont
DÉMONSTRATIFS	ti ce, cet (te)	tiu celui-là	tio cela	tia tel (le) sorte de...	ties ...d'un tel, à un tel
COLLECTIFS	çi tout (e)	çiu chacun	çio tout, l'ensemble	çia toute sorte de...	çies ...de tous, à tous
NÉGATIFS	neni aucun (e)	neniu personne	nenio rien	nenia aucune sorte de...	nenies ...à personne ...de personne

Ce tableau est à double entrée. On s'en sert comme d'une table de Pythagore (table de multiplication). Soit à rechercher par exemple la signification de **nenio** : Cherchons dans la colonne verticale la signification de **neni... aucune...**
 Cherchons » horizontale » ...o ...chose.
Nenio = aucune chose, soit rien.

La première série (-u) : iu, kiu, tiu, çiu, neni, indique l'individualité, l'être lui-même. Les mots de cette série sont à la fois *adjectifs* et *pronoms*.

iu venis = quelqu'un est venu   **iu knabo venis** = certain garçon est venu
neniu venis = personne n'est venu   **neniu knabo venis** = aucun garçon n'est venu

La deuxième série (-o) : io, kio, tio, çio, nenio, indique la chose. La finale est, en effet, celle des substantifs.

io falis teren = quelque chose est tombé par terre
nenio falis teren = rien n'est tombé par terre

La troisième série (-a) : ia, kia, tia, çia, nenia, indique seulement la qualité, la sorte, et non un être défini. Elle s'oppose à la première série qui montre les êtres eux-mêmes, dans leur individualité. La finale **a** est d'ailleurs celle des adjectifs.

Kian robon vi ačetos?   **Mi ačetos tian robon**
 Quel genre de robe achèterez-vous?   J'achèterai tel genre de robe

La quatrième série (-es) : ies, kies, ties, çies, nenies, indique la possession, ce qui appartient à tel individu de la première série.

Kies libro estas?   **Estas ies libro**   **Estas nenies libro**
 Le livre de qui est-ce? C'est le livre de quelqu'un   C'est le livre de personne
 ou A qui est le livre?   ou Le livre est à quelqu'un   ou Le livre n'est à personne

Au milieu d'une phrase, **kies** traduit **dont** (de qui, duquel, de laquelle...)

La domo, kies ruĝan tegmenton mi vidas...
 La maison, dont je vois le toit rouge...

SUFFIXES ADJECTIFS

Le suffixe ebla indique la *possibilité*. Il signifie : *qui peut être...* (état).

Ex. : **kompreni** = comprendre   **komprenobla** = qui peut être compris, compréhensible
kredi = croire   **kredebla** = qui peut être crû, croyable

Le suffixe inda indique le *mérite, la valeur, la dignité*. Il signifie : *qui mérite d'être..., qui vaut la peine d'être..., qui est digne d'être...* (état). Ex. :

bedaŭri = regretter   **bedaŭrinda** = digne d'être regretté, regrettable
kredi = croire   **credinda** = digne d'être crû, digne de foi

Le suffixe ema indique la *tendance, l'inclination, l'habitude, le penchant*. Il signifie : *qui est enclin à..., qui a l'habitude de...* (action).

Ex. : **mensogi** = mentir   **mensogema** = enclin à mentir, menteur
kredi = croire   **credema** = enclin à croire, crédule

MOTS A APPRENDRE : LA FERME

SUBSTANTIFS

bieno , bien, domaine	kreskaĵo , plante (qui croit)	abio , sapin
stalo , étable, écurie	greno , du grain (céréales)	kverko , chêne
fonto , source	grajno , grain, pépin	saliko , saule
fontano , fontaine	spiko , épi	bero , baie (fruit)
lago , lac	garbo , gerbe	vinbero , raisin
puto , puits	fasko , botte	cikonio , cigogne
trogo , auge	amaso , amas, tas	vesperto , chauve-souris
veturilo , voiture, véhi-	radiko , racine	talpo , taupe
vipo , fouet [cule	pajlo , paille	rano , grenouille
sterko , fumier	ŝelo , écorce, coque	bufo , crapaud
maŝino , machine	tritiko , froment	limako , limace
polvo , poussière [qué)	sekalo , seigle	muŝo , mouche
pulvoro , poudre (quelcon-	aveno , avoine	abelo , abeille
pulvo , poudre (fusil)	hordeo , orge	vespo , guêpe
festo , fête	fojno , foin	formiko , fourmi
festeno , festin	trifolio , trèfle	papilio , papillon
gasto , hôte		raŭpo , chenille

VERBES

farmigi, donner à ferme
farmi, prendre à ferme
aparteni, appartenir
konduki, conduire
vipi, fouetter
kulturi, cultiver
plugi, labourer
puŝi, pousser (actif)
ŝoveli, enlever à la pelle
trovi, trouver
melki, traire
ĵeti, jeter
semi, semer
kreski, croître, pousser
falĉi, faucher

VERBES

kapti, attraper, prendre, capter
ĉasi, chasser
buĉi, tuer, assommer
vagi, vaguer, rôder
pasi, passer
timi, craindre
kredi, croire
zumi, bourdonner
piki, piquer
okazi, arriver, avoir lieu
apogi, appuyer
bari, barrer
rikolti, récolter
rasti, râteler

MOTS DIVERS

malgraŭ, malgré
apenaŭ, à peine
preskaŭ, presque
kontraŭ, contre
anstataŭ, à la place de, au lieu de
vane, en vain
sendube, sans doute
eble, peut-être
aparte, à part, séparément
ĉetere, d'ailleurs, du reste
sama, même (adjectif)
eĉ li, même lui (adverbe)
li mem, lui-même (pro-pri, au sujet de [nom])

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Trunketo, radiketo, garbejo, talpejo, formikejo, formikaro, buĉejo, buĉisto, viandejo, viandisto, grenejo, grenero, plugisto, plugilo, plugmaŝino, falĉisto, falĉilo, falĉomaŝino, ŝovelilo, fosilo, veturilo, kondukilo, jungilo, videbla, vidinda, videblaĵo, vidindaĵo, movebla, trinkebla, ridinda, ridindaĵo, videbleco, movebleco, ridindeco, manĝema, manĝemo, obeema, obeemo, timema, timemo, kompreneble, kredeble, rimarkinde, admirinde, laboreme, ameme, fojnorikolto, grenrikolto, vinberrikolto, mambesto, ovoŝelo, grajnoŝelo, manradiko, piedradiko, puŝveturileto, pikilo, pikileto, vespopikileto.

Former les mots suivants :

Moucheron, fleurette, têtard, poulet, poussin, essaim (*aro*), ruche (*ujo*), rucher (*ejo*), brin de paille, grain de sable, grain de poussière, râteau, semoir, fouet, barrière, semeur, conducteur, cultivateur, lisible, digne d'être lu, calculable, digne d'être calculé, introuvable, oubliable, inoubliable, digne d'être entendu, d'être remercié, reconnaissant (enclin à remercier), crédule (enclin à croire), menteur (enclin à mentir), reconnaissance, crédulité, lisiblement, crédulement, farine de seigle, corbeille de fleurs (*bedo*), gerbe de blé, botte de foin (*fasko*), meule de foin (*amaso*), jour de fête, ver à soie (chenille à soie).

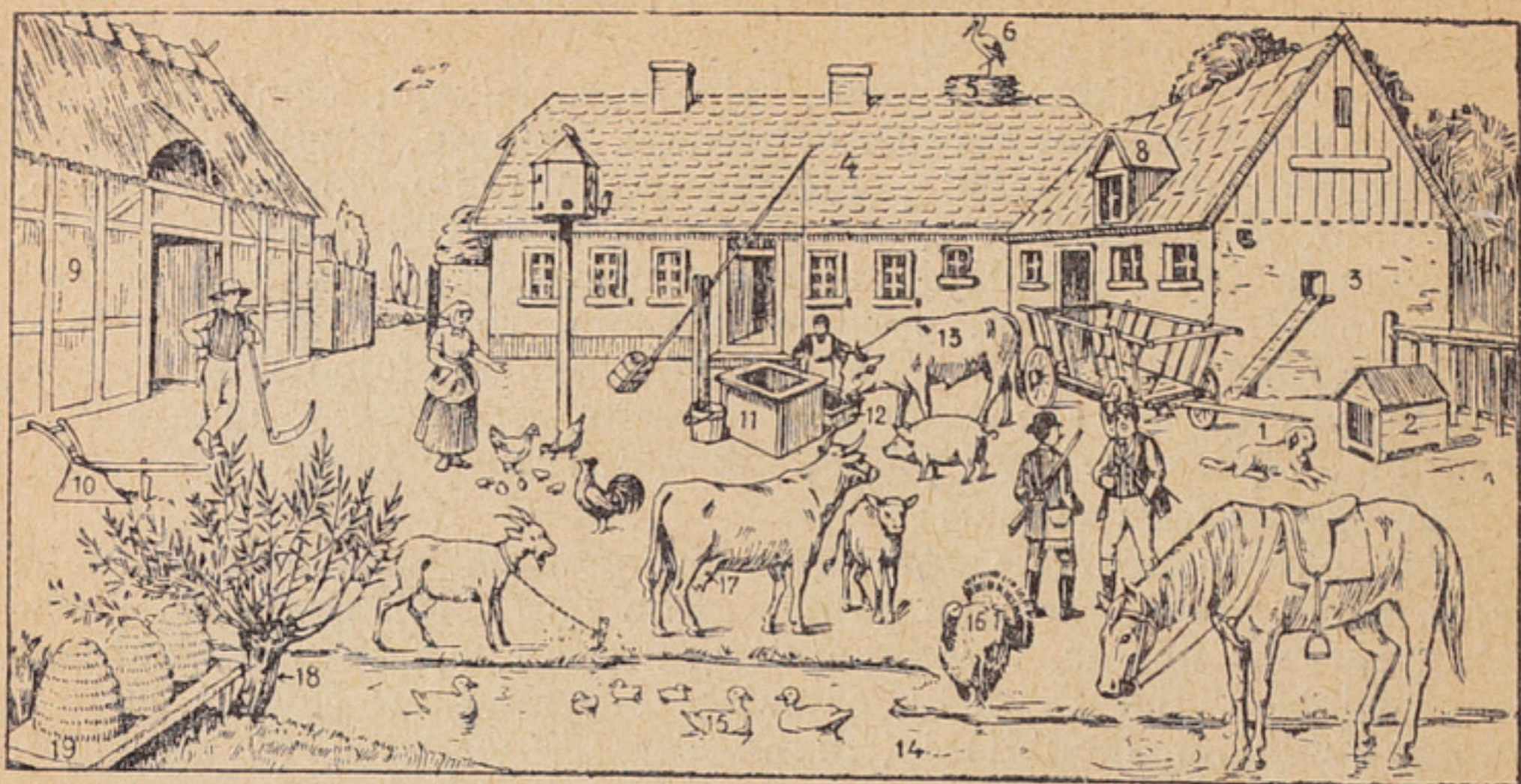
Version

1. Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove. La tempo pasinta neniam plu revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas. En la kandelingo sidis brulanta kandelo. Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota. Aŭgusto estas mia plej amata filo. Mono havata estas pli grava, ol mono havita. Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo. Via parolo estas tute ne komprenebla, kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble. Ne ĉiu kreskaĵo estas manĝebla. Ĉu vi amas vian patron? Kia demando! Kompreneble, ke mi lin amas. Li estas tre kredema, eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas.
2. La fiŝon ĵus kaptitan oni manĝos hodiaŭ vespere. Ĉi tiu knabo estas tuj punota, ĉar li senhonte mensogis. Iu frapis ĉe la pordo. Kiu volas, tiu povas. Kion oni volas, tion oni povas. Kion mi vidas, tion mi kredas. Kies estas tiu pajla ĉapelo? Nenies. Muŝeto estas kaptita ĉe la araneaĵo. Vesperto ne estas birdo, sed mambesto fluganta. En preskaŭ ĉiuj lagetoj kaj fontanoj vivas multege da ranidoj. Ĉio brilanta ne estas diamanto. Ne parolu eĉ per unu vorto pri tio, kion vi ĵus vidis.

Thème

Faites attention (*atentu*), il y a de l'eau bouillante dans le chaudron. Les jeunes gens jouent souvent au (*per*) foot-ball (*piedpilko*), mais un tel jeu est dangereux. Tout élève ayant menti restera à l'école après la leçon. Voici le camarade devant parler de (au sujet de) la Russie. Le chêne est le plus gros des arbres de nos forêts. Les principales céréales de nos pays sont : (le) blé, (le) seigle, (l')avoine et (l')orge. On récolte le foin en juin et le raisin en octobre. Un crapaud dans un jardin dévore toutes (les) limaces. Vous attendez en vain, il ne viendra sans doute pas, il est peut-être malade, d'ailleurs le train est déjà arrivé. Malgré le mauvais temps, tout le monde (*ĉiuj*) ira à la campagne, même les enfants.

LA FARMOBIENO

Somere dum libertempo, mi vivas en la granda bieno de mia onklo. « Fidela », la gardhundo (1), salutas nin per laŭta bojo, kiam ni alvenas. Ĝia hundodometo (2) staras tute proksime de la stalo (3). En la malantaŭa parto de la korto, ni vidas la vilaĝan domon, sur kies ruĝa tegmento (4) amika cikonio (6) konstruis sian neston (5).

Dekstre, ni vidas la stalon (3) por bovoj kaj ĉevaloj. En ties tegmenton, oni alportis la fojnon laste rikoltitan. Kampoveturilo staras ankoraŭ apud la pordo de la stalo sub la tegmenta luko (8).

Maldekstre estas la garbejo (9) kovrita per pajla tegmento. Antaŭ la malfermita pordego de la garbejo atendas falĉisto, kiu apogas sin sur sia falĉilo. Dekstre de li estas plugilo (10).

En la mezo de la korto staras puto (11). Antaŭ ĝi estas trogo (12), en kiu trinkas graso virbovo (13). Maldekstre de la puto ni vidas kolombejon. Apude vilaĝanino alvokas belan kokon, kelkajn kokinojn kaj multe da kokidoj. Ŝi ĵetas grenon.

En la antaŭa parto ni vidas akvejon (14), kie naĝas anasoj (15) kaj anasidoj. Bela ĉevalo, kiu portas selon, piedingojn kaj kondukilojn, staras en la freŝa akvo kaj trinkas kontente. Apud la ĉevalo dika meleagro (16) krias malbele dum kaprica kaj timema kaprino treble blekas kaj tiras sian ĉenon.

Proksime de la akvejo, bovino kun plena mammo (17) kaj fortegaj kornoj rigardas sian bovidon. Apud saliko staras (18) abelujoj (19), kaj diligentaj abeloj gaje zumas ĉirkaŭe. Tra la korto, graso porko vagas hazarde. Apud ĝi interparolas vilaĝano kaj ĉasisto.

Questionnaire

Kie vi vivas somere dum via libertempo?	Kion vi vidas dekstraflanke?
Kiu salutas nin, kiam ni alvenas?	Kie staras la kampoveturilo?
Kie staras ĝia hundodometo?	Kie estas la kolombejo?
Kion oni vidas en la malantaŭa parto de la korto?	Kion faras la vilaĝanino?
Kion vi rimarkas sur la ruĝa tegmento?	Kion vi vidas en la antaŭa parto?
Kian tegmenton havas la garbejo?	Kiu naĝas en la akvejo?
Kie staras puto? Kiu trinkas?	Kion portas la bela ĉevalo?
	Kie ĝi staras? Kion ĝi faras?
	Kion faras la kaprica kaprino?
	Parolu pri bovino, abeloj, porko.

COMMENTAIRE

Conjugaison. — Conjuguons le verbe *être* au *présent* en français et en Esperanto.

Je suis	Nous sommes	Mi estas	Ni estas
Tu es	Vous êtes	Vi estas	Vi estas
Il est	Ils sont	Li estas	Ili estas

Il saute aux yeux qu'en français, il y a autant de terminaisons que de personnes, alors qu'en Esperanto, il n'y en a qu'une seule. Des terminaisons différentes sont-elles nécessaires? — Non, puisque le pronom indique la personne. D'ailleurs le français nous le montre. Conjuguons le verbe *aimer* au *présent* :

J'aime, tu aimes, il aime, nous aimons, vous aimez, ils aiment.

Si, pour l'œil, il n'y a que deux terminaisons semblables, pour l'oreille *il y en a quatre*. Nous comprendrions tout aussi clairement, si nous disions :

J'aime, tu aime, il aime, nous aime, vous aime, ils aime.

Ce serait plus simple et nous ne ferions jamais de fautes. C'est ce que fait l'Esperanto. Avec 12 finales verbales : **i, is, as, os, us, u, inta, anta, onta, ita, ata, ota**, il peut exprimer toutes les nuances de la pensée dans tous les temps. Tant dans les verbes réguliers qu'irréguliers, le russe a besoin de 157 terminaisons, l'allemand de 364, l'anglais de 652 et le français de 2265!

Mots simples. — Le collectif **ĉiuj**, *tous, toutes*, qui indique la totalité des individus n'a pas besoin d'être déterminé davantage par l'article, comme en français :

ĉiuj patrinoj, toutes (les) mères   **ĉiuj infanoj**, tous (les) enfants

L'expression *tout le monde* n'a aucune relation avec le *monde* (**mondo**). Elle signifie tous les individus et se traduit simplement par **ĉiuj**, *tous*.

Tout le monde sera socialiste, **ĉiuj estos socialistoj**.

AFFIXES

Les suffixes **ebla** et **inda** correspondent tous deux aux suffixes français *...ible* et *...able*. — Ex. : **videbla**, *visible*   **admirinda**, *admirable*

Le suffixe **ema** correspond à divers suffixes français : *...eur, ...ieux, ...ard*. Ex. : **mensogema**, *menteur*   **laborema**, *laborieux*   **babilema**, *babillard*

Ces trois suffixes forment très facilement des adverbes. Ex. : **videble**, *visiblement*   **admirinde**, *admirablement*   **laboreme**, *laborieusement*

Les deux premiers, **ebla** (qui peut être), **inda** (digne d'être), *marquent l'état*. Aussi ils se rapportent généralement à des choses. Mais il est nécessaire de distinguer la chose physique (**ajo**), de la chose morale ou qualité (**eco**).

videblaĵo, chose visible   **videbleco**, visibilité

Le troisième, **ema** (enclin à...), *marque l'action* et se rapporte généralement à des individus (**ulo**). La distinction étant facile entre l'individu et la qualité active (habitude, tendance), cette dernière s'indique simplement par **emo**. Inutile d'ajouter **eco**, qui marque d'ailleurs généralement la qualité passive (état).

manĝemulo, un gourmand   **manĝemo**, la gourmandise

Employés *seuls*, ces trois suffixes sont d'un usage commode :

ebla , possible	inda , digne	ema , enclin à
eble , peut-être	inde , dignement	emi , tendre vers
ebleco , possibilité	indeco , dignité	emo , tendance

MOTS

même se traduit par	}	mem	{ Lui-même fera l'article
		(pronom)	{ Li mem verkos la artikolon
		sama	{ Avez-vous la même opinion que moi?
		(adjectif)	{ Ĉu vi havas saman opinion kiel mi?
}	eĉ	{ Même les royalistes crient : Vive la République!	
	(adverbe)	{ Eĉ la rojalistoj krias : Vivu Respubliko!	
	kies	{ Ce camarade, dont la femme est malade...	
	(de qui, duquel)	{ Tiukamarado, kies edzino estas malsana...	
dont se traduit par	}	el kiuj	{ Les bons camarades, dont il était...
		(d'entre lesquels)	{ La bonaj kamaradoj, el kiuj li estis...
		pri kiu	{ Le camarade dont nous parlons...
		(au sujet duquel)	{ La kamarado, pri kiu ni parolas...

DIXIÈME LEÇON

CONJUGAISON ACTIVE. — TEMPS COMPOSÉS

Voix active. — Les temps composés permettent de préciser davantage le moment d'une action plus ou moins présente, passée ou future. Ces nuances sont parfois utiles.

Avec les **participes actifs**, on forme les temps composés de la **voix active**.

Ex. : *Je déjeune entre 11 h. 1/2 et 12 h. 1/2.* Cette action **présente** dure un certain temps. Au milieu du repas, à midi, une partie de l'action est déjà passée, tandis que l'autre est encore future.

Mi estas manĝinta supon	<i>Présent passé</i>
Je suis <i>ayant mangé</i> la soupe	J'ai mangé...
Mi estas manĝanta legomojn	<i>Présent présent</i>
Je suis <i>mangeant</i> les légumes	Je mange...
Mi estas manĝonta fruktojn	<i>Présent futur</i>
Je suis <i>devant manger</i> les fruits	Je dois manger...

Le présent n'est pas seulement le moment où l'on parle. Il comprend aussi un peu de passé et un peu de futur. Chaque temps, comme chaque mode, se décompose en trois temps secondaires.

L'auxiliaire : esti. — Le seul auxiliaire en Esperanto est le verbe *être*, **esti**. C'est le plus important du dictionnaire. Il est à la base de tous les autres. Tous les temps composés se décomposent en deux éléments :

- 1° le verbe *être* = **esti**, qui indique le **temps général**
- 2° le participe qui indique la **nuance du temps**.

VOIX ACTIVE

Indicatif	{	Mi estas manĝinta	}	J'ai mangé (<i>Passé défini</i>)
		Je suis ayant mangé		J'avais mangé (<i>Plus-que-parfait</i>)
		Mi estis manĝinta		
		J'étais ayant mangé		J'aurai mangé (<i>Futur antérieur</i>)
		Mi estos manĝinta		
		Je serai ayant mangé		J'aurais mangé (<i>Cond. passé</i>)
		Mi estus manĝinta		
Je serais ayant mangé	que j'aie mangé (<i>Subj. pas., imp.</i>)			
(ke) Mi estu manĝinta				
que Je sois ayant mangé	Avoir mangé (<i>Infinitif passé</i>)			
esti manĝinta				
être ayant mangé				

REMARQUE. — Ce tableau ne renferme que les principaux temps composés (nuance : passé = **inta**). Toutes les fois qu'on le peut on emploiera les formes simples (**as, is, os, us, u, i**) plus brèves et presque toujours suffisantes.

MOTS SIMPLES (ADVERBES)

		...e en ...li zu	...el de ...manière	...om ...quantité	...am en ...moment	...al pour ...raison
INDÉFINIS	i { certain (e)	ie quelque part	iel d'une certaine manière	iom un peu	iam un jour, une fois	ial pour certaine raison
INTERROGATIFS	ki { quel (le)	kie où	kiel comment, comme	kiom combien	kiam quand	kial pourquoi
DÉMONSTRATIFS	ti { ce, cet (te)	tie là	tiel ainsi, tellement	tiom tant, autant	tiam alors	tial parce que, aussi
COLLECTIFS	êi { tout (e)	êie partout, toute part	êiel de toute manière	êiom le tout	êiam toujours	êial pour toute raison
NÉGATIFS	neni { aucun (e)	nenie nulle part	neniel d'aucune manière	neniom rien du tout	neniam jamais	nenial pour aucune raison

Ce tableau contient les cinq autres séries des mots simples.

Adverbes de lieu. — La 1re série : **ie, kie, tie, êie, nenie**, indique le lieu, l'endroit. La finale **e** est bien choisie, car elle permet d'ajouter **n** pour l'accusatif de direction quand il s'agit d'un lieu où l'on va.

Kie vi loğas?   **Mi loğas ie.**   **Mi loğas nenie.**
Où logez-vous?   Je loge quelque part.   Je ne loge nulle part
Kien vi kuras?   **Mi kuras ien.**   **Mi kuras êien.**
Où courez-vous?   Je cours quelque part.   Je cours partout.

Adverbes de manière. — La 2e série : **iel, kiel, tiel, êiel, neniël**, indique la manière, la façon. Les plus employés sont **tiel, kiel** qui s'emploient souvent ensemble (*corrélatifs*). Comparez :
Li laboras tiel bone, ke oni lin admiras, Il travaille si bien qu'on l'admire
Li laboras tiel bone, kiel ni, Il travaille aussi bien que nous.

Adverbes de quantité. — La 3e série : **iom, kiom, tiom, êiom, neniom** indique la quantité, le nombre. Remarquez aussi les corrélatifs : **tiom, kiom** quand il y a comparaison. Comparez :
Li ricevis tiom da mono, ke li riçiğis, Il a reçu tant d'argent, qu'il s'est enrichi
Li ricevis tiom da mono, kiom mi, Il a reçu autant d'argent que moi.

Adverbes de temps. — La 4e série : **iam, kiam, tiam, êiam, neniàm** indique le temps, le moment. **Iam** signifie *un jour, une fois*, dans le passé ou le futur. Pour distinguer, on peut ajouter : **antaüe** auparavant, autrefois, ou **poste**, après, plus tard. Mais presque toujours le verbe suffit à indiquer le temps :

Iam (antaüe) mi vizitis Londonon. Un jour j'ai visité Londres
Iam (poste) mi vizitos Leningradon, Un jour je visiterai Leningrad

Adverbes de cause. — La 5e série : **ial, kial, tial, êial, neniâl** indique la cause, la raison, le motif. La réponse à **kial** peut être aussi **êar, car, ou pro**, à cause de... :

Kial vi ridetas? (**Tial, ke mi ġojas,** parce que je me réjouis. — **Êar mi**
Pourquoi souriez-vous?) **ġojas,** car je me réjouis. — **Pro ġojo,** à cause d'une joie.

SUFFIXES VERBAUX

Le suffixe *adi* indique la *durée d'une action continue ou répétée*.

Ex. : **paroladi** = discourir   **parolado** = discours
rigardadi = contempler   **rigardado** = contemplation

Le suffixe *iĝi* signifie *devenir..., se faire...* (état). Ex. :

mortĝi = se faire mourir (se tuer)   **fortĝi** = devenir fort (se fortifier)
stariĝi = se mettre debout (se lever)   **puriĝi** = devenir pur (se purifier)

Le suffixe *igi* signifie *rendre..., faire...* (action). Ex. :

mortigi = faire mourir (tuer)   **fortigi** = rendre fort (fortifier)
starigi = mettre debout (dresser)   **purigi** = rendre pur (purifier)

MOTS A APPRENDRE : LES PROFESSIONS

SUBSTANTIFS

profesio , profession	stango , perche, gaule	splito , écharde, fragment
metio , métier	koto , boue	materio , matière
majstro , maître (en son art)	martelo , marteau	materialo , des matériaux
mastro , maître, patron	amboso , enclume	kalko , chaux
patrono , patron	ŝtĥipo , souche, bûche	mortero , mortier
ordo , bon ordre	stĥipo , genêt	cemento , ciment
ordono , ordre, injonction	najlo , clou	gipso , plâtre
ordeno , ordre (honorifique) décoration	ŝraŭbo , vis	marmoro , marbre
stablo , tréteau, chevalet	sitelo , seau	metalo , métal
breto , tablette, rayon	broso , brosse	fero , fer
rando , bord	trulo , truelle	ŝtalo , acier
rado , roue	peniko , pinceau	giso , fonte
rimeno , courroie	skalo , échelle	kupro , cuivre
relo , rail	bluzo , blouse (courte)	zinko , zinc
fervojo , chemin de fer	bobeno , bobine	plumbo , plomb
hufo , sabot (d'animal)	fadeno , fil	stano , étain
	barelo , tonneau	bronzo , bronze
	daŭbo , douve (de tonneau)	lado , plaqué mince, tôle

ADJECTIFS

kapabla, capable
perfekta, parfait
diligenta, diligent, assidu
oportuna, commode, qui facilite
rekta, droit
kurba, courbe
akra, aiguisé, tranchant
ebena, uni, de même plan
glata, lisse, uni
nuda, nu
solida, solide
fluida, fluide, liquide
gasa, gazeux
arda, incandescent

VERBES

raboti, raboter
fajli, limer
raspi, râper
bori, percer
ligi, lier, attacher
forĝi, forger
turni, tourner (propre et figuré)
torni, tourner (au tour)
faldi, plier
fleksi, ployer, faire fléchir
ŝanĝi, changer
mezuri, mesurer
movi, mouvoir
striki, être en grève

VERBES

trempi, tremper
eksplodi, exploser
bruli, brûler, se consumer
ekbruligi, allumer
ŝpruci, jaillir
pentri, peindre
ĉarpenti, charpenter
masoni, maçonner
teksu, tisser
gladi, repasser (linge)
pafi, tirer (arme à feu)
daŭri, durer, se continuer
pro, à cause de...
kvankam, quoique

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Gelaboristoj, senorda, senordeco, ordema, malordema ordigi, malordigi, tagordo, piedbreto, hufoferajo, lungaso, perfekteco, perfektigi, kurbeco, kurbigi, kurbigi, akriĝi, akriĝilo, ebenigi, glatigi, ŝanĝigi, ŝanĝema, intersanĝi, ŝraŭbturnilo, borilo, borileto, trabori, pafilo, paflego, ŝufaristo, ŝuvendisto, fervojisto, murŝmiristo, metallaboristo, kupristo *ou* kaldronisto, murpentristo, movema, movado, senmova, senmoveco, senmovigi, tranĉadi, vizitadi, propagandadi, strikadi.

Former les mots suivants :

Maîtresse de maison, en désordre (*adj.*), nudité, commodité, rectifier *ou* redresser, rendre droit, rugueux, un solide (*aĵo*), un liquide, se solidifier (devenir solide), se liquéfier, solidifier (rendre solide), liquéfier, rejaillir, déplier, lime, râpe, ciseau, tour (de tourneur), métier à tisser, fer à repasser, repasseuse, tonnelier, zingueur, étameur, plombier, forgeron, tisserand, longue promenade, éternel sommeil.

Version

1. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn. La pafado daŭris tre longe. En la kota vetero mia vesto tre malpuriĝis, tial mi prenis broson kaj purigis la veston. Li paliĝis pro timo, kaj poste li ruĝiĝis pro honto. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto ; post tri monatoj estos la edziĝo. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono. Mia onklo ne mortis per natura morto, sed tamen li ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu ; unu tagon, promenant apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis. Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon.
2. Li ĉiam diradis al mi la veron. Kiam vi vidis min en la salono, li estis dirinta al mi la veron. Kiam vi venos al mi, li estos dirinta al mi la veron. Mi ne farus la eraron, se li estus dirinta al mi la veron. Kiam mia patro venos, estu dirinta al li la veron. Mi volas esti dirinta la veron. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn ; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek-kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj. Aleksandro ne volas lerni, kaj tial mi batas Aleksandron. Mi parolas pri leono. Mi ridas pro lia naiveco. Li amas tiun ĉi knabinon pro ŝia beleco kaj boneco.

Thème

Le maçon se sert surtout de la truelle. Pour faire le mortier, il mélange de la chaux, du sable et de l'eau. Le peintre en bâtiment porte toujours une blouse blanche. On le voit sur une échelle (avec) son pot dans (*ĉe*) une main et son pinceau de (*ĉe*) l'autre. Le tonnelier assemble (*kunigas*) les douves des tonneaux par des cercles (*ringejoj*). Il porte souvent un tablier de cuir. Le tour et la machine à coudre fonctionnent à l'aide d'une pédale, d'une roue et d'une courroie. Sur la table de la couturière on remarque une bobine de fil, une paire de ciseaux, un étui à aiguilles, une pelote (*kuseneto*) à épingles, et un dé. La repasseuse fait chauffer ses fers sur un fourneau.

1. — La maldekstra bildeto prezentas laborantan lignajiston. Li estas junulo senbarba sed multhara. Li demetis sian jakon kaj suprenfaldis la manikojn (1) de sia ĉemizo por labori pli oportune. Li havas helkoloran antaŭtukon (2) ligitan ĉe la talio.

Li staras apud stablo (3), sur kiu kuŝas rabotilo (4) kaj staras ligna martelo (5). Sur la rando de la stablo estas fiksita premilo (6). La lignajisto ebenigas lignaĵon per rabotilo. Spiralaj lignosplitoj (7) flugas kaj falas planken. Kontraŭ la muro staras segilo (8) streĉita kaj akrigita. Super la stablo ĉe breto (9) tri ĉiziloj (10) kaj unu borileto (11) estas fiksitaj en ordo.

La juna lignajisto laboras diligente. De du jaroj li ne plu estas lernanto. Li volas perfektigi en laboro por fariĝi majstro plejbaldaŭ.

2. — Sur la dekstra bildeto ni vidas laborantan forĝiston. Li estas viro maljuniĝanta kaj li jam estas blankbarba. Li staras antaŭ sia multepeza amboso (12), kiu estas enmetita en dika ŝtupo (13). Maldekstramane li prenis la varmeruĝan feraĵon (14) per la fajroprenilo (15). Li fortege frapas per multepeza martelo (16), kiun li tenas ĉe dekstra mano. Ĉirkaŭ li tere ni povas rimarki najlojn (17), hufoferaĵojn (18) kaj ankaŭ ŝraŭbojn (19). Dekstre de li staras sitelo (20) plena je akvo, en kiun li trempos la forĝitan feraĵon (14). Kontraŭ la muro staras stangoj (21) el fero forĝota. En la forĝoforno (22) brulas arda fajro (23). Kiam la forĝisto tiras la ringon (24) de la blovilego (25), fajreroj ŝprucas ĉiufanken. Ambaŭ laboristoj — lignajisto kaj forĝisto — laboras ĉe kooperativo.

Questionnaire

• Kion prezentas la maldekstra bild-	Kion ni vidas sur la dekstra bild-
Kiel estas la lignajisto? [eto?	Ĉu li estas juna? [eto?
Kion li faris por labori pli oport-	Kie li staras? En kio estas en-
Kie li staras? [tune?	metita la amboso?
Kio estas sur la stablo?	Kion li prenis per la fajroprenilo?
Kie estas fiksita la premilo?	Per kio li frapas?
Kion faras la lignajisto?	Per kiu mano li tenas la martelon?
Kien iras la lignosplitoj!	Kion vi povas rimarki ĉirkaŭ li
Kio staras kontraŭ la muro?	tere?
Ĉu la juna lignajisto bone laboras?	Kio estas dekstre de li? [ojn?
Ĉu li laboras por patrono?	Kial oni devas fondi kooperativ-

COMMENTAIRE

Temps composés. — Les nuances de sens que traduisent les formes composées peuvent être résumées dans le tableau suivant :

Je suis :	mi estas	}	anta : en train de...
J'étais :	mi estis		
Je serai :	mi estos		inta : ayant achevé de...
Je serais :	mi estus		
Soyez :	estu		onta : sur le point de...
Etre :	esti		

Mots simples. — Les mots simples *adverbes* peuvent recevoir, comme d'autres racines, les diverses terminaisons et aussi les suffixes : c'est une source de mots nouveaux :

tiea , de là	tiamas , d'alors, contemporain	kioma , quel? (heure, page)
tieulo , un indigène	ĉiamas , de toujours, éternel	iomete , un tout petit peu
kielo , le comment	kialo , le pourquoi	tialo , la raison

En conséquence. *iela, kiela, tiela...* sont les formes renforcées de : **ia, kia, tia**.

SUFFIXES VERBAUX

Le suffixe **adi**, dans sa forme substantive **ado**, correspond au français *...ade* ou encore à *...ment, ...age, ...ure* :

kanonado , canonnade	martelado , martèlement	babelado , babillage
pafado , fusillade	kronado , couronnement	kudrado , couture

Soudé à un substantif, **ad** indique l'action sans idée de durée fut-elle momentanée : c'est là le sens initial de ce suffixe :

krono , couronne	floro , fleur
kronado , couronnement	florado , floraison

En effet **ad** n'est que le substitut de **i**, finale verbale, et il n'exprime la durée de l'action que parce que l'idée verbale se trouve deux fois marquée dans **adi** (**ad** = **i**; **adi** = **i** + **i**).

frapadi = **frapi** + **i** (action renforcée) = frapper longuement

Les suffixes **iĝi** et **igi** sont corrélatifs. Ils correspondent tous deux aux verbes français en *...ifier, ...ir* :

simpliĝi , se simplifier	ŝtoniĝi , se pétrifier	nigriĝi , se noircir
simpligi , simplifier	ŝtonigi , pétrifier	nigrigi , noircir

Iĝi marque l'état (*devenir*) et se rapporte au sujet. Il n'est jamais suivi de l'accusatif. Il traduit souvent nos verbes réfléchis :

Sidi , être assis.	Mi sidiĝas sur benkon	Je m'asseois sur un banc
Kuŝi , être couché.	Mi kuŝiĝas sur benkon	Je me couche sur un banc

Igi marque l'action (*rendre*) et se rapporte au complément direct. Il est toujours suivi de l'accusatif :

Sidi , être assis.	Mi sidigas la infanon	J'asseois l'enfant
Kuŝi , être couché.	Mi kuŝigas la infanon	Je couche l'enfant

Iĝi et **igi** s'emploient commodément avec **pli** (plus), **tro** (trop), **sen** (sans), **en** (dans), etc.

pligrandiĝi s'agrandir (devenir plus grand)	trograndigi exagérer (rendre trop grand)	senmaskigi démasquer (rendre sans masque)	enterigi enterrer (mettre en terre)
--	---	--	--

MOTS

Si se traduit par :

se (condition)	Se la popoloj tion volus...	Si les peuples le voulaient...
ĉu (incertitude)	Mi ne scias, ĉu ŝi venos	Je ne sais si elle viendra
tiel (tellement)	Li kuris tiel rapide, ke li falis	Il courut si vite qu'il tomba
kiel ajn (quelque)	Kiel ajn bela li estas...	Si beau qu'il soit...
jes ja (affirmation)	Jes ja! mi tion asertas!	Si! je l'affirme!

Aussi se traduit par :

ankaŭ (également)	Mi ankaŭ aliras la kunvenon	Je vais aussi à la réunion
tiel...kiel (aussi...que)	Li estas tiel forta, kiel mi	Il est aussi fort que moi
tial (c'est pourquoi)	Tial mi foriris	Aussi je suis parti

ONZIÈME LEÇON

CONJUGAISON PASSIVE

Voix passive. — Les participes passifs servent à conjuguer les verbes à la **voix passive**, c.-à-d. lorsqu'ils expriment l'état.

Ex. : *Je déjeune entre 11 h. 1/2 et 12 h. 1/2.* Cette tranche de temps est considérée comme présente. Au milieu du repas, à midi, la soupe est mangée (**passé**), les légumes sont servis (**présent**) et les fruits pas encore (**futur**).

La supo estas manĝita	Présent passé
La soupe est <i>ayant été mangée</i>	Elle est mangée
La legomoj estas manĝataj	Présent présent
Les légumes sont <i>étant mangés</i>	Ils sont mangés (maintenant)
La fruktoj estas manĝotaj	Présent futur
Les fruits sont <i>devant être mangés</i>	Ils doivent être mangés

Ainsi le **participe actif** (*mangé*) est à la fois *passé*, *présent* et *futur*. Si on hésitait dans le choix de la forme **ita**, **ata** ou **ota**, il suffirait de ramener la phrase à la voix active pour être éclairé.

Mi manĝis supon	=	La supo estas manĝita
Mi manĝas legomojn	=	La legomoj estas manĝataj
Mi manĝos fruktojn	=	La fruktoj estas manĝotaj

Le tableau suivant ne renferme que les principaux temps du passif (nuance : passé = **ita**) :

VOIX PASSIVE

Indicatif	}	Ĝi estas manĝita	}	Elle est mangée (<i>Présent</i>)	
		Elle est <i>ayant été mangée</i>		}	Elle était mangée (<i>Imparfait</i>)
		Ĝi estis manĝita			
}	}	Elle était <i>ayant été mangée</i>	}	Elle sera mangée (<i>Futur</i>)	
		Ĝi estos manĝita			
(ke)	}	Ĝi estus manĝita	}	Elle serait mangée (<i>Conditionnel</i>)	
		Elle serait <i>ayant été mangée</i>		}	Qu'elle soit mangée (<i>Subj., Imp.</i>)
		Ĝi estu manĝita			
		Qu'elle soit <i>ayant été mangée</i>			
		Esti manĝita	}	Etre mangée (<i>Infinitif</i>)	
		Etre <i>ayant été mangée</i>			

L'agent du passif. — En français on dit aussi bien :

Il est très aimé *par* ses camarades, ou
Il est très aimé *de* ses camarades.

En Esperanto, c'est toujours la préposition **de** qu'on emploie devant le complément qui indique l'agent du passif, c.-à-d. l'auteur de l'action (camarades).

Li estas tre amata de siaj kamaradoj.

TABLEAU DES MOTS SIMPLES

Ainsi que le montre le tableau suivant, les neuf mots simples fondamentaux sont :

iu , quelqu'un	ies , de quelqu'un	iom , quelque peu
io , quelque chose	ie , quelque part	iam , à quelque moment
ia , quelque sorte de	iel , de quelque manière	ial , pour quelque motif

Si on les fait précéder de : **K**, on obtient les *interrogatifs* ou *relatifs* :

kiu , kio , kia	kies , kie , kiel	kiom , kiam , kial
--------------------------------------	--	---

Si on les fait précéder de : **T**, on obtient les *démonstratifs* :

tiu , tio , tia	ties , tie , tiel	tiom , tiam , tial
--------------------------------------	--	---

Si on les fait précéder de : **Ĉ**, on obtient les *collectifs* :

ĉiu , ĉio , ĉia	ĉies , ĉie , ĉiel	ĉiom , ĉiam , ĉial
--------------------------------------	--	---

Si on les fait précéder de : **Nen**, on obtient les *négatifs* :

neniu , nenio , nenia	nenies , nenie , neniel	neniom , neniam , nenial
--	--	---

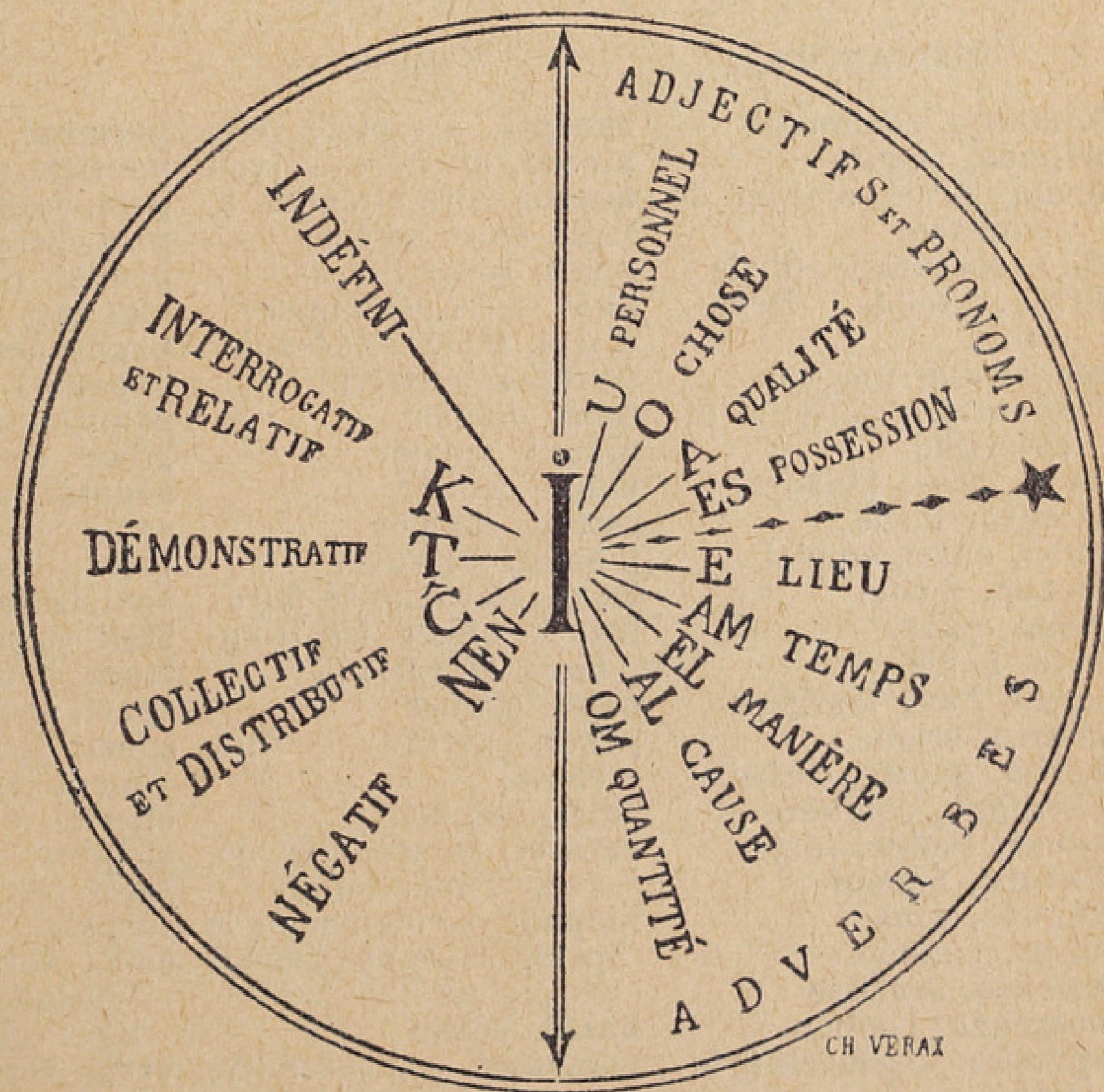
Les mots négatifs n'ont pas besoin d'être accompagnés de la négation.

Cette figure montre qu'avec treize éléments : **ki**, **ti**, **ĉi**, **neni** ; **iu**, **io**, **ia**, **ie**, **ies**, **iel**, **iom**, **iam**, **ial**, on peut former 45 mots ayant un sens très défini et un double rapport entre eux. C'est un des traits de génie de la langue Esperanto.

La lettre **i**, autour de laquelle pivote tout le système, est très heureusement choisie à cause de sa netteté graphique et phonétique. Par l'écriture, elle rappelle

immédiatement le rapport du mot simple aux autres mots de sa série. La lettre **i** est une barre et un point de repaire. Par la sonorité, étant de plus accentuée, elle attire l'attention de celui qui écoute et cristallise sa compréhension.

Quelques espérantistes ont essayé de compléter ce tableau en lui ajoutant toutes sortes de racines. Nous constatons que Zamenhof s'est borné aux mots **simples**, les plus essentiels : l'évolution semble lui donner raison. Bien que restreint, le tableau contient déjà quelques mots d'un emploi peu fréquent. Une logique rigoureuse permet, en effet, d'imaginer un tableau englobant toutes les racines du dictionnaire. L'Esperanto a préféré se restreindre à la simplicité en restant entre le bon sens et la logique mathématique.

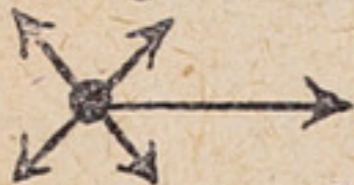
PRÉFIXES VERBAUX

Le préfixe ek indique le commencement de l'action ou sa brièveté. Il signifie : commencer à..., se mettre à...

Ex. : **krii**, crier   **ekkrii**, se mettre à crier, s'écrier
vidi, voir   **ekvidi**, commencer à voir, apercevoir

Le préfixe dis indique la séparation, la dés-union, la dis-persion.

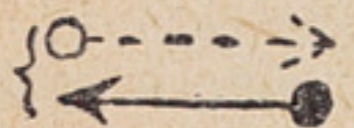

Ex. : **doni**, donner   **disdoni**, dis-tribuer
jeti, jeter   **disjeti**, jeter ça et là, éparpiller
iri, aller   **disiri**, aller chacun de son côté, se séparer

Le préfixe re indique la répétition de l'action, dans le même sens ou en sens contraire (retour au point de départ).

Ex. : **rekomenci**, recommencer   **reveni**, revenir (retour)

rekanti, chanter de nouveau   **repagi**, rembourser (ret.)

MOTS A APPRENDRE : LES PROFESSIONS

SUBSTANTIFS

komerco, commerce
negoco, négoce
firmo, firme maison de commerce
filio, succursale, filiale
firma, solide, ferme, stable
magazeno, magasin
fako, case, compartiment, spécialité
kaso, caisse (finance)
kliento, client
ofico, office, emploi
faruno, farine
pasto, pâte
bulo, boule
forno, four, fourneau
krusto, croûte
korbo, panier, corbeille
ekvilibro, équilibre
speco, espèce, sorte
likvoro, liqueur
konuso, cône
ŝinko, jambon
kolbaso, saucisse
bombono, bonbon
apoteko, pharmacie (boutique)
drogo, drogue
recepto, ordonnance
tombo, tombe
ĉerko, cercueil
inĝeniero, ingénieur
projekto, projet
manuskripto, manuscrit
gazeto, gazette
artikolo, article
ĵurnalo, journal

VERBES

akcepti, accepter, recevoir
atendi, attendre [voir]
atenti, faire attention à
baki, cuire au four
bindi, relier (livre)
buĉi, tuer, assommer
disigi, séparer, désunir
disiĝi, se séparer
doni, donner
aldoni, ajouter
eldoni, éditer
estimi, estimer
fabriki, fabriquer
fariĝi, devenir, se faire
frandi, aimer les friandises, être friand
gajni, gagner
perdi, perdre (quelque chose)
helpi, secourir
intenci, se proposer de, avoir l'intention de
klopodi, se donner de la peine, faire des démarches pour
knedi, pétrir
komposti, composer (typographie)
kuraci, traiter un malade
mendi, faire une commande
mueli, moudre
pagi, payer
paki, emballer
presi, imprimer
peni, peiner
penetri, pénétrer
penti, se repentir

VERBES

permesi, permettre
persisti, persister, persé-
pesi, peser (actif) [vérer]
pezi, peser (neutre)
prunti, réaliser un prêt
alprunti } prêter à
pruntedoni }
deprunti } emprun-
pruntepreni } ter de
rifuzi, refuser
redakti, rédiger
serĉi, chercher
ŝerci, plaisanter
ŝovi, faire glisser en pous-
ŝteli, voler (larcin) [sant
ŝtopi, boucher
ŝpari, épargner
spezi, faire un mouve-
ment de fonds
elspezi, dépenser
enspezi, encaisser
ŝuldi, devoir (une dette)
surprizi, surprendre
ŝuti, verser, répandre
(quelque chose de so-
lide : sable, pierre, etc.)
verŝi, verser (liquides)
trompi, tromper
trovi, trouver

MOTS DIVERS

laŭ, selon, d'après
kutime, d'habitude
ree } une nouvelle fois
denove } de nouveau
dise, çà et là
for, loin

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Firmigi, dorskorbo, malakcepti, ĉiuspeca, kolbaseto, sango-kolbaso, entombigi, enĉerkigi, apogilo, dorsapogilo, apogseĝo, brak-seĝo, malhelpi, monhelpo, helplingvo, klopodo, kuracilo, senpaga, senpage, pagkapabla, pakajo, poŝtpakajo, pesilo, pezilo, traserĉi, ŝerco, ŝerculo, enkasigi, ŝparkaso, ŝtopilo, disŝuti, disverŝi, dissemi, ekfrapi, ekflugi, ekkompreni, rebrilo, rekantaĵo, oficisto, fornisto, ekvilibristo, tombisto, gazetisto, redaktisto, eldonisto, kompostisto, kuracisto, pruntisto.

Former les mots suivants :

Casier, boulette, bonbonnière, droguerie, salle d'attente, mésentimer, fabrique, friandise, commande, moulin (machine), moulin (édifice), perte, se perdre, effort, imprimerie, économe, prodigue, recette, dépense, sueur, dette, par surprise (*adv.*), pelle, trouvaille, se trouver, commerçant, négociant, cliente, droguiste, emballer, meunier, imprimeur, caissier, voleur, se mettre à rire, se mettre à pleurer, s'endormir, souffler de toutes parts, briser en éclats.

Version

1. Mi eksaltis de surprizo. Mi saltas tre lerte. Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko. Kiam vi ekparolis, mi atendis aŭdion novan, sed baldaŭ mi vidis, ke mi trompiĝis. Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin. Mi disŝiris la leteron kaj disjetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro. Li donis al mi monon, sed mi ĝin tuj redonis al li. Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos. La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero. Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin pro la prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon.
2. Ni ĉiuj kunvenis por priparoli tre gravan aferon, sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris. Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren kaj li iris maldekstren. Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo. Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi. Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn.

Thème

Cette maison de commerce a des filiales dans toutes les grandes villes de France. L'écrivain porte son manuscrit à l'imprimerie. Le compositeur assemble les caractères (*presliterojn*), ensuite la composition (*aĵo*) est mise dans la presse. Le livre n'est prêt qu'après le travail du relieur. Les moulins à vent se tiennent (*staras*) presque toujours sur les collines. On achète d'habitude le jambon, les saucisses et le boudin chez le charcutier. On achète les gâteaux chez le pâtissier, les bonbons et toutes sortes de friandises chez le confiseur. Le rédacteur en chef de ce journal hebdomadaire accepte (*konsentas*) d'insérer (*enpresi*) notre article sur l'Esperanto. Les employés de cette maison ont fait des démarches auprès de (*al*) leur patron pour obtenir (*ricevi*) un salaire plus élevé; leur patron a refusé: aussi (*tial*) depuis huit jours ils sont en grève.

KOOOPERATIVO (Panisto kaj Vendisto)

1. — Tiu ĉi duobla bildo montras al ni laboristan kooperativon: Maldekstre estas la panbakejo, dekstre la vendejo.

En la panbakejo laboras du panistoj. Ambaŭ ili demetis sian jakon, kaj estas kapvestitaj per ĉapetoj (1). La bakista lernanto knedas la paston en la knedujo (2). Poste li formas el ĝi bulojn. Malantaŭ li, kontraŭ la muro staras farunkorbo (3). Supér tiu korbo sur tablo (4), ni vidas bulon (5) bakotan: ĝi estas blanka kaj mola.

La ĉefbakisto (6) staras antaŭ la varmega forno. Per panŝovelilo (7) li ŝovas la bulojn en la fornion. La pano estas bakita nur kiam la krusto estas orkolora kaj malmola. La bakisto tiam eligas la panon el la forno kaj ĝin lokas sur du bretojn, kiujn ni vidas ĉe la muro. Sur la plej supra breto, ni rimarku blankan panon el tritika faruno kaj larĝan korbon, kiu enhavas bulkojn.

2. — Dekstre, ni vidas vendiston, kiu servas al klientino. Ŝi portas korbeton (8) ĉe la dekstra brako kaj sakon por provizaĵoj ĉe la maldekstra mano. Ŝi estas senĉapela kaj surmetis helkoloran antaŭtukon. Ŝi estas simple vestita, ŝi aspektas, kiel edzino de laboristo; ŝi mendis al la vendisto unu kilogramon da faruno.

La vendisto staras malantaŭ la magazena tablo. Li estas viro ankoraŭ juna, ĉiam ĵuse razita, zorge kombita, elegante vestita kaj treege afabla. En la dekstran teleron (9) de la pesilo li metis unukilograman pezilon. Poste li malfermis papersakon, kiun li metis en la maldekstran teleron. Nune per ŝovelileto (11) li ŝutas farunon en la sakon. La kooperativoj malaperigos la komercistojn.

Questionnaire

Kion montras al ni la duobla bildo?
 Kiu laboras en la panbakejo?
 Ĉu ili havas jakon? kapveston?
 Kion faras la bakista lernanto?
 Poste, kion faras la lernanto?
 Kie staras la farunkorbo?
 Kie estas la bulo bakota? Kia ĝi estas? [li faras?
 Kie staras la ĉefbakisto? Kion

Kiam la pasto estos bakita?
 Kion ni vidas dekstre?
 Kion portas la klientino?
 Ĉu ŝi havas ĉapelon? antaŭtukon?
 Kiel ŝi estas vestita?
 Kion ŝi mendis al la vendisto?
 Kia viro li estas? Kion li faris?
 Kien li metis la papersakon?
 Kion li faras nune?

COMMENTAIRE

Conjugaison passive. — Les nuances de sens que traduisent les formes passives peuvent se résumer dans le tableau suivant :

Estas	}	ata :	Action en train d'être accomplie
Estis		ita :	Action accomplie
Estos			
Estus			
Estu			
Esti		ota :	Action devant être accomplie

Verbes intransitifs. — Ce sont ceux qui n'ont jamais de complément direct comme **dormir, mourir, etc.** En conséquence, ils ne peuvent être employés à la voix passive et n'ont pas de participe passif.

En français, certains de ces verbes : *arriver, mourir, sortir, tomber* se conjuguent avec l'auxiliaire **être** et le participe **passif** comme pour la voix passive. En Esperanto, à l'imitation du français, on a tendance à employer le participe passif (**alvenita, mortita...**), qui n'existe pas. *Ces verbes sont toujours à la voix active et réclament le participe actif.*

Ex. :   Je suis arrivé   Il est mort   Un arbre tombé
               Mi estas alveninta   Li estas mortinta   Arbo falinta

Mots simples. — Pour marquer la **proximité** on ajoute aux *déterminatifs* (avant ou après) le petit mot **ĉi** :

tio ĉi, ceci   tiu ĉi, celui-ci   tie ĉi, ici

On peut dire aussi : **ĉi tio, ĉi tiu, ĉi tie.**

Pour marquer le caractère *quelconque* on fait suivre les *indéfinis* et les *interrogatifs* du petit mot **ajn**. Il traduit les expressions : **n'importe...** et **...que ce soit.**

io ajn, n'importe quoi	kio ajn, quoi que ce soit
iu ajn, n'importe qui	kiu ajn, qui que ce soit (quiconque)
ie ajn, n'importe où	kie ajn, où que ce soit
iam ajn, n'importe quand	kiam ajn, quand que ce soit

MOTS

se traduit par	{	en (dans) Je voyage en Allemagne	Mi vojaĝas en Germanujo
		de tie (de là) J'en viens	Mi venas de tie
		de li (par lui) J'en suis aimé	Mi estas amata de li
		pri li (au sujet de lui) J'en ai parlé	Mi parolis pri li
		ne se traduit pas	En chantant, kantante En foule, amase
se traduit par	{	tie ou tien (là) J'y suis, Mi estas tie J'y vais, Mi iras tien	
		pri tio (au sujet de cela) J'y pense toujours, Mi ĉiam pensas pri tio	
		al ĝi (à lui, à elle) J'y répondrai Mi respondos al ĝi	
		ne se traduit pas	On n'y voit rien Oni tute ne vidas
se traduit par	{	Kie (lieu) La ville où j'habite	La urbo, kie mi loĝas
		enkiu (durée) L'époque où nous vivons	La epoko, en kiu ni vivas
		Kiam (moment) Le jour où j'arrivai	La tago, kiam mi alvenis

DOUZIÈME LEÇON

PARTICIPE-SUBSTANTIF ET PARTICIPE-ADVERBE

Participe-substantif. — Les participes **actifs** ou **passifs** peuvent s'employer substantivement et indiquer **l'être qui fait une action** (*actif*) ou **qui la supporte** (*passif*).

Ils prennent alors la terminaison **o** du substantif.

...**into** indique *celui* qui **a fait** l'action

...**anto** indique *celui* qui **fait** l'action

...**onto** indique *celui* qui **fera** l'action

la prezidinto, le président (*ancien*)

mortinto, un mort

la prezidanto, le président (*actuel*)

mortanto, un mourant

la prezidonto, le président (*prochain*)

mortonto, un mortel

Le docteur Zamenhof fit paraître les premiers ouvrages en langue internationale sous le pseudonyme : « *Doktoro Esperanto* » : docteur *l'Espérant* (celui qui espère). C'est de là que la langue internationale a tiré son nom : *Esperanto*.

...**oto** indique *celui* qui **subira** l'action

...**ato** indique *celui* qui **subit** l'action

...**ito** indique *celui* qui **a subi** l'action

la deputito, le député (*ancien, sortant*)

la deputato, le député (*actuel, en fonctions*)

la deputoto, le député (*prochain, à élire*)

jugato, un prévenu (qui est jugé)

jugoto, un prévenu (qui sera jugé)

jugito, un prévenu (qui a été jugé)

Participe-adverbe. — Les participes **actifs** ou **passifs** peuvent s'employer adverbiallement et indiquer **la manière**. Ils prennent alors la terminaison **e** de l'adverbe. Comparez ces deux phrases :

Ils partirent *en chantant*

Ili foriris kantante

Ils partirent *gaiement*

Ili foriris gaje

En français le participe adverbe est ordinairement précédé de la préposition **en**, que l'on ne traduit pas en Esperanto.

Kantante, *ŝi eliris*

En chantant, elle sortit

Kantinte, *ŝi eliris*

Ayant chanté, elle sortit

Kantonte, *ŝi eliris*

Devant chanter, elle sortit

Batate, *ĝi forkuris*

Etant battu, il s'enfuit

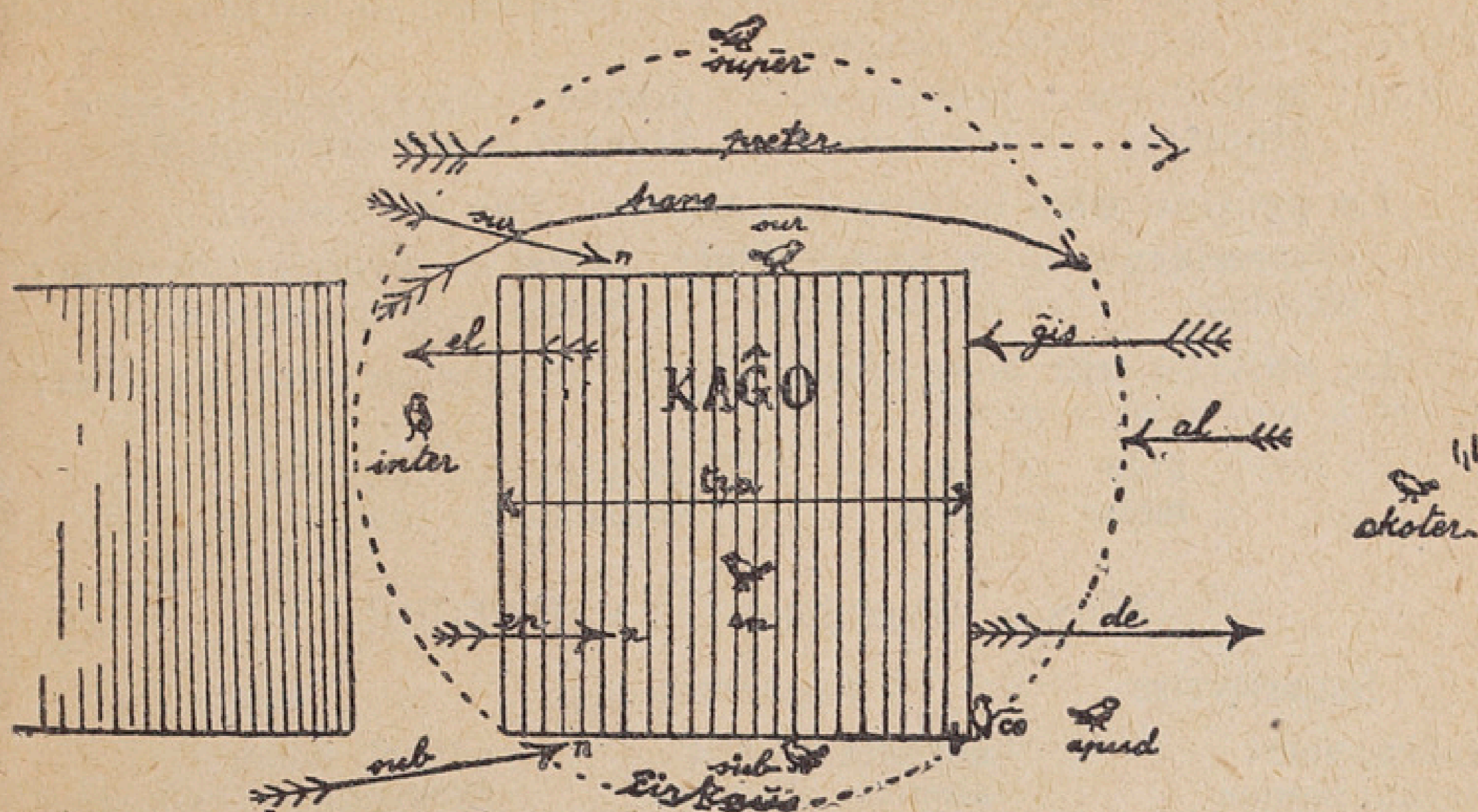
Batite, *ĝi forkuris*

Ayant été battu, il s'enfuit

Batote, *ĝi forkuris*

Devant être battu, il s'enfuit

PRÉPOSITIONS

LA BIRDO KAJ LA KAGO

Prépositions de lieu. — L'*oiseau* peut se trouver et faire l'action de voler (sans aucune indication de direction) :

en, dans	ĉe, chez, à	el, de, hors de	} la cage la kaĝo
sur, sur	apud, près de	tra, à travers	
sub, sous	de, de, depuis	trans, au delà de	
ou bien	inter, entre	ĉirkaŭ, autour de	} la cage la kaĝo
encore :	ekster, en dehors de	kontraŭ, contre	
	super, au-dessus de	antaŭ, devant	
	preter, outre	malantaŭ, derrière	

Accusatif de direction. — Pour exprimer l'idée de direction, que par nature elles n'ont pas, les prépositions sont suivies de l'accusatif. De l'arbre l'oiseau peut voler :

dans	sur	sous	près de	} la cage la kaĝon
en	sur	sub	apud	

Les prépositions : *al, à, vers; ĝis, jusqu'à*, qui sont les seules à indiquer par elles-mêmes la direction, ne sont pas suivies de l'accusatif.

La birdo flugas al (ou ĝis) la kaĝo

Dérivation. — Les prépositions prennent les *terminaisons* o, a, e, i, ou les *suffixes* pour former toutes sortes de mots.

ekstera, extérieur (<i>adj.</i>)	ĉirkaŭe, environ (<i>adv.</i>)
ekstere, extérieurement (<i>adv.</i>)	ĉirkaŭi, entourer (<i>verbe</i>)
ekstero, l'extérieur (<i>subst.</i>)	ĉirkaŭo, le pourtour (<i>subst.</i>)
eksteraĵo, les dehors	ĉirkaŭaĵo, les environs

AFFIXES RARES

Le préfixe **pra** indique *l'origine lointaine, la parenté ancestrale et la descendance éloignée.*

Ex. : **prahistorio** = préhistoire   **praavo** = arrière-grand-père
prapatroj = ancêtres   **pranepo** = arrière-petit-fils

Le préfixe **eks** indique *la cessation d'un état social.*

Ex. : **eksprezidanto** = un ex-président   **eksigi** = révoquer, destituer
eksedzo = un divorcé   **eksigi** = démissionner

Le suffixe **um** indique *un rapport quelconque avec la racine; il est à sens indéterminé.*

Ex. : **kolo** = cou   **kolumo** = faux-col
mano = main   **manumo** = manchette

MOTS A APPRENDRE : LA NATURE

SUBSTANTIFS	ADJECTIFS	VERBES
ankro , ancre	abrupta , abrupt	admiri , admirer
barko , barque	abunda , abondant	akompani , accompagner
boato , canot	aparta , particulier, sé- paré	amuzi , amuser
deklivo , pente, rampe, descente	ĉarma , charmant	aresti , mettre en état d'arrestation
ekskurso , excursion [me]	diafana , transparent	bedaŭri , regretter
entuziasmo , enthousias-	fremda , étranger (à)	ĉagreni , avoir du chagrin
ferdeko , pont (de navire)	funebra , funèbre	ĉesi , cesser (neutre)
flago , drapeau, pavillon	intensa , intense	distri , distraire
lavango , avalanche	interesa , intéressant	eksciti , exciter
lazuro , azur	kruda , cru, brut	enui , s'ennuyer
maro , mer	kruta , escarpé, raide	esplori , explorer
masto , mât	kurioza , curieux (à voir)	flirti , voltiger, voleter
ondo , onde, vague	kvieta , calme, tranquille	flui , couler
pejzaĝo , paysage	majesta , majestueux	fotografi , photographier
pinto , pointe, cime	natura , naturel	gliti , glisser
ponto , pont	propra (appartenant en)	ĝoji , se réjouir
reto , filet	propre, personnel	juĝi , juger
rivero , rivière	publika , public	kolekti , collectionner, rassembler
spektaklo , spectacle	rava , ravissant	logi , allécher, attirer
stelo , étoile	rekta , droit, direct	miksi , mélanger
ŝipo , bateau, navire	reala , réel	miri , s'étonner
ŝnuro , corde	serena , serein	observi , observer
ŝtormo , tempête	sindona , dévoué	plaĉi , plaire
velo , voile (de navire)	solena , solennel	proponi , proposer, offrir
vualo (un) voile	scivola , curieux, enclin à savoir	remi , ramer
reĝo , roi	spirita , mental	riproĉi , reprocher
anglo , Anglais	sprita , spirituel	rompi , rompre, casser
dano , Danois	trankvila , tranquille, sans inquiétude	ŝirmi , abriter, protéger
hispano , Espagnol	urĝa , urgent	urĝi , être urgent
norvego , Norvégien	vana , vain, inutile	voki , appeler
plandumo , semelle (de chaussure)	vulgara , vulgaire	cerbumi , se creuser la tête (travail d'esprit)
manumo , manchette	MOTS DIVERS	mastrumi , faire le mé- nage
kalkanumo , talon (de chaussure)	krom , en outre	plenumi , accomplir, rem- plir (une tâche, un de- voir, etc.)
	almenaŭ , au moins	
	ja , de fait, en effet	

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Stelaro, stelplena, pinta, pintigi, ondego, observema, ŝipeto, fiŝkaptisto, boatamuziĝo, enŝipigi, enŝipiĝi, ŝnureto, ŝnurego, ŝnurfaristo, senŝnurigi, apartigi, publikigi, alilando, funebri, spirito, spriteco, spritulo, strikanto, strikrompanto, vigligi, amuziĝi, amuzisto, bedaŭrinda, bedaŭrinde, ĉesigi, senĉese, enuigi, enuiga, esplorema, propramove, fluo, alfluo, forfluo, enfluejo, defluilo, glitilo, glitveturilo, juĝantaro, juĝistaro, antaŭjuĝo, logilo, miksaĵo, miro.

Former les mots suivants :

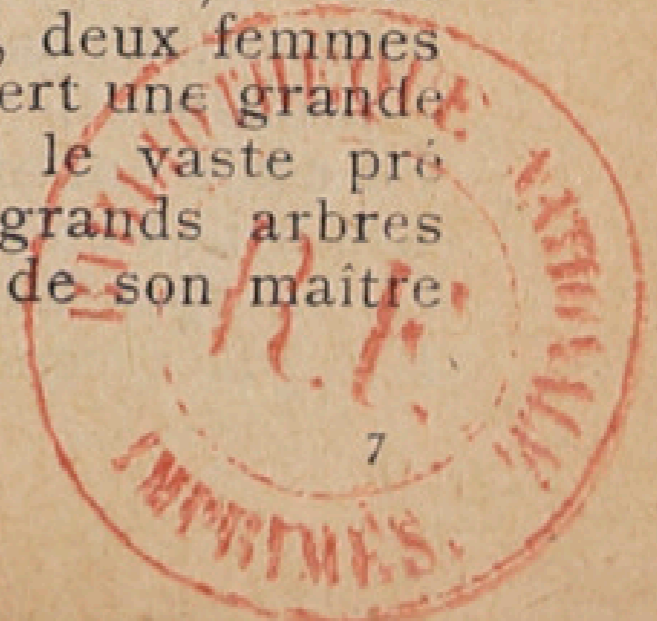
Ancrer, abondance, Angleterre, Danemark, Norvège, Suède, un étranger, un escarpement, une crudité, une curiosité (à voir), la curiosité (penchant à vouloir savoir), calme, tranquillité, naturaliste, supranaturel, sérénité, dévouement, admirable, se chagriner, se distraire, appareil photographique, photographe amateur, photographe de profession, tristesse, un menteur, déplaisant, rame, rameur, irréprochable, urgent, urgence, arrière-grand'mère, arrière-neveu, ex-élève, ex-roi, ex-curé, ex-révolutionnaire.

Version

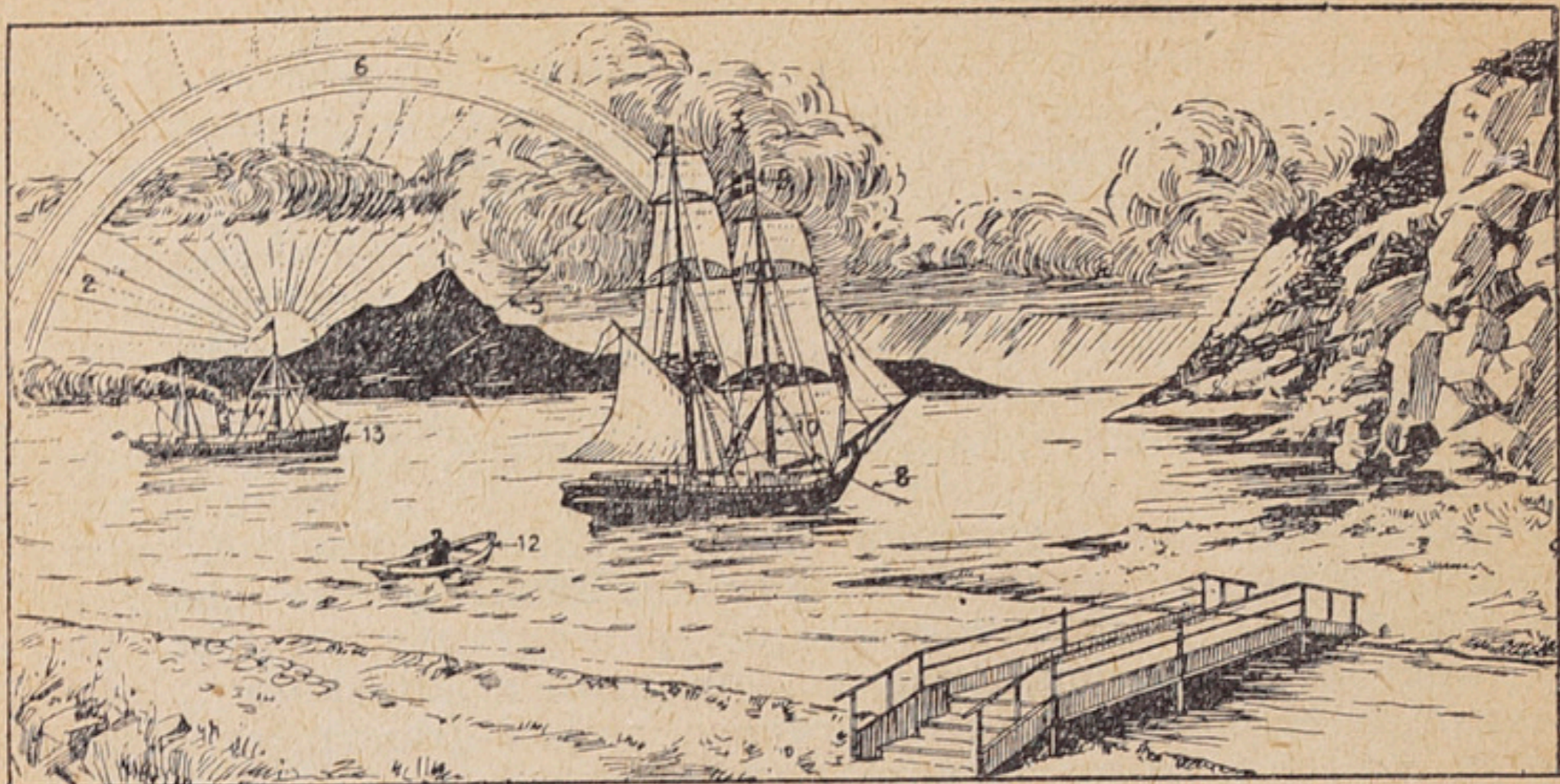
1. La filoj, nepoj kaj pranepoj de reĝo estas reĝidoj. La sufikso « *um* » ne havas difinitan signifon, kaj tiel la (tre malmultajn) vortojn kun « *um* » oni devas lerni, kiel simplajn vortojn. Ekzemple : plenumi, kolumo, manumo. Mi volonte plenumis lian deziron. En malbela vetero oni povas facile malvarmumi. Promenante sur la strato mi falis. Kiam Nikodemo batas Josefon, tiam Nikodemo estas la batanto, kaj Josefo estas la batato. Trovinte pomon mi ĝin manĝis. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem pli multe meritas riproĉon : li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto. La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj. Li venis al mi tute ne atendite. Homo, kiun oni devas juĝi estas juĝoto. Mi vojaĝas en Hispanujo. Mi vojaĝas Hispanujon. Mi metas mian manon sur la tablon. El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito.
2. En la salono estis neniu krom li kaj lia fianĉino. Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo. Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo. La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero troviĝis aliaj hirundoj. Verkisto verkas librojn kaj transskribisto simple transskribas paperojn. Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto ; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj, ĝi flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto. Li ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgrava bagatelo.

Thème

Cette carte postale présente en vérité (*ja*) un joli paysage d'été. A gauche, nous voyons la campagne, et à droite, une large rivière. Un pont de pierre traverse la rivière et conduit à un vieux moulin. Deux hommes sont en bateau. L'un tient les rames, l'autre jette un filet dans l'eau : (c'est un pêcheur. Plus loin, deux femmes sont assises sur le bord et lisent. L'une d'elles a ouvert une grande ombrelle pour se protéger du (*kontraŭ*) soleil. Dans le vaste pré quelques vaches paissent (*paŝtiĝas*) à l'ombre de grands arbres tandis que le chien attentivement les observe auprès de son maître endormi (*dormanta*).

LA NATURO

Tiu ĉi bildo estas desegnaĵo de bela norvega pejzaĝo. Tiun desegnaĵon al ni sendis esperantista kamarado, kiu loĝas en Kristiania. Ĝi montras la marbordon dum belega sunkuŝiĝo, post kiam terura ŝtormo eksplodis super la maro.

La suno kviete kuŝiĝas malantaŭ kruta monto, kies pinto (1) desegniĝas ĉe la horizonto. La sunradioj (2) brilas pli vigle ol antaŭe kaj ore koloras la densajn nubojn (3). Dum la vesperiĝo la altaj krutaĵoj (4) de la bordo aspektas riĉekoloraj en duonlumo. La ŝtormo estas for! Tamen en la malproksimaĵo la nuboj ŝajnas miksiĝi kun la maro kaj pluvas dense. Fulmoj (5) ankoraŭ heligas la nuban ĉielon, sed jam ne plu estas aŭdata la bruego de la tondroj. En la ĉielo kvietiginta brilas lukse bela ĉielarko (6) kvazaŭ fajra radego. La spektaklo estas mirinde bela kaj rava.

Velŝipo (7) kun ĉiuj veloj etenditaj ĵus alvenis. La ankro, kies ŝnuregon (8) ni ekvidas, estas jam skrape fiksita ĉe la marfundo. La velŝipo estas angla: tion ni rimarkas per la flago (9), kiu flirtas supre de masto (10). Neniu staras sur la ferdeko (11). Maristo sur boato (12) diligente remas al bordo. Iom pli malproksime rapide veturas dana vaporŝipo (13). El la fumtubo (14) nigra nubo eliĝas kaj disiĝas en la ĉielo. Ankaŭ sub ponteto kun duobla balustrado rivereto fluas al maro.

Iom post iom malaperas la suno. Rekvietiĝas la ondoj.

Rimarko. — La desegnisto grave eraris per tio, ke li montris sur la bildo sunon kaj ĉielarkon. Ĉielarko ĉiam aperas laŭ kontraŭa direkto je la suno.

Questionnaire

Kio estas tiu ĉi bildo?
 Kiu sendis al vi tiun desegnaĵon?
 Kion ĝi montras? Kie kuŝiĝas la
 Ĉu la sunradioj tre brilas? [suno?
 Kion ili ore koloras?
 Kiel ŝajnas la nuboj en la mal-
 proksimaĵo? [droj?
 Ĉu estas ankoraŭ fulmoj kaj ton-
 Kio brilas en la ĉielo kvietiginta?
 Ĉu la spektaklo estas bela?
 Kio ĵus alvenis?

El kiu naciò estas la velŝipo?
 Kiu staras sur la ferdeko? [ras?
 Kiu estas sur la boato? Kion li fa-
 Ĉu vi vidas vaporŝipon? Kie?
 El kiu nacio ĝi estas?
 Kio eliĝas el la fumtubo?
 Kio estas antaŭe sur la bildo?
 Ĉu la suno rapide malaperas?
 Ĉu la ondoj rekvietiĝis?
 Per kio la desegnisto eraris?
 Kie ĉiam aperas ĉielarko?

COMMENTAIRE

Formes substantives. — Les substantifs verbaux terminés par **anto**, **into**, **onto**, **ato**, **ito**, **oto** indiquent des êtres qui font l'action, ou la supportent; ils désignent plus spécialement *l'être vivant, la personne*.

lernanto, un écolier
amato, un être aimé

lernantino, une écolière
amatino, une femme aimée

Dans les cas très rares, où le substantif verbal peut désigner aussi bien une chose, qu'un individu, on précise en ajoutant **ulo**, **ajo** ou **eco** :

konatulo, une connaissance (*personne connue*)
presotajo, une copie (*chose devant être imprimée*)
estinteco, le passé (*état de ce qui a été*)

Différence entre anto et isto.

Les noms en **isto** marquent une profession, un emploi habituel. Ex. :

juĝisto, un juge (de profession)   **vojaĝisto**, un voyageur (de profession)
instruisto, un instituteur   **fotografisto**, un photographe (professionnel)

Les noms en **anto** marquent simplement une occupation occasionnelle, momentanée.

juĝanto, juge (d'occasion), juré   **vojaĝanto**, un voyageur (sens général)
instruanto, un instructeur   **fotografanto**, photographe (d'occasion)

Si l'on veut plus fortement nuancer les expressions, on emploiera le mot **amanto** (qui aime) pour désigner l'amateur.

muzikisto   **muzikanto**   **muzikamanto**
musicien professionnel   musicien d'occasion   amateur de musique

Formes adjectives. — Les formes françaises avec *qui* seront traduites en Esperanto le plus souvent possible à l'aide du *participe actif* qui donne plus de vie à la phrase en évitant une nouvelle proposition.

Ex. : Un chien qui aboie   **Hundo bojanta**
Un train qui vient d'arriver   **Vagonaro ĵus alveninta**
Un train qui va partir   **Vagonaro tuj forironta**
La révolution qui vient   **La okazonta revolucio**

De même il est logique et de bon style de traduire l'*infinitif* français par le *participe actif* après les verbes *voir, regarder, remarquer, entendre, écouter, sentir* qui concernent les sens. Le *participe actif* permet de traduire plus vigoureusement les *impressions* ressenties.

J'entendis une fillette pleurer   **Mi aŭdis knabineton plorantan**
Je vis un homme s'asseoir   **Mi vidis viron sidigantan**

MOTS

En français, le plus souvent, la préposition est employée dans un autre sens que le sien. En Esperanto, traduisez toujours par la préposition qui convient.

sur se traduit par { **sur** (à la surface de) Assis sur un banc   **Sidanta sur benko**
super (au-dessus de) Penché sur son travail   **Klinita super sia laboro**
pri (au sujet de) Parler sur la question   **Paroli pri la temo**
per (au moyen de) Compter sur les doigts   **Kalkuli per la fingroj**

dans se traduit par { **en** (intérieur) L'oiseau dans la cage   **La birdo en la kaĝo**
sur (surface) La vache dans le champ   **La bovino sur la kampo**
el (extraction) Boire dans un verre   **Trinki el glaso**
post (posteriorité) Dans huit jours   **Post unu semajno**

Distinguez bien les quatre prépositions suivantes :

por indique le but :   **Jen osto por la hundo**   Voici un os pour le chien
per indique le moyen :   **Ni flaras per la nazo**   Nous sentons par le nez
pri indique le sujet :   **Mi parolas pri leono**   Je parle d'un lion
pro indique le motif :   **Li mortis pro malsato**   Il est mort de faim

TREIZIÈME LEÇON

ATTRIBUT ET ACCUSATIF DE CLARTÉ

Attribut. — Certains verbes, qui expriment l'état (apparent ou réel), ne peuvent jamais avoir de complément direct :

esti, être   *ŝajni, sembler, paraître*
fariĝi, devenir   *aspekti, avoir l'air de, etc...*

Ces verbes ne sont donc jamais suivis de l'accusatif

Ex. **Petro estas homo, li ŝajnas serioza.**
Petro fariĝas homo, li aspektas serioza.

Les mots **homo** et **serioza**, qui indiquent la qualité attribuée, par ces verbes d'état, sont appelés **attributs**.

Ne confondez pas l'*attribut* avec le *complément direct*.

Le complément direct marque le but de l'action (*accusatif* : n)

L'*attribut* (*substantif* ou *adjectif*) marque la qualité et accompagne les verbes d'état : **esti, fariĝi, ŝajni, aspekti...** Il ne prend jamais la marque de l'accusatif.

Verbes attributifs. — Certains verbes d'*action* peuvent parfois attribuer une qualité à leur complément direct. Ainsi les verbes

trovi, trouver   **juĝi, juger**   **kredi, croire, etc...**

On les appelle **verbes attributifs**. La phrase suivante :

Je trouve ce vin bon

signifie : Je trouve à ce vin la *qualité* bonne

ou encore : Je trouve que ce vin *est* bon

Le mot *bon* est donc attribut et ne se mettra pas à l'accusatif.

Mi trovas la vinon bona

On traduira de même, *sans accusatif*, dans ces phrases le mot qui indique une qualité *attribuée* (peut-être par erreur) au complément direct.

J'ai jugé cet homme honnête

Mi juĝis tiun viron honesta

J'ai cru ce garçon méchant

Mi kredis tiun knabon malbona

Accusatif de clarté. — Mais par contre les phrases :

J'ai trouvé le bon vin

J'ai jugé cet honnête homme

J'ai cru ce méchant garçon

ne marquent pas des qualités *attribuées* (contestables), mais des qualités *réelles* appartenant au complément. On traduira par l'accusatif

Mi trovis la bonan vinon

Mi juĝis tiun honestan viron

Mi kredis tiun malbonan knabon

PREPOSITIONS

Signifoj de la ĉefaj prepozicioj antaŭ la vorto *barèlo*

Choix de la préposition. — En Esperanto les prépositions ont un sens bien défini qui en fixe l'emploi. Gardez-vous de toujours traduire par la correspondante apparente du français. Le guide sûr c'est la logique. Employez la préposition qui exprime bien l'idée à rendre.

Il est à Paris (<i>dans</i>)	<i>Li estas en Parizo</i>
Il est à la campagne (<i>sur</i>)	<i>Li estas sur la kamparo</i>
à demain (<i>jusqu'à</i>)	<i>ĝis morgaŭ</i>
Il vient de Paris (<i>hors de</i>)	<i>Li venas el Parizo</i>
Il parle de son père (<i>au sujet de</i>)	<i>Li parolas pri sia patro</i>
La route de Paris (<i>qui conduit à</i>)	<i>La vojo al Parizo</i>

Composition. — Les prépositions s'emploient comme préfixes en ajoutant leur sens à celui de la racine. C'est là une nouvelle source de mots :

<i>subdividi, subdiviser</i>	<i>internacia, international</i>	<i>kontraŭdiri, contredire</i>
<i>enterigi, enterrer</i>	<i>transporti, transporter</i>	<i>antaŭcambro, antichambre</i>

Comparez :

<i>substreki, souligner</i>	<i>trastreki, barrer</i>	<i>forstreki, biffer</i>
-----------------------------	--------------------------	--------------------------

Avec le verbe *iri* et les prépositions de lieu, on peut former les mots :

<i>eniri, entrer</i>	<i>trairi, traverser</i>	<i>antaŭiri, précéder</i>
<i>eliri, sortir</i>	<i>transiri, franchir</i>	<i>aliri, aller vers</i>
<i>deiri, s'éloigner</i>	<i>preteriri, dépasser</i>	<i>suriri, s'élever sur</i>

EXERCICES ÉCRITS

Traduire les mots suivants :

Sciencisto *ou* scienculo, lumgaso, alkoholulo, terkarbo, karbisto, fosforacido, brutaro, landolimo, sensencaĵo, tutmonda, potenculo, direktanto, malebligi, hejtisto, direktilo, direktilisto, vane, vaneco, vantaĵo, ŝargō, ŝargēgo, sensargĝigi, ŝirmeĵo, fortikeco, jesi, nei, prave, praveco, pravigi, patrinaĉo, parolaĉi, nigraĉa, internacia, internaciismo, internaciisto, kontraŭmilitarismo, sennaciulo.

Former les mots suivants :

Physicien, machiniste, bicyclette, acide sulfurique, acide chlorhydrique, appareil avertisseur, fonctionnement, un inventeur, un contrôleur, appareil cinématographique, le cinématographe (édifice), bateau à vapeur, bourrique, ricaner, griffonner, patriotisme, patriotard, nationalard.

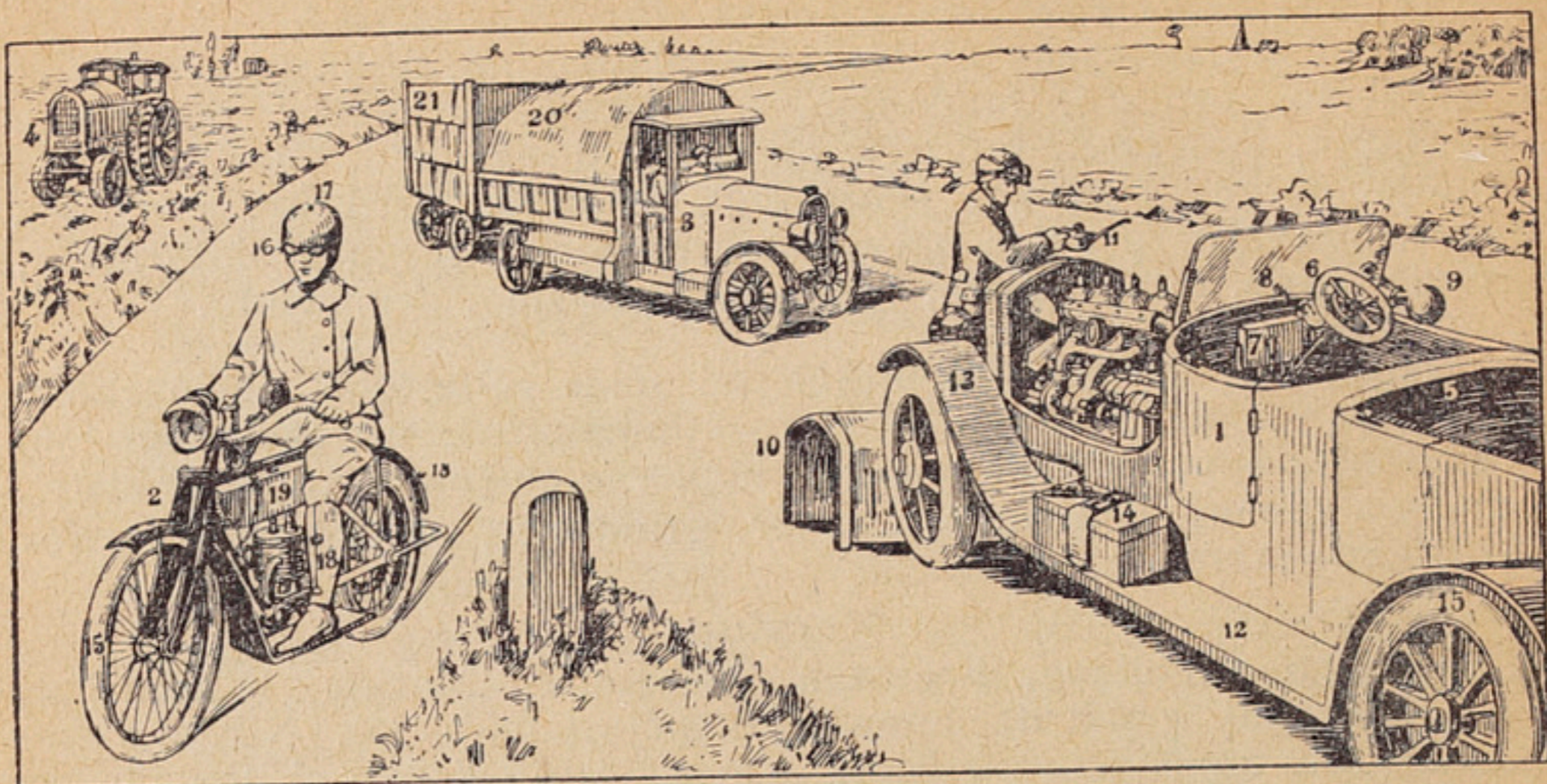
Version

1. Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johancĵo (aŭ Joĉĵo), Nikolĉĵo (aŭ Nikoĉĵo, aŭ Nikĉĵo aŭ Niĉĵo), Erneĉĵo (aŭ Erĉĵo), Vilhelĉĵo (aŭ Vilheĉĵo, aŭ Vilĉĵo, aŭ Viĉĵo), Manĵo (aŭ Marinĵo), Klanĵo kaj Sonĵo. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma. Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin pro la tuja plenumo de mia deziro. La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno. Ĉu li donis al vi jesan respondon aŭ nean? La birdo ne forflugis : ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo, kaj surflugis sur la tegmento. Lernolibron oni ne devas tralegi, sed tralerni. Li portas rozkoloran supveston kaj teleroforman ĉapelon. Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj. Antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron. Mi restos hodiaŭ dome. Jen estas tempo iri domen.
2. Glaso de vino estas glaso en kiu antaŭe troviĝis vino, aŭ kiun oni uzas por vino ; glaso da vino estas glaso plena je vino. Se ni bezonas uzi prepozicion, kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion « je ». Sed estas bone uzadi la vorton « je », kiel eble plej malofte. Se pri ia verbo ni ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon aŭ ne, ni povas ĉiam uzi akuzativon. Anstataŭ la vorto « je » ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio. Mi ridas je lia naiveco (aŭ mi ridas lian naivecon). Germanoj kaj Francoj, kiuj loĝas en Rusujo estas rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj. Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem. Ha, kiel bele ! Fi, kiel abomene ! For de tie ĉi ! Nu, iru pli rapide !

Thème

Depuis l'invention des bateaux à vapeur, des chemins de fer et des appareils d'aviation, le monde (s'est) comme (*kvaŝaŭ*) rapetissé et l'internationalisme est devenu (*fariĝis*) une nécessité. On doit ajouter que le télégraphe et le téléphone ont aussi rapproché (*pliproksimigis*) les hommes et brisé les frontières. L'internationalisme n'est pas une (*ia*) vaine (*vana*) doctrine, c'est (*ĝi estas*) maintenant un fait. La langue auxiliaire mondiale Esperanto qui livre aux hommes de tous pays le moyen de (V. COMMENTAIRE) se comprendre (*interkompreni*) est l'outil (*ilo*) le plus puissant de l'internationalisme.

MODERNAJ VETURILOJ

Sur ĉi tiu bildo ni vidas tute modernajn veturilojn, kiuj ebligas helpe de motoroj rapide veturi sur tero, nome: aŭtomobilo (1), motorciklo (2), ŝarĝaŭtomobilo (3) kaj motorplugilo (4).

Plej antaŭe estas aŭtomobilo haltinta sur vojo. La ĉefaj partoj de la aŭtomobilo estas la sidfakaro (5) kaj la motoro. En la sidfako de la motoristo ni vidas diversajn aparatojn: unue, la radodirektilon (6) por direkti la aŭtomobilon; due, la oleokontrolilon (7) por kontroli la funkciadon de la motoro; trie, la taksimetron (8) por mezuri la veturitan vojon; kvare, la avertilon (9) por atentigi la irantojn. Oni detale vidas la motoron tial, ke la motoristo formetis teren la motorŝirmilon (10) por kontroli kaj olei la maŝinajn partojn. Li tenas oleilon (11) ĉe la mano. Sur la piedbreto (12), kiu plilongiĝas per kotŝirmilo (13), ni vidas la acetilenaparaton (14), kiu liveras gason por la lanterno. Se oni volas eviti oftajn difektojn en la veturado, estas necese, ke la kvar radoj (15) estu tre fortikaj.

Sur la ŝoseo maldekstre de la kilometra ŝtono veturas juna motorciklisto. Li surhavas okulŝirmilojn (16) kaj specialan ĉapon (17). Liaj piedoj staras sur la piedbreto. Ĉirkaŭ la kruroj li havas gamaŝojn (18). La motorciklo havas nur du radojn (15), kaj ĝiaj lanterno, kotŝirmiloj (13) kaj avertilo estas malpli grandaj ol tiuj de la aŭtomobilo. Super la motoro estas la benzinujo (19).

Iom pli malproksime ni vidas ŝarĝaŭtomobilon (3), t. e. aŭtomobilo speciala por transporti materialon. Ĝi estas konstruita same, kiel la aliaj aŭtomobiloj, sed la malantaŭa parto konsistas el granda kesto por enteni la ŝarĝon, kiu estas ŝirmata kontraŭ polvo kaj pluvo de nepenetrebla kovrilo (20). Al ŝarĝaŭtomobilo oni povas alligi rimorkon (21), kiu ne bezonas apartan motoron.

Questionnaire

Kion ni vidas sur tiu ĉi bildo? — Kion ili ebligas? — Kiujn veturilojn ni vidas? — Kio estas plej antaŭe? — Kiuj estas la ĉefaj partoj de aŭtomobilo? — Kion ni vidas en sidfako de la motoristo? — Ĉu ni vidas detale la motoron? — Kial? — Kie staras la motoristo? — Kion li faras? — Kion li tenas ĉe la mano? — Per kio plilongiĝas la piedbreto? — Kio estas sur la piedbreto? Por kio? — Kie veturas la motorciklisto? — Kion li surhavas? Kie staras liaj piedoj? — Kion li havas ĉirkaŭ la kruroj? — Kiomrada estas la motorciklo? — Komparu motorciklon kun aŭtomobilo? — Kio estas super la motoro? — Kion vi vidas iom pli malproksime? — Kio estas ŝarĝaŭtomobilo? — Kiel ĝi estas konstruita? — El kio konsistas la malantaŭa parto? — Per kio utilas la nepenetrema kovrilo? — Ĉu oni povas alligi alian veturilon?

COMMENTAIRE

Infinitif après préposition. — En français, le plus souvent, l'infinitif est précédé de *à* ou *de* sans aucune raison. L'Esperanto ne les traduit pas.

Mi estas feliĉa vin vidi
Je suis heureux (de) vous voir

Li estas inklina mensogi
Il est porté (à) mentir

Cependant quand *à* et *de* signifient réellement *pour*, on traduit par **por**.

Mi havas ion por diri
J'ai quelque chose à dire

Li ne havas tempon por legi
Il n'a pas le temps de lire

L'usage a montré que les trois prépositions :

por, pour   **antaŭ ol**, avant de   **anstataŭ**, au lieu de
peuvent, seules, précéder clairement l'infinitif :

por sukcesi
pour réussir

antaŭ ol manĝi
avant de manger

anstataŭ paroladi
au lieu de discourir

On peut toujours, en effet, exprimer plus clairement l'idée des autres prépositions par une forme particulière du verbe.

Ainsi *sans* et *après* devant un infinitif se traduisent par le participe, actif ou passif, à la forme adverbiale :

Ne timante la danĝeron
Sans craindre le danger

Ferminte la pordon
Après avoir fermé la porte

Ponctuation. — Dans une langue internationale, la ponctuation est un auxiliaire précieux, nécessaire à la clarté et doit être scrupuleusement observée. On doit détacher dans la phrase, tout ce qui est détaché dans l'esprit. Ainsi, en Esperanto, il est mieux de séparer *toutes les propositions* par un signe de ponctuation qui, généralement, précède **ke** — ' ou un mot commençant par **ki**.

Ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon
Chacun qui la voyait pouvait penser qu'il voyait la mère

On remarquera qu'une comparaison suppose toujours deux propositions — l'une est souvent en partie sous-entendue — et qu'on sépare toujours les deux éléments par une virgule.

Mi estas tiel forta, kiel vi (estas forta)
Je suis aussi fort que vous (êtes fort)

Li estas pli juna, ol vi (estas juna)
Il est plus jeune que vous (êtes jeune)

MOTS

El. — Cette préposition a les trois significations voisines suivantes :

1° sortie, extraction (de)

Mi eliras el la ĉambro

Je sors de la chambre

2° constitution (de, en)

Kravato el silko

Une cravate de soie

3° séparation (d'entre)

Unu el miaj amikoj

Un de mes amis

Employé comme préfixe **el** indique *la sortie, l'extraction* :

eliri, sortir

eltiri, extraire

elflui, découler

Quelquefois aussi, il signifie, par amplification, le *parachèvement* d'une action :

elĉerpi, puiser à fond, épuiser

ellerni, apprendre à fond

eluzi, employer complètement, user

elpagi, payer complètement, solder

Mais s'il y a confusion ou ambiguïté, on emploiera **tut'** comme préfixe :

tutĉerpi, **tutuzi**, **tutlerni**, **tutpagi**

Fi. — Cette interjection marque particulièrement le dégoût, la répulsion morale. On l'emploie aussi comme préfixe péjoratif, concurremment avec **aĉo**. Mais il est plus vigoureux et s'adresse à l'être moral.

fivirino, fille publique

fikomercisto, mercanti

QUATORZIÈME LEÇON

LE « FUNDAMENTO »

Intangibilité. — L'Esperanto est défini par un ouvrage fondamental, le premier paru dans la langue : le *Fundamento* du Docteur Zamenhof.

Le « *Fundamento* » contient : 1° La *Grammaire* de l'Esperanto en seize règles ; 2° Un *Recueil d'Exercices* ; 3° Le *Vocabulaire* des premières racines de la langue.

Le « *Fundamento* » est *intangible*. Nul n'a le droit d'y faire arbitrairement le plus petit changement.

Le plus grand obstacle à l'idée d'une langue artificielle repose dans l'incertitude qu'un projet postérieur ne vienne détruire le système de langue en vigueur ou que des tendances réformistes ne brisent, un peu partout, l'unité du système initial en créant des dialectes différents.

La grande diversité des langues nationales a son origine dans l'incohérence des modifications apportées à quelques types de langue-mère.

En définissant l'évolution de la langue, le *Fundamento* a réduit cet obstacle. Basé sur le *Fundamento* l'Esperanto réalise le modèle bien défini de la langue internationale et l'unité indispensable à son développement.

L'Esperanto n'est plus un projet. Etant donnés ses quarante années d'expérience, ses dix-sept congrès internationaux, les diverses applications dont il a été l'objet dans toutes les branches de l'activité humaine, étant données les sympathies qu'il s'est acquises dans tous les milieux et la force dynamique de son développement actuel, on doit le considérer comme une *langue vivante* et l'étudier comme telle.

L'Esperanto n'a pu échapper à la critique. Depuis son succès divers « *esperantos* » procédant du même principe ont été publiés, qui tous convergent vers le système initial sans en conserver la **simplicité** et l'**harmonie**. Aucun d'eux n'a été éprouvé aussi longuement et aussi universellement. Tous sont restés à l'état de projets.

L'Esperanto a et aura toujours plus d'adeptes que tout autre projet actuel ou à venir, et de tels projets constitueraient désormais des tentatives compromettant l'unité de la langue internationale. L'unité, condition essentielle, s'est réalisée sur le *Fundamento* qui constitue l'autorité morale guidant l'idée dans son évolution. Avec l'Esperanto la langue commune est au point. Telle qu'elle est définie par le *Fundamento* de Zamenhof, **la structure de l'Esperanto est inattaquable.**

QUELQUES EXPRESSIONS

Kiel eble plej... traduit l'expression : *le plus... possible.*

C'est le degré extrême (superlatif : **plej**) dans la possibilité.

Ex. : Kuru **kiel eble plej** rapide   *Courrez le plus vite possible*
 Alvenu **kiel eble plej** baldaŭ   *Arrivez le plus tôt possible*
 Fartu **kiel eble plej** bone   *Portez-vous le mieux possible*

On dit quelquefois simplement : ...**plej eble baldaŭ**
 ou bien encore : ...**plej baldaŭ, kiel eble**

Le contraire est : **kiel eble malplej** qui traduit : *le moins... possible.*

Ex. : Iru **kiel eble malplej** rapide
Allez le moins vite possible

Ju pli... des pli... traduit l'expression : *plus... plus...*

C'est la comparaison de la *cause* (**ju**) à l'*effet* (**des**).

Ex. : **Ju pli** oni trinkas, **des pli** oni soifas
Plus on boit, plus on a soif

Quand on indique d'abord l'*effet* (**des**), puis la *cause* (**ju**),
des pli... ju pli... traduit l'expression : *d'autant plus... que plus.*

Des pli oni soifas, **ju pli** oni trinkas
On a d'autant plus soif que l'on boit davantage

Le contraire est : **ju malpli... des malpli...** qui traduit : *moins... moins.*

Ju malpli oni trinkas, **des malpli** oni soifas
Moins on boit, moins on a soif

Retenez les expressions : **Des pli bone ! Des pli malbone !**
Tant mieux ! Tant pis !

Pli kaj pli... traduit l'expression : *de plus en plus...*

Ex. : La vetero fariĝas **pli kaj pli** bela
Le temps devient de plus en plus beau

Le contraire est : **malpli kaj malpli...** qui traduit : *de moins en moins...*

La vetero fariĝas **malpli kaj malpli** bela

L'expression : **pli malpli...** signifie : *plus ou moins...*

La vetero estas **pli malpli** bela

Iom post iom traduit l'expression : *peu à peu* (peu après peu).

Ex. : **Iom post iom** la revolucio disvastiĝas
Peu à peu la révolution s'étend

On dit de même : **paŝo post paŝo** = *pas à pas* (pas après pas).
tago post tago = *jour par jour* (jour après jour).

Abréviations :

{ **k. t. p.** = kaj tiel plu (*et ainsi plus*) } et cætera **k. t. p.** } = etc.
 { ou **k. c.** = kaj cetere (*et le reste*) } **k. c.** }
t. e. = tio estas (*cela est*) — c'est-à-dire **t. e.** = c.-à-d.
t. n. = tiel nomata (*ce qu'on appelle*).

Version

PRI SOCIA EDUKADO

Vivo propra kaj vivo komuna. — Nia vivo apartiĝas en du fakoj tre diferencaj unu de la alia :

1° La vivo propra, intima, t. e. la vivo hejma.

2° La vivo ekstera, t. e. la vivo komuna.

Dum la vivo hejma ni rilatas kun neniu aŭ nur kun kelkaj samfamilianoj.

Dum la vivo komuna ni rilatas kun pli malpli multe da aliuloj.

La intiman vivon oni nomas *hejma*, ĉar ni ĝin pasigas en la hejmo, t. e. en loko propra kaj privata.

La eksteran vivon oni nomas *komuna*, ĉar ni ĝin pasigas eksterdome, t. e. ĉu en lokoj apartenantaj al aliuloj, ĉu en lokoj, kiuj estas ĉies propraĵo, kiel strato, teatro, vagonaro, kunvenejo, k. t. p.

Nian intiman vivon neniu rajtas partopreni, nek kritiki. Ni ordigas ĝin laŭ nia plaĉo : des pli malbone se ĝi malfavoras nin.

Nian komunan vivon ĉiu rajtas atenti kaj plendi pro ĝi se necese. Ĉar la kritikoj kaj riproĉoj celas plibonigi la plenumadon de niaj rilatoj kun aliuloj, tial ni ĉiam devas plezure kaj danke ilin akcepti.

Libereco. — Ni tre ŝatas liberecon kaj propran rajton. Se ni obeus nian naturan emon, ni « rajtus » fari ĉion ajn je nomo de *libereco*. Ŝajnas, ke ni ne sufiĉe atentis pri la saĝula parolo jena :

Nia libereco finiĝas tie, kie aliula libereco komenciĝas.

Tio signifas, ke celante plenumon de niaj deziroj, ni devas zorgi pri tio, ke nia agmaniero ne ĝenu niajn proksimulojn.

Kiam ni estas hejme, ni ekzemple tre atentu ne fermi brue la pordon, ĉar la bruo ĝenus la najbarojn.

Same se ni estas kantemaj aŭ muzikistoj. Ni ne kantu aŭ muzikludu post iu de la kutimo difinita horo.

Kelkaj memorigoj. — Multe da homoj ne scias ordigi sian hejman vivon, ankoraŭ pli multaj estas tiuj, kiuj ne scias kondukti rilate la komunan vivon. Pri ĉi tiu tre grava parto el nia vivo, kelkaj memorigoj verŝajne ne estos superfluaĵo.

Ni ne restu starantaj en koridoro, nek tra malfermita pordo : tio ĝenas ĉies iradon.

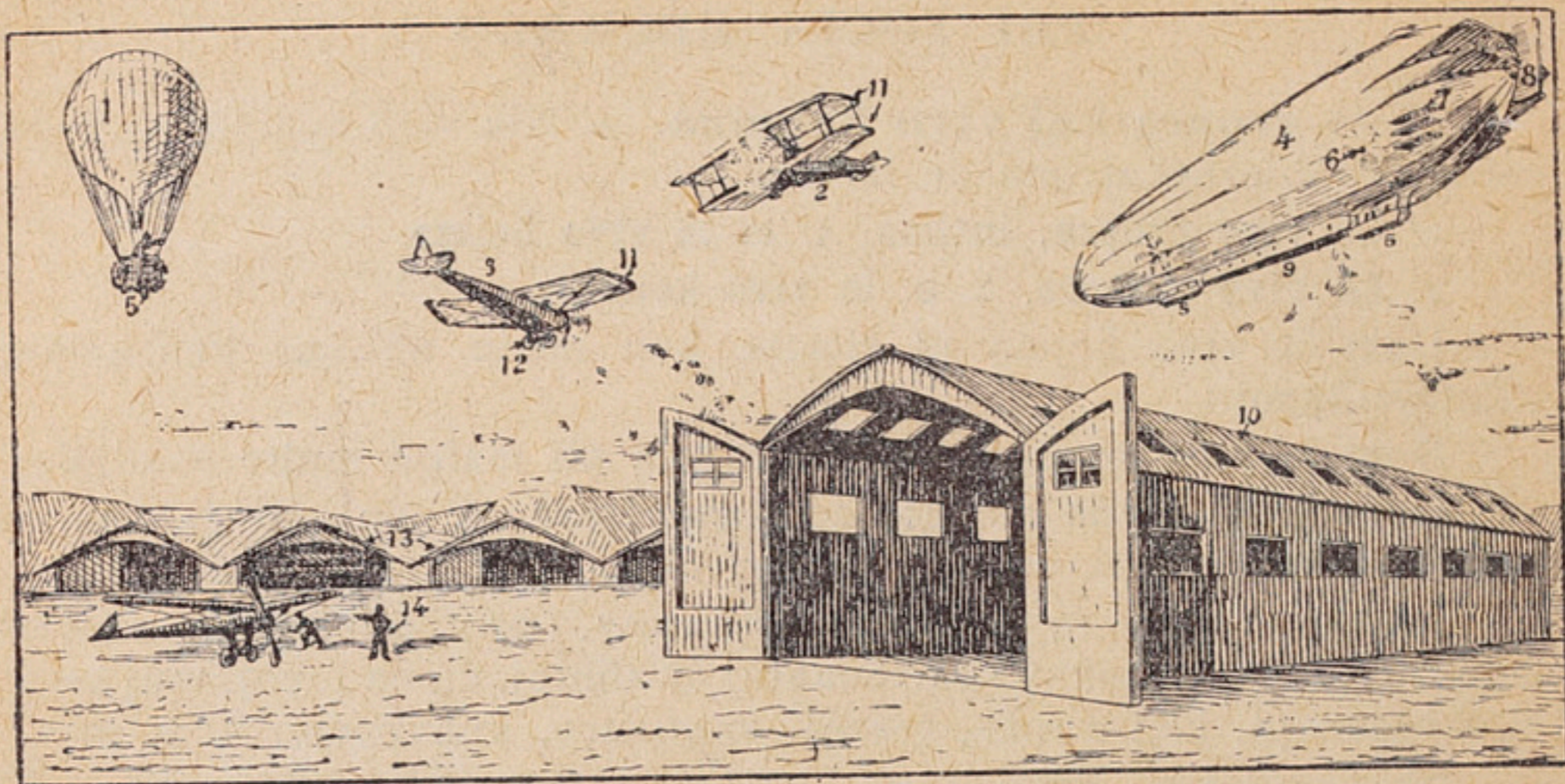
Kiam ni supreniras ŝtuparon aŭ laŭiras koridoron, se tiam troviĝas multe da homoj post ni, ni kiel eble plej rapidu : tio faciligos la ĝeneralan iradon.

Sur trotuaro ni iru dekstre.

(La bedaŭrinda kutimo, laŭ kiu la komercistoj pli kaj pli embarasigas la trotuaron verŝajne malaperos : ni kiel eble plej devas ĝin kritiki kaj kontraŭbatali.)

Ĉe ĝiceto se jam estas atendantoj, ni envicigu nin post la lasta. Ni tute ne antaŭenpuŝu la antaŭulon. Pacience ni atendu nian enirvicon. Se iu provus nin antaŭiri, ni nomus tion malĝentilaĵo : ni do ne estu malĝentilaj kontraŭ aliaj.

AERVETURILOJ

Maldekstre staras en aero sferaerostato (1). La gvidanto (5) estas en la gondolo (6). Ĉar oni ne povas laŭvole direkti aerostaton, oni de longa tempo pensis pri direktebla aerŝipo (4). Dank' al la teknikaj progresoj ĉefe pri la motoroj, la homoj povas nune traveturi aeron.

La aerŝipo (4) sur nia bildo apartenas al la klaso de la Zepelin'a tipo. Ĝi havas la formon de grandega cigaro. Ambaŭflanke ĝi posedas du grandajn helicojn (6), kiuj pelas ĝin antaŭen. Ĉe la dika malantaŭa parto ni vidas direktilojn el du specoj. Ambaŭflanke estas horizontalaj altendirektiloj (7) kaj ĉe la pinto estas vertikala flankendirektilo (8). Malsupre ni rimarkas du gondolojn (6), inter kiuj estas la tiel nomita pasaĝerejo (9).

Sur la bildo la vasta aerŝipo alteriĝas. Kiam ĝi estos tere, oni tiros ĝin tra la grandaj pordoj en la aerŝipejon (10).

Sur la bildo ni vidas ankaŭ tri aeroplanojn: du flugas en aero, alia alteriĝis. La pli supran oni nomas biplano (2) pro tio, ke ĝiaj flugiloj (11) konsistas el du ebenaj surfacoj (11). La malpli supran oni nomas monoplano (3) pro tio, ke ĝiaj flugiloj konsistas nur el unu ebena (11). Ambaŭ aeroplanoj posedas helicon antaŭe kaj malantaŭe direktilon. Alteriĝinte ili ruliĝas sur risortaj radoj (12).

Oni ŝirmas ilin en lignaj konstruaĵoj facile munteblaj. Tiuj konstruaĵoj estas nomataj aviadilŝirmejoj (13). Vasta kampo, kie supreniĝas aŭ malsupreniĝas ĉiaj aviadiloj estas aviadilejo (15). Sur la bildo, apud aviadila ŝirmejo (13) ni vidas aviadiston (14), kiu klarigas ion al deĵoranta mekanikisto por la kontrolado de sia aparato.

Questionnaire

Kio staras en aero maldekstre?
 Kie estas la gvidanto? [taton?
 Ĉu oni povas laŭvole direkti aeros-
 Pri kio oni pensis de longa tempo?
 Al kiu klaso apartenas tiu aer-
 Kian formon ĝi havas? [ŝipo?
 Kion ĝi posedas ambaŭflanke?
 Kio estas ĉe la pinto malantaŭe?
 Kion ni rimarkas malsupre?

Kion oni faros, kiam ĝi estos tere?
 Kion ni vidas ankaŭ sur la bildo?
 Kion posedas ambaŭ aeroplanoj?
 Kiel ili ruliĝas sur tero?
 Kie oni ŝirmas ilin? [aĵoj?
 Kiel estas nomataj tiuj konstru-
 Kio estas aviadilejo?
 Kion ni vidas apud aviadila ŝirm-
 Kion diras la aviadisto? [ejo?

COMMENTAIRE

LE « FUNDAMENTO » (INTANGIBILITÉ)

Antaŭparolo

Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi, kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos, kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj, — estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo : la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla **Fundamento** de la lingvo.

Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la *registaroj* de la plej ĉefaj regnoj, kaj tiuj ĉi registaroj per speciala *leĝo* garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon kaj plenan sendanĝerecon kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj, tiam aŭtoritata komitato, interkonsente elektita de tiuj registaroj, havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj.

Sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa, ĉar severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado kaj la plej grava kondiĉo por nia regula kaj paca progresado estonta.

Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton fari en nia Fundamento iun eĉ la plej malgrandan ŝanĝon !

Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori, kaj kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto... Ĝis la tempo, kiam ia por ĉiuj aŭtoritata kaj nedisputebla institucio decidus alie, ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata, kiel deviga por ĉiuj, ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata, kiel malbona, se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem.

Préface

Pour qu'une langue internationale puisse bien et régulièrement évoluer, et afin qu'elle ait l'absolue certitude de ne pas tomber dans le discrédit, ni qu'aucun acte inconsideré de ses futurs amis ne détruise le fruit des travaux de ses amis passés, une importante condition est nécessaire avant tout : c'est l'existence d'une **Règle Fondamentale** de la langue, laquelle règle, clairement définie, devra être intangible.

Quand notre langue aura été acceptée par les *gouvernements* des principaux pays, et que, par une *loi* spéciale, ces gouvernements garantiront à l'Esperanto une vie certaine et une totale sécurité contre tous caprices et fantaisies personnels, alors, un comité compétent nommé par ces gouvernements aura le droit de faire dans la *Règle Fondamentale* de la langue, une fois pour toutes, les changements désirés, si toutefois, des changements se montrent nécessaires.

Mais, jusqu'alors, cette Règle Fondamentale doit — et cela le plus sévèrement — rester rigoureusement intangible. Il est évident, en effet, que c'est grâce à cette sévère intangibilité de notre « Règle Fondamentale » qu'est dû le développement actuel de la langue, et qu'elle constitue la principale condition pour assurer notre régulier et pacifique progrès futur.

Aucun individu, aucune société ne doit avoir le droit de faire un changement — même le plus anodin — dans notre Règle Fondamentale.

Que les espérantistes se pénètrent bien de la grande importance de ce principe, et qu'ils luttent énergiquement contre sa violation : le moment où nous y porterions atteinte serait le commencement de notre mort... Jusqu'au jour où, au nom de tous, une institution autorisée en décidera autrement, tout ce qui se trouve dans ce livre-ci doit être considéré comme obligatoire pour tous ; tout ce qui est contre doit être considéré comme néfaste, même s'il s'agissait de choses émanant de l'auteur de l'Esperanto lui-même.

QUINZIÈME LEÇON

LE « FUNDAMENTO »

Evolution. — Le « Fundamento » est intangible. C'est un *document* qui ne souffre aucun changement. Mais loin de pétrifier la langue dans son propre développement, il la guide bien au contraire et en assure l'évolution.

Zamenhof a été un *initiateur* et non un créateur. Il n'a fait que combiner un système harmonieux avec des éléments pris dans les langues naturelles. Mais il a doué ce système de vie en lui donnant le pouvoir d'évoluer à la façon des langues naturelles.

L'Esperanto est la « quintessence vivante », des langues européennes à la fin du XIXe siècle.

L'Esperanto se développe sur le « Fundamento », d'après la *méthode naturelle*, suivant la vie des mots, la pratique de la langue. Il n'y a pas de meilleur guide que la pratique.

Les premiers Espérantistes ne se sont servis que du vocabulaire restreint du « Fundamento » (environ 2.600 racines). Mais, obligés, pour exprimer leurs pensées, de rechercher dans la structure de la langue toutes les formes possibles qu'elle permettait, ils ont assuré sa base littéraire. Ils ont démontré qu'aucune langue n'avait autant de possibilité d'expression que l'Esperanto.

Depuis, trois « suppléments au Fundamento » ont été officialisés. Le vocabulaire de l'Esperanto s'est considérablement enrichi de racines nouvelles (*néologismes*), éprouvées par la pratique, contrôlées, enregistrées après avoir montré leurs qualités de vie. Il comprend maintenant environ 4.200 racines.

Par contre, l'évolution de la langue fait que quelques rares formes anciennes (*archaïsmes*) tombent en désuétude. Ainsi se réalise le perfectionnement désiré. L'Esperanto tire sa force et sa vie du peuple international qui le parle.

La langue scientifique s'est développée sur la base sûre de la langue commune. Quelques réformistes ont essayé de soumettre la langue commune à la science aride. Ils l'ont fait dévier de sa simplicité et de son harmonie. En privant la langue commune de sa base populaire et sentimentale, ils l'ont privée de vie.

L'Esperanto est la seule langue vivante du prolétariat universel. Les travailleurs espérantistes de tous pays savent que Zamenhof est un prolétarien, que l'« idée interne », dont il a inspiré sa langue, n'est autre que le sentiment internationaliste; et, en considérant avec un respect raisonné le « Fundamento », principe vital de l'Esperanto, ils prendront souci de leur langue qui constitue une des forces les plus révolutionnaires mises à la disposition du monde ouvrier.

QUELQUES IDIOTISMES

On appelle *idiotisme* toute expression spéciale à une langue et non conforme à la logique, c.-à-d. aux règles du raisonnement et de la clarté.

Dans toutes les langues nationales il y a des idiotismes nombreux. Ils proviennent de déviations dans le sens des mots et sont intraduisibles littéralement.

Ex : *Des yeux à fleur de tête* = **Okuloj preskaŭ ekster kapo**

Ici, le mot *fleur* n'éveille pas l'idée de fleur. C'est un idiotisme.

L'Esperanto n'a pas d'idiotismes. Il est logique avant tout. Chaque mot en Esperanto a un sens très précis et n'en a pas un autre. Il faut se garder de traduire les mots, mais les *idées*. L'Esperanto habitue à penser logiquement, clairement et internationalement. Voici quelques verbes qui donnent lieu fréquemment à des idiotismes :

Aller...; être sur le point de...; devoir...; se mettre à...; venir de...; ne faire que de...; être en train de...; manquer de...

Il va sortir

Li tuj eliros

Il vient de sortir

Li ĵus eliris

Il est sur le point de sortir

Li estas tuj elironta

Il ne fait que de sortir

Li estas ĵus elirinta

Il doit sortir

Li estas elironta

Il était en train d'écrire

Li estis skribanta

Il se met à rire

Li ekridas

Il a manqué de tomber

Li preskaŭ falis

Evitez donc de traduire mot à mot. Réfléchissez au sens des mots. Exprimez votre pensée logiquement et clairement. Le camarade étranger ne vous comprendra qu'à cette condition. Retenez, comme exemples, les expressions suivantes d'un usage courant.

Il écrit « à tort et à travers »

Li skribas senpripense

Il » « en dépit du bon sens »

Li » fuŝe

Ils courent « à qui mieux mieux »

Ili kuras vete

Ils » « à tour de rôle »

Ili » laŭvice

Il arrive « à l'improviste »

Li alvenas ne atendite

Il » « incognito »

Li » nekonate

Pas le moins du monde!

Tute ne!

C'est entendu!

Konsentite!

NÉOLOGISMES NON OFFICIELS

Le suffixe **io** indique des noms de pays.

Ex. : **franco** = un Français   **patro** = père
Francio = France   **patrio** = patrie

On doit encore dire officiellement : **Francujo** ou **Francolando**, **patrujo** ou **patrolando**.

Le suffixe **enda** indique le but proposé, pas toujours atteint. Il signifie : *pour être...* (sans obligation, ni certitude).

Ex. : **dividi** = diviser   **farenda** = à faire
dividenda = à diviser (dividende)   **farendaĵo** = chose à faire

On doit encore dire officiellement : **dividota** et **farotaĵo**.

Le préfixe **mis** indique l'action *mal faite, de travers, par erreur*.

Ex. : **uzi** = user, employer   **aventuro** = aventure
misuzi = mésuser   **misaventuro** = mésaventure

On doit encore dire officiellement : **malbonuzi** et **malbonaventuro**.

Ces trois affixes nouveaux pénètrent depuis peu dans la langue. Ils ne sont pas encore officiellement acceptés.

MOTS A APPRENDRE : LA VIE SOCIALE

SUBSTANTIFS	ADJECTIFS	VERBES
alvoko , appel	abomena , abominable	aprobi , approuver
burĝo , bourgeois	akurata , ponctuel, exact	ĉe-esti , assister à, être présent [rer]
celo , but	arbitra , arbitraire	difekti , abîmer, détériorer
ĉapo , bonnet d'homme, toque, calotte	egala , égal	klini , incliner, pencher (tr.)
ĉe-estanto , assistant	ekzakta , exact	kompati , compatir, avoir de la compassion
ĉifono , chiffon	fortika , vigoureux, robuste	konduti , se conduire (bien ou mal)
fortikaĵo , forteresse	ĝenerala , (qui est) général	konfuzi , confondre, embrouiller
flago , drapeau, pavillon	ĝusta , exact, juste, correct	konscii , avoir conscience
fakto , fait (un)	jena , suivant, que voilà	konsili , conseiller
gildo , corporation	konstanta , constant	makuli , tacher, maculer
informo , information	paca , pacifique	memregi , conserver son sang-froid
ideo , idée	paralela , parallèle	miksi , mélanger
kateno , fers, chaîne (prisonnier)	perfekta , parfait	proponi , proposer, offrir
kunveno , (une) réunion	per-forta , violent	regi , régner
manuskripto , manuscrit	petola , follâtre	rekomendi , recommander
mino , mine	sin-gard-ema , qui est prudent	rezulti , résulter [der]
nervo , nerf	tut-monda , mondial	refuti , réfuter
ofico , emploi, office	universa , universel (qui appartient à l'univers)	rompi , briser, rompre, casser
ordo , (bon) ordre	universalala , (qui est) universel	sekvi , suivre
praktiko , pratique	vigla , vif, éveillé, déveillé	ŝpari , épargner
proletario , prolétaire	vira , viril	trudi , imposer
punkto , point (un)	virga , vierge	altrudi , imposer à
venĝo , vengeance	vulgara , vulgaire	venĝi , se venger
vero , vérité		
vipo , fouet		
vulturo , vautour		
zono , ceinture		

Version

PRI SOCIA EDUKADO

Puremo. — Ni tre atentis ne malpurigi la hejmon. Ankoraŭ pli ni zorgu, por ne malpurigi la lokojn komunajn. Ĉar ŝtuparo, strato, trotuaro, koridoro, aŭtobuso, k. t. p. ne apartenas al ni propre, tial ni tute ne rajtas ilin makuli aŭ iel difekti. Alumeton, ĉifonon, paperaĵon, k. t. p. ni ne ĵetas sur la plankon de nia dormoĉambro: ni agu same pri ĉia komunloko.

Kiam la homoj tutnature zorgos pri konservado kaj bonordigo de la komunajoj, *ili tiam estos veraj socialistoj.*

En homamaso. — Ne kunpuŝiĝi. En okazo de perforta antaŭenpuŝo, kontraŭstari kiel eble plej por malgravigi la rezulton de la puŝo. Se la irado estas ebla, penadi por atingi lokon malpli denshoma. Ĉu paniko? Tiam konservi la memregecon, kaj tute ne moviĝi: provante forkuri, t. e. puŝante, puŝegante oni ja multe pli gravigas la danĝeron.

Singardemaj homoj evitas homamason.

Dum kunveno. — Ĉar ĉiu ĉeestanto memvole — t. e. nedevige — partoprenas la kunvenon, tial ĝi *devas* plej silente aŭskulti la parolanton.

Post la parolado ĉiu plene *rajtas* ĉu kritiki, ĉu refuti — aŭ aprobi — la dirojn de la paroladinto.

Eĉ se ni aŭdas pri ideoj, kiujn ni malaprobis, pri faktoj, kiujn ni scias neveraj aŭ neĝustaj, ni tamen silentu dum la parolado: ni kontraŭdiru poste.

Kiam ni parolas, ni ne ŝatas esti interrompataj: ni do ne interrompu aliajn. Nia gvidilo estu:

« *devo aŭskulti, rajto laŭvice paroli* ».

Toleremo kaj silentemo dum diskutado estas elmontraj pri bona edukado.

Skribo. — Ĉiam ni skribu leteron kiel eble plej legeble: por tio ni ne tro rapidu la skribadon.

Rapidskribi leteron, tio ebligas ŝparon da eble 5 minutoj. Sed pro la nelegebleco, ofte rezultanta el tiu trorapido, la ricevonto tre malfacile legos la leteron, kaj... 10 minutoj pliaj estos al li necesaj! Sekve la ŝajninta tempoŝparo estas pliĝuste malŝparo.

La adresojn ni skribu ankoraŭ pli legeble. Pro nelegeblaj adresoj la poŝt oficistoj ofte ne povas plenumi sian oficon. Kiom da leteroj perdiĝas pro nelegebla — aŭ neĝusta — adreso?

Kiam ni unuafoje skribas al iu, ni tiam plej zorge subskribu nian adreson; *ĝi estu tre legebla.* Ni uzu stampilon se eble.

Rilate presotajn estas same. Ofte okazas, ke kompatinda tipografisto estas turmentata de manuskripto simila je hieroglifo. *Ni do ĉial kaj ĉiam skribu legeble:* el tio rezultos tempoŝparo kaj penoŝparo.

Resume: La interhomaj rilatoj estos treege faciligataj, kiam ni ĉiuj kondutos kontraŭ aliaj same, kiel ni deziras, ke la aliaj konduku kontraŭ ni.

ATAKO KONTRAŬ KAPITALISMO

La kapitalisma monŝranko staras supre sur monteto. Sur ĝi sidas abomeninda vulturo kun senpluma kapo kaj etenditaj flugiloj. Kapitalismo tiel suferigis proletariojn, ke ĉi tiuj kuniĝis amase por renversi la burĝaran fortikaĵon. Jam kelkaj atingis la monŝrankon, kaj ĝin subfosas dum la birdegaĉo aŭdigas siajn lastajn blekegojn. La aliaj entuziasme grimpas por helpi al neniigo de la monstro kaj al starigo de nova sociordo bazita sur la jena principo: « *Kiu volas manĝi, tiu devas labori* ».

Ili estas el ĉiuj gildoj. Ili alportis kun si laborilojn, kiujn ili uzas, kiel armilojn. La ministro venis akurate trunkenuda kun pikilego ĉe la manoj. Eĉ la vilaĝano forlasis sian kampon neforgesinte sian forkegon. Tie ĉi kaj tie soldatoj sin miksis en popolamason.

Ili estas multego da samklasanoj! El ĉiuj landoj, el ĉiuj rasoj kaj el ĉiuj kontinentoj! La venĝema hispano tenas dekstramane revolveron. Ruso kun larĝa zonita jako kaj alta ronda ĉapo montras per fingro la celon. En la lastaj vicoj orientano kaj entuziasma nigrulo iras kune. Oni ankaŭ rimarkas ĉinan laboriston. Ĉiuj nerve sin klinas al sama komuna celo.

Super ili juna vigla virino ekrigardas malantaŭen montrante per dekstra mano katenojn rompitaĵn. Per maldekstra forte ŝi tenas la ruĝan standardon, sur kiu oni legas la jenan internacilingve skribitan alvokon: « *Antaŭen por starigo de universala laborista respubliko!* » Dekstrangule sur blanka fondo verdas la « liberiga stelo » de la esperantistoj. Paco kaj espero!

Jam noktigas, nuboj en ĉielo malheliĝas. En la tagiĝo stariĝos la nova sociordo paca kaj egaliga por ĉiuj.

Questionnaire

Kie staras la kapitalisma monŝranko?

Kiu sidas sur la monŝranko?

Kial la proletarioj kuniĝis amase?

Per kio vi ekkonas la rusion?

Kie estas orientano, nigrulo, ĉino?

Ĉu laboristoj same sentas?

Kiu estas super ili?

Antaŭparolo (daŭrigo)

... La fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida, kaj neniam disvolviĝos... Ho, ne! Malgraŭ la severa netuŝebleco de la fundamento, nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed eĉ konstante **pliboniĝadi** kaj **perfektiĝadi**; la netuŝebleco de la fundamento nur garantias al ni konstante, ke tiu perfektiĝado fariĝados ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga **rompado** kaj **ŝanĝado**, ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo **natura**, senkonfuza kaj sendanĝera.

1. **Riĉiĝadi** la lingvon per novaj vortoj oni povas jam **nun**, per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj, kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo, kaj zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo; sed tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj... Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron **oficialan**, kiel « **Al-donon al la Fundamento** ».

2. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas **tro neoportuna**, ĝi ne devos **forigi** aŭ **ŝanĝi** la diritan formon, sed ĝi povos proponi formon **novan**, kiun ĝi rekomendos uzadi **paralele** kun la formo malnova. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos **arkaismo**, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo... tiamaniere ni havos la certecon, ke eĉ ĉe la plej granda perfektiĝado la unueco de Esperanto neniam estos rompata, kaj neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon por la estontaj generacioj.

... Sed en la **praktiko** ni (pro kaŭzoj jam multajn fojojn priparolitaj) devas kompreneble esti **tre singardaj** kun ĉia « perfektiĝado » de la lingvo.

Préface (suite)

... La Règle Fondamentale de notre langue doit être absolument intangible, même s'il nous semblait que tel ou tel point est sans doute erroné. Ceci pourrait faire croire que la langue restera toujours rigide sans jamais pouvoir évoluer... Oh, que non! Malgré la sévère intangibilité de sa Règle Fondamentale, notre langue aura toute latitude non seulement de constamment s'enrichir, mais encore de **s'améliorer** et de se **perfectionner** sans cesse. Cette intangibilité de la Règle Fondamentale n'a pas d'autre but que de nous fournir la constante assurance comme quoi ce perfectionnement s'effectuera, non de par une arbitraire et ruineuse **brisure entraînant tout une suite de changements**, ni par la suppression ou la mise à l'index de notre littérature mais, au contraire, d'après une voie **naturelle**, claire et tout à fait sûre.

1. **Enrichir** la langue par des mots nouveaux, cela nous le pouvons **dès maintenant** en prenant conseil des personnes considérées comme étant des plus autorisées dans la pratique de la langue, et en ayant bien soin que tous emploient ces mots dans le même sens. Les mots nouveaux ne doivent pas être imposés, mais seulement recommandés... Ce ne sera que par la suite, lorsque la plus grande partie de ces mots aura été sanctionnée par l'usage, qu'une institution autorisée les introduira dans le dictionnaire **officiel** sous forme de « **Supplément à la Règle Fondamentale** ».

2. Si une quelconque institution centrale juge que tel ou tel mot ou telle ou telle règle de la langue est par trop **incommode**, elle ne devra pas **supprimer** ni **changer** cette forme, mais elle pourra proposer une forme **nouvelle** qu'elle recommandera d'employer **parallèlement** avec l'ancienne. Avec le temps, la forme nouvelle évincera peu à peu l'ancienne qui alors, deviendra un **archaïsme**, comme il arrive dans toute langue naturelle... En agissant ainsi nous aurons la certitude que, même au cas où les perfectionnements seraient nombreux, l'unité de l'Esperanto ne sera jamais rompue; et aucune œuvre éditée dans cette langue — même si elle datait de la première époque — ne perdra jamais de sa valeur et sera comprise des générations futures.

... Mais, dans la **pratique** (cela pour des raisons maintes fois exposées déjà) nous devons, naturellement, être **très circonspects** lorsqu'il s'agit d'un « perfectionnement » de la langue.

LEÇON COMPLÉMENTAIRE

STRUCTURE DE L'ESPERANTO

(LES TROIS IDÉES)

Variations générales de l'Idée	<i>Idée substantive</i>		
	<i>Idée adjective</i> à	← 0 →	<i>Idée verbale</i> i
	qualité <i>eco</i>	substance <i>aĵo</i>	action <i>ado</i>
1. Diminutif: et	— <i>eta</i>	— <i>eto</i>	— <i>eti</i>
2. Augmentatif: eg	— <i>ega</i>	— <i>ego</i>	— <i>egi</i>
3. Contraire: mal	<i>mal</i> — <i>a</i>	<i>mal</i> — <i>o</i>	<i>mal</i> — <i>i</i>
4. Péjoratif: aĉ	— <i>aĉa</i>	— <i>aĉo</i>	— <i>aĉi</i>
5. Indéfini: um	— <i>uma</i>	— <i>umo</i>	— <i>umi</i>

Nous avons démonté l'Esperanto en ses différents rouages. Essayons de le reconstituer entièrement dans son tableau synthétique, et de comprendre la manœuvre de chaque affixe, sa relation et son enchaînement avec le suivant. Ce tableau sera la justification du plan suivi dans ce livre d'étude.

La pensée est une. Elle est l'expression de ce qui existe, mais elle se manifeste sous *trois formes* (concepts) :

- 1° l'idée **substantive** ;
- 2° l'idée **adjective** ;
- 3° l'idée **verbale**.

L'idée substantive est à la base des deux autres : les idées adjective et verbale ne sont que des dérivés de l'idée substantive. Le *substantif* étudie le monde en lui-même dans sa *substance* ; l'*adjectif* l'étudie dans son *aspect* ; le *verbe* dans son *mouvement*. Le substantif est le nom de la chose elle-même (**aĵo**) ; l'adjectif, le nom de sa qualité (**eco**) ; le verbe, le nom de son action (**ado**).

Ces trois idées essentielles sont fortement concrétisées, en Esperanto, par les trois finales : **o, a, i**. L'adverbe (finale : **e**) n'est qu'un concept dérivé. Il indique la manière, c.-à-d. la qualité de l'action. Comme son nom l'indique, c'est l'*ad-jectif* du *verbe*.

Le substantif, l'adjectif et le verbe supportent des variations semblables suivant que l'idée initiale (*radical*) a été : **diminuée, augmentée, dépréciée**, ou est devenue une idée **contraire** ou **indéterminée**. Les quatre suffixes : diminutif (**et**), augmentatif (**eg**), péjoratif (**aĉ**) et indéfini (**um**), ainsi que le préfixe du contraire (**mal**) s'appliquent aux trois sortes de mots.

L'IDÉE SUBSTANTIVE

(LA SUBSTANCE : aĵo)

Monde physique ← 0 → Monde moral		
Êtres animés <i>ulo</i>	Êtres inanimés <i>aĵo</i>	Qualités <i>eco</i>
1, l'individu	1, la chose	le système: <i>ismo</i>
2, la famille	2, sa place	local ..... <i>eĵo</i> pays ..... <i>io</i> *
3, la vie sociale	3, son usage	contenant total <i>ujo</i> contenant partiel <i>ingo</i> outil ..... <i>ilo</i>
<i>Variations</i>	<i>aro</i> ..... groupe d'individus ou de choses <i>ero</i> ..... élément de chose	* non officiel

Dans sa classification des êtres, l'Esperanto s'inspire d'une profonde psychologie. Se basant sur la double nature de l'être humain, il différencie l'abstrait du concret, le monde moral du monde physique par le suffixe *eco* indiquant la qualité et trouvant son développement dans l'idée adjectivale. En dérivation, le nouveau suffixe officiel *ismo* trouve ici sa place en permettant de classer les grandes idées philosophiques, scientifiques et morales, écoles, doctrines ou systèmes.

Dans le monde des sens, l'Esperanto distingue les êtres animés des êtres inanimés par les deux suffixes *ulo* et *aĵo*, désignant, l'un : l'individu doué de mouvement volontaire, l'autre : la chose immobile. Il fait la séparation nette entre les règnes de la nature en considérant le végétal et le minéral (*aĵo*) à la disposition de l'homme et de l'animal (*ulo*).

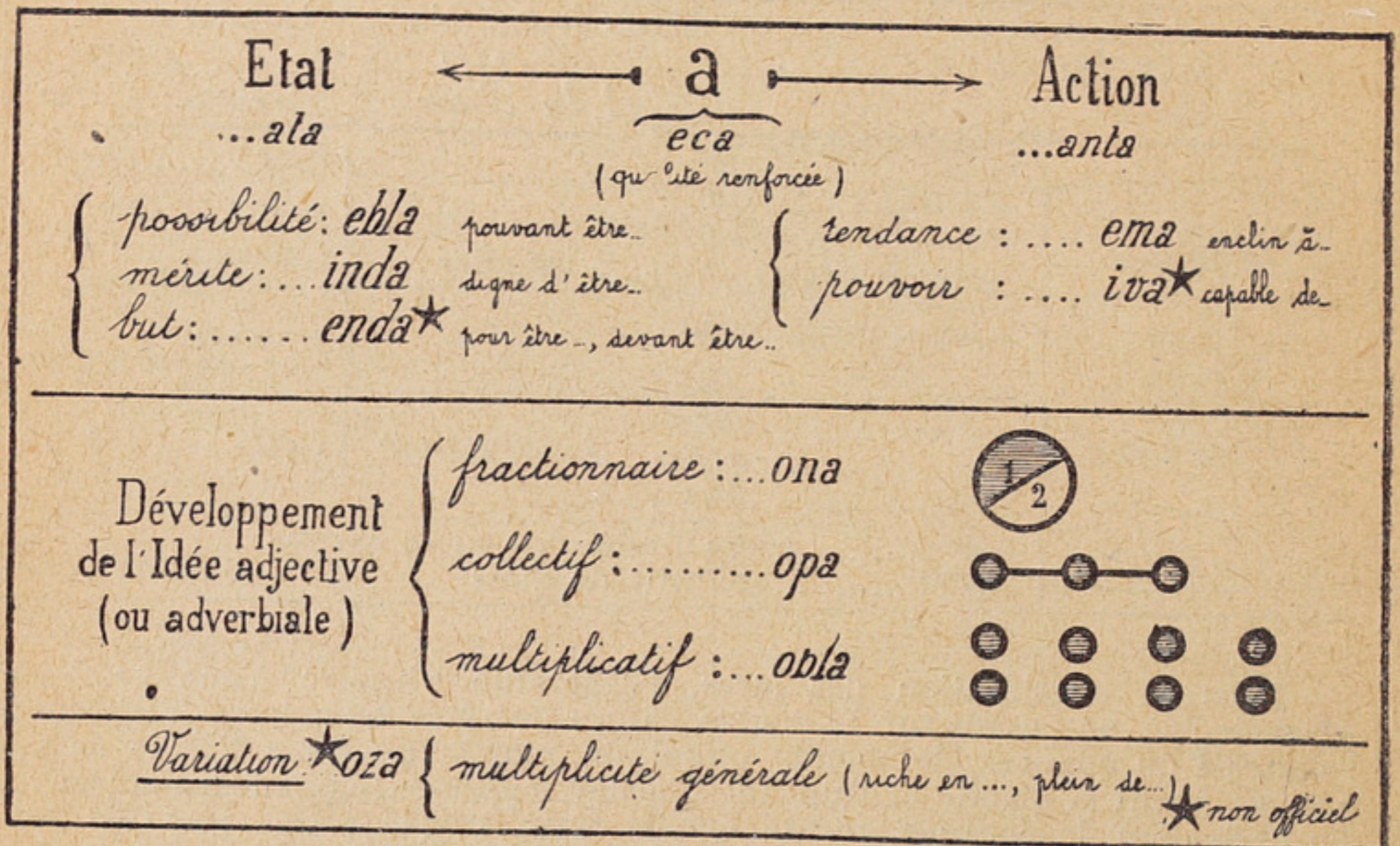
Considérant l'individu dans le premier stade de son développement : la famille, l'Esperanto classe les idées de : femelle (*ino*); de réunion des deux sexes (*ge*); de parenté par alliance qui en résulte (*bo*); de parenté ancestrale (*pra*); et de descendant (*ido*), but de ce premier stade.

Considérant l'individu suivant son rôle dans le corps social, l'Esperanto le déclare : 1° solidaire de ses semblables (*ano*); 2° artisan d'une tâche à remplir (*isto*); 3° chargé de la direction (*estro*). A dire vrai, le semblable, l'ouvrier et le chef sont les trois grands facteurs de l'ordre social, dans lequel trop souvent la solidarité est méconnue, le travail avili et la direction entre les mains de mauvais bergers. Le préfixe *eks* indique l'individu dépossédé de son rôle, n'exerçant plus sa fonction.

L'Esperanto classe les choses d'une façon toute pratique : suivant leur utilisation. C'est l'entière soumission des êtres inertes aux êtres vivants. Avant d'utiliser une chose, il faut savoir où elle se trouve. La place des choses est marquée par *eĵo* (les noms de pays sont indiqués par *io*). On précise que la chose est contenue entièrement dans une autre chose (*ujo*) ou seulement partiellement (*ingo*). Déjà, bien souvent, les précisions de contenant total ou partiel indiquent davantage l'usage que l'on fait, que la place d'une chose. L'usage même de la chose est marquée par le suffixe *ilo* (outil).

Outre les variations générales, communes aux trois espèces de mots (*et*, *eg*, *mal*, *aĉ*, *um*), l'idée substantivale supporte des variations spéciales suivant la constitution des êtres. Réunis en groupe ou collection, les individus et les choses forment une nouvelle unité d'un ordre supérieur, marquée par le suffixe *aro*. Réduites à leur élément, les choses deviennent une unité d'un ordre inférieur marquée par le suffixe *ero*.

L'IDÉE ADJECTIVE

(LA QUALITÉ : **eco**)

Les adjectifs indiquent la qualité (**eco**), l'état des êtres. Leur classification suit la classification générale des êtres : ils sont passifs (**ata**) ou actifs (**anta**) ; ils supportent ou ils agissent. Mais l'état ou qualité n'est pas toujours permanent ou effectif.

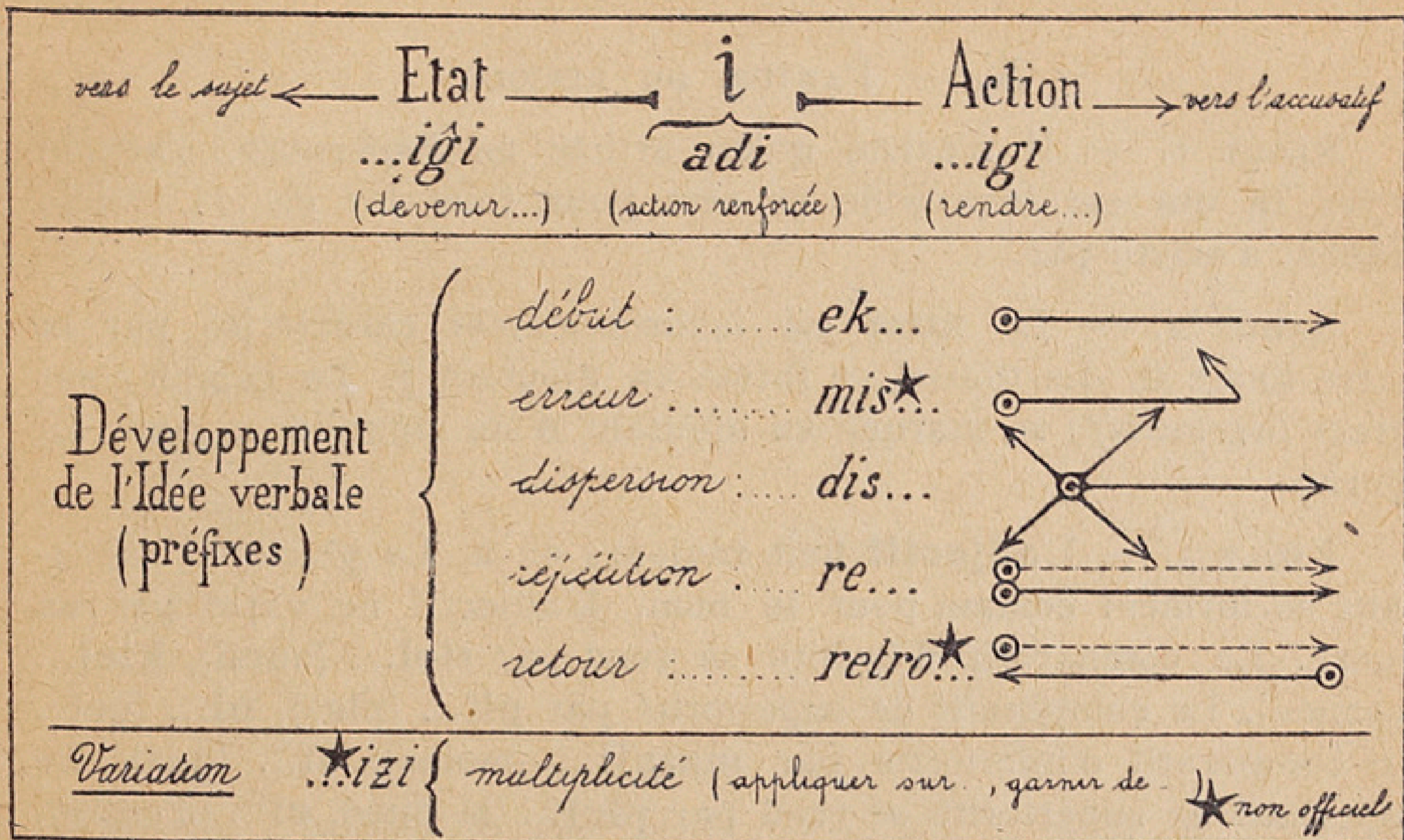
L'adjectif d'état ne marque souvent que la **possibilité d'être** qu'indique le suffixe **ebla** (*qui peut être...*). Quelquefois cette possibilité se restreint au choix, au **mérite** marqué par **inda** (*qui est digne d'être...*), ou encore au **but** marqué par **enda** (*pour être..., qui doit être...*).

L'adjectif d'action ne marque généralement que la possibilité de faire par tendance, habitude, qu'indique le suffixe **ema** (*enclin à...*). Cette tendance peut se restreindre à l'idée de faculté, **capacité**, **pouvoir**, montrée par **iva** (*qui peut... capable de...*).

Le développement de l'idée adjectivale concerne les différents aspects de la constitution des êtres. Suivant qu'ils sont fractionnés, collectionnés ou multipliés, l'adjectif nous indique, par les suffixes fractionnaires (**ona**), collectif (**opa**) et multiplicatif (**obla**), l'état numérique des êtres.

La variation marquée par le suffixe **oza** exprime la *multiplcité générale* et imprécise. Elle ne peut évidemment s'appliquer qu'au monde concret.

L'IDÉE VERBALE

(L'ACTION : **ado**)

Les verbes expriment le mouvement (*action = ado*) ou son absence (*état*). Comme l'idée adjective, l'idée verbale présente un double aspect. La classification des verbes d'état en **igi** (*devenir...*) et des verbes d'action en **igi** (*rendre...*) est une nécessité de l'esprit humain qui conçoit l'être en lui-même, puis son action extérieure.

Les verbes en **igi** se réfléchissent sur le sujet; les verbes en **igi** ont comme but un complément qui supporte l'action et nécessitent l'accusatif.

Le développement de l'idée verbale montre, en Esperanto, par des préfixes appropriés tous les degrés de l'action ou de l'état.

Le début est marqué par **ek**, un peu brutal et d'un choix heureux. L'action conduite dans un mauvais sens, de travers, par erreur est indiquée par **mis**. Dirigée dans plusieurs sens (*dispersion*), elle réclame le préfixe **dis**. Enfin sa répétition, dans le même sens (ou en sens inverse : *retour*), se marque par le préfixe **re** (ou **retro**.)

Le suffixe **adi** n'est que le substitut de la finale **i** et renforce l'idée verbale en indiquant la *durée*.

Quant à la variation marquée par le suffixe **izi**, elle exprime l'action spéciale qui consiste à *appliquer sur...*, *garnir de...* (*multiplicité*), et correspond aux suffixes spéciaux **aro** (substantif) et **oza** (adjectif).

Celui qui a saisi la structure de l'Esperanto et son mécanisme souple et logique, comprend pourquoi les Espérantistes sont en droit d'affirmer que leur langue *clarifie la pensée* et qu'elle est un *merveilleux instrument d'éducation*.

Basé sur une logique rigoureuse et pourtant élastique, composé dans un esprit scientifique, inspiré par le génie, l'Esperanto apparaît dans sa constitution comme un reflet de notre monde. Ce système harmonieux et complet est vraiment l'expression de la vie, et c'est pourquoi il a pu se montrer parfait dans toutes les branches de l'activité humaine.

LES 16 RÈGLES DE L'ESPÉRANTO

(EXTRAIT DU FUNDAMENTO)

A. — PARTIES DU DISCOURS

RÈGLE 1. — Il n'existe qu'un article en Esperanto : l'article défini **la** qui est invariable et sert pour tous les cas. L'article indéfini n'existe pas.

RÈGLE 2. — Le **nom** est invariablement caractérisé par la lettre finale **o**. Le pluriel se forme en ajoutant **j**. Le complément direct (*accusatif*) se marque en ajoutant **n** au singulier comme au pluriel.

RÈGLE 3. — L'**adjectif** finit toujours en **a**. Le pluriel et l'accusatif se forment comme pour le nom. L'adjectif ne varie pas en genre. Le comparatif d'égalité se rend par **tiel...** (aussi), **kiel...** (comme). Le comparatif de supériorité par **pli...** (plus), **ol...** (que). Le comparatif d'infériorité par **malpli...** (moins), **ol...** (que). Le superlatif de supériorité se rend par **plej...** (le plus), **el...** (d'entre). Le superlatif d'infériorité par **malplej...** (le moins), **el...** (d'entre). Le superlatif absolu se rend par **tre** (très).

RÈGLE 4. — Les *adjectifs* **numéraux cardinaux** sont invariables : **unu** (1), **du** (2), **tri** (3), **kvar** (4), **kvin** (5), **ses** (6), **sep** (7), **ok** (8), **naŭ** (9), **dek** (10), **cent** (100), **mil** (1.000). Les dizaines et les centaines se forment par la simple réunion des dix premiers nombres. Les **adjectifs numéraux** se forment des cardinaux auxquels on ajoute la caractéristique de l'adjectif **a**. Les **multiplicatifs** s'obtiennent des cardinaux par l'adjonction du suffixe **obl** et reçoivent les caractéristiques **a**, **o**, **e**, selon que le multiplicatif est adjectif, substantif ou adverbe. Les **fractionnaires** se forment des cardinaux à l'aide du suffixe **on** et peuvent aussi recevoir les caractéristiques **a**, **o**, **e**.

Les **collectifs** se forment des cardinaux à l'aide du suffixe **op**.

RÈGLE 5. — Les **pronoms personnels** sont : **mi** (je, moi), **vi** (vous, tu, toi), **li** (il, lui), **ŝi** (elle), **ĝi** (il, elle, pour les animaux ou les choses), **si** (soi), **ni** (nous), **ili** (ils, eux, elles), **oni** (on). Ils reçoivent l'**n** accusatif s'ils sont complément direct.

Les **pronoms possessifs** se forment en ajoutant **a** aux pronoms personnels; ils prennent le pluriel et l'accusatif comme le nom et l'adjectif.

RÈGLE 6. — Le **verbe** ne change ni pour les personnes ni pour les nombres : **as** marque le *présent*; **is** marque le *passé*;

os marque le *futur*; **us** marque le *conditionnel*; **u** marque l'*impératif-subjonctif*; **i** l'*infinitif*.

Participes actifs		Participes passifs	
ant	. . . présent	at	. . . présent
int	. . . passé	it	. . . passé
ont	. . . futur	ot	. . . futur

Les participes prennent, suivant le cas, la forme adjectivale en **a**, la forme adverbiale en **e**, la forme substantive en **o**.

Les **temps composés** de l'actif et tous les temps du passif se forment au moyen du verbe auxiliaire **esti** (être) et des participes convenables.

RÈGLE 7. — Les **adverbes dérivés** ont pour caractéristique la lettre finale **e**.

RÈGLE 8. — Toutes les **prépositions** veulent par elles-mêmes le nominatif.

B. — RÈGLES GÉNÉRALES

RÈGLE 9. — Chaque mot se prononce absolument comme il est écrit : chaque lettre a toujours le même son.

RÈGLE 10. — L'accent tonique se place toujours sur l'avant-dernière syllabe du mot.

RÈGLE 11. — Les mots composés s'obtiennent par la simple réunion des éléments qui les forment, le mot fondamental se plaçant toujours à la fin.

RÈGLE 12. — S'il y a dans la phrase un autre mot de sens négatif, l'adverbe **ne** se supprime.

RÈGLE 13. — Pour indiquer la direction vers un but ou un lieu, on ajoute au mot qui marque le but la finale **n** de l'accusatif.

RÈGLE 14. — Chaque préposition possède, en Esperanto, un sens immuable et bien déterminé, qui en fixe l'emploi. Cependant, s'il y a doute dans le choix de l'une d'elles, on fait usage de la préposition **je** qui n'a pas de signification propre.

Quand la clarté n'en souffre pas, on peut remplacer la préposition par l'accusatif.

RÈGLE 15. — Les mots étrangers, c'est-à-dire les mots internationaux ne changent pas en Esperanto. Ils prennent seulement l'orthographe et les terminaisons grammaticales de la langue.

RÈGLE 16. — L'**o** final du substantif et l'**a** de l'adjectif peuvent se supprimer et se remplacer par une apostrophe quand cela ne nuit pas à la prononciation ni à la clarté.

PARTIE COMPLÉMENTAIRE

CHAPITRE PREMIER

ADJECTIF ET ADVERBE

Accord de l'adjectif. — L'adjectif peut prendre la marque du pluriel et celle de l'accusatif. Il supporte les mêmes variations de finales que le substantif, (ajn, ojn). Ainsi, ces deux mots, toujours en rapport, quelquefois très éloignés l'un de l'autre ou sous-entendus, restent reliés dans la phrase (pour *l'œil* et pour *l'oreille*).

Ex. : *Le mulet a de longues oreilles, le cheval de petites*

Mulo havas longajn orelojn, ĉevalo mallongajn

Lorsque l'adjectif se rapporte à plusieurs substantifs au singulier, il se met au pluriel.

Ex. : **Mi havas akvon kaj panon freŝajn**

J'ai de l'eau et du pain frais

La phrase **Mi havas akvon kaj panon freŝan** signifierait que *seulement le pain est frais*. De même la phrase **Mi havas freŝan akvon kaj panon** signifierait que *seulement l'eau est fraîche*.

La lingvoj angla, franca, germana estas tre parolataj

Les langues anglaise, française, allemande sont très parlées

L'accord de l'adjectif est ainsi un procédé de style en même temps qu'un moyen de précision. En priver la langue internationale serait la priver d'une partie de sa capacité littéraire.

Formes adverbiales. — Dans la phrase :

Il est nécessaire de travailler

le verbe *être* est *impersonnel*, car *il*, c'est personne. L'adjectif qui l'accompagne « nécessaire » ne s'adresse qu'au verbe, puisqu'il n'y a pas de sujet réel, c'est donc un *ad-verbe* et on le traduira logiquement, en Esperanto, par un *adverbe* :

Estas necese labori.

On traduit de même : *Il est utile de... Il fait nuit Il fait chaud*

Estas utile... Estas nokte Estas varme

En français *l'adjectif* est souvent employé *adverbialement*.

En Esperanto, il faut alors lui donner la forme adverbiale.

Les expressions : *parler fort* *chanter juste* *sentir bon*
 qui signifient : *parler fortement* *chanter justement* *sentir agréablement*
 sont ainsi traduites : **paroli laŭte** **kanti ĝuste** **odori agrable**

Complément de l'adverbe. — Lorsqu'un adverbe provient d'un radical verbal, il est suivi de l'accusatif, si le complément est direct; il ne l'est pas, si le complément est indirect :

Responde vian leteron

Rilate la prezon

ou **Responde al via letero**

ou **Rilate al la prezo**

En réponse à votre lettre

Par rapport au prix

Remarquez l'élision de la finale dans l'expression courante : **dank' al, grâce à...** Ex. : **Dank' al vi** ou **danke vin, grâce à vous.**

EXERCICES

VOCABULAIRE

(à traduire par écrit, puis oralement en se servant du lexique)

Familio. — Prapatroj, avo, avino, geavoj, patro, patrino, gepatroj, filo, filino, frato, fratino, onklo, onklino, nepo, nepino, genepoj, kuzo, fianĉo, fianĉino, gefianĉoj, edzo, edzino, geedzoj, bopatro, bopatrino, bofilo, bofilino, bofrato, bofratino, duonpatro, duonpatrino, duonfilo, duonfilino, baptopatro, baptopatrino, baptofilo, baptofilino, parenco, vidvo, vidvino, orfo, ĝemelo, amiko, kamarado, kolego, najbaro.

Dombestoj. — Ĉevalo, ĉevalino, ĉevalido, ĉevalaĉo, virĉevalo; mulo, mulino; azeno, azenino, azenido, azenaĉo; bovo, bovino, bovido, virbovo; kapro, kaprino, kaprido; ŝafo, ŝafino, ŝafido, virŝafo; porko, porkino, porkido; hundo, hundino; kato, katino, katido; kuniklo, kuniklino, kuniklido.

Kortobirdoj. — Koko, kokino, kokido; anaso, anasino, anasido; ansero, anserino, anserido; meleagro, meleagrino, meleagrigo; fazano, fazanino, fazanido; numido; kolombo, kolombino, kolombido.

Expressions à ne pas confondre

Akcepti	Recevoir, accepter, accueillir (une visite, par ex.).
Ricevi	Recevoir une chose envoyée (un colis, une lettre).
Alveni	Arriver à un lieu, y parvenir.
Atingi	Arriver à, atteindre jusqu'à...
Okazi	Arriver, avoir lieu, se produire.
Aresti	Arrêter, faire une arrestation.
Haltigi	Arrêter le mouvement, arrêt.
Atingi	Atteindre à, arriver jusqu'à...
Trafi	Atteindre, toucher le but.
Fremda	Etranger (qui n'appartient pas à, qui est là par erreur ou contre nature) — <i>avoir un corps étranger dans l'œil.</i>
Alilanda	Etranger (<i>qui est d'un autre pays</i>).
Bari	Barrer, mettre une barrière.
Streki	Barrer, biffer, rayer d'un trait.
Bedaŭre	Regrettablement (que le français exagère par le mot « malheureusement »).
Malfeliĉe	Malheureusement (idée de malheur).

Trafa respondo (1)

Vilaĝanino pelis antaŭ si azenojn. Knaboj renkontis ŝin kaj kriis :

— Bonan tagon, azenpatrino!

— Koran dankon, miaj infanoj, respondis la bona virino.

Ĝentileco

Du homoj renkontis unu la alian sur mallarĝa vojeto, kaj neniu volis cedi al la alia. Kolere diris unu :

— Mi neniam cedas sur la vojo al malsaĝulo!

— Mi tre volonte, respondis la alia, iris flanken kaj faris ĝentilan saluton.

(1) L'élève doit redire les contes, livre fermé.

LEGAĴO

JOHAN-PETRO

I

Ne kutiman aspekton montras la komunumo *Silso* en Francio. Neniu ŝarĝoveturilo nek blekanta brutaro bruas. Laŭlonge kaj ambaŭflanke de la nura sed longa strato, staras multkoloraj mastoj freŝe kaj ĉiudekmetre plantitaj. Tiu mastaro estas ornamita kaj interligita per paperaj banderoloj, kies lerte farita interplektado plej agrable beligas la straton. El la fenestroj de ĉiu domo elpendas ruĝaj flagoj kaj flagetoj ĝenerale ornamitaj per etaj bukedoj el naturaj floroj. Neniam Silsanoj regalis sian vidadon per tiel rava spektaklo!

Sur la strato estas homoj dimanĉe vestitaj, duope, trio-pe, deko-pe grupigitaj, kaj ĝoje babilantaj. Junulaj ekkrioj kaj laŭtaj ridoj traboras la atmosferon. Fanfaran arion oni aŭdas: ĝi estas la muzikistoj, kiuj lastan fojon provludas sian plej aŭdindan muzik-pecon. Estas videble, ke hodiaŭ en *Silso* okazos festo sendube tre grava.

Ankaŭ la vetero partoprenos la ĝeneralan ĝojon: ĝi efektive estas belega. La varmetaj sunradioj ja milde karesas la urbeton kaj tio ankaŭ pli akriĝos ĉies gajecon...

— Amikino mia, diras iu virino al alia (ambaŭ kunirantaj sur la strato) vi ne povas imagi, ĝis kia grado mi bedaŭras, ke *Li* ne ĉeestos la hodiaŭan feston! *Li* kiu tiom multe laboradis, penadis kaj ĉiel klopodadis por realigi tiun nian preskaŭan paradizon. *Li* ne ĉeestos! Ho, ve!...

— Trankviliĝu, respondas la alia virino, se lia foresto estas ja bedaŭrinda, ni tamen pripensu pri tio, ke en la sama momento, kiam komenciĝos la ĉi tiea festo, li tiam estos klariganta la funkciadon de nia tiel mirinda entrepreno. Ni plie estu certaj, ke lia rakonto tre efikos por senvualigi la okulojn de niaj samklasanoj, kiuj verŝajne faros ĉion eblan por nin imiti....

.....

Kiam la geedzoj *Delroŝo* heredis la farmbienon, kiun ili ankoraŭ nune kulturadas, ili estis junaj. Infaneton ili havis. Tiu, por memorigo al la bonkora patra avo — antaŭ nelonge mortinta — estis nomita *Johan-Petro*.

Kompreneble la bubo, kiu neniam havis fraton nek fratino, estis por la gepatroj plej grava gajigilo, sed ankaŭ maltrankviligilo — infano bonfarta tiel rapide malsaniĝas! Dum sia junaĝo *Johan-Petro* estis same petola kiaj estas preskaŭ ĉiuj infanoj.

Sed el lia petolemo eliĝis neerariga elmontro pri akra inteligenteco. Kiam efektive la knabo ĉeestis la lernejon, li kun eksterordinara facileco lernis la legarton. Pli poste la studo de ĉiaj lecionoj fariĝis por Johan-Petro senpena agrablaĵo.

La instruisto de Silso, inteligenta viro, estis tuj rimarkinta la emon kaj kapablon de Johan-Petro al instruigo: tial li laŭ speciala maniero konstante zorgadis pri la knabo. Kiam ĉi tiu valora lernanto forlasis la lernejon, li estis dektri jara sed jam de 2 jaroj ricevinta la ateston pri unuagrada lernado.

Malgraŭ, ke li tre deziris plue instruiĝi, Johan-Petro estis tamen kontenta forlasi la lernejon tial, ke li povos helpi al la gepatroj, kiuj havas tiom, tiom da laboro por fari! Li do de tiam komencis la terkulturan metion. Kvankam la junuleto tre fervore kaj ankaŭ lacige plenumis la kampan laboron, li akurate daŭrigis instruiĝi. Tiel lerte kiel amike, lia instruisto lin gvidis en la postlerneja instruado. Ĉar Johan-Petro estis konfesinta, ke li sin dediĉos al la terkulturado, li estis ĉiam provizita je libroj plej taŭgaj por ebligi, ke li fariĝu lertulo en la de li elektita arto, — terkulturado povas efektive esti konsiderata kiel arto, plivole ol iaj okupadoj ĝenerale nomataj « artoj », sed kies utilo estas pli malpli duba.

Fariĝinta dekok jarulo, Johan-Petro estis tiam konsiderata — li estis verŝajne tia — kiel unu el la plej kleraj terkulturistoj en la regiono: tial de ĉiuflanke kamparanoj venis al li por peti pri terkultura konsilo. Ĉiam plej afable kaj kun videbla plezuro la junulo plenumis la deziron de la petantoj. Li do estis tre konata kaj amata en sia naskurbo (kio ne okazas ofte!). Neniam oni nomis lin Delroŝo; li estis konata nur laŭ la nomo Johan-Petro...

Tia estis la situacio de la Delroŝido, kiam subite stranga famo diskuradas tra la geloĝantaro. De kelkaj tagoj la gazetaro ja rimarkigas, ke eŭropa politika kampo nebuliĝas. Gravaj okazantaĵoj estas timindaj. Tago post tago la registaraj vortoj fariĝas pli akraj. La popoloj ektremas. Dubo tamen restas: estus ja tro terure! Sed vana la espero. La malkonsento ŝvelas. Gazetoj jam elmontras la neimageblan danĝeron minacanta (1) la homaron... Jen kvazaŭfulmaĵo rapidiranta ĉiuloken: nenio povis malebligi la monstraĵon: estos milito!

Foriras la tuta junularo; ankaŭ multe da familipatroj! Oni ploras, ĝemas, ĝemadas, sed nenio helpas: ĉiuj devige, perforte iras por militi je nomo de la patrio! Ankaŭ Johan-Petro estas enfaligita en la abismon....

(Daŭrigota.)

(1) Voir page 160, retour sur l'accusatif.

CHAPITRE DEUXIÈME

LE MOT QUE

Les emplois de **que** en français sont innombrables.

Ce mot est tour à tour **pronom**, **adverbe**, **adjectif**, **conjonction** et **préposition**, quelquefois il est **explétif**, c.-à-d. n'est d'aucune nécessité dans la phrase et ne se traduit pas.

Pronom RELATIF OU INTERROGATIF

Kiun , lequel ..... (accusatif)	Le camarade <i>que</i> j'admire. <i>La kamarado kiun mi admiras.</i>
Kiujn , lesquels ..... (accusatif)	Les camarades <i>que</i> j'admire. <i>La kamaradoj kiujn mi admiras.</i>
Kio , quoi ..... (sujet)	<i>Que</i> se passe-t-il ? <i>Que</i> sommes-nous ? <i>Kio okazas ? Kio ni estas ?</i>
Kion , quoi ..... (accusatif)	<i>Que</i> faites-vous ? <i>Que</i> dites-vous ? <i>Kion vi faras ? Kion vi diras ?</i>

Adverbe

Kiel , comme ..... (manière)	<i>Que</i> vous êtes bon ! <i>Kiel bonkora vi estas !</i>
Kiom , combien ..... (quantité)	<i>Que</i> de mouchards à cette réunion ! <i>Kiom da spionpolicistoj ĉe tiu kunveno !</i>
Kiam , quand ..... (temps)	Il partira le jour <i>que</i> j'arriverai. <i>Li foriros en la tago, kiam mi alvenos</i>
Kial , pourquoi ..... (cause)	<i>Que</i> ne le disiez-vous ? <i>Kial vi ne diris tion ?</i>
Pli... ol , plus... <i>que</i> ..... (comparaison)	Plus blanc <i>que</i> la neige. <i>Pli blanka, ol neĝo.</i>
Nur , ne... <i>que</i> , seulement. (restriction)	On ne meurt qu'une fois. <i>Oni mortas nur unufoje.</i>

Adjectif (ATTRIBUT DE QUALITÉ)

Kia , (tel) quel ..... (corrélatif)	Il est tel <i>que</i> son père. <i>Li estas tia, kia estas lia patro.</i>
Kia , quel ..... (corrélatif sous-entendu)	Si j'étais <i>que</i> vous. <i>Se mi estus, kia vi estas.</i>

Conjonction

Ke , <i>que</i> ..... (subordination)	Je crois qu'il viendra. <i>Mi kredas, ke li venos.</i>
Ĉu... ĉu , soit..., soit ..... (incertitude)	<i>Que</i> vous vous lamentiez ou <i>que</i> vous vous réjouissiez, la révolution aura lieu. <i>Ĉu vi ĉagrenegos, ĉu vi ĝojos, la revolucio okazos.</i>

Préposition

Krom , outre, hormis ..... (restriction)	Il n'a pris rien autre chose <i>que</i> de l'eau. <i>Li trinkis nenion alian, krom akvo.</i>
--	---

Explétif

Aucun sens ..... (ne se traduit pas)	C'est folie <i>que</i> d'aimer <i>Ami estas frenezaĵo</i> (l'amour est une folie)
Aucun sens ..... (ne se traduit pas)	Ce que c'est <i>que</i> de nous. <i>Kio estas ni !</i> (que sommes-nous !)

EXERCICES

VOCABULAIRE

(Traduire par écrit, puis oralement, en se servant du lexique.)

La homa korpo. — Haŭto, karno, muskolo, medolo, nervo, sango, arterio, vejno ; skeleto : osto, vertebro, artikoj.

KAPO : kranio, cerbo, haro, frunto, tempio, okulo, palpebro, okulharo, brovo, orelo, nazo, naztruo, vango, vangharo, buŝo, lipo, lipharo, makzelo, dentokarno, dento, lango, palato, saliva glando, mentono, barbo, gorgo, laringo, ezofago.

TRUNKO : torakso, spino, ŝultro, klaviklo, brusto, ripo, sino, pulmo, koro, stomako, hepato, dorso, skapolo, reno, talio, kokso, postvango, ventro, intesto, veziko, organo, seksorganoj.

MEMBROJ : brako, humero, kubuto, antaŭbrako, manartiko, mano, manplato, mandorso, fingro, ungo ; kruro, ingveno, femuro, femurosto, genuo, genuosto, tibio, tibikarno, piedartiko, maleolo, kalkano, plando, piedfingro.

Expressions à ne pas confondre

Ĉasi.....	Chasser (à tir ou à coudre), aller à la chasse.
Peli.....	Chasser, renvoyer, pousser devant soi.
Devi.....	Devoir (obligation morale).
Ŝuldi.....	Avoir une dette pécuniaire, devoir (argent).
Defendi.....	Défendre contre une attaque, défendre un accusé.
Malpermesi.	Défendre quelque chose, interdire.
Deklivo.....	Inclinaison du sol, côte (rampe, pente).
Ripo.....	Côte (anatomie).
Demandi.....	Demander, questionner, interroger.
Postuli.....	Demander, exiger une chose, réclamer.
Peti.....	Demander, prier quelqu'un de (faire quelque chose).
Preĝi.....	Prier (religion).
Difekti.....	Détériorer, endommager, gâter, abîmer.
Fuŝi.....	Gâter, bâcler, saboter.
Artikolo.....	Article (grammaire, statuts, journal).
Artiklo.....	Article (marchandise).
Artiko.....	Article, articulation, jointure (anatomie).

Naiveco

Knabino sesjara havis katon kaj pupon. Iu demandis ŝin, kiun el la du ŝi preferas. Ŝi ne volis respondi, fine ŝi diris al li en la orelon :

— Mi preferas mian katon, sed ne diru tion, mi petas vin, al mia pupo.

Kiu li estis ?

Juna homo estis iam en malliberejo, kaj malpermesite estis al iu ajn viziti lin ekster liaj parencoj. Foje maljunulo venis en la malliberejon kaj volis vidi la junan homon.

— Ĉu vi estas parenco de la malliberulo ? demandis la gardisto, oni ne enlasas fremdulojn.

— Jes, respondis la maljuna homo.

— Kiu do vi estas ?

— Aŭskultu, mi diros tion al vi : mi havas nek fratojn, nek fratinojn, sed la patro de la junulo estas filo de mia patro.

LEGAJO

JOHAN-PETRO

II

POSTMILITA VIVADO

Finiĝis la malhumana dramo. Johan-Petro ĝin travivis de la unua ĝis lasta tago. Plurfoje vundita, li tamen sukcesis eliĝi el la inferaĵo: Kredeble dank'al iu neklarigebla miraklo! Estas vere, ke se la bonkora Silsano eltiriĝis el la milito, li fordonis al ĝi gravan parton el sia sano — tiel fortika antaŭe!

La dum longaj jaroj elportitaj suferoj influis la junulon ne nur korpe sed ankaŭ spirite. Lia karaktero treege ŝanĝiĝis. Antaŭ la milito Johan-Petro estis plivole gaja. Nune li estas tute neridema kaj ŝajnas senĉese enprofundigita en meditado. Kio en li ne ŝanĝiĝis, tio estas lia laboremo. Kun laŭdinda fervoro, li helpas al la gepatroj por la kampaj laboroj, — la bonaj gepatroj, kiuj jam maljunetiĝas!...

Post la labortago tre strange agas Johan-Petro. Preskaŭ ĉiuvespere, kiam la vetero estas nepluva, li surgrimpas monteton, troviĝanta proksime de la gepatra bieno. Tie, ĉe malsupro de dika kverko, la juna viro sidas apogante sian dorson kontraŭ la trunkon de la arbo. Li momenton admire rigardadas la sunkuŝiĝon, kio estas por la junulo spektaklo ĉiam same rava. La ruĝa rondaĵo iom post iom malaperanta ŝajnas altirita de ia mistera forto, ne toleranta minuton eĉ sekundon da prokrasto.... Jen la suno malaperis! La nokto etendas sian grizan vualon, kiu rapide fariĝas preskaŭ nigra. La steloj, kiuj antaŭ momento estis nur kelkaj estas nun laŭ nekalkulebla nombro. Kelkminute la penso de Johan-Petro konfuze vagadas inter tiuj malproksimegaj mondoj kaj... remalsupreniras teren.

Tiam la spirito de la ekssoldato estas ekkaptita de tre stranga ideo: li komparas nian planedon kun tiu multego da apenaŭ videblaj astroj moviĝantaj en neimageblaj vastegaj areoj, kaj juĝas, ke ĝi estas rilate la universon same, kiel sablero rilatas al monto: « Kaj, diras al si Johan-Petro, la homo fanfaronas, ke ĝi estas mirinda estaĵo!... Kompatinde! Kompatinde! » Poste la dummilita vivado kun ĝiaj nepriskribeblaj teruraĵoj montriĝas antaŭ la okuloj de la viro. Ho, abomene! abomene!... For tiu ploriga tempo, kiu montras ĝis kia grado la homa estaĵo estas « nobla ». Plorinde! Plorinde!...

Fine Johan-Petro ĉirkaŭrigardas la kamparon lin nebule ĉirkaŭanta kaj profunde meditas pri la homara vivado. Li pripensas : « La naturo, nia bonkora patrino, donacis al la homo ĉion, por ke ĝi estu feliĉa : kampojn produktivajn, servobestojn, ĉiaspecan materialon, agrablan klimaton ; unuvorte la homoj vivas meze de paradizo, sed malgraŭ tio, ili estas tiel malfeliĉaj, kvazaŭ ili vivus en infero. Strange, tre strange ! » Dum 2-3 horoj Johan-Petro meditas pri kia maniero igi la homojn harmonie kunvivadi. « Kion fari ? Kion fari ? » li senĉese diras al si. Ofte je noktomezo la meditante ankoraŭ sidas sur la monteto. Tiam ekstarante por foriri, Johan-Petro lastan fojon murmuras : « Kion fari ? Kion fari ! »...

Igi la homojn vivi pli feliĉe, tiu penso estis tute kaptinta Johan-Petron. Tage kaj nokte la junulo estis turmentita de ĝi.

Iun tagon, pliĝuste iun nokton, forlasinte la kontraŭkverkan sidejon, Johan-Petro ĝoje revenas hejmen. Kvazaŭa lumradio estas enpenetranta lian kapon heliganta lian spiriton kaj samtempe varmiganta la koron. « He ! He ! li diras al si mem, ĉu tio ne estus se ne perfekta solvo, almenaŭ antaŭpaŝo al solvo kontentiga ? »

Je la unua fojo, de kiam li estas malmobilizita, Johan-Petro ĝuas senmiksan, mildan ĝojon. Io ĝis nun ŝajninta neeblo, subite montriĝis ebla. « Nu ! diras Johan-Petro, se ĝi estas ebla, ĝi realiĝos ! »

Tiun nokton, la filo Delroŝo pasigis ne ferminte la okulojn : dormi estus ja neeble ! Multego da plej strangaj kinematografajoj trapasis antaŭ la spirito de la junulo. Ĉi tiuj bildoj jen malkontentigis, jen entuziasmigis lin. Ne ĉiam agrabla estis la revado ! Ĝis la ellitiĝa momento Johan-Petro baraktis kontraŭ du fantomoj, kiuj nepre volis sin trudi al li : ĝi estis *Kimero* kaj *Realeco*.

Fine Kimero estas venkita kaj Realeco gaje ridetas al la revanto. De tiam celo nepre trafanta montriĝas al Johan-Petro.

Kelktage la ideoj de la juna viro estas malprecizaj. La malordo aŭ konfuzo regas en lia spirito. Kvankam Kimero ŝajnis tute venkita, estas ankoraŭ necese iom batali kontraŭ ĝi. Tamen iom post iom, la ĉefa ideo pli kaj pli senvualiĝas, ĝis ĝi fine fariĝas mirinde klara ; tiel klara, ke Johan-Petro miras pro tio, ke li ne pli frue pensis pri ĝi !

(Daŭrigota.)

CHAPITRE TROISIÈME

COMPARATIF ET ACCUSATIF

Comparatifs secondaires. — *L'inégalité* peut s'exprimer par des comparatifs secondaires formés à la façon de : **pli... ol**, **malpli... ol**. Ce sont, entre autres :

prefere ol...	plivole ol...	malsama ol...	alia ol...
<i>de préférence à...</i>	<i>plutôt que...</i>	<i>différent de...</i>	<i>autre que...</i>

Lupo prefere ol ĝendarmo	Pardono plivole ol malamo
<i>Un loup de préférence à un gendarme</i>	<i>Le pardon plutôt que la haine</i>

L'égalité peut s'exprimer par le comparatif secondaire **same... kiel** (*de même que..., aussi bien que...*), formé comme **tiel... kiel**, l'adverbe *same* renforçant l'équivalence. Ex. :

Mi pensas same, kiel vi	Besto suferas same, kiel homo
<i>Je pense comme vous</i>	<i>L'animal souffre aussi bien que l'homme</i>

Accusatif après : ol... kiel... Si le premier terme de la comparaison est à l'accusatif, le second terme après **ol...** ou après **kiel...** se met aussi à l'accusatif, s'il est le complément direct d'un verbe sous-entendu.

Ex. : **Li pli amas sian patron, ol sian fraton**
Il aime plus son père que (il n'aime) son frère

Mi konsideras lin, kiel fremdulon
Je le considère comme (je considère) un étranger

Mais si le terme qui suit **ol** ou **kiel** est sujet du verbe sous-entendu, il ne prend pas la marque de l'accusatif, car le sens est tout différent.

Ex. : **Li pli amas sian patron, ol lia frato**
Il aime plus son père que son frère (n'aime son père)

Mi konsideras lin, kiel fremdulo
Je le considère, comme un étranger (le considérerait)

La nécessité de l'accusatif après le comparatif apparaît nettement dans la phrase :

La domaj bestoj pli ŝatas la kulturitajn herbojn, ol la sovaĝaj (n)
Les animaux domestiques aiment plus les herbes cultivées que les sauvages

Si on met : *sovaĝajn*, il s'agit des herbes sauvages.

Si on met : *sovaĝaj*, il s'agit des animaux sauvages.

Expressions adverbiales (comparatif et superlatif).

Les expressions : *en plus, en moins, en trop, au plus, au moins*
ou leurs équivalentes : *de plus, de moins, de trop, pour le moins*
se rendent par : **plie malplie troe pleje almenaŭ**

Ex. : **Unu parolado plie malplie** *Dix brochures en trop*
Dek broŝuroj troe

A cinquante ans au plus, tout travailleur a droit au repos

Ĉiu laboristo pleje kvin-dekjara rajtas ripozi

L'enfant devrait fréquenter l'école jusqu'à seize ans au moins

La infano devus vizitadi la lernejon ĝis la dek-sesa almenaŭ.

EXERCICES

VOCABULAIRE

(Traduisez chaque mot par écrit, en lisant à haute voix.)

Domo. — MATERIALO : ŝtono, kalko, sablo, cemento, gipso, briko, kahelo, tegolo, ardezo, ligno, marmoro, porcelano, vitro, kolorŝmiro, emajlo. ORDINARAJ METALOJ : Fero, ŝtalo, giso, kupro, bronzo, lado, plumbo, zinko, stano, aluminio.

KONSISTO : fundamento, muro, ĉambro, koridoro, enirejo, sojlo, pordo, seruro, ŝlosilo, ŝlosilaro, riglilo, plafono, planko, kahelaro, pargeto, pargetero, fenestro, fenestrovitrilo, vitraĵo, ŝtuparo, balkono, perono, teraso, tegmento, trabo, trabeto; kelo, manĝoĉambro, dormoĉambro, salono, legejo, fumejo, banoĉambro, necesejo, tualetejo, skriboĉambro, kuirejo, mansardo, subtegmento.

MEBLARO : tablo, unupieda tableto, seĝo, brakseĝo (apogseĝo, seĝego), benko, sofo, kanapo, telermeblo; telertableto, skribotablo, komodo, ŝranko, murŝranko, spegulŝranko, libroŝranko; lito: matraco, submatraco, littuko, kapkuseno, kusenego, lankovrilo, piedkovrilo, litotapiŝo, littableto.

Expressions à ne pas confondre

Dolori	Etre douloureux, faire mal (organe atteint, blessé).
Suferi .	Souffrir moralement ou physiquement.
Domo	Maison, habitation quelconque.
Hejmo .	Demeure familiale (le foyer).
Doni	Donner (laisser quelque chose à quelqu'un).
Donaci .	Donner (faire un don, un cadeau).
Liveri .	Donner (fournir, livrer — fruits, résultat).
Drinki	Boire avec excès, s'adonner à la boisson.
Trinki .	Boire (sens général).
Estimi . . .	Estimer, avoir de l'estime pour quelqu'un.
Ami . . .	Aimer une personne, avoir de l'affection pour...
Ŝati . . .	Estimer quelque chose, apprécier, priser, faire cas de.
Taksi .	Estimer, évaluer la valeur de quelque chose.
Felo	Peau d'une bête avec son poil.
Haŭto .	Peau (homme et animaux)
Ledo . .	Peau corroyée, tannée, cuir.
Pelto .	Fourrure (naturelle). <i>Peltofelo</i> : pelisse.

La ruzulo

Iu knabo revenas el la lernejo. Ekvidante sian patron li ĝoje krias :

— Paĉjo, hodiaŭ vi ĝojos! Ĉar mi nun ne plu sidas sur la lasta benko.

Respondas la patro :

— Vi estas ja bona filo! Jen, prenu pecon da ĉokolado! Sed diru : Kiel okazis tio?

— Ho, rediras la knabo, la lasta benko nun estas riparata.

LEGAJO

JOHAN-PETRO

III

ĈU LA SOLVO?

Se la ideo, kiu tiel forte spiritkaptis Johan-Petron, ŝajnis teorie facila por efektiviĝi, ĝi praktike montriĝis treege komplika kaj plena je eble maldolĉaj surprizoj. « En la vivo, diras al si Johan-Petro, nenio — precipe bonfaronta — efektiviĝas senpene. Por realigi bonaĵojn estas necesege batali, longe bataladi kaj ankaŭ suferi. Aliflanke vivi ne luktante kontraŭ rutino, moro, nescio ne estas vivi : mi do estas preta *plene vivi* por starigi mian humanan planon ».

Ĉi tiu firma decido restarigis ekvilibron en la menso de la juna homamulo, kiu de tiam sin tute fordonis al tio, kion li nomis « sia realigenda revo ».

La gepatroj de Johan-Petro jam rimarkis la emon de la filo al soleco kaj meditado ; sed sciante pri lia inklino al studado kaj penslaborado, ili ne tre miris. Tamen, tial, ke ĉi tiu izolemo estis pliiganta, ili sin demandis ĉu vere ĝi ne estas konsekvenco de ia malsano, pri kiu ne parolas la junulo. Ili do demandis lin, kial li ĉiam estas revema : ĉu li okaze suferas ? Ridetante la filo trankviligis ilin nur klarigante, ke se li efektive de kelka tempo estas eble pli forigema ol antaŭe, la kaŭzo kuŝas en tio, ke, pro speciala afero, li devas longe pripensadi. Li cetere esperas baldaŭ ĝin konigi. Ne plu insistante la gebonuloj opiniis, ke la filo kredeble prilaboras novan terkulturan metodon.

Johan-Petro estis jam sufiĉe spertinta la vivon por scii, ke igi la homon ŝanĝi la vivmanieron, la prisocian opinion, la kutiman moron estas io tre malfacila. Ĉar por efektiviĝi la dum longa tempo pripensitan planon estis absolute necese, ke la Silsanoj ŝanĝu pli malpli sian pensmanieron rilate la socian demandon, la junulo decidis agi ne krute, sed nur iom post iom, nerimarkite. La morala potenco, kiun Johan-Petro detenis de sia famo, estos en la nuna cirkonstanco grava helpilo por li : li do kiel eble plej lerte uzos ĝin. Aliflanke estis en la urbeto iu tre riĉa bienulo socialistema tre amike rilatanta kun Johan-Petro. Al li la jam fama terkulturisto klarigis sian ideon. Treege mirigite la riĉulo gratulis kaj promesis monhelpon kiel eble plej gravan....

Dum jaro kaj duono Johan-Petro organizis en Silso 20 gravajn kunvenojn, kiujn ĉeestis la preskaŭ tuta tiea geloĝantaro. Lertaj

paroladistoj venis el la departementa ĉefurbo por iel trakti la temon pri homara solidareco. Plej ofte la paroladoj estis agrabligataj kaj kompletigataj per lumbildoj, kio tre interesis la ĉeestantaron. Intertempe, dank' al instigo de Johan-Petro, la urba konsilantaro estis stariginta kinematografejon el kies filmoj la Silsanoj multe lernis pri jena temo : *kiel estas nuna homaro, kiel ĝi povus esti.*

De tempo al tempo — ĉar estas ankaŭ necese amuziĝi — Johan-Petro organizis koncertan aŭ sportan feston. Neniam ĝis nun estis okazinta en la urbeto io simila! La antaŭa unutona kaj senĉarma vivado estas anstataŭita de tute alia vivmaniero. Antaŭe ĉiu familio pasigis hejme — preskaŭ ĉiam hejme — sian nelaboran tempon kaj rilatis malofte kun aliaj. Nune okazas tute male. Estas vere, ke tiom da cirkonstancoj faciligas la kunmiksadon de la geloĝantoj!

Krom la gravaj paroladkunvenoj celantaj influi la spiriton de la Silsanoj, Johan-Petro starigis diversajn por la praktika vivo. Li ja fondis bibliotekon komforte instalitan kaj enhavanta ĉiafakajn verkojn instruivajn por viroj kaj virinoj, junuloj kaj plenaĝuloj. En la komenco tiu biblioteko ne estis tre vizitata : legi ŝajnis io luksa!... Sed iom post iom, unue la junuloj, poste la junulinoj kaj fine la gepatroj plezure vizitadis la bibliotekon. Por pli ŝatigi la legejon, Johan-Petro abonigis ĝin al kelkaj ĉiutagaj gazetoj el diversaj politikaj partioj; tiel en la biblioteko oni senpage povis legi pri politika demando. Por allogi la junulinojn kaj pli aĝajn virinojn, Johan-Petro abonis modjurnalojn kaj aliajn privirinajn revuojn; tial oni iom post iom kutimis iri la bibliotekon same, kiel oni antaŭe kutimis iri la preĝejon!

Antaŭ nelonge fondita sporta societo liveras al la junularo agrablan okazon pasigi plezure kaj utile kelkajn liberhorojn.

La fanfaro, kiu antaŭe apenaŭ « vivetis » estis revigligata, kaj nune ĝi akurate ĝuigas la loĝantaron per orelplaĉaj koncertoj.

Plie utiligante la rivereton, trapasanta tra la urbeto, Johan-Petro starigis banejon tre ŝatata de ĉiuj Silsanoj. Unuvorte la nunan vivon en Silso oni tute ne povas kompari kun la antaŭa. Ĉiuj klare konscias, ke la ĝuatajn bonaĵojn kaj agrablaĵojn oni ŝuldas al Johan-Petro, kies famo kaj morala potenco ĉiam pli kaj pli graviĝas.

Tiam la lerta terkulturisto juĝas, ke la unua parto de lia el-laborita plano efektiviĝis; ke tiu realiĝo sufiĉe antaŭpreparis tion, kio restas nepre kaj kiel eble plej baldaŭ plenumiĝonta. Mi rapidu! diras li al si iom senpacience...

(Daŭrigota.)

CHAPITRE QUATRIÈME

VOIX ACTIVE

Mode Indicatif

PRÉSENT		PASSÉ INDÉFINI	
Mi amas	J'aime	Mi estas aminta	J'ai aimé
Vi amas	Tu aimes	Vi estas aminta	Tu as aimé
Li, ŝi, ĝi amas	Il, elle aime	Li, ŝi, ĝi estas aminta	Il, elle a aimé
Ni amas	Nous aimons	Ni estas amintaj	Nous avons aimé
Vi amas	Vous aimez	Vi estas amintaj	Vous avez aimé
Ili amas	Ils, elles aiment	Ili estas amintaj	Ils, elles ont aimé
IMPARFAIT		PLUS-QUE-PARFAIT	
Mi amis	J'aimais	Mi estis aminta	J'avais aimé
PASSÉ DÉFINI		PASSÉ ANTÉRIEUR	
Mi amis	J'aimai	Mi estis aminta	J'eus aimé
FUTUR		FUTUR ANTÉRIEUR	
Mi amos	J'aimerai	Mi estos aminta	J'aurai aimé

Mode Conditionnel

PRÉSENT		PASSÉ	
Mi amus	J'aimerais	Mi estus aminta	J'aurais aimé

Mode Impératif

PRÉSENT		PASSÉ	
Amu!	Aime!	Estu aminta!	Aie aimé!

Mode Subjonctif

PRÉSENT		PASSÉ	
Mi amu	Que j'aime	Mi estu aminta	Que j'aie aimé
IMPARFAIT		PLUS-QUE-PARFAIT	
Mi amu	Que j'aimasse	Mi estu aminta	Que j'eusse aimé

Mode Infinitif

PRÉSENT		PASSÉ	
Esti amanta	Aimer	Esti aminta	Avoir aimé

Mode Participe

PRÉSENT		PASSÉ	
Amanta	Aimant	Aminta	Ayant aimé
		FUTUR	
Amonta		Devant aimer	

EXERCICES

VOCABULAIRE

(Traduisez chaque mot par écrit, en lisant à haute voix.)

Manĝo. — LEGOMOJ : brasiko, brasiketo, florbrasiko, karoto, napo, pizo, fazeolo, freŝa fazeoleto, fabo, lento, spinaco, okzalo, poreo, bulbo, terpomo, terpiro, fungo, artiŝoko, asparago, celerio, kukurbo, kukumo, kukumeto, melono, kreso, rafano, skorzonero, tomato.

SPICOJ : pipro, salo, vinagro, mustardo, kariofilo, timiano, spicolaŭro, petroselo, cerefolio, ajlo, askaloniko.

SALATOJ : cikorio, laktuko, skarolo, leontodo, beto.

FRUKTOJ : *kun kerno* : persiko, ĉerizo, pruno, abrikoto ; *kun grajnoj* : frago, frambo, cidonio, piro, pomo, ribo, ruĝa ribo, nigra ribo, groso, mespilo, vinbero, moruso ; *kun nukso* : juglando, migdalo, avelo ; *sudlandaj fruktoj* : oranĝo, daktilo, olivo, granato, citrono, banano, ananaso, figo.

TRINKAĴOJ : akvo, lakto, vino, ĉampano, biero, pomvino (cidro), pirvino, tizano, siropo, sodakvo, likvoro, kafo, teo.

VENENOJ : *alkoholaĵoj* : brando, rumo, konjako, absinto.

Expressions à ne pas confondre

Flago.....	Pavillon, fanion, bannière.
Standardo ..	Drapeau, étendard.
Flari.....	Sentir avec le nez, flairer.
Odori.....	Sentir, avoir (exhaler) une odeur, être odorant.
Senti.....	Sentir, éprouver une impression physique ou morale.
Flegi.....	Soigner un malade, veiller sur lui (garde-malade, etc.)
Varti.....	Soigner un enfant, veiller sur lui, s'en occuper par état.
Zorgi.....	Prendre soin, veiller soigneusement à...
Flugi.....	Voler (avec des ailes : un oiseau, une machine d'aviation).
Ŝteli.....	Voler, dérober, soustraire.
Rabi.....	Voler, piller avec violence, faire acte de brigandage.
Fraŭlo.....	Garçon, homme non marié, célibataire.
Knabo.....	Petit garçon.
Kelnero....	Garçon de café, de restaurant, de bains, etc.
Freŝa.....	Frais, récent (pain, peinture, etc.)
Malvarmeta.	Frais (température).

Varma pluvo

Du kamparanoj parolis pri bela vetero, favora por la tritiko, antaŭ nelonge semita de ili :

— Se la varmaj pluvoj daŭros, diris unu, ĉio eliros el la tero.

— Kion vi babilas, diras la alia, mi havas du edzinojn en la tombejo ; mi timas, ke ili revenos al mi.

Ne grave

Dum edziĝa festeno mallerta servisto elverŝis plenan supujon sur la atlasan veston de sinjorino, kiu tre ĉagreniĝis kaj preskaŭ svenis.

— Ne grave, diris afable la servisto, restas ankoraŭ multe da supo en la kuirejo.

LEGAJO

JOHAN-PETRO

IV

PLUA REALIĜO

Kunveniginte 6 terposedantojn, kies bienoj apudestas la gepatran, Johan-Petro — kiu antaŭe aprobigis de la gepatroj sian projekton — faris al la kunvenintoj strangan proponon. Detale montrinte la gravan profiton rezultotan el la fakto kunigi la terposedaĵojn de la ĉeestantoj, Johan-Petro firme demandis ilin, ĉu ili konsentas tiun tiel gravan agon : kunigi iliajn bienojn por ilin komune kulturadi? Tiom pli miriga estis la demando, ke ĝi estis tute ne antaŭe pripensita. Tamen ne longe daŭris la miro. Post momento iu diris, ke ĉar Johan-Petro mem konsilas la aferon, ĝi estas sendube farinda; li do konsentas. Alia same jesis, kaj unu post la alia, ĉiuj konsentis.

Dum jaro la tiamaniere kunigitaj bienoj, fariĝintaj bienego, estis tiel lerte administritaj de Johan-Petro, ke la anoncita profito estis jam konstatebla; plie el la plifaciligita kulturado, tiom da labortempo estis ŝparita, ke la terkulturistoj ĝuis pli da libertempo ol antaŭe. Ĉi tiujn konstatojn ĉiuj Silsanoj povis fari, kaj tio varbis al la bienkuniga ideo, unue simpatiojn, poste konvinkitajn anojn. Tiamaniere, ke jaron post la bienkunigo venis subite kaj memvole kvar aliaj terposedantoj por peti sian aliĝon al la entrepreno. Kvankam li ne montris tion, Johan-Petro tre ĝojis pro tiu fakto. Pli poste la aliĝoj okazis tiel are, ke tre baldaŭ tuta komunuma bienaro — ankaŭ kompreneble tiu de la riĉa socialistemulo — estis kunfandita en nur unu vastan bienegon.

Malgraŭ, ke li estas ravita pro tio, ke lia ideo plene kaj tutnature efektiviĝas, Johan-Petro konscias pri la graveco de la situacio. Firme kaj neŝanceliĝe, li devas teni la gvidilon de la ŝipo, sur kiun enŝipiĝis la tuta ĉi tiea geloĝantaro! Li tion plenumos kaj penos eviti ĉian mertigan rifon!

Tuj post la bienkunigo, grava kunvenego okazis, kiun partoprenis ĉiuj Silsanoj. Tie, post klarigoj de Johan-Petro, estis decidate, ke la ĵus starigita bienego apartenas ne nur al la eksposedintoj, sed al ĉiuj loĝantoj en la komunumo, t. e., ke la tuta posedaĵo estas ĉies propraĵo. De nun ĉio en la komunumo estas sen ludvorto vere komuna. Neniu bieno, ĉu kampa ĉu doma, povas esti konsiderata, kiel individue propra. Johan-Petro insiste montras la

gravan oferon faritan de la posedintoj, kiuj celante altan socian idealon memvole, eĉ ĝoje oferdonis sian tutan havaĵon. Sekve estos por ĉiu ĉeestanto nepre devo sindoneme zorgi pri la novfondita komunajo, t. e., ke ĉiu devos labori kun nura celo : kiel eble plej fruktigi la entreprenon. Cetere ju pli fruktodona estos la afero, des pli da bonstato ĝi liveros al ĉiuj. Tio signifas, *ke io komuna celas ĉies profiton*. La dirojn de Johan-Petro aprobis la aŭskultantaro bruege aplaŭdante. Du komitatoj estis balotataj : teknika kaj administra. Johan-Petro estras ambaŭ.

* * *

De kvar jaroj funkcias la Silsa komuna entrepreno. Ĉiu ano tiel sindoneme laboras kaj konscie kondukas, ke neniam ĝis nun estis konstatebla tiel grava ĉiujara profito. Estas vere, ke dank'al neniigo de tute malgrandaj bienoj, la terkulturado estis treege faciligata. Ĉiaspecaj modernaj terkulturiloj estis aĉetataj kaj tiu taŭga ilaro ŝparante homan penadon ebligas pli racian kulturmanieron. La profito rezultanta el tiu farmaniero estas por ĉiuj miriga kaj vere ĝojiga.

La antaŭe ekzistantaj metiejoj, hufforgejoj, veturilfarejoj, domkonstruejoj, riparejoj, k. t. p., estas nune grupigitaj en tre granda loko, kie porferaj kaj porlignaj maŝinoj estas instalitaj kaj elektre movataj. Per duono el la antaŭe necesa laboristnombro, ĉi tiu metiejo liveras dufoje pli da laboro ol liveris la malaperinta agmaniero. En ĉiu fako okazis same : oni centralizis ĉian industrion. El tiu centralizo rezultis nepre laboristoŝparo kaj pliigo da laboro.

En la kolonio spicistoj k. a. komercistoj ne ekzistas plu. Estis starigata koperativo liveranta al ĉiuj ĉion necesa por la vivado — laŭ plej malalta prezo. La ekskomercistoj forlasis Silson aŭ konsentis fariĝi laboristoj. (Se ĉiuj komunumoj imitus Silson, la parazitaj nomataj *komercistoj* estus nepre devigataj labori — same kompreneble pri ĉiuj aliaj parazituloj).

Mastroj kaj patronoj ankaŭ malaperis : estas en la kolonio nur laboristoj, kies rajtoj kaj devoj estas por ĉiuj samaj. Laŭ ebleco estis mallongigata la daŭro de la labortago.

(Daŭrigota.)

CHAPITRE CINQUIÈME

VOIX PASSIVE

Mode Indicatif

PRÉSENT

Mi estas amata	Je suis aimé
Vi estas amata	Tu es aimé
Li, ŝi, ĝi estas amata	Il (elle) est aimé
Ni estas amataj	Nous sommes aimés
Vi estas amataj	Vous êtes aimés
Ili estas amataj	Ils (elles) sont aimés

PASSÉ INDÉFINI

Mi estas amita	J'ai été aimé
Vi estas amita	Tu as été aimé
Li, ŝi, ĝi estas amita	Il (elle) a été aimé
Ni estas amitaj	Nous avons été aimés
Vi estas amitaj	Vous avez été aimés
Ili estas amitaj	Ils (elles) ont été aimés

IMPARFAIT

Mi estis amata J'étais aimé

PASSÉ DÉFINI

Mi estis amata Je fus aimé

FUTUR

Mi estos amata Je serai aimé

PLUS-QUE-PARFAIT

Mi estis amita J'avais été aimé

PASSÉ ANTÉRIEUR

Mi estis amita J'eus été aimé

FUTUR ANTÉRIEUR

Mi estos amita J'aurai été aimé

Mode Conditionnel

PRÉSENT

Mi estus amata Je serais aimé

PASSÉ

Mi estus amita J'aurais été aimé

Mode Impératif

PRÉSENT

Estu amata Sois aimé

PASSÉ

Estu amita Aie été aimé

Mode Subjonctif

PRÉSENT

Mi estu amata Que je sois aimé

PASSÉ

Mi estu amita Que j'aie été aimé

IMPARFAIT

Mi estu amata Que je fusse aimé

PLUS-QUE-PARFAIT

Mi estu amita Que j'eusse été aimé

Mode Infinitif

PRÉSENT

Esti amata Etre aimé

PASSÉ

Esti amita Avoir été aimé

Mode Participe

PRÉSENT

Amata Etant aimé

PASSÉ

Amita Ayant été aimé

FUTUR

Amota A aimer, devant être aimé

EXERCICES

VOCABULAIRE

(Traduisez chaque mot par écrit, en lisant à haute voix.)

Vestaro. — VIRA VESTARO : pantalono, veŝto, jako, jaketo, jaketo, frako, redingoto, surtuto, pluvurtuto.

VIRINA VESTARO : jupo, subjupo, robo, pantaloneto, korsaĵo, pelto, mantelo. *Turmentilo* : korseto.

KAPVESTOJ : ĉapelo (felta, pajla, melonforma aŭ cilindra), ĉapo, kufo, kepo, bireto.

PIEDVESTOJ : ŝuo, ŝuaĉo, lanŝuo, ŝnursuo, pantoflo, sandalo, butonŝuo, gamaŝo, boto, boteto.

TOLAĴOJ : ĉemizo, kalsono, flanela subveŝto, ŝtrumpo, ŝtrumpeto, ŝelko, ŝtrumpoŝelketo, ŝtrumpligilo, kolumo, kravato, skarpo, vualo, vualeto, manumo, kitelo, bluzo, ganto, duonganto, mufo.

Expressions à ne pas confondre

Fronto	Front d'une troupe.
Frunto.....	Front (du visage).
Frontono.....	Fronton (meuble, édifice).
Frosta (<i>Vintro</i>).	Dur (hiver), rude, glacial.
Malmola.....	Dur, résistant (inverse de mou).
Maldolĉa.....	Dur, âpre, amer (inverse de doux).
Malglata.....	Dur, rugueux (inverse de lisse).
Ĝusta.....	Juste, exact, non erroné.
Justa.....	Juste, équitable, conforme à l'équité.
Ekzakta	Juste, exact (calcul).
Akurata	Juste à l'heure, exact, ponctuel.
Hejti	Faire du feu, chauffer (pour chauffer un appartement — poêle, cheminée).
Varmigi.....	Faire chauffer un objet, le rendre chaud.
Bruligi	Faire brûler quelque chose.
Homo.....	L'homme (espèce humaine, pas de féminin usité).
Viro.....	Homme (par opposition à la femme, <i>Virino</i>). Doué de qualités viriles, le sexe fort, le mâle de l'espèce humaine.

Malfacila problemo

Iu viro havas kun si ursön, kapron kaj florkronon. Li venas al rivero, ĉe kies bordo boato estas alligita. Li volas nun transporti la kapron kaj la kronon trans la akvon; sed la boato estas tiel malgranda, ke en ĝi estas loko nur (krom la viro) por unu el liaj kunuloj! kiel li aranĝos la transporton, se li volas atingi, ke la urso ne estu sola kun la kaprino (*kial do!*) nek la kaprino sola kun la floroj?

Respondo. — 1. La viro kaj la kaprino transveturas. — 2. La viro revenas sola. — 3. La viro kaj la urso transveturas. — 4. La viro kaj la kaprino revenas. — 5. La viro kaj la florkrono transveturas. — 6. La viro revenas sola. — 7. La viro kaj la kaprino transveturas.

LEGAJO

JOHAN-PETRO

V

MATERIALAJ KAJ MORALAJ REZULTOJ

En la momento, kiam okazis la Silsa bienkunigo, la kompatindaj terkulturistoj estis devigataj penige laboradi 12-13 horojn ĉiutage. La unuan jaron oni ankoraŭ laboris laŭ la kutima maniero. La duan jaron, la maksimuma labortempo daŭris 10 horojn, sed jaron poste, t. e. en la 3-a jaro, la daŭro de la labortago estis por ĉiuj je 9 horoj maksimume. De tiam — pro komprenebla singardemo — la labortago ne estis plu mallongigata. Tamen la Silsanoj laboras malpli ol la eksteruloj, kiuj *oficiale* ĝuas la 8 horan labortagon, sed kiuj fakte laboras ĝenerale 10 horojn!... Plie la gekolonianoj rajtas ĝui dusemajnan libertempon ĉiujare: tiun altvaloran novaĵon ili tre ŝatas. Oni jam priparolas plilongigi la libertempon ĝis 3 semajnoj kaj starigi la 8 horan labortagon; tio certe baldaŭ efektiviĝos.

Laŭ tio, kio jam realiĝis en Silso, oni klare konscias, ke se la tuta lando estus komunigita, t. e. se ĉiuj bonfartuloj estus devigataj labori *nur utile, kiel okazas en la kolonio*, ĉiu laborus ne pli ol 4 horojn ĉiutage. Tial la ekzemplo nun montrata de la Silsanoj instruas al la tutlanda premegata kaj ŝtelata gelaboristaro, kaj plej efike stimulas ĝin por ĝia liberiĝo.

Rilate la materialan vidpunkton, la rezulto de la komuna entrepreno estas do nekontesteble kontentiga. Ĉu pri la morala flanko estas same? Oni juĝos el la jeno:

Krom la supre cititaj teknika kaj administra komitatoj estis pli poste fondita klubo nomata « moralperfektigilo ». Ĝiaj geanoj konsistas el 10 viroj kaj virinoj balotitaj de la tuta geloĝantaro — kiel ambaŭ aliaj komitatoj. (Estas necese diri, ke neniu baloto okazas sekrete, sed kontraŭe tute malkaŝe — ĉiu dek okjara loĝant(in)o rajtas partopreni baloton).

La klubo unue zorgis plibonigi la de Johan-Petro fonditaj organizaĵojn, sed ĝi baldaŭ konstatis pri urĝeco krei aliajn. Ekzemple grava kaj bedaŭrinda okazintaĵo gvidis la geklubanojn al iu altmorala institucio.

Iun tagon du viroj kune laborantaj sin subite intercikanis. Ĝis tia grado atingis la malpaco, ke per siaj iloj la viroj sin kruele vundis unu la alian. Iu el ili estis preskaŭ mortonta kaj la alia tre grave vundita. Tamen post iom longa kuracado ambaŭ viroj resaniĝis, sed iu restis blinda.

Ju pli harmonie vivas familio, des pli ĉagreniga fariĝas dramo okazanta inter ĝiaj anoj; tial la ĵus okazinta teruraĵo tre forte skuis la Silsan kolonion. Celante nebligti tiajn abomenaĵojn, la klubo, longe diskutinte pri la afero, decidis proponi al la loĝantaro la kreon de tribunalo, kies konsisto estos tiel simpla, kiel racia. Jen la propono:

Kiam inter du aŭ pluraj kolonianoj okazos malkonsento, ĉiu el la

malpacantoj elektos du el siaj kamaradoj. Ĉi tiuj kunvenos kaj aŭdinte ĉies plendojn juĝos pri la afero. Tiel logika ŝajnis la propono, ke ĝi estis aklame aprobata. Cetere la ideo pli poste montriĝis tre praktika. Efektive la malkonsentoj de tempo al tempo okazantaj estis plej kontentige solvitaj de la juĝantoj, kiuj ĝenerale estas kamaradoj plej simpatiantaj kun la plendantoj. Tia tribunalo tre diferencas el la tiel nomataj registaraj juĝejoj, kies ĉefa « argumento » estas mono kaj « moraligilo »... malliberejo!

Oni ne povas diri, ke en la tempo de la bienkunigo, alkoholismo regis en Silso, sed oni ankaŭ ne povas diri, ke ĝi ne ekzistis. Tial de la komenco, la moralperfektiga klubo ĉiel penadis por kiel eble plej trafe mortatingi la monstron. Specialaj paroladoj estis organizataj, dum kiuj estis montrata la terura efiko de alkoholo. Per lumbildoj, afiŝoj, statistikoj kaj aliaj argumentoj estis kaj estas senĉese memorigate al la loĝantaro pri la moralaj kaj korpaj difektaĵoj kaŭzitaj de la malbenita fluidaĵo. Ĉar la vino estas la tiea kutima trinkaĵo, oni fabrikis senalkoholan vinon. Komence ĝi estis nemulte trinkata, sed ĝi nune estas pli trinkata ol la alkohola. Tiu nura fakto montras jam gravan progreson! Oni ne plu vidas homon ebriansur la strato de Silso. Io miriga estas, ke la virinoj ĝenerale montriĝis plej fervoraj por propagandi kontraŭalkoholismon — estas vere, ke ĝis nun virinoj tiom suferis, tiom elportis el alkoholismo!... La rezulto jam atingita estas tiom pli grava kaj valora por la kolonio, ke plejparte el la antaŭe okazantaj malpacoj estis kaŭzitaj de alkoholdrinkado.

Pri la tre grave interesa seksa demando, la klubo tre batalis kontraŭ la antaŭjuĝoj — precipe je la virina flanko. Kuracistoj specialigitaj en la fako montris la malbonaĵon kaŭzita de la ĝenerala ignoro pri tiu demando. La geparoladistoj (ĉar ankaŭ virinoj traktis la temon) pruvis la neceson naski infanojn nur tiam, kiam oni estas bonsana. Cetere la vivo de multinfana virino estas vera kalvaria vojo; oni devas senlace instrui al la virinoj, ke ili plej facile povas esti patrinoj nur tiam, kiam ili ĝin deziras. La gejunuloj estas plene kaj senrezerve informitaj pri la interseksaj rilatoj kaj iliaj rezultoj — ĉu bonaj ĉu malbonaj. Nune, t. e. pro senvualigo de ĉies okuloj, oni dankas al la klubo, ke ĝi tiel obstine kaj bonfare agadis.

Rilate religion, la klubo ne havis multe por fari por konvinki la kolonianaron pri malinda senhonteco de tiu mistika asocio nomata eklezio. Jam de longe en Silso la kontraŭreligia propagando instruis la tieulojn pri la *beleco de la sanktaj misteroj*. Tial la pastro, kiu apenaŭ povis vivi antaŭ la kolonistarigo, estis fine devigata foriri pro malsato, — li kompreneble ne konsentis fariĝi laboristo!

(Daŭrigota.)

CHAPITRE SIXIÈME

IDIOTISMES : FAIRE

Avant de traduire une phrase, réfléchissez à sa signification. Exprimez les idées qu'elle contient par les mots qui conviennent. Il n'est pas de mot en français, qui se prête à autant d'idiotismes que le verbe **faire** :

Zamenhof <i>a fait</i> l'Esperanto (créer)	<i>Zamenhof kreis Esperanton</i>
Minette <i>a fait</i> ses petits (engendrer)	<i>La katino naskis idojn</i>
<i>Faire</i> un plan (œuvrer)	<i>Verki planon</i>
<i>Faire</i> un monument (construire)	<i>Konstrui monumenton</i>
<i>Faire</i> honte à quelqu'un (rendre)	<i>Hontigi iun</i>
<i>Faire</i> le mort (contrefaire)	<i>Ŝajnigi sin mortinta</i>
<i>Faire</i> la chambre (mettre en ordre)	<i>Ordigi la ĉambron</i>
<i>Faire</i> ses ongles (nettoyer)	<i>Purigi siajn ungojn</i>
<i>Faire</i> peur aux flics (effrayer)	<i>Timigi la policistaĉojn</i>
<i>Faire</i> sa barbe (se raser)	<i>Sin razi</i>
<i>Faire</i> son droit (étudier)	<i>Studi leĝosciencon</i>
<i>Faire</i> un bénéfice (acquérir)	<i>Akiri profiton</i>
<i>Faire</i> bien les choses (prodiguer)	<i>Malavari</i>
<i>Faire</i> des adeptes (recruter)	<i>Varbi adeptojn</i>
<i>Il se fait</i> vieux (devenir)	<i>Li maljuniĝas</i>
<i>Il se fait</i> tard (devenir)	<i>Malfruiĝas</i>
<i>Il se fait</i> que... (arriver)	<i>Okazas, ke...</i>
<i>Il se fait</i> espérantiste (devenir)	<i>Li fariĝas esperantisto</i>
2 et 2 font 4 (être)	<i>Du kaj du estas kvar</i>
Quel temps <i>fait-il</i> ? (être)	<i>Kia estas la vetero?</i>
On lui <i>a fait</i> sa montre (voler)	<i>Iu ŝtelis lian poŝhorloĝon</i>
Il ne faut pas me la <i>faire</i> (tromper)	<i>Vi ne sukcesos trompi min</i>
J'ai fort à <i>faire</i> (être occupé)	<i>Mi estas tre okupata</i>
Je n'y puis rien <i>faire</i> (aider)	<i>Mi ne povas helpi</i>
Cela ne <i>fait</i> rien (important)	<i>La afero ne estas grava</i>
C'est une affaire <i>faite</i> (arrangée)	<i>La afero estas aranĝita</i>
C'en est <i>fait</i> de moi! (périr)	<i>Mi nepre pereos</i>
C'est <i>fait</i> ! (fini)	<i>Estas finite!</i>
C'est bien <i>fait</i> ! (mérité)	<i>Estas meritite!</i>
Etre <i>fait</i> pour l'aviation (destiné)	<i>Esti destinita por aviado</i>
N'être ni <i>fait</i> , ni à <i>faire</i> (gâché)	<i>Esti tute fuŝita</i>
Phrase toute <i>faite</i> (banale)	<i>Banalaĵo</i>

EXERCICES

VOCABULAIRE

(Traduisez chaque mot par écrit, en lisant à haute voix.)

Hejma ilaro. — **KUIRILARO** : kaldrono, kaserolo, plado, telero, telereto, taso, tasego, glaso, metalglaso ; supujo, salujo, piprujo, oleujo, salatujo, kafujo ; kafkruĉo, kafskatolo, tekruĉo, sukerojo ; botelo, karafo, tranĉilo, kafpistoilo, kribrileto, korko, korkotirilo, vakstolo.

PURIGILARO : viŝtuko, telertuko, balailo, plumbalailo, broso, balaileto, plafonbroso, ŝitelo, lavŝtono, lavtabulo, bankuvo.

TUALETO : pelvo, kruĉo, sapo, parfuma sapo, spongo, kombilo, dentobroso, dentakvo, spegulo.

HEJTILARO : forno, kuirforno, akva hejtaparato, hejta tubaro, gasforno, kameno, kamenstableto, blovileto, cindrujo, fajroŝirmilo, fajrostangeto, fajroprenilo, kamentubo, rostilo, kradrostilo. *Brula materialo* : ligno, ŝtupo, karbo, terkarbo, antracito, torfo, koakso, petrolo, gaso.

LUMIGILARO : torĉo, alumeto, alumetujo, fajrŝtono (fajrigilo), kandelo (stearinkandelo, sebkandelo, vakskandelo), kandelingo, lampo, meĉo, lampŝirmilo (lumŝirmilo aŭ lumresendilo), vitra cilindro, elektra lumigilo (butono). *Lumiga materialo* : rezino, oleo, petrolo, petrolesenco, gaso, acetileno, elektro.

Expressions à ne pas confondre

Kapti	Prendre, saisir, attrapper, faire une capture.
Preni	Prendre (sens général).
Kaso	Caisse d'un caissier, coffre-fort.
Kesto	Caisse, malle.
Kisi	Embrasser, donner un baiser discret, intime,
Ŝmaci	Embrasser, donner un gros baiser sonore.
Ĉirkaŭpreni .	Embrasser, prendre dans ses bras, étreindre.
Komandi	Exercer un commandement militaire ou naval.
Ordoni	Ordonner, donner un ordre, comme patron, chef.
Mendi	Commander quelque chose, faire une commande.
Konduki	Diriger, maintenir en direction, conduire.
Kondukti	se conduire (bien ou mal).
Kovri	Couvrir partiellement, couvrir telle partie du corps, d'un immeuble, etc.
Tapeti	Couvrir d'une tenture, d'une tapisserie, tapisser.
Tegi	Couvrir en totalité, recouvrir de toute part, envelopper. <i>Tegilo</i> , housse.

La du malbeluloj

Sinjoro Malbelegulo rigardas tra la fenestro de sia loĝejo. Sur la strato iras sinjoro Senbeleculo.

— Bonan tagon, sinjoro Malbelegulo.

— Bonan tagon, sinjoro Senbeleculo.

— Kial vi difektas la belecon de la strato per elmontro de via abomena vizaĝo? Estus preferinde, se vi reirus en iun angulon de via ĉambro kaj sidigus vian simion ĉe la fenestro.

— Mi jam provis ĝin; sed tiam la preterirantoj tiel salutis al la fenestro : « Bonan tagon, sinjoro Senbeleculo ».

LEGAJO

JOHAN-PETRO

VI

ĈIAM ANTAŬEN!

Fakto koniginda estas tiu koncerne edziĝon. Ĝis antaŭ ĉirkaŭ 20 jaroj, ĉiuj Silsanoj senescepte edziĝis antaŭ la komunumestro kaj antaŭ la pastro. De tiu tempo okazis edziĝoj «nebenitaj» de la pastro, t. e., ke ili plenumiĝis nur antaŭ la komunumestro; tiuj edziĝoj estis tamen «oficialaj». Nune neniuj edziĝoj estas oficialigitaj de la ŝtata oficisto; la gesilsanoj edziĝas sen atestantoj! Kia stranga revolucio! Tiun novan vojon montris Johan-Petro mem. Jam de iom da tempo la junulo sentis sin korkaptita de iu najbara kamaradino, kiu siaflanke ne estis indiferenta je li: ili kuraĝis diri tion al si reciproke!... Iun someran tagon promenante tra arbareto por ĝui la agrablan malvarmeton de la subfoliara atmosfero, ili sidiĝis sub multbranĉa arbego kaj... ho jes!... kiel bonfara estis la ombro de la arbego, kiel milde bonfara!... Ili do estis geedzoj kaj malkaŝe ĝin diris. Eksciante pri tio, la Silsanoj iom bedaŭrmiris, ĉar tia kondutmaniero ofenditis la ĝisnunan kutimon. Tamen alia paro imitis la ekzemplon, kaj tria, tiamaniere, ke nune en Silso, ĉiuj edziĝas sen la senvalora oficiala aprobo.

Multe oni agas en la porpaca kampo. Estas sciata, ke unu el la precipaj militkaŭzoj estas la multlingveco. Por ĝin kontraŭbatali plejefike, la klubo organizis internacian fakon, kie oni ne nur lernas la tutmondan lingvon, sed kie estas starigita internacia korespondejo. Tie oni ricevas informojn el ĉiuj landoj. Neniu esperanto-oficejo estas tiel lerte organizita, kiel estas tiu en Silso. Ĉiusemajne dum speciala kunveno la loĝantaro estas informata pri la laste ricevitaj sciigoj. Pro la diverseco kaj ofte graveco de tiuj informoj, la kolonianoj tre ŝatas la kunvenon; ĝi fariĝas pli kaj pli interesa. Kiam la plej gravaj laboristaj organizaĵoj de la lando bezonas informojn pri tiu aŭ alia loko de la terglobo, ili nepre sin turnas al la kolonio, kies afabla bonvolo egalvaloras la precizecon de ĝiaj tre ŝatataj sciigoj.

Pere de la esperanto-oficejo estas starigita fako por faciligi interŝanĝon de infanoj dum la ĉiujara libertempo. Ĉar la kolonio havas nune gravajn monrimedojn, ĝi ĉiujare interŝanĝas proksimume 80 geinfanojn kun sama nombro da infanoj el eksterlande: por faligi la fantomajn landlimojn nenio pli taŭgas ol tio.

Ne estas fako en kiu ne agas la klubo. Higieno multe ŝuldas al ĝi. Ankaŭ feminismo. Se fakte feminismo ne povas ekzisti en Silso pro tio, ke viroj kaj virinoj estas samrajtaj, la klubo tamen kiel eble plej penas por helpi al la eksteraj feminismaj grupoj.

Kvankam de nelonge fonditan, oni jam de ĉiuflanke atentis la Silsan kolonion, sed ne pro samaj motivoj! En tiu sukcesinta entrepreno, la ekstera laboristaro antaŭvidas la kernon de la baldaŭ realiĝonta socio anstataŭonta kriman kapitalismon.

Jam frukte ĉiufanken disradias la komunisma organizaĵo. La kolonio estas ja multvizitata de ĉiagildaj delegitoj ĉi tien venantaj

por senpera informiĝo. Kiam ĉi tiu delegitaro rakontas pri tio okazanta en Silso, senbrida entuziasmo eksplodas ĉe la informitoj. Ĉi tiuj pli kaj pli energie demandas, kial oni ne tuj imitas la Silsanojn?...

Aliparte tute malsimpatie la registaro turnas sian atenton al la komunista kolonio, kies evoluo estas por la burĝaro tre maltrankviliga. Oni jam en la reganta medio konsideris, ĉu ne estas eble faligi, detrui tiun tiel danĝeran fondaĵon? Kelkfoje Johan-Petro estis petata de juĝisto por klarigi pri la fondo kaj celo de la entrepreno. Fojon li eĉ estis malliberigita. Sed pro subita kaj ĝenerala protestado de la tutlanda laboristaro, la energia viro estis post kelkaj tagoj liberigita. Vere la registroj ne estas lertuloj. Ili ja ne konscias pri tio, ke ju pli ili perfortos la laboristaron des pli obligos ĝia ribelemo. . . . .

Graya internacia proletariara kongreso estas okazonta. Ĝin partoprenos delegitoj el pli ol 40 landoj. De kiam finiĝis la milito ne estis organizata tiel gravega proletariara manifestacio. El plej malproksimaj anguloj de la terglobo alvenos reprezentantoj de la ankoraŭ sklava sed esperplena homklaso. Por la unua fojo, la diskutado okazos nur per la internacia lingvo, kiun ĉiuj delegitoj ellernis kaj facile praktikas. Inter ili malaperis la lingva baro, kiu estis la nura malhelpaĵo por firma popolunuiĝo. De nun ne plu estas necesaj la tradukistoj. Senpere la popolanoj povas interŝanĝi sian penson, kaj el tio, rezultos, ke la kongresdecidoj estos pli potence realigaj ol la antaŭaj: perfekta interkompreniĝo ja ebligos pli tuje kaj pli plene la efektivigon de la decidoj.

Pro la streĉeco de la tutmonda ekonomia situacio, la diskutado estos gravega. Oni antaŭvidas, ke dum semajno la proceso de la sang- kaj ŝvitavida burĝa socio disvolviĝos antaŭ necedigeblaj juĝontoj. Pretaj senkompate kondamni la malindan kulpulon estas la juĝontoj! La tuta mondo turnas sian atenton al ĝi: la laboristaro kun espero, ke ĝi decidus finan kaj plenan liberiĝon; la tremantaj burĝoj kun timo, ke baldaŭ alvenos la horo de la ŝuldopago.

Johan-Petro partoprenos la kongreson, kiel delegito de la Silsa kolonio. Li foriris el la urbeto ĝuste en la momento, kiam oni tie ekpreparis gravan feston pro datreveno de la kolonifondo. La ĉefa fondinto ne ĉeestos la ceremonion. La festantoj certe ne forgesos, ke en tiu sama horo la sindona kamarado partoprenos la preparadon de alia ankoraŭ pli grava kaj de ĉiuj dezirata festo, t. e. starigo de socialisma socio.

Al la tutmonda kongresanaro, Johan-Petro klarigos, kiel facile estas faligi kapitalismon, kies potenco konsistas precipe el la malfido de la mizeraj laboristoj unuj kontraŭ la aliaj. Tuj kiam la proletarioj plenfidos sin reciproke, tiam subite finiĝos la sanga, la plora dramo kaj... la suno ekbrilos.

Fino.

CHAPITRE SEPTIÈME

TEMPS COMPOSÉS DU VERBE **ESTI**

En Esperanto, le seul *auxiliaire* étant **esti**, aux temps composés ce verbe se conjugue avec lui-même. Toutefois, ces formes composées sont d'un emploi rare : presque toujours la forme simple suffit.

Mode Indicatif

PASSÉ INDÉFINI		PLUS-QUE-PARFAIT
Mi estas estinta	J'ai été	Mi estis estinta J'avais été
Vi estas estinta	Tu as été	PASSÉ ANTÉRIEUR
Li, ŝi, ĝi estas estinta	Il (elle) a été	Mi estis estinta J'eus été
Ni estas estintaj	Nous avons été	FUTUR ANTÉRIEUR
Vi estas estintaj	Vous avez été	Mi estos estinta J'aurai été
Ili estas estintaj	Ils (elles) ont été	

Mode Conditionnel

PASSÉ		Mode Impératif	PASSÉ
Mi estus estinta	J'aurais été	Estu estinta	Aie été

Mode Subjonctif

PASSÉ		PLUS-QUE-PARFAIT
Mi estu estinta	Que j'aie été	Mi estu estinta Que j'eusse été

Mode Infinitif

PASSÉ
Esti estinta Avoir été

Mode Participe

PRÉSENT	PASSÉ	FUTUR
Estanta Etant	Estinta Ayant été	Estonta Devant être

PRÉPOSITION APRÈS PASSIF

En français, le complément du passif se forme par les mots *de* et *par*.

- Ex. : Ce vase est fait *de* la plus fine porcelaine.
 Votre maison est couverte *de* feuilles.
 Les bolcheviks ne sont pas aimés *des* bourgeois.
 Le prêtre est démasqué *par* la science.

En Esperanto ce complément se marque par :

- el s'il s'agit de la matière ;
 per » du moyen, de la manière ;
 de » de l'agent actif.

- Ex. : *Tiu vazo estas farita el plej delikata porcelano.*
Via domo estas kovrita per folioj.
La bolŝevikoj ne estas amataj de la burĝoj.
La pastro estas senmaskigita de la scienco.

EXERCICES

VOCABULAIRE

(Traduisez chaque mot par écrit, en lisant à haute voix.)

Veturiloj. — SURTERAJ VETURILOJ: *Senmotoraj veturiloj*: puŝveturileto, portlito, glitveturilo, dusida kaleŝo, fiakro, infanveturilo, omnibuso, ŝarĝveturilo, ĉaro, barelĉaro, biciklo. *Motorveturiloj*: vagonaro, lokomotivo, tendro, vagono, aŭtomobilo, motorbiciklo, tramveturilo, aŭtobuso.

SURAKVAJ VETURILOJ: barko, boato, ŝipo, velŝipo, vaporŝipo, gondolo, pramo, flosa, kurierŝipo, transatlantika ŝipo, kirassipo, krozŝipo, torpedŝipo, submara ŝipo.

TRAAERAJ VETURILOJ: aerostato, balono. *Flugmaŝinoj*: direktebla balono, aerŝipo, aeroplano, monoplane, biplane.

VETURIGISTOJ: kondukisto, fiakristo, motoristo, tramdirektisto, direktilisto, piloto, marveturanto, aerveturanto.

Expressions à ne pas confondre

Kreski	Pousser, croître. <i>Kreskaĵo</i> , plante, végétal.
Puŝi	Pousser pour faire avancer (véhicule).
Ŝovi	Pousser quelque chose en faisant glisser (rideau).
Kuŝi	Gésir, être étendu, couché, reposer à plat (très général, se dit de tout ce qui repose sur sa base la plus large).
Stari	Se dresser, être debout, dans la position verticale (très général, se dit de tout ce dont la hauteur excède la base).
Kvieta	Tranquille, calme, paisible (état physique des êtres et des choses).
Trankvila .	Tranquille, calme, sans inquiétude, sans trouble (au moral).
Lango	Langue (organe).
Lingvo	Langue, idiome parlé ou écrit.
Laŭdi	Louer, louer, donner des louanges, des éloges.
Lui	Louer, prendre à loyer, à bail. <i>Luanto</i> , locataire.
Luigi	Louer, donner en location, à bail. <i>Luiganto</i> , propriétaire, loueur.
Letero	Lettre épistolaire, correspondance. [primerie.
Litero	Lettre, caractère d'écriture. <i>Preslitero</i> , caractère d'im-
Majstro	Maître dans son art, sa science, sa profession.
Mastro	Maître, patron, maître de maison.

Emocia sporto

Du junuloj disputas unu la alian. Jen diras unu :

— Vi ŝakludas kaj pro tio kredas vin sportisto? Ho, ŝakludo tute ne estas sporto. Sporto devas emocii, eksciti la tutan nervaron!

— Jes, respondas la alia, eble vi estas prava; kaj certe vi ĉasas tigrojn per lanco kaj ponardo aŭ naĝante vi mortigas ŝarkojn?

— Ne; sed mi fiŝhokas.

— Vi nur fiŝhokas?

— Jes, sed sen polica permeso! kaj vi ne povas imagi, kiom tio streĉas kaj ekscitas la nervojn!

PRAKTIKA FRAZARO (1)

(PHRASES USUELLES)

PRI ESPERANTO

A, esperantisto ; B, skeptikulo.

A. — Bonan tagon, amiko, jam de longe mi ne vidis vin.

B. — Bonan tagon, mi tre ĝojas renkonti vin. Sed kion signifas tiu ĉi verda stelo ĉe via butontruo ?

A. — Ĝi estas la insigno de la esperantistoj.

B. — De la esperantistoj !... Ĉu vi, kara amiko, estas partiano de tiu absurda afero, kiun oni nomas lingvo internacia ?

A. — Jes. Ĉu tio mirigas vin ?

B. — Kompreneble. Mi ja konas vin, kiel saĝan, inteligentan homon.

A. — Ĉu vi do kredas, ke nur sensaĝuloj povas interesiĝi pri lingvo internacia ?

B. — Ho, tion mi ne diris, sed mi opinias, ke ĝi estas belega utopio.

A. — Kial do utopio ?

B. — Estas klare ! Jen. Kiu civilizita popolo iam konsentos forlasi sian gepatran lingvon kaj uzi anstataŭe ian artefaritan lingvon ?

A. — Neniu...

B. — Jen do, vi mem konfesas tion. Mia unua argumento detruis vian tutan hipotezon.

A. — Tute ne. Atendu, ke mi finu, mia kara. Neniu popolo forlasos sian lingvon, ĉar Esperanto estas nur akcesora lingvo, uzota nur kun alilanduloj, kiuj ne scias nian lingvon.

B. (ironie). — Tre ĝentilaj estas la esperantistoj, ke ili permesas al la naciaj lingvoj vivi. Sed ŝajnas al mi pli bone, se ĉiuj popoloj lernus nian francan lingvon jam parolatan de milionoj kaj milionoj da homoj.

A. — Jes, ni Francoj povas tion deziri ; sed Angloj, Germanoj, Rusoj, k. t. p., opinias, ke ilia gepatra lingvo havas la saman rajton. Kiu decidus ? Kiu elektos ?

B. — Efektive, ne estus tre facile kontentigi ĉiujn.

A. — Krom tio, ĉu vi konas multe da alilanduloj, kiuj tute korekte kaj facile parolas francan lingvon ? Nia lingvo estas por ili tre malfacila.

B. — Sed diru, ĉu via Esperanto estas multe pli facila ?

A. — La tuta gramatiko konsistas el 16 mallongaj reguloj, ĉiuj sen esceptoj, kaj ĉiu klera homo komprenas, sen antaŭa lernado, preskaŭ la tutan vortaron.

(1) Plejparto el tiu frazaro estas eltirita el *Praktika frazaro*, de A. Matthias.

B. — Tio ĉi ŝajnas al mi iom stranga. Sed la ĉefa malfacilaĵo devenos de la prononcado: ĉiu popolo elparolos la lingvon alimaniere.

A. — Por homoj el preskaŭ ĉiuj nacioj Esperanto estas pli facile elparolebla, ol iu ajn lingvo.

B. — Kiel ĝi estas ebla?

A. — Tute simple. Esperanto ne uzas sonojn malfacilajn por tiu ĉi aŭ tiu nacio, ekzemple la francajn *an, on, un, u, eu*. Plie, la akcento senescepte troviĝas sur la antaŭlasta silabo de ĉiu vorto.

B. — Mi konfesas, ke tio estas tre lerta ideo, ĉar per tiuj du reguloj, oni forigas la du ĉefajn malfacilaĵojn, kiuj malebligas la ĝustan elparoladon de fremdaj lingvoj. Tamen restos ankoraŭ diferenco en la parolmaniero de Ruso, Japano, Franco aŭ Germano.

A. — Jes, restas malgravaj diferencoj, sed ili absolute ne malhelpas la interkomprenon. Mi certe pli facile komprenas Germanon aŭ Anglon, parolantan esperante, ol mi komprenus lin parolantan france, eĉ post longa restado en nia lando.

B. — Senmoke, mi juĝas, ke ĉio ĉi estas vere interesa kaj mi eble, pro scivolo, aĉetos esperantan lernolibron.

A. — Se vi tion faros kaj atente tralegos la libron, mi vetas, ke vi fariĝos esperantisto.

B. — Kiu scias? Oni ne plu rajtas dubi pri io ajn, de kiam la homo flugas kiel birdo.

A. — Vi estas prava. Plie, se vi estas vera internaciisto, t. e. se vi deziras la fratan alproksimiĝon de la popoloj...

B. (vigle). — Kompreneble, ke mi estas tia, kaj ke mi deziras tion. Ĉu vi iam dubis pri mia internaciisma sento?

A. — Ne, tute ne. Mi nur intencis diri, ke dank'al alpreno kaj praktikado de komuna lingvo, la popoloj faligos la solan baron disiganta ilin, t. e. la lingva baro.

B. — Efektive. Ĝis nun mi ne pensis pri tio. Tiuflanke, via Esperanto havas plej gravan econ.

A. — De la tago, kiam ĉiulandaj proletarioj povos senpere interŝanĝi siajn pensojn, tiam la kapitalistoj ne plu povos igi ilin militi unuj kontraŭ la aliaj!

B. — Tre verŝajne. La demando pri internacia lingvo ŝajnas al mi malpli utopia, ol mi kredis antaŭe. Mi ĝin certe konsideros kaj studos.

A. — Adiaŭ! La proksiman fojon, kiam mi revidos vin, vi ankau portos la verdan stelon!

CHAPITRE HUITIÈME

LE MOT COMME

Le mot **comme** est un *adverbe*, qui indique en français toutes sortes de relations : *manière, comparaison, cause, durée, moment.*

En Esperanto, la relation logique est rétablie. *Comme* se traduit par :

Kiel (<i>manière</i>)	Kiel <i>en songo</i>	Kiel <i>goje!</i>
Ainsi que	<i>Comme</i> en songe	<i>Comme</i> c'est joyeux!
Kvazaŭ (<i>comparaison</i>)	<i>Li kantas kvazaŭ birdo</i>	
Comme si	Il chante <i>comme</i> un oiseau	
Ĉar (<i>cause</i>)	Ĉar <i>ĉio estas en ordo, foriru</i>	
Parce que	<i>Comme</i> tout va bien, partez	
Dum (<i>durée</i>)	Dum <i>ŝi kudris, li ekploris</i>	
Pendant que	<i>Comme</i> elle cousait, il se prit à pleurer	
Kiam (<i>moment</i>)	<i>Li alvenis, kiam mi estis foriranta</i>	
Lorsque	Il arriva <i>comme</i> je partais	
<i>Explétif</i>	<i>Li anase paŝas</i>	
Ne se traduit pas	Il marche <i>comme</i> un canard (se dandine)	

LE MOT TOUT

De même le mot **tout** est en français tantôt *substantif* ou *pronom*, tantôt *adjectif* ou *adverbe*. Il entre de plus dans la formation de *locutions adverbiales*. *Tout* se traduit par :

Ĉiu (<i>adjectif</i>)	Ĉiu <i>homo estas mortonta</i>
Chaque	<i>Tout</i> homme est mortel
Ĉiuj (<i>adj. et pron.</i>)	Ĉiuj (<i>homoj</i>) <i>estas mortontaj</i>
Tous les (<i>adj.</i>); tous ceux (<i>pron.</i>)	Tous les hommes sont mortels
Ĉio (<i>pronom</i>)	<i>Li forgesas ĉion, kion oni diras al li</i>
Toute chose, tout ce	Il oublie <i>tout</i> ce qu'on lui dit
Tuta (<i>adjectif</i>)	<i>Restu la tutan tagon</i>
Tout entier, tout le	Restez <i>toute</i> la journée
Tuto (<i>substantif</i>)	<i>La tuto kontentigos vin</i>
Le tout (la chose dans son entier)	Le <i>tout</i> vous satisfera
Ĉiom (<i>adverbe</i>)	<i>Li havis multe da mono, sed elspezis ĉiom</i>
Le tout (idée de quantité)	Il avait beaucoup d'argent, mais dépensa le <i>tout</i>
Tute (<i>adverbe</i>)	<i>Lia vizaĝo estas tute nigra</i>
Totalement, entièrement	Il a le visage <i>tout</i> noir
Kvankam (<i>adverbe</i>)	Kvankam <i>li estas riĉa</i>
Quoique, bien que	<i>Tout</i> riche qu'il est

Tout à fait = **tute**
Pas tout à fait = **ne tute**
Pas du tout = **tute ne**
Rien du tout = **neniom**
Tout au plus = **apenaŭ**
En tout = **sume**

Tout de suite = **tuj**
Tout à l'heure = **post momento**
Tout à coup = **subite**
Tout le long = **laŭlonge**
Après tout = **cetere**
Tout en causant = **babilante**

EXERCICES

VOCABULAIRE

Farmobieno. — Ejoj : stalo : ĉevalejo, bovejo, ŝafejo, kokejo (birdokorto), birdokaĝego, kolombejo, kuniklejo, laktejo, grenejo, garbejo, remizo (ŝirmejo), sterkejo.

Iloj : plugilo, plugmaŝino, pioĉ(il)o, erpilo, semilo, rul(il)o, falĉilo, falĉomaŝino, rastilo, draŝilo, draŝfrapilo, draŝmaŝino, dorskorbo, branĉotondilo, verŝilo.

KRESKAĴOJ : *Furaĝoj* : trifolio, medikago, hedisaro, fojno. *Cerealoj* (grenherboj) : tritiko, sekalo, hordeo, aveno, maizo, poligono, milio, rizo. *Industriaj kreskaĵoj* : kanabo, lino, kotonarbo, sukerbeto, sukerkano, lupolo. *Nefruktaj arboj* : kverko, abio, pino, acero, cedro, cipreso, akacio, betulo, saliko, poplo, alno, ulmo, tilio, kratago, fago, frakseno, bukso, ilekso, eriko, stipo. *Floroj* : rozo, lilio, levkojo, lekanto, lekantego, lekanteto, dianto, vinko, dalio, irido, siringo, geranio, rezedo, mimozo, konvalo, violo, trikoloreto, cejano, sovaĝa papavo, konvolvulo, miozoto, visko, kardo.

Expressions à ne pas confondre

Mieno	Mine, air, aspect du visage, tournure, manière d'être.
Mino	Mine, carrière (exploitée ou non).
Nobela	Noble, membre de la noblesse (caste). <i>Nobelulo</i> , un gentleman.
Nobla	Noble, de sentiments élevés. [tilhomme.
Nebulo	Brouillard.
Nubo	Nuage, nuée (propre et figuré).
Ordo	Ordre, disposition matérielle. <i>Malorda</i> , en désordre.
Ordono	Ordre, commandement, prescription impérative.
Ordeno	Ordre honorifique, décoration.
Palaco	Palais, édifice somptueux, résidence princière.
Palato	Palais, voûte palatale, partie supérieure interne de la bouche.
Pasi	Passer (neutre). Le temps passe = <i>Tempo pasas</i> .
Pasigi	Passer (actif). Passer le temps = <i>Pasigi tempon</i> .
Paŝi	Faire des pas, marcher quelques pas. <i>Paŝego</i> , une enjambée.
Permesi	Permettre (donner la permission).
Ebligi	Permettre (rendre possible, réalisable).

La partoj de la homa korpo

Foje la partoj de la homa korpo decidis, ke ili ne plu helpos unu la alian. La piedoj diris : « Ni ne plu volas porti vin. Havigu mem piedojn al vi, se vi volas iri. » La manoj diris : « Kial ni solaj laborus? Havigu mem manojn al vi, se vi havas laboron por ili. » La buŝo murmuris : « Mi ja estus stulta, se mi ĉiam preparus panon al la stomako, por ke li povu tiun digesti. Li havigu mem buŝon al si, se li volas maĉitan panon. » Ankaŭ la okuloj ne plu volis atenti pri ĉio por la tuta korpo. Same parolis la oreloj kaj ĉiuj aliaj partoj.

Sed kio sekvis? Ĉar la piedoj ne plu iris, la manoj ne laboris, la buŝo ne maĉis, sekve ĉiuj partoj komencis velki. Tiam ili komprenis, kiel ili estis malspritaj, kaj ili rekomencis laboradi. Kaj tiam la korpo ree komencis farti bone, kiel antaŭe.

PRAKTIKA FRAZARO

EN RESTORACIO

Ĉe komuna tablo: S-ino A, S-roj B kaj C, vojaĝantoj.

S-ino A. — Kelnero, kiam vi alportos la botelon da minerala akvo, kiun mi mendis?

KELNERO. — Pardonu, Sinjorino, mi ĝin tute forgesis. Tuj mi alportos ĝin.

S-ino A. — Alportu do manĝokarton. Vi ne metis unu ĉe tiu tablekstremaĵo.

KELNERO. — Mi bedaŭras tiun forgeson, Sinjorino. Jen menuo, pardonu.

S-ino A. — Ĉu ni estos fine servitaj hodiaŭ aŭ ne? Al mi urgas, kaj de pli ol kvaronhoro mi atendas la supon.

KELNERO. — La supo alvenos post momenteto; mi petas vin pacienci ankoraŭ unu minuton.

S-ino A. (al la Sinjoroj). — Pacienco estas unu el la plej ŝatindaj virtoj.

S-ro C. — Alportu botelon da akvo.

KELNERO. — Bone, Sinjoro. (Li foriras. Oni ĵus alportis la supon).

S-ro B. — Tiu ĉi supo estas tute sengusta. Kelnero, salon mi petas!

S-ino A. (komplezema). — Jen la salujo, Sinjoro.

S-ro B. — Mi bedaŭras, Sinjorino, ke vi havas la penon, kaj mi dankas pro via afableco.

S-ino A. — Vere ne meritas.

S-ro B. — Ĉu vi bezonas salon, Sinjorino?

S-ino A. — Ne, dankon. Laŭ mia gusto la supo estas sufiĉe spicita.

S-ro B. — Mi ne opinias same. Pri gustoj kaj koloroj, ni ne disputu, ĉu ne vere? Kaj vi, Sinjoro, ĉu vi deziras, ke mi ŝovu al vi la salujon?

S-ro C. — Koran dankon, ne; jam enestas tro da salo. Sed bonvolu doni al mi la raspitan fromaĝon.

S-ro B. — Tre volonte, Sinjoro.

S-ro C. — Mi tre deziras scii pri la hodiaŭa menuo.

S-ino A. — Oni jam forprenis la karton, sed mi memoras pri la enhavo: almanĝaĵoj, salmotruto, rostbefo kun pizoj, kokidaĵo kun salato, glaciaĵo, fromaĝo, fruktoj, kukoj kaj biskvitoj.

S-ro C. — Mi estas al vi danka pro viaj informoj, Sinjorino. Kelnero, vi bonvolu doni al mi dentopurigilon.

S-ro B. — Kaj al mi botelon da glacia akvo; mi trinkas nur akvon tre malvarman.

S-ino A. — Mi tre bedaŭras, ke ne estas ovaĵo.

S-ro C. — Vi sendube ŝatas ovojn, Sinjorino?

S-ino A. — Jes, Sinjoro. Kiam mi estas hejme, mi preskaŭ ĉiutage mangas tiun bonegan nutraĵon.

S-ro B. — La fiŝo estis plej bongusta.

S-ino A. — La saŭco ja estis lerte farita kaj ĝustamezure spicita.

S-ro B. — Mi preferas, kiam ĝi enhavas kaporerojn.

S-ro C. — Kelnero! Kiam vi servos la kafon, vi tre zorgu, ke ĝi estu varmega; mi ne ŝatas kafon malvarman.

KELNERO. — Jes, Sinjoro. En ĝi, kion vi deziras: ĉu rumo, ĉu konjako?

S-ro C. — En ĝi mi deziras nur... sukeron. Nenian alkoholaĵon mi trinkas.

KELNERO. — Bone, Sinjoro.

S-ino A. — Diru, kelnero, ĉu anstataŭ kafo oni ne povus servi al mi tason da teo?

KELNERO. — Mi ne scias, Sinjorino; mi demandos pri tio.

S-ro C. — Kial do vi ne alportis mian botelon da akvo?

KELNERO. — Pardonu, mi forgesis.

S-ro B. — Vi do pasigas vian vivon forgesante! Tamen, vi certe ne forgesos alporti al mi la kalkulon.

KELNERO. — Tuj, Sinjoro.

CHAPITRE NEUVIÈME

PRÉPOSITIONS DE, A, PAR, AVEC

En français, les prépositions ont généralement des significations multiples. Chacune de ces significations est rendue, en Esperanto, par une préposition de sens unique et rigoureusement défini.

Voici quelques traductions de ces expressions illogiques :

de

La route <i>de</i> Léningrad (direction)	<i>La vojo al Leningrado</i>
L'amour <i>de</i> l'Humanité »	<i>La amo al la Homaro</i>
Préparatif <i>de</i> grève (but)	<i>Preparo por striko</i>
Partir <i>de</i> jour (pendant)	<i>Foriri dum tago (ou foriri tage)</i>
Rougir <i>de</i> honte (à cause de)	<i>Ruĝigi pro honto</i>
L'un <i>de</i> nous (extraction)	<i>Iu el ni</i>
Se souvenir <i>de</i> Jaurès (au sujet de)	<i>Memori pri Jaurès</i>
Un verre <i>de</i> thé (quantité)	<i>Glaso da teo</i>
Montrer <i>de</i> la main (moyen)	<i>Montri per la mano</i>
Le groupe <i>de</i> Berlin (origine)	<i>La grupo de (ou en) Berlino</i>

Explétif (ne se traduit pas — non plus devant un infinitif).

Avoir <i>de</i> belles fleurs, <i>Havi belajn florojn</i>	Quoi <i>de</i> nouveau? <i>Kio nova?</i>
Maladie <i>de</i> la peau, <i>Haŭta malsano</i>	Rien <i>de</i> grave <i>Nenio grava</i>
Il vient <i>de</i> partir, d'écrire, de manger	<i>Li ĵus foriris, skribis, manĝis</i>

à

Etre <i>à</i> la campagne (sur)	<i>Esti sur la kamparo</i>
Attendre <i>à</i> la porte (à cet endroit)	<i>Atendi ĉe la pordo</i>
S'asseoir <i>à</i> table »	<i>Sidigi ĉe tablo</i>
Etre <i>à</i> Moscou (dans)	<i>Esti en Moskvo</i>
Etre <i>à</i> la gare (dans)	<i>Esti en la stacidomo</i>
De l'est <i>à</i> l'ouest (jusqu'à)	<i>De oriento ĝis okcidento</i>
Boire <i>à</i> la fontaine (de la)	<i>Trinki el la fontano</i>
Aller <i>à</i> Londres (vers)	<i>Iri al Londono (ou iri Londonon,</i>
A 3 heures	<i>Je la 3-a</i>

par

<i>Par</i> la fenêtre (à travers)	<i>Tra la fenestro</i>
Jour <i>par</i> jour (après)	<i>Tago post tago</i>
Brisé <i>par</i> le vent (agent du passif)	<i>Rompita de la vento</i>
Partager <i>par</i> moitié (à raison de)	<i>Dividi po duono</i>
On entend <i>par</i> les oreilles (moyen)	<i>Oni aŭdas per la oreloj</i>

Ne se traduit pas :

Deux <i>par</i> deux = <i>duope</i>	<i>par ci par là = dise</i>
6 <i>par</i> jour = <i>6 ĉiutage</i>	<i>par exemple = ekzemple</i>

avec

Venir <i>avec</i> elle (accompagnement)	<i>Veni kun ŝi</i>
Ecrire <i>avec</i> un crayon (moyen)	<i>Skribi per krajono</i>
<i>Avec</i> cela donnez-moi... (en plus de...)	<i>Krom tio donu al mi...</i>
<i>Avec</i> le temps (durée)	<i>Dum la tempodaŭro</i>

Ne se traduit pas :

<i>Avec</i> soin : <i>zorge</i>	<i>Avec</i> habileté : <i>lerte</i>	<i>Avec</i> joie : <i>goje</i>
---------------------------------	-------------------------------------	--------------------------------

EXERCICES

VOCABULAIRE

Sovaĝaj bestoj. — MAMBESTOJ : leono, leonino, leonido, tigro, tigrino, pantero, hieno, urso, ursino, ursido, leopardo, elefanto, lupo, lupino, lupido, apro, aprino, aprido, vulpo, vulpido, norda cervo, cervo, cervino, cervido, kapreolo, ĉamo, mustelo, putoro, simio.

BIRDOJ : aglo, vulturo, akcipitro, nizo, falko; strigo, noktuo, gufo; fringo, fringelo, najtingalo, sturno, pigo, korvo, hirundo, pasero, silvio, alaŭdo, koturno, perdriko, paruo, ardeo, merlo, turdo, kardelo.

REPTILIOJ : serpento, vipuro, kolubro, aspido, boao (lacerto, krokodilo, testudo).

AMFIBIOJ : bufo, rano, ranido.

FISOJ : *Riverfiŝoj* : ezoko, karpio, truto, perĉo, bramo, tinko, gobio, arĝenta fiŝeto. *Marfiŝoj* : ŝarko, moruo, skombro, salmo, haringo, sardelo, sturgo, tuno, merlango, rajo, soleo, angilo, anĉovo.

KRUSTACOJ : kankro, kankreto, omaro, palinuro, krabo, ostro, mitulo (heliko, limako).

INSEKTOJ : skarabo, majskarabo, formiko, cikado, grilo, muŝo, muŝeto, kulo, moskito, cimo, pulo, pediko, vespo, abelo, papilio, libelo, raŭpo, silka raŭpo, lampiro (luma raŭpo), akrido, lukano, blato, kokcinelo.

Expressions à ne pas confondre

Pesi	(Verbe actif). Peser à la balance, déterminer le poids d'un objet. <i>Pesilo</i> , balance. <i>Pesilego</i> , bascule.
Pezi	(Verbe neutre). Peser tant, avoir tel poids. <i>Peziilo</i> , poids marqué servant à peser.
Plado	Un plat (vaisselle). <i>Pladeto</i> , soucoupe.
Plato	Surface plane (géométrie, architecture, topographie).
Pleto	Plateau, pièce plate (orfèvrerie, ébénisterie, etc.)
Plano	Plan élaboré, projet avant exécution.
Plataĵo	Plateau, terrain élevé et plat. <i>Plata</i> , plat, non bossué.
Polvo	Poussière. <i>Polvero</i> , grain de poussière.
Pulvo	Poudre à tirer, pour armes à feu, de chasse, de guerre.
Pulvoro	Matière pulvérulente, réduite en poudre.
Pudro	Poudre de toilette.
Poŝto	Poste, service postal, lettres, journaux, etc.
Poŝtofiĉejo	Poste (le bureau).
Postaĵo	Le derrière d'une chose, la partie postérieure.
Posteno	Poste militaire ou de police, emploi, etc.
Premi	Presser, comprimer. <i>Premita citrono</i> , un citron pressé.
Presi	Passer à la presse d'imprimerie, imprimer.

Nesolvebla tasko

En amuzejo imitisto de bestovoĉoj asertas al publiko, ke li povas imiti la voĉon de ĉiu ajn besto. Li jam blekis kiel ŝafvo, bojis kiel hundo, miaŭis kiel kato, gruntis kiel porko, kvakis kiel rano, pepis kiel pasero, k. t. p.

Li nun petas, ke la aŭdantoj donu al li pluajn taskojn. Unu momenton ĉio restas silenta. Poste oni aŭdas bonhumoran basvoĉon :

— Nu, krii foje kiel oleosardino.

RAKONTOJ

Mortigisto

Viro estas kurinta preter Sokrato dum unu el la promenadoj de la filozofa. Alia viro, kiu postkuris lin, kriante : Arestu ! arestu ! haltis ĉe Sokrato kaj riproĉis :

— Kial vi ne malhelpis lian forkuron ? Li estas krimulo, mortigisto !

— Mortigisto ? Kion vi komprenas per tiu vorto ?

— Ne ŝercu ! Mortigisto estas homo, kiu mortigas.

— Buĉisto ?

— Malspritulo ! Homo kiu mortigas alian homon.

— Ha, jes, soldato.

— Azeno ! Homo mortiganta alian ekster milito.

— Mi komprenas : ekzekutisto.

— Idioto ! Homo kiu mortigas alian hejme.

— Tre bone, kuracisto.

La postkurinto foriris en la konvinko, ke li estas parolinta kun maljuna frenezulo.

Li ne volas trouzi

Piedvojaĝanta vilaĝano, trenanta grandan sakon da terpomoj sur la dorso, renkontas kaleŝon, sur kiu sidas nur veturigisto, lia konatulo Johano.

— He, Johano, bonan tagon ! Permesu al mi sidiĝi sur vian kaleŝon.

— Bone amiko, sursidiĝu.

La vilaĝano rapide sidiĝas sur la kaleŝon, dum la veturado tenante ankoraŭ la sakon sur sia dorso.

— Kial do vi ne demetas la sakon ? ĝi estas ja grandpeza.

— Mi estas al vi dankaj kaj kontenta pro tio, ke vi bonvole konsentas veturigi min en via kaleŝo ; mi ne volas tro uzi vian bonecon por deziri veturigi ankaŭ miajn terpomojn.

Nigra sango

Teodoro, venanta el lernejo, havas grandan inkomakulon sur sia kajero. La patro mallaŭdas Teodoron pro tio, sed la knabo, tute ne embarasita, respondas :

— Patro, mi estas senkulpa. Mia kamarado estas negro. Li sin vundis kaj la sango fluis sur mian kajeron. Jen, kial mia kajero estas makulita !

Laŭ Teodoro, do negroj havas nigran sangon.

RAKONTOJ

Danĝera vundo

SinJORINO negrave pikis sian fingron. Kun teruro ŝi rapide sendis la servistinon por serĉi kuraciston. Tiu-ĉi alveninte, tre koleris, ke pro tia bagatelo li estas alvokita.

— He! li diris al la servistino, donante al ŝi recepton, rapidu, tre rapidu al apoteko, por alporti tiun ĉi kuracilon.

— Je Dio! diris kun teruro la sinjorino, ĉu la vundo estas tiel danĝera?

— Ne, respondis la kuracisto, sed se ŝi ne tre rapidos, vi resaniĝos antaŭ la alporto de l' kuracilo.

Kolegoj

LA BANKESTRO. — Tio ĉi estas friponaĵo! Kiel vi riskas penetri en mian ĉambron?

LA MIZERULO. — Ne koleru, sinjoro bankestro, ni ja estas kolegoj.

LA BANKESTRO. — Kolegoj?

LA MIZERULO. — Nu, ĉar mi ambaŭ kolektas kapitalojn. La diferenco estas nur, ke vi kolektas jam la duan milionon, dum mi klopodas ankoraŭ pri la unua.

Multvaloraj ŝtonoj

Riĉa komercisto montris al muelisto diversajn ringojn kun ŝtonoj kaj certigis, ke ili estas tre multekostaj.

— Mi tion kredas, diris la muelisto, ili bele brilas, sed kian profiton ili donas?

— Ili donas nenian profiton, respondis la komercisto, kontraŭe ili kostas multe da mono.

— Mi preferas du ŝtonojn, diris la muelisto, kiujn mi posedas, ĉar ili kostas nur cent markojn kaj ĉiujare donas al mi pli ol mil da profito.

Terura eraro

SinJORO ĵus reveninta el sia laborejo, sidiĝas ĉe manĝotablo. Lia edzino alportas la manĝaĵon kuiritan de ŝi mem.

LA EDZO. — Kia fuŝkuiraĵo estas tio ĉi? Ĝia abomena gusto ja naŭzas.

LA EDZINO. — Pardonu, mia kara, mi eraris dum la kuirado, ĉar pretigante la manĝaĵon, en la kuirlibro mi turnis samtempe du paĝojn.

CHAPITRE DIXIÈME

EXPRESSIONS DIVERSES

Voici quelques expressions courantes :

Asseyez-vous, je vous prie	<i>Sidiĝu, mi petas</i>
Est-ce que je ne vous dérange pas ?	<i>Ĉu mi ne ĝenas vin ?</i>
Je serai très heureux de vous revoir	<i>Mi tre ĝojos, se mi revidos vin</i>
Votre montre avance de 10 minutes	<i>Via poŝhorloĝo rapidas 10 minutojn</i>
Votre montre retarde d'une demi-heure	<i>Via poŝhorloĝo malrapidas duonhoron</i>
8 heures viennent de sonner	<i>La oka ĵus sonoris</i>
Il est plus de 14 heures	<i>Pasis jam la dek kvara</i>
Quel temps fait-il aujourd'hui ?	<i>Kia estas la vetero hodiaŭ ?</i>
Quelle diable d'idée avez-vous !	<i>Kian strangan ideon vi havas !</i>
Quel âge avez-vous ?	<i>Kiomjara vi estas ? (ou : kiomaĝa)</i>

Expressions brèves

En un mot	<i>Unuvorte</i>	Il faut que	<i>Estas necese, ke</i>
A mon sens	} <i>Laŭ mia opinio</i>	D'autre part	<i>Aliparte</i>
A mon idée		De mon côté	} <i>Miaflanke</i>
Selon moi	} <i>Miaopinie</i>	Quant à moi	
D'après moi		De tout cœur	<i>Tutkore</i>
C'est vrai	<i>Estas vere</i>	A demain	<i>Ĝis morgaŭ</i>
Ce n'est pas vrai	} <i>Estas nevere</i>	A après-demain	<i>Ĝis postmorgaŭ</i>
C'est faux		A dimanche	<i>Ĝis dimanĉo</i>
C'est possible	<i>Estas eble</i>	A bientôt	<i>Ĝis baldaŭ</i>
C'est impossible	<i>Estas neeble</i>	Au revoir	<i>Ĝis revido</i>
C'est douteux	<i>Estas dube</i>	D'abord	} <i>Unue</i>
Dans un moment	<i>Post momento</i>	Premièrement	
Depuis un moment	<i>De momento</i>	Ce n'est rien	<i>Estas nenio</i>
Il y a un moment	<i>Antaŭ momento</i>	C'est grave	<i>Estas grave</i>
		Tranquillisez-vous	<i>Trankviliĝu</i>

LE MOT GRAND

Il faut bien se garder de toujours traduire le mot *grand(e)* par *granda*. Ex.

La Russie est un <i>grand</i> pays (superficie)	<i>Rusio estas granda lando</i>
Napoléon I ^{er} fut un <i>grand</i> assassin (fameux, célèbre)	<i>Napoleono 1-a estis fama krimulo</i>
Les hommes du Nord sont <i>grands</i> (de taille)	<i>La nordaj homoj estas altkreskaj</i>
C'était une <i>grande</i> fête (importante)	<i>Ĝi estis grava festo</i>

Ne se traduit pas :

Faire un <i>grand</i> discours	<i>Longe paroladi</i>
Réussir avec <i>grande</i> difficulté	<i>Malfacile sukcesi</i>
Avoir un <i>grand</i> chagrin	<i>Ĉagrenegi</i>

Retour sur l'accusatif. — En dehors du cas où le verbe *esti* sert pour marquer le prix, la mesure, la distance, le degré (Ex. : *Li estas jaron pli aĝa ol mi, il a un an de plus que moi*), l'on ne met **jamais** l'accusatif après ce verbe. De cela résulte une pratique qui semble se généraliser, suivant laquelle l'on n'ajoute pas l'accusatif à un *participe actif* (-inta, -anta, -onta) suivi d'un complément direct (c.-à-d. d'un second accusatif), pour la clarté de la phrase. La pensée sous-entend alors : **kiu estas**, c.-à-d. une nouvelle proposition.

Ex. : *Ili starigas socion (kiu estas) feliĉigonta la homaron.*

Mi ricevis leteron (kiu estas) enhavanta fotografiaĵon.

Ceci n'est pas une règle, mais une tolérance que la logique permet.

EXERCICES

VOCABULAIRE

Oficejo. — Aĵoj : skribotablo, tirkesto, fako, fakaro, libroŝranko, paperŝranko, monŝranko, brakseĝo, mapo (geografia karto), tabeloj, laborplano, kalendaro, paperkorbo, horloĝo.

ILOJ : plumo, plumujo, plumingo, kraĵono, skrapgumo, inkujo, skrapilo, liniilo, papertranĉilo, tondilo, pinglo, fiksilo, sigelilo, sigelvakso, stampilo, sorba papero, inksorbilo, glupoto, banderolo, cirkelujo, ortilo, vortaro, adresaro, jarlibro, registro, kalkulilo, sliparo, etiketo, skribmaŝino, paperpremilo, leterpapero, koverta, notlibreto, malneta kajero, repertuaro, leterreproduktilo.

Istoj : oficejestro, oficisto, skribisto, kontregistristo, kasisto, komisiisto, telefonisto, stenografisto, telefonistino, maŝinskribistino, sekretario, helpsekretario, tradukisto.

Expressions à ne pas confondre

Prezo	Prix, coût d'un objet.
Premio	Prix obtenu à titre de récompense.
Protekti	Protéger (une personne, une nation) (sens moral).
Ŝirmi	Abriter, couvrir, protéger, garantir (sens physique).
Provi	Essayer, éprouver, soumettre à un essai.
Pruvi	Prouver, faire la preuve, démontrer.
Regi	Gouverner, avoir la haute direction.
Reĝi	Régner, exercer le pouvoir souverain, être roi.
Reprezenti	Représenter (art, gravure, théâtre. (Le plus souvent <i>prezenti</i> suffit.)
Riprezenti	Représenter (commerce, diplomatie). <i>Riprezentanto</i> , un représentant.
Revi	Rêver tout éveillé.
Sonĝi	Rêver en dormant, avoir un rêve, un songe.
Roso	Rosée, condensation de vapeur d'eau.
Rozo	Rose (fleur). <i>Rozkolora</i> , couleur rose.
Ŝargi	Charger une arme à feu.
Ŝarĝi	Charger un fardeau sur....
Senco	Sens d'un mot, d'un texte, signification à lui attribuer.
Sento	Sens, faculté, sentiment.
Ŝerci	Plaisanter.
Serĉi	Chercher.

Distreco

Tre distriĝema homo estis iam invitata de sia amiko por kartludo. La edzino, bone konanta la forgesemon de sia edzo, diris al li :

— Memoru, mia kara : Salutu je mia nomo la mastrinon ! Donu trinkmonon al la servistino ! kaj venu hejmen kun via ombrela !

La sinjoro tuj skribis ĉion en sian notlibreton, por ke li nenion forgesu. Sed dum la vojo li ĉion konfuzis kaj poste salutis la ombrelon, donis trinkmonon al la mastrino kaj revenis hejmen kun la servistino.

LETEROJ (Lettres)

Paris, la 15-an de Aŭgusto 1921.

Al Kamarado A. MIRTOV, en Petrogrado.

Kara Kamarado,

Leginte en *Sennaciulo*, ke vi deziras korespondi kun francaj kamaradoj, kaj ĉar miaflanke, mi estus tre kontenta rilati kun Rusoj, mi petas vin bonvoli konsenti interŝanĝi leterojn kun mi.

Jam de kelkaj jaroj, ni ĉi tie ricevas nenian privatan novaĵon el Rusio: nur oficialaĵojn ni legas en ĵurnaloj. Vi tre bone scias, ke en kapitalisma socio « oficialaĵo » signifas: *neveraĵo*. Tial pri tio okazinta kaj okazanta en via lando, ni estas misinformitaj. Estus do por mi netaksebla plezuro ricevi sciigojn el tute fidinda korespondanto.

En Francujo — sendube dank' al la *Venkego* — regas tia reakcio, kian ni neniam konstatis, de kiam estas Respubliko. Antaŭ kelkaj jarcentoj, kiu ne pensis kiel la tiamaj regantoj, tiu estis nepre mortigita. La nuntempaj regantoj — demokratoj! — ne plu mortigas siajn kontraŭulojn: ili nur malliberigas ilin. Progreso, ĉu ne? Aliflanke, la ekonomia stato estas tiel malnormala, ke niaj « kompetentaj » ŝtataadministrantoj estas tute nekapablaj ĝin renormaligi. Ŝtata bankroto ŝajnas neevitebla: tiam estos la... fina batalo!

Ĉar mi ne estas absolute certa, ĉu tiu mia unua letero vin trafos, mi hodiaŭ ne skribas plu.

Kun espero, ke mi kiel eble plej baldaŭ ricevos novaĵojn de vi, mi frate vin salutas.

B. ARISTIDE, Paris.

Petrogrado, la 1-an de Septembro 1921.

Al Kamarado B. ARISTIDE, en Paris.

Kara franca Kamarado!

Kun neesprimebla ĝojo mi ricevis vian fratan leteron. Iam, efektive, ekzemplero de *Sennaciulo* tute hazarde troviĝis en miaj manoj. Tiam, nesciante, ĉu mia letero trafos ĝian redakcejon, mi sendis al tiu gazeto la alvokon, kiun vi legis kaj dank'al kiu mi fine ricevas novaĵojn el Francujo. Ĝojege!

Kamarado mia! Inter vi kaj mi ne plu ekzistas baroj! Ni dank'al la internacia lingvo povas senpere rilati, interkompreniĝi. Miraklo el la mirakloj!...

Jes, Kamarado mia, mi plezurege konsentas vin informi pri ĉio okazinta kaj ankoraŭ nune okazanta en Rusio. Sed kiom multe mi havas por diri, kiom multe!

Mi antaŭ ĉio diru al vi, ke ne estas mirinde, se via fiburĝaro trompas vin pri la okazintaĵoj en mia lando. Ĉu vi ja scias, kara K-do, ke en Rusio kapitalismo estas neniigita? Jes, K-do mia, jes, la monstro kapitalismo disfalis morte frapita de la supermal-feliĉa rusa proletariaro! Same burĝaro ankaŭ ne plu ekzistas, ĉar nia devizo estas: *Kiu volas manĝi, tiu devas labori*. (Vi konscias pri tio, ke ĉiuj volas manĝi).

Tamen ne kredu, Kamarado, ke subite nia lando fariĝis paradizo. Ho, ve!... Se ni jam faris multe, de kiam ni neniigis la ĝis-

nunan socian ordon, restas ankoraŭ pli multe por realigi. Socia reordigo laŭ komunisma idealo postulas ankoraŭ multe da jaroj. Dume ni estos malfeliĉaj laŭ materiala vidpunkto sed — kreu ĝin — feliĉegaj laŭ morala.

Per ilia « blokado » viaj burĝoj ankoraŭ militas kontraŭ ni. Tio montras, ke ili timegas, ke ni starigu neŝanceligeblan komunistan socion: kion ajn faros tiuj fihomoj, ni ĝin nepre starigos!

Mi ĉesigas mian babiladon, sed alian fojon, mi skribos pli longe. Finante mi vin petas bonvoli sciigi pri tio, okazanta en via lando kaj sendi al mi kelkajn esperanto-gazetojn.

Kun korfrata saluto mi restas via

A. MIRTOV, en Petrogrado.

Yokohama (Japanio), 21-an de Junio 1921.

Al Kamaradino Margareto VESMAY,
en Lyon — Francio.

Tre kara Kamaradino,

Vi ne povas imagi, kian ĝojegon naskis en mi la legado de via ĵus ricevita letero! Novaĵojn el Eŭropo mi ricevis!...

Kiam mi skribis al vi, petante, ke vi bonvolu korespondi kun mi, mi demandis min, ĉu vi bone komprenos mian leteron. Mi plej plezure konstatas jes — ĉar vi tre klare respondis miajn demandojn. Ĉu vi scias, amikino mia, ke nur de 10 monatoj mi lernas la internacian lingvon? Por ni, Azianoj, la lernado de eŭropa lingvo (angla, germana, franca, k. t. p.) postulas 4-5 jarojn, dum kontraŭe Esp-on oni povas tutlerni en proksimume 1 jaro. (Ni ja estas devigataj lerni ne nur ĉiujn radikvortojn, sed eĉ alfabeton! Tamen dank'al ĝia senescepta gramatikregularo kaj logikeco, Esp-o estas por ni la lingvo plej facillernebla).

Mi tre dankas vin pro viaj sciigoj rilate nunan vivadon en via lando. Miaj samfamilianoj kaj mi mem tre miris, eksciante, ke la vivo estas nune tiel malfacila kaj kosta en Francio — lando de la Venko!

Skribante pri la virina demando, vi plendas, ke en Francio la virinoj ne estas samrajtaj kun la viroj. Tiel longe, kiam sur la tuta Terglobo la virina rajto diferencos la viran, ni certe estos pravigitaj laŭte, laŭtege protesti kontraŭ tiu diferenco sed, kompatindulineto mia, se vi estus plene informita pri la sorto de japana virino, — kvankam Japanio estas konsiderata kiel civilizita lando, — vi konstatus, ke sur la rajtoskalo, la eŭropaj virinoj staras multe pli alte ol ni, kompatindulinoj. Proksiman fojon, kiam mi skribos al vi, mi komencos trakti tiun por ni gravegan temon. (Mi diras, ke mi komencos, ĉar ĝi necesigos multe da leteroj, ho ve!)

Samtempe kun tiu ĉi letero, mi sendas al vi ventumilon, kies ornamano desegnaĵon mi verkis mem. Mi ĝojos, se ĝi plaĉos al vi.

Mi estus al vi tre danka, se vi bonvolus sendi al mi vian portreton: mi sendos la mian poste. Vi sciigu min pri laboristara movado en Francio: tio tre interesas min.

Frato mia, kiu estas anarkiisto, lernas Esp-on por, ke li povu rilati kun alilandaj, precipe eŭropaj, kamaradoj.

Kun espero, ke mi tre baldaŭ ricevos leteron de vi, mi petas vin bonakcepti mian tutkoran saluton.

MAZESANE MAZEMOTO (Yokohama).

CHAPITRE ONZIÈME

PAYS ET PEUPLES

Pour nommer les **pays** et les **peuples**, en Esperanto, comme dans toutes les langues nationales, on emploie **deux systèmes** :

1° *Du nom de pays on dérive le nom du peuple qui l'habite, à l'aide du suffixe **ano**.*

C'est ainsi pour tous les noms de *continents*, de *provinces*, de *villes* :

Afriko , <i>Afrique</i>	Galicio , <i>Galicie</i>	Parizo , <i>Paris</i>
Afrikano , <i>Africain</i>	Galiciano , <i>Galicien</i>	Parizano , <i>Parisien</i>

De même pour tous les noms de *pays* dont le *peuple* n'a pas une *langue propre*, une *longue vie historique*, comme la plupart des pays d'*Afrique*, d'*Amérique* et d'*Océanie*. Le *pays* (radical) donne son nom au *peuple* (dérivé) qui l'habite :

Maroko , <i>Maroc</i>	Kanado , <i>Canada</i>	Aŭstralio , <i>Australie</i>
Marokano , <i>Marocain</i>	Kanadano , <i>Canadien</i>	Aŭstraliano , <i>Australien</i>

2° *Du nom de peuple on dérive le nom du pays habité, à l'aide de **ujo**, de **lando**, ou de **io**.*

C'est ainsi pour la plupart des pays d'*Europe* et d'*Asie*, qui ont une *langue propre*, une *longue vie historique*. Le *peuple* (radical) donne son nom au *pays* (dérivé) qu'il a organisé :

Germano , <i>Allemand</i>	Polo , <i>Polonais</i>	Arabo , <i>Arabe</i>
Germanujo , <i>Allemagne</i>	Pollando , <i>Pologne</i>	Arabio , <i>Arabie</i>

Alors que dans les langues nationales, aucune loi ne régit cette double dérivation, l'Esperanto considère *systématiquement* l'idée de *peuple d'origine* ou de *pays d'origine*.

Ujo — Lando — Io

Ces trois formes, *également employées* en Esperanto, sont *également bonnes*.

1° **Ujo** signifie *réceptif* (ce qui enferme). Il convient, à la rigueur, pour désigner les pays (enfermés par leurs frontières). Dans le *Fundamento*, Zamenhof écrit :

La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo.

Il semble devenir un *archaïsme* que remplacera peut-être le *néologisme io*. **Ujo** est à employer de préférence avec des radicaux de *plusieurs syllabes* ou quand la forme en **io** n'est pas internationale :

Portugalujo , <i>Portugal</i>	Japanujo , <i>Japon</i>
--------------------------------------	--------------------------------

2° **Lando** signifie *pays*. Il permet la forme *composée* logique (**Ruslando** = *pays russe, Russie*), très utile pour éviter la répétition de **ujo** ou de **io** dans une liste de noms de pays, très *harmonieuse* avec les radicaux d'une *seule syllabe* (**Greklando**), plus lourde et à éviter avec les radicaux de plusieurs syllabes (**Portugallando**) ou quand l'euphonie ne le permet pas (**Franclando** : à cause de *cl = tsl*).

Skotlando , <i>Ecosse</i>	Danlando , <i>Danemark</i>	Svislando , <i>Suisse</i> ⁽¹⁾
----------------------------------	-----------------------------------	---

3° **Io** est un suffixe néologisme non encore officiel. C'est la finale très internationale des noms de pays à employer de préférence lorsque le nouveau mot (**Ital-io**) peut être considéré comme un radical international (**Itali-o**) permis par la règle 15 du *Fundamento*.

Germanio, **Bulgario**, **Rumanio**, **Ĉekoslovakio**, **Mongolio**.

(1) En abrégé : *Skotl.*, *Danl.*, *Svisl.*

EXERCICES

VOCABULAIRE

Poŝtoŝejoj. — Istoj : poŝtisto, poŝtestro, leteristo (leterportisto), telegrafisto, depeŝportisto, telefonisto, poŝtoŝicistino, kuriero, elektrikisto.

Aĵoj : letero, koverto, leterpapero, banderolo, poŝtmarko (kvincentima, dekcentima, dudekkvincentima), poŝtkarto, afranko, poŝtpakaĵo, leterkarto, rekomendita letero (aŭ enskribita, enregistrita), stampo, depeŝo, telegramo, kablodepeŝo, poŝtmandato, internacia respondkupono, poŝtmandata sendatesto, ricevatesto, telegrafofosto, leterkesto (aŭ poŝtkesto, aŭ leterujo), telegraŝadeno, pilo, telefon-ejo (telefonĉelo).

ILOJ : telegrafo, telefono, parolilo, aŭdilo, pesilo kaj peziloj, leterpesilo, stampilo, sigelilo.

Expressions à ne pas confondre

Servi	Servir, remplir un emploi, rendre un service.
Taŭgi	Servir, être bon pour, propre à, convenir à tel
Utili	Servir à, être utile à, pour... [usage.
Uzi	Se servir de, faire usage de, employer.
Deĵori	Etre de service.
Soni	Sonner, résonner, rendre des sons.
Sonori	Tinter, rendre des vibrations sonores prolongées. <i>Sonorilo</i> , cloche.
Sperto	Expérience de la vie, connaissance acquise par la
Eksperimento .	Expérience scientifique. pratique.
Stato	Etat, manière d'être (bonne ou mauvaise) d'un individu, objet, etc.
Ŝtato	Etat (gouvernement politique).
Regno	Un Etat, une puissance. <i>Samregnanoj</i> , citoyens d'un même pays.
Etato	Document, état, pièce comptable.
Ŝuti	Verser, répandre, renverser des matières non liquides.
Verŝi	Verser, faire couler un liquide, arroser.
Tabelo	Table, liste, énumération alphabétique.
Tablo	Table, meublé à écrire, à manger, etc.
Tabulo	Tableau, planche. <i>Nigra tabulo</i> , tableau noir. <i>Ŝaka tabulo</i> , échiquier.

La maljuna kokino

Sinjoro en restoracio ekmanĝas kokinaĵon, kiun li trovas tre malmola.

— He, kelnero, li diras moktone, kian aĝon havis tiu ĉi kokino?

— Sinjoro, respondas la kelnero rigide, la kokinaĵon ni servas kun laktokrema saŭco, kaj ne kun biografiaĵoj.

POUR BIEN TRADUIRE

Modèles de traduction

Pour bien savoir une langue, il faut penser directement dans cette langue et exprimer sa pensée le plus simplement, le plus naturellement. —

Pour bien traduire, rappelons-nous toujours qu'il faut traduire non les mots mais leur sens. —

Au fur et à mesure que se propagera et se pratiquera la langue internationale, les frontières entre les peuples fondront comme beurre au soleil. Ce ne sera qu'à ce moment que l'union du prolétariat mondial sera vraiment possible. —

Tant que l'instruction ne sera pas obligatoire et gratuite à tous les degrés, le peuple aura le droit de dire qu'on lui vole le plus précieux de ses biens. —

La vérité n'est révolutionnaire qu'à cause du désordre de l'erreur : la Révolution, c'est l'Ordre ! (H. Barbusse.)

CAPITALISME

1) Exploitation des richesses naturelles et organisation du travail au profit d'une minorité d'individus — capitalistes — qui vivent grasement sans rien faire d'utile.

2) La guerre entre les nations dans le seul but d'affermir ou d'augmenter les privilèges des capitalistes.

SOCIALISME
COMMUNISME

1) La mise en commun de toutes les richesses naturelles.

2) Organisation du travail au bénéfice de tous.

3) L'obligation pour tout individu valide de fournir un travail utile.

4) La fin des guerres par l'établissement de la paix définitive entre tous les peuples.

ANARCHISME

Refusons-nous à nous laisser diriger par les conducteurs de foules. (H. Ibsen.)

Ce n'est point dans le choix de nouveaux maîtres qu'est le salut. (Elisée Reclus.)

Les anarchistes veulent instaurer un milieu social qui assure à chaque individu le maximum de bien-être et de liberté adéquat à chaque époque. (Le Libéraire.)

Le rôle des anarchistes est de faire évoluer l'individu en révolutionnant le milieu.

Tradukmodeloj

Por funde scipovi lingvon, oni devas rekte pensi laŭ tiu lingvo kaj esprimi sian penson kiel eble plej simple kaj nature. —

Por korekte traduki, ni ĉiam memoru, ke ni devas traduki ne la vortojn, sed ilian sencon. —

Laŭmezure, kiam la internacia lingvo disvastiĝos kaj estos praktikata, la interpopolaj baroj malaperos, kvazaŭ varmigata butero. Nur tiam estos vere ebla la unuiĝo de tutmonda proletariaro. —

Tiel longe, kiam la instruado je ĉiuj gradoj ne estos por ĉiuj deviga kaj senpaga, la popolo rajtos plendi pro tio, ke oni fiŝtelas ĝian plej altvaloran bonaĵon. —

La vero estas revoluciiga nur pro la malordo de la eraro : Revolucio, ĝi estas Ordo ! (H. Barbusse.)

KAPITALISMO

1) Eksploatado de la naturaj riĉaĵoj kaj organizado de la laboro, je la profito de malmulto da fihomoj — kapitalistoj — lukse vivantaj farante nenion utilan.

2) Milito inter la nacioj kun nura celo plifirmigi aŭ plimultiigi la privilegiojn de la kapitalistaro.

SOCIALISMO
KOMUNISMO

1) Komunigo de ĉiaj naturaj riĉaĵoj.

2) Organizado de la laboro je ĉies profito.

3) Devigo por ĉiu bonfartulo utile labori.

4) Ĉesigo de ĉia milito dank' al starigo de definitiva paco inter ĉiuj popoloj.

ANARKISMO

Ni rifuzu, ke gvidantoj de amaso konduku nin. (H. Ibsen.)

Ne en elekto de novaj mastroj kuŝas la savo. (Elisée Reclus.)

La anarkistoj deziras nove starigi socian medion kiu donos al ĉiu individuo la maksimumon de komforteco kaj libereco adekvatan al ĉiu epoko. (Le Libéraire.)

La rolo de la anarkistoj estas : evoluigi la individuon per revoluciigo de la medio.

Modèles de traduction

ARTICLE PREMIER
DE LA DÉCLARATION DES DROITS
DE L'HOMME ET DU CITOYEN

Les hommes naissent libres et égaux en droits. Les distinctions sociales ne peuvent être fondées que sur l'utilité commune.

ARTICLE 35

Quand le gouvernement viole les droits du peuple, l'insurrection est pour le peuple le plus sacré des droits et le plus indispensable des devoirs.

L'idée de patrie est comme un bandeau placé sur les yeux des prolétaires pour les empêcher de voir la réalité. Jusqu'ici, cela a permis aux possédants de tromper ces aveugles qui, croyant défendre la patrie, ne font qu'affermir les privilèges de leurs maîtres.

Après tout les anarchistes ont raison : les pauvres n'ont pas de patrie !

(G. Clémenceau.)

Nous ne connaissons qu'une patrie : la Terre et qu'une famille : l'Humanité.

Affranchissons-nous du préjugé des « savants », et soyons bien persuadés qu'un astronome, un statisticien, un métaphysicien, un philologue — et bien d'autres — sont moins utiles à la société qu'un balayeur de rue.

Si les ouvriers cessaient unanimement le travail, la société s'anéantirait, même si tous les « savants » du monde « travaillaient » cent mille fois plus.

L'humanité n'est pas divisée en manuels et intellectuels : elle ne comprend que des hommes.

Inscription relevée sur la tombe d'un ancien prêtre, à Noyers (Loiret) France

Egalité

Ici repose le citoyen
Eugène Courson
curé de Noyers
décédé le 17 Décembre 1905
âgé de 81 ans.

Il avait exprimé à son neveu le désir d'être enterré civilement ne voulant pas que son cercueil fut profané par les simagrées de ses anciens confrères.

Tradukmodeloj

ARTIKOLO UNUA
DE LA DEKLARO PRI RAJTOJ
DE LA HOMO KAJ DE LA CIVITANO

La homoj naskiĝas liberaj kaj laŭ rajtoj egalaj. Sociaj distingo povas esti nur tiam, kiam tion postulas ĉies profito.

ARTIKOLO 35-a

Kiam la registaro atencas la rajtojn de la popolo, tiam ribelo estas por la popolo rajto plej sankta kaj devo plej necesega.

La sento pri patrolando estas kva-zaŭ blindigilo almetita sur la okuloj de la proletarioj por malebligi, ke ili vidu la realecon. Ĝis nun, tio ebligis, ke la potenculoj trompis tiujn blindulojn, kiuj kredas, ke ili defendas la patrolandon, dum ili nur plifirmigas la privilegiojn de siaj fimastroj.

Cetere la anarkiistoj prave diras : la neposedantoj ne havas patrolandon !

(G. Clémenceau.)

Ni konscias pri nur unu patrolando : Tero, kaj pri nur unu familio : Homaro.

Ni liberiĝu je la antaŭjuĝo pri « scienculoj », kaj ni estu tre konvinkitaj pri tio, ke astronomiisto, statistikisto, metafizikisto, filologo — kaj multe da aliaj — utilas malpli la socion ol stratbalaisto.

Se ĉiuj laboristoj ĉesus labori, la socio disfalus, eĉ se ĉiuj « scienculoj » en la mondo « laborus » centmilfoje pli.

La homaro ne konsistas el manlaboruloj kaj intelektuloj : ĝi enhavas nur homojn.

Surskribaĵo legebla sur pastra tombo en Noyers (Loiret) Francio

Egaleco

Ĉi tie ripozas la civitano
Eŭgeno Courson
pastro en Noyers
mortinta la 17-an de Decembro 1905.
Li estis 81 jara.

Li estis espriminta al sia nevo la deziron esti enterigata nereligie ĉar li ne volis, ke lia ĉerko estu profanita per la afektaj hipokritaĵoj de liaj ekskolegoj.

CHAPITRE DOUZIÈME

RETOUR SUR LES IDIOTISMES

L'on ne saurait trop recommander aux débutants de bien faire attention au sens des mots qu'ils ont à traduire. Cela pour deux raisons. D'abord, ils seront mieux compris des espérantistes; ensuite, ils n'introduiront pas dans la langue internationale les illogismes dont la nôtre est pleine.

Ainsi, **prendre** se traduira — entre autres :

<i>Prendre</i> le manche	Preni la tenilon	<i>Prendre</i> un repas	Manĝi
<i>Prendre</i> froid	Malvarmumi	<i>Prendre</i> à crédit	Aĉeti kredite
<i>Prendre</i> un lièvre	Kapti leporon	<i>Prendre</i> avec soi	Kunporti
<i>Prendre</i> l'autobus	Uzi aŭtobuson	<i>Prendre</i> peur	Ektimi
<i>Prendre</i> le café	Trinki kafon	<i>Prendre</i> cher	Pagigi kare
<i>Prendre</i> son temps	Ne rapidi	<i>Prendre</i> femme	Edziĝi
<i>Prendre</i> la mer	Enŝipiĝi	<i>Prendre</i> du repos	Ripozi
<i>Prendre</i> en grippe	Ne senti simpation al...	<i>Prendre</i> la parole	Ekparoli Siavice paroli

Certain se traduit de deux manières :

Il y a un <i>certain</i> danger	Estas ia danĝero
Il est <i>certain</i> du succès	Li estas certa pri la sukceso

Il faut traduire :

Un exemple à suivre	(<i>imiter</i>)	Ekzemplo imitinda
Voyez-vous l'erreur?	(<i>constater</i>)	Ĉu vi konstatas la eraron?
Ayant regardé la chose	(<i>considérer</i>)	Konsiderinte la aferon...
Naturellement, qu'il viendra!	(<i>cela se comprend</i>)	Komprenoble, ke li venos!
J'accepte votre idée	(<i>approuver, consentir</i>)	Mi aprobas vian ideon
Je recevrai votre ami	(<i>accueillir, accepter</i>)	Mi konsentas pri via ideo
Il a reçu ma lettre		Mi akceptos vian amikon
Avoir beaucoup d'argent	(<i>quantité</i>)	Li ricevis mian leteron
Avoir beaucoup de chagrin	(<i>degré</i>)	Havi multe da mono
La réunion s'est tenue	(<i>a eu lieu</i>)	Esti tre ĉagrena
Il écrit en bon Esperanto	(<i>correctement</i>)	La kunveno okazis...
		Li korekte skribas en Esperanto

Jeux de Mots (Vortludoj)

Tout comme une langue nationale, l'Esperanto se prête admirablement aux jeux d'esprit :

DEMANDO. — Kiam vespo pikas vin sendolore, kion vi devas respondi?

RESPONDO. — Bonan vesperon!

Klarigo. — Tial, ke *ero* de la vespo, t. e. la pikilo, restis en la ŝvelinta mano.

D. — Kial ĝirafo neniam estas sola?

R. — Ĉar ĝi havas kolegon (kol-egon).

D. — Kial oni devas malhelpi, ke kato kantu?

R. — Ĉar certe okazus katastrofo (kata-strofo) ⁽¹⁾.

(1) El « Verda Kato ».

EXERCICES

VOCABULAIRE

Stacidomo. — Istoj : staciestro, kontrolisto, fervojisto, vagon-arestro, maŝinisto, hejtisto, relŝanĝisto, haltigilisto (frenisto), pakportisto, limimpostisto, librovendistino, doganisto, fervoja gardisto.

Aĵoj : kasfenestro (giĉeto), bileto (unuaklasa, duaklasa, triaklasa bileto), ira bileto, irreira bileto, pakajbileto, horarlibro, horartabulo, mapo (geografia karto).

Ejoj : pakajdeponejo, atendsalono (atendejo), fervojo, tunelo, viadukto, fervoja trapasejo, doganejo.

Iloj : lokomotivo, tendro, restoracivagono, litvagono, kupeo, komercvagonaro, rapidvagonaro, pakvagono, alarma sonorilo, piedvarmigilo, piedbreto, reto, rulkurteno, relŝanĝilo, haltigilo (frenilo), disko, semaforo, fajfilo, pesilego.

Expressions à ne pas confondre

Tempo	Temps qui passe, durée.
Vetero	Temps qu'il fait, état de l'atmosphère.
Tiri	Tirer quelque chose à soi.
Pafi	Tirer (arme à feu).
Trovi	Trouver, faire une trouvaille.
Juĝi	Trouver, juger, estimer que...
Opinii	Trouver (opinion), penser que...
Pensi	Avoir une pensée, penser à...
Tuŝi	Toucher (être en contact avec).
Trafi	Toucher (atteindre un but).
Monricevi .	Toucher de l'argent (en recevoir).
Velo	Voile d'un navire. <i>Velaro</i> , voileure.
Vualo	Voile (pièce de vêtement, voile de chapeau); toute étoffe destinée à dérober aux regards un objet ou une personne.
Voĉo	Voix, organe de la parole.
Vojo	Voie, route, chemin. <i>Fervovojo</i> , voie ferrée.
Aero	Air (ambiance).
Ario	Air, mélodie.

Modèles de traduction

LES TROIS SOURIS

Un prince supersticieux vit une fois, en songe, trois souris : une grasse, une maigre et une aveugle. Le prince interrogea un devin qui expliqua ainsi le songe : « La souris grasse, c'est votre ministre; la maigre, c'est votre peuple, et la souris aveugle, c'est votre portrait même, mon prince. »

L'ÉGALITÉ

Un jeune prince, entouré de toute la cour, se promenait une fois dans une forêt. Il aperçut un derviche qui étudiait avec attention un crâne humain.

— Que faites-vous là? demanda le monarque étonné.

— Je voudrais savoir, répondit le derviche, si la tête appartenait à un roi ou à un mendiant, mais je n'y arrive pas.

Tradukmodeloj

TRI MUSOJ

Superstiĉa princo vidis foje en songo tri musojn : grasan, malgrasan kaj blindan. La princo demandis diveniston, kiu klarigis la songon jene : « La graso muso estas via ministro, la malgrasa estas via popolo, kaj la blinda estas via portreto, mia princo. »

EGALECO

Juna princo ĉirkaŭita de la tuta kortego promenis foje en arbaro. Li ekvidis derviŝon, kiu atente esploris homan kranion.

— Kion vi do faras? demandis mirigite la monarko.

— Mi dezirus ekscii, respondis la derviŝo, ĉu la kapo apartenis al reĝo aŭ al almozulo, sed mi ne sukcesas.

L'ORDRE DES MOTS

Contrairement à ce qui se passe dans nos langues nationales, la construction de la phrase, en Esperanto, n'est pas soumise à des règles rigides et compliquées. Grâce surtout à son accusatif (**n**), la langue internationale est d'une souplesse qui permet l'émission naturelle de la pensée. Une seule règle s'impose : **c'est la clarté**. En Esperanto tout ce qui est clair est logique.

La lecture de bons textes familiarisera vite les camarades avec la construction de la phrase en Esperanto.

Voici, toutefois, quelques rapides remarques sur l'ordre des mots :

Le sujet se place généralement avant le verbe. Ex. :

La kongreso finiĝos morgaŭ.

Si l'on a davantage l'esprit fixé sur le moment où finira le congrès, il ne faut pas hésiter pour émettre cette idée et dire :

Morgaŭ la kongreso finiĝos.

Mais rien n'empêche de placer le sujet après le verbe si l'esprit est plus particulièrement préoccupé des autres idées. Ex. :

Kion faras via frato ?   La militon ĉesigos la popolunuiĝo.

L'attribut se met ordinairement après le verbe. Ex. :

Ni estos kontentaj, kiam pacifismo triumfos.

Mais si notre esprit est plutôt fixé sur l'attribut, nous disons :

Kontentaj ni estos, kiam pacifismo triumfos.

Le complément direct suit ou précède le verbe, selon que l'esprit est dominé par l'idée du sujet ou du complément. Ex. :

Oni ne trinkas alkoholon   ou   Alkoholon oni ne trinkas.

Le pronom, COMPLÉMENT DIRECT, précède ou suit le verbe à volonté. Ex. :

Ni vin vizitos   ou   Ni vizitos vin.

L'adjectif précède ou suit à volonté le nom qu'il qualifie, — toutefois, le plus souvent il précède. Ex. :

Mia bona amiko.   Nia nekompetenta registaro.

L'adverbe, généralement à côté du mot sur lequel il porte : avant ou après. Après un pronom, l'ADVERBE fait très bien. Ex. :

Ili lerte propagandas.   Ĝi senĉese kritikis.

Se rappeler constamment que la principale règle pour prétendre à un bon style c'est : **la clarté**.

Ponctuation. Voir page 160.

AL LA GEKAMARADARO,

En la momento, kiam vi estas ekuzontaj la internacian lingvon, ni amike diras al vi la jenon :

Ne devas ekzisti iaj fantazio aŭ kaprico en la praktikado de la lingvo. Se ni vere volas — ni certe tion volas ! — *ke ĉiuj popoloj uzu same korekte la komunan lingvon*, nia devo al ĉiuj estas plene obei ĝian regularon. Tio signifas, ke ni devas kiel eble plej zorge penadi por uzi nur oficialajn vortojn. Ĉi tiuj vortoj cetere montrigas tute sufiĉaj por esprimi ĉian nuancon — eĉ plej subtilan — de la penso.

Ni konsideru Esperanton, kiel ni konsideras la aliajn lingvojn. Se ni ekzemple praktikas anglan lingvon, ni uzas ĝin tian, kia ĝi estas, ne pripensante pri detranĉo de tiu aŭ alia vorto aŭ esprimo, nek pri aldono de tiu aŭ alia formo. Ni do agu same rilate nian tiel logikan lingvon ; tiel farante, ni helpas al ĝia plirapida disvastigo. Cetere la internacia lingvo ne apartenas al iu individuo aŭ nacio. Ĝi estas ĉies posedaĵo kaj neniu rajtas difekti ĝin — eĉ bonintence.

Kiel estas jam dirite en antaŭparolo de ĉi tiu libro, post pli ol 30 jaroj da tutmonda, senĉesa kaj multfaka uzado, Esperanto montras, ke ĝi plej mirinde trafas la de Zamenhof difinitan celon, t. e. faciligi la interpopolajn rilatojn. Se nun Esperanto ne diferencas Esperanton de la unua tempo, tio devenas de la fakto, ke la esperantistoj fidele kaj unuanime uzis konstante ĝin, kiel ĝi estas difinita en la libro *Fundamento de Esperanto*.

Malgraŭ tiu kvazaŭ ŝtona sensanĝo, la lingvo tamen iom post iom pliriĉigas per enkonduko de vortoj kaj formoj, kies manko estas de ĉiuj konstatebla. Cetere la lingvo estas tiel genie kombinita, ke tiuj enkondukoj estas laŭ kvanto preskaŭ sensignifa.

Nia devizo estu : *ni uzu korekte la lingvon, obeante ĝian regularon*.

En la praktikado de la lingvo, ni havu kiel gvidilon nur la deziron esti komprenataj de ĉiuj : ni estu Ĉinoj, Angloj, Turkoj, Rusoj, Francoj, Italoj, k. t. p. Por tio la gekamaradoj lernintaj Esperanton per ĉi tiu lernolibro, ne deflankigu de la vojo al ili montrita. T. e. ili uzu la lingvon laŭ la lernitaj lecionoj : tiel agante ili nepre estos ĉie kaj de ĉiuj komprenataj.

Ĉiuj ni scias, ke sen disciplino neniu grava celo estas trafebla. Ĉar ĉefa nia celo estas la disfaligo de la landlimoj ; ĉar ni scias, ke tiu disfalo treege helpas por akceli la interhoman fratigon, ni discipline uzadu sammaniere la ilon plej taŭgan por neniigi la malbenitajn barojn interlandajn.

Ni ĉiam memoru la belan vorton de la bonkora aŭtoro de Esperanto :

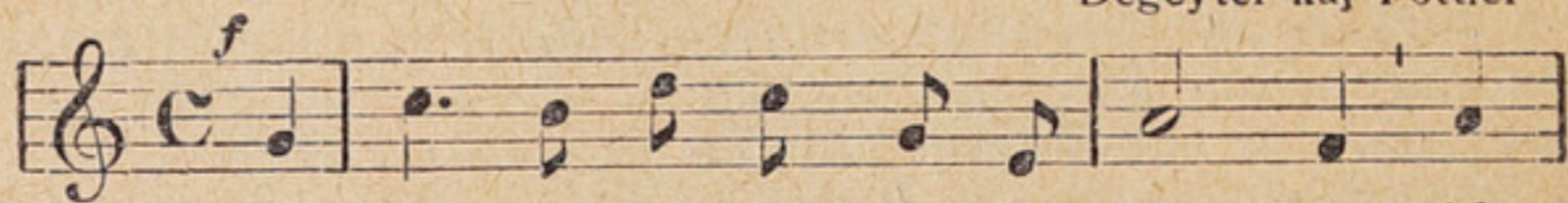
Sur neŭtrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
Unu grandan rondon familian.

Ni ĝin memoru, gekamaradoj, kaj efektivigu ! Tiam... la kapitalista socio estos pli facile faligebla !

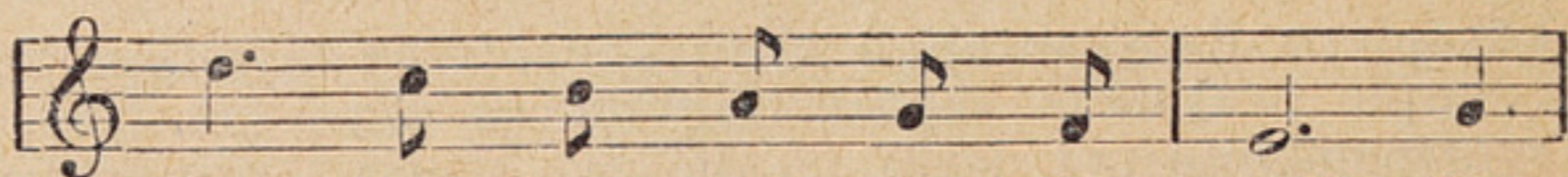
NI ESTU VERE INTERNACIISTOJ!

LA INTERNACIO

Degeyter kaj Pottier

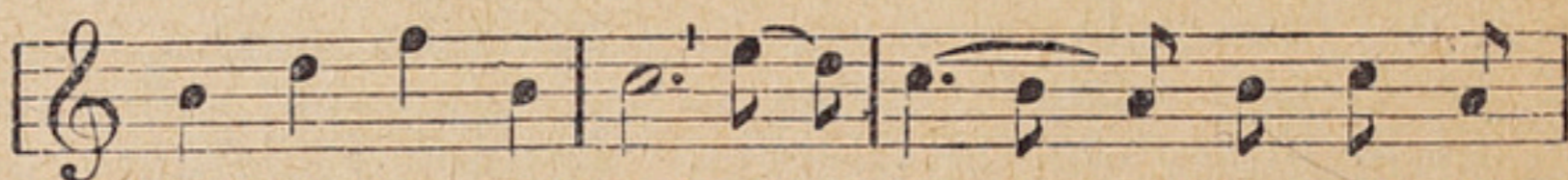
Le - vi - ĝu, en mi - zer' dro - nan - ta skla-

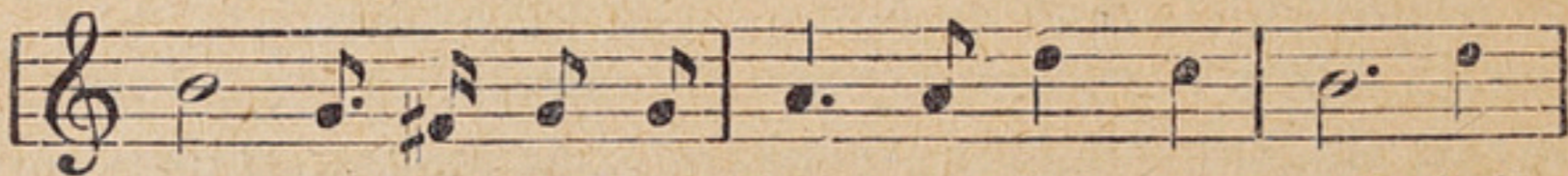
var' mal - sa - ta de la ter'! Ra-

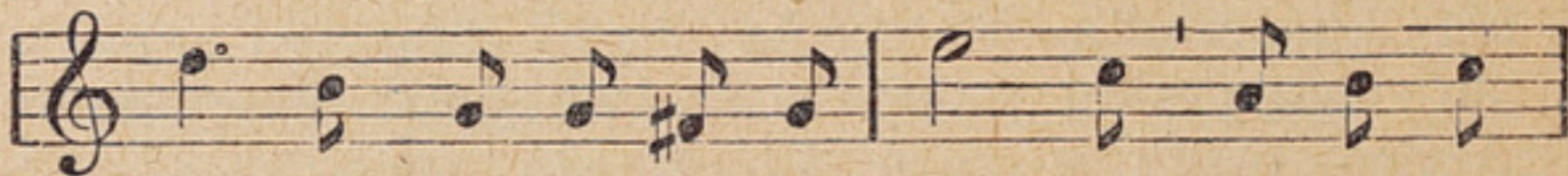
ci' nin vo - kas in - dig - nan - ta al mort - ba-

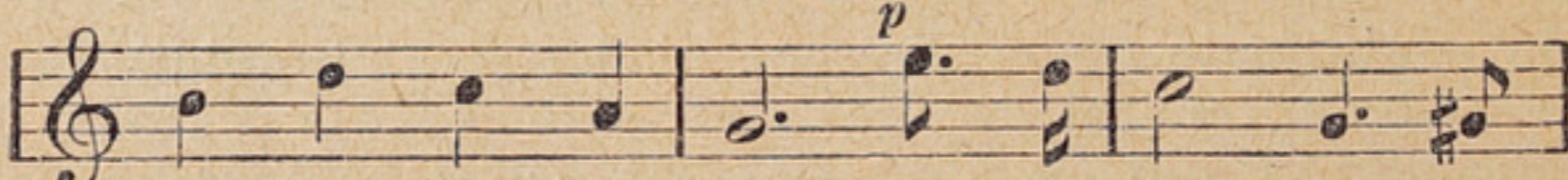
ta - lo pro l'li - ber'. Mal - no - van mondon ni de-

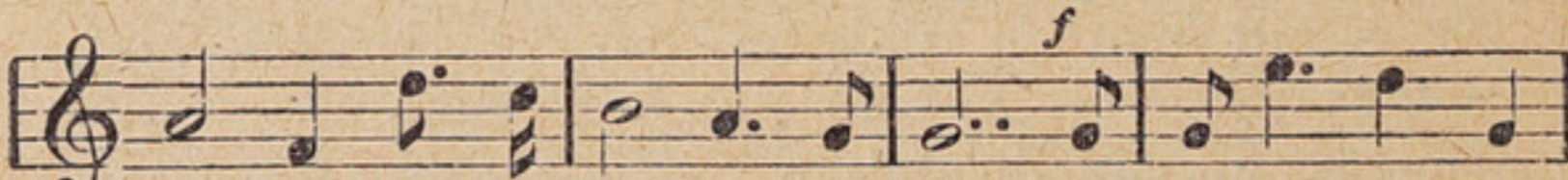
tru - os ĝis fun - da - ment' de l'ti - ra - ni' kaj

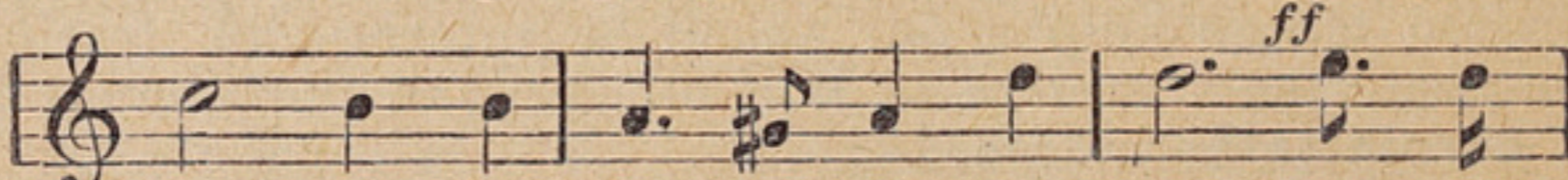
ni - an no - van ni kon - stru - os: Ne nu - loj —

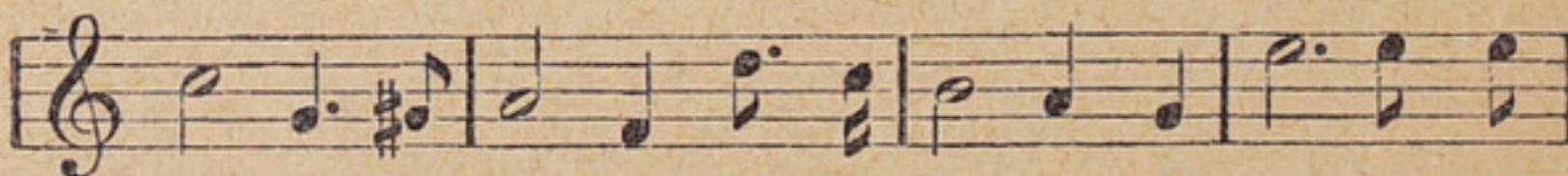
ĉi - o es - tu ni! Por fin - luk - to so-

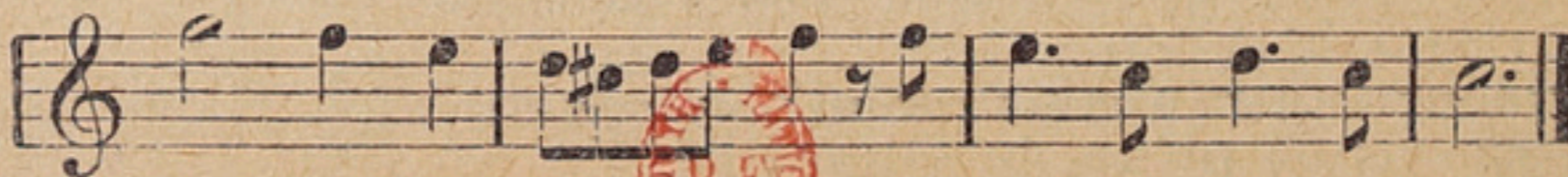
ci - a ni gru - pi - ĝu en rond', kaj la In - ter - na-

ci - o tri - um - fu en tut - mond'! Por fin-

luk - to so - ci - a ni gru - pi - ĝu en rond', kaj la

In - ter - na - ci - o tri - um - fu en tutmond'!

LA INTERNACIO

I

Leviĝu, en mizer' dronanta
 Sklavar' malsata de la ter'!
 Raci' nin vokas indignanta
 Al mortbatalo pro l' liber'.
 Malnovan mondon ni detruos
 Ĝis fundament' de l' tirani'
 Kaj nian novan ni konstruos:
 Ne nuloj — ĉio estu ni!

II

Ne la cezar', nek dia volo
 La savon portos de l' tiran', —
 Liberon donos al popolo
 Nur ĝia propra forta man'.
 Por ke pereu la rabuloj,
 Por liberiĝu la spirit',
 Varmegan feron la forĝuloj,
 Ni forĝu mem sen intermit'.

III

Premegas ŝtato laboriston,
 Imposto kaj konstituci';
 Favoras nur ekspluatiston,
 Favoras nur al tirani'.
 Sufiĉe da suferricevo.
 Laŭ egaleca la leĝar',
 Neniu estas rajt' sen devo,
 Nek iu devo sen rajtar'.

IV

Apoteoze abomenaj
 La reĝoj de minar' kaj rel'
 Ja estis ĉiam tro senĝenaj
 En sia parazita ŝtel'.
 En kas' konservis la friponoj
 Produktojn niajn de l' labor',
 Do per devigo al redonoj
 Niaĵon nur ni prenos for.

V

Estrar' nin trompis artifike, —
 Por ni do — pac'! por ĝi — milit'!
 Rompinte, la armeojn strike
 Ni lasu l' vicojn sen hezit'.
 Insistis niaj kanibaloj,
 Ke kuraĝuloj estu ni, —
 Do kontraŭ propraj ĝeneraloj
 Ekpafos baldaŭ la gvardi'.

VI

Nur ni, laborarmeaj eroj,
 De l' urboj kaj de la kampar',
 Posedas rajton pri la tero!
 Vi iru for, parazitar'!
 Kaj se por via bando puno
 Alvenos en la flamribel',
 Por ni ekbrilos hela suno
 Radiadante en ĉiel'.

REKANTAĴO

Por finlukto socia
 Ni grupiĝu en rond',
 Kaj la Internacio
 Triumfu en tutmond'!

LA ESPERO ⁽¹⁾

En la mondon venis nova sento,
Tra la mondo iras forta voko ;
Per flugiloj de facila vento
Nun de loko flugu ĝi al loko.

Ne al glavo sangon soifanta
Ĝi la homan tiras familion :
Al la mond' eterne militanta
Ĝi promesas sanktan harmonion.

Sub la sankta signo de l'Espero
Kolektiĝas pacaj batalantoj
Kaj rapide kreskas la afero
Per laboro de la esperantoj.

Forte staras muroj de miljaroj
Inter la popoloj dividitaj ;
Sed dissaltos la obstinaj baroj
Per la sankta amo disbatitaj.

Sur neŭtrala lingva fundamento,
Komprenante unu la alian,
La popoloj faros en konsento
Unu grandan rondon familian.

Nia diligenta kolegaro
En laboro paca ne laciĝos,
Ĝis la bela sonĝo de l'homaro
Por eterna ben' efektiviĝos.

L.-L. ZAMENHOF.

---

(1) Par cette poésie, l'auteur de l'Esperanto montre son ardent désir de voir disparaître les barrières entre les peuples.

Al la Lernint(in)o

Si tu as consciencieusement étudié ce manuel, tu es en mesure d'entrer en relations avec les camarades espérantistes de tous les pays.

Nous supposons que tu as appris la *Langue Internationale* stimulé par ce sentiment profond : **aider au rapprochement entre les individus de toutes races**. Ce n'est donc point dans un but mercantile et basement intéressé.

Les commerçants, les policiers, les cagots et autres bourgeois faux philanthropes — même quand ils se piquent de démocratisation — qui se servent de l'Esperanto pour leurs besoins, souvent louches mais toujours antiprolétariennes, ne sauraient éveiller en toi la moindre sympathie. Tu ne désires donc pas entrer en relations avec cette gent parasite.

Mais il est un milieu où tu pourras trouver des frères de pensée, des cœurs qui vibrent à l'unisson du tien.

SENNACIECA ASOCIO TUTMONDA (S. A. T.) ⁽¹⁾

(Anciennement : *Liberiga Stelo*)

est une organisation universelle des espérantistes d'avant-garde. Actuellement elle groupe des adhérents dans une quarantaine de pays différents. L'extrait suivant de ses statuts en montre suffisamment le but idéaliste.

«... *b*) Kiel eble plej bone kaj inde plifaciligi la interrilatojn de la anoj, tiel kreskigante ĉe ili fortikan senton de Homeca solidareco ; *c*) lernigadi, instruadi ilin tiamaniere, ke ili farigu la plej kapablaj kaj plej perfektaj el la t. n. internacistoj ; *ĉ*) servi kiel peranto por la interrilatoj de nesamlingvaj asocioj, kies celo estas analoga al tiu de S. A. T. ; *d*) ĉiel helpi al kreado de literaturo (tradukoj kaj originaloj) spegulanta la idealon de nia Asocio...»

«... *b*) faciliter le mieux et le plus dignement possible les relations entre les membres, en développant ainsi chez eux un puissant sentiment de solidarité noblement humain ; *c*) inciter à l'étude, instruire, cultiver ses adhérents de telle sorte qu'ils deviennent les plus capables et les plus parfaits de ceux qu'on nomme internationalistes ; *ĉ*) servir d'intermédiaire entre les associations de langues différentes et dont le but est analogue à celui de S. A. T. ; *d*) de toutes manières aider à la création d'une littérature (traductions et originaux) reflétant l'idéal de notre Association...»

(1) Statuts et renseignements sont envoyés contre un timbre de 0 fr. 30 adressé au siège : 23, rue Boyer, Paris 20e. L'adhérent reçoit un « jarlibro ».

Kara lernint(in)o,

Si tu veux tirer profit de l'outil dont tu as fait l'acquisition par quelques mois d'étude, nous te recommandons instamment d'adhérer sans retard à cette organisation et de t'abonner à ses organes officiels :

SENNACIULO ⁽¹⁾

REVUE HEBDOMADAIRE

et **SENNACIECA REVUO** ⁽¹⁾

REVUE MENSUELLE, LITTÉRAIRE, SCIENTIFIQUE ET PÉDAGOGIQUE

toutes deux rédigées entièrement en Esperanto.

Kara kamarad(in)o,

Puisque tu as été capable de faire l'effort nécessaire pour acquérir l'instrument qui renversera les frontières linguistiques, il n'est pas douteux que tu as conscience de l'importance qui s'attache à la **solution pratique** du problème de la *Langue Universelle*. Aide-nous à secouer l'indifférence qui règne encore dans les milieux révolutionnaires relativement à notre propagande. Dans ce but tu adhérerás à la

FÉDÉRATION ESPÉRANTISTE OUVRIÈRE ⁽²⁾

(Union des Groupes espérantistes prolétariens des pays de langue française)

177, Rue de Bagnolet, PARIS (XXe)

Section belge : 24, rue de Sévigné, BRUXELLES-ANDERLECHT

Section suisse : Les Épinettes, LAUSANNE

* * *

Ne va pas t'imaginer qu'il n'y a qu'en France où le mouvement espérantiste ouvrier est organisé. En Allemagne, en Angleterre, au Portugal, en Hollande, en Tchéco-Slovaquie, etc., il existe des organisations de propagande. Mais c'est en Russie où le mouvement est le plus vigoureux. Malgré l'infâme blocus de l'Entente, malgré des difficultés inouïes, nos camarades russes ont réussi à intensifier la propagande de l'Esperanto. Dans la plupart des villes de quelque importance des cours

(1) Numéro spécimen envoyé contre 1 franc en timbres. Le demander à la Fédération Espérantiste Ouvrière.

(2) Pour renseignements, écrire avec timbre pour réponse.

fonctionnent malgré le manque de manuels et le boycottage des espérantistes bourgeois — ceux-ci étant bien plus tsaristes que communistes. Beaucoup de ces cours sont subventionnés par les soviets locaux, et dans certaines écoles, l'enseignement de l'Espéranto est obligatoire.

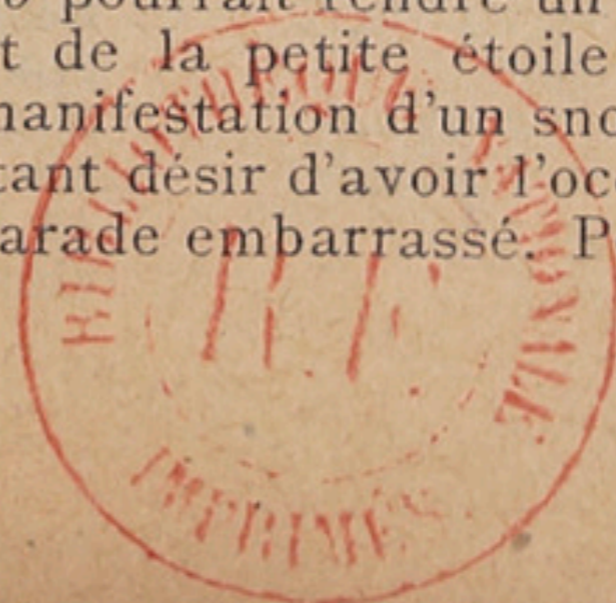
Mais à quoi bon insister. Il n'existe plus aucun doute dans ton esprit sur le succès définitif de la *Langue Universelle* auxiliaire. L'Espéranto ne se discute plus. Il prouve chaque jour par des faits qu'il est devenu une langue vivante utilisée dans toutes les manifestations de la vie sociale. Dès maintenant tu peux toi-même t'en servir pour correspondre avec des camarades de n'importe quel pays. Et grâce à ces relations avec des travailleurs Russes, Chinois, Japonais, Anglais, Allemands, etc., etc., tu comprendras mieux encore le monstrueux mensonge des frontières, lesquelles s'évanouiront dès que les prolétaires n'auront plus besoin d'interprètes pour se dire qu'ils sont frères.

Un dernier mot, *kara samideano*. Savoir se faire comprendre dans une langue ne prouve pas qu'on la connaît à fond, qu'on en a pénétré l'esprit et compris le génie. Cela s'obtient par une pratique un peu suivie et surtout par la lecture de bons textes. L'Espéranto a déjà une littérature très riche, avec laquelle il te faut faire connaissance. Un extrait des livres utiles pour se perfectionner en Espéranto se trouve sur la troisième page de la couverture de ce manuel. Tu peux t'adresser à la librairie de la *Fédération Espérantiste Ouvrière* (Glodeau : 177, rue de Bagnole, Paris 20e (Chèque postal 26.132 Paris), qui te les procurera.

Ellernu, praktikadu la sennaciecan lingvon, fordetronta la miljarajn lingvajn barojn inter la trompitaĵoj!

~~~~~

Pour se reconnaître entre espérantistes, quelques camarades portent une étoile verte à la boutonnière. Ces camarades ont raison et il est regrettable que tous ne le fassent pas. Nous pouvons, en effet, rencontrer dans la rue — ou dans tout autre endroit — un travailleur espérantiste étranger ne connaissant pas encore le français et auquel notre qualité de *samideano* pourrait rendre un grand service si elle lui était dévoilée. Le port de la petite étoile verte doit donc être considéré non comme la manifestation d'un snobisme frivole, mais comme la marque d'un constant désir d'avoir l'occasion d'apporter une aide fraternelle à un camarade embarrassé. Portons donc l'insigne des espérantistes!

RECUEIL DE RACINES ESPERANTO

AVERTISSEMENT

Ce recueil de racines ne contient que les plus fréquemment employées. Bien que la plupart de ces racines aient été vues au cours des leçons, on pourra, en cas de nécessité, retrouver facilement ici celles dont on aura besoin.

Pour la raison qu'elles sont immédiatement comprises, les racines dites **internationales** comme : *arimetiko, balkono, barbara, diagonalo, diametro, geografio, historio, horizontala, litro, lokomotivo, mekaniko, muziko, publiko, stenografio, teatro, telefono, vagono*, etc., etc., ont été éliminées.

Grâce au principe de la dérivation et de la composition, une racine fournit plusieurs mots. Ainsi, de **abel**, on obtient : *abelo*, abeille ; *abelaro*, essaim ; *abelujo*, ruche ; *abelejo*, rucher ; *abeledukado*, apiculture ; *abeledukisto*, apiculteur ; etc.

De **revoluci**, on tire : *revolucio*, révolution ; *revolucia*, révolutionnaire (adj.) ; *revolucie*, révolutionnairement ; *revoluciigi*, révolutionner ; *revoluciulo*, un révolutionnaire ; *revoluciulino*, une révolutionnaire ; etc.

ABRÉVIATIONS

(adj.)	adjectif	(mil.)	militaire
(adv.)	adverbe	(mus)	musique
(bot.)	botanique	(subs.)	substantif
(com.)	commerce	(th.)	théâtre
(fig.)	figuré	(t. s.)	tous sens
(gram.)	grammaire	(tr.)	transitif
(intr.)	intransitif	(zool.)	zoologie

A

abel-o, abeille
abi-o, sapin
abism-o, abîme
abomen-i, avoir en hor-
abon-i, s'abonner [reur
abstrakt-a, abstrait
abund-a, abondant
acer-o, érable
acid-a, acide
aĉet-i, acheter
adiaŭ, adieu
admir-i, admirer
admon-i, engager à, ex-
horter
adres-o, adresse (de lettre)
advokat-o, avocat
aer-o, air
afabl-a, affable, aimable
afer-o, chose, affaire
aŝis-o, affiche
afrank-i, affranchir (poste)
ag-i, agir
agend-o, agenda
agit-i, agiter (fig.)
agl-o, aigle
agoni-i, agoniser
agrabl-a, agréable
ag-o, âge
ajl-o, ail

ajn, que ce soit
akaci-o, acacia
akcel-i, hâter, accélérer
akcent-o, accent (tonique)
akcept-i, recevoir, accep-
akcident-o, accident [ter
akir-i, acquérir
aklam-i, acclamer
akord-o, accord, consen-
tement
akr-a, aigu, tranchant
akrid-o, sauterelle
aks-o, axe
akt-o, acte (th.)
aktor-o, acteur (th.)
akurat-a, ponctuel, exact
akuŝ-i, accoucher (intr.)
akuzativ-o, accusatif
akv-o, eau
al, à, vers
alaŭd-o, alouette
ale-o, allée, avenue
alfabet-o, alphabet
ali-a, autre
alkohol-o, alcool
almenaŭ, au moins
almoz-o, aumône
aln-o, aune
alt-a, haut
altern-i, alterner

alud-i, faire allusion à
am-i, aimer
amar-a, amer
amas-o, amas
ambaŭ, l'un et l'autre
ambici-o, ambition
amel-o, amidon
amik-o, ami
amindum-i, courtiser
amnesti-o, amnistie
ampleks-o, dimension
amput-i, amputer
ananas-o, ananas
anarki-o, anarchie
anarkiisto, anarchiste
anas-o, canard
anĉov-o, anchois
aneks-i, annexer
angil-o, anguille
angul-o, angle, coin
anim-o, âme
ankaŭ, aussi
ankoraŭ, encore
ankr-o, ancre
anonc-i, annoncer
anser-o, oie
anstataŭ, au lieu de
ant, terminaison du par-
ticipe actif présent
antaŭ, avant, devant

antikv-a, antique	aŭd-i, entendre	blazon-o, blason
antipati-o, antipathie	Aŭgust-o, Août	blek-i, crier (animaux)
aparat-o, appareil	aŭskult-i, écouter	blind-a, aveugle
apart-a, particulier, séparé	aŭtentik-a, authentique	blokus-o, blocus
apartment-o, appartement	aŭtor-o, auteur	blouv-i, souffler
aparten-i, appartenir	aŭtoritat-o, autorité	blu-a, bleu
apati-o, apathie	aŭtun-o, automne	bluf-i, bluffer
apenaŭ, à peine	av-o, grand-père	bluz-o, blouse courte
aper-i, paraître, se montrer	avar-a, avare	boa-o, boa (zool.)
apetit-o, appétit	avel-o, noisette	boat-o, canot
aplaŭd-i, applaudir	aven-o, avoine	boben-o, bobine
aplomb-o, aplomb, assurance	aviad-o, aviation	boj-i, aboyer
apog-i, appuyer	avid-i, être avide de	bojkot-i, boycotter
apostol-o, apôtre	aviz-o, un avis	boks-i, boxer
apotek-o, pharmacie (local)	azen-o, âne	bol-i, bouillir
April-o, Avril		bolŝeviko, bolchevik
apr-o, sanglier	B	bolŝevisto, bolcheviste
aprob-i, approuver	bak-i, cuire au four	bolŝevismo, bolchevisme
apud, auprès de	bal-o, bal	bomb-o, bombe
arane-o, araignée	bala-i, balayer	bombon-o, bonbon
aranĝ-i, arranger	balbut-i, balbutier	bon-a, bon
arb-o, arbre	baldaŭ, bientôt	bor-i, trouer, percer
arbitr-a, arbitraire	balen-o, baleine	bord-o, bord, rive
arbitraci-o, arbitrage	ban-i, baigner	bors-o, bourse (local)
ard-i, être en feu, se consumer	banal-a, banal	laborbors-o, Bourse du Travail
arde-o, héron	bandaĝ-o, bandage	bot-o, botte
ardez-o, ardoise	bank-o, banque	botel-o, bouteille
are-o, aire, espace	bankrot-i, faire faillite	bov-o, bœuf
arest-i, mettre en état d'arrestation	bar-i, barrer, entraver	brak-o, bras
argil-o, argile	barakt-i, se débattre	bram-o, brème (zool.)
arĝent-o, argent (métal)	barb-o, barbe	branĉ-o, branche
ari-o, air, mélodie	barel-o, tonneau	brand-o, eau-de-vie
ark-o, arc	bark-o, barque	brasik-o, chou
arm-i, armer	bastard-o, bâtard (subst.)	bret-o, tablette, rayon
arme-o, armée	baston-o, bâton	brik-o, brique
arogant-a, arrogant	bat-i, battre, frapper	bril-i, briller
art-o, art	batal-i, combattre	brod-i, broder
arteri-o, artère	baz-o, base, assise	bronkit-o, bronchite
artikl-o, article (com.)	bazar-o, bazar	bronz-o, bronze
artik-o, articulation, jointure	bed-o, plate-bande	bros-i, brosser
artikol-o, article (gram.)	bedaŭr-i, regretter	brozil-o, brosse
artiŝok-o, artichaut	bek-o, bec	broŝur-o, brochure
asekuri, assurer (vie, accidents, etc.)	bel-a, beau	brov-o, sourcil
asert-i, affirmer	benk-o, banc	bru-i, faire du bruit
asesor-o, assesseur	benzin-o, benzine	brul-i, brûler, se consumer
askalonik-o, échalotte	ber-o, baie, grappe	brun-a, brun
asoci-o, association	best-o, bête, animal	brust-o, poitrine
asparag-o, asperge	bet-o, betterave	brut-o, brute, bétail
aspekt-o, aspect	betul-o, bouleau	bub-o, bambin, gamin
aspid-o, aspic	bezoni, avoir besoin de	buĉ-i, tuer, assommer
atak-i, attaquer	bien-o, bien, avoir	buf-o, crapaud
atenc-i, commettre un attentat	bier-o, bière	budĝet-o, budget
atend-i, attendre	biftek-o, bifsteck	bufed-o, buffet (restaurant)
atest-i, attester, témoigner	bigot-a, bigot	buked-o, bouquet
ating-i, atteindre	bilanc-o, bilan	bukl-o, boucle
atribu-i, attribuer	bild-o, image	buks-o, buis
aŭ, ou, ou bien	bind-i, relier (livre)	bul-o, boule, globe
	bird-o, oiseau	bulb-o, oignon
	biret-o, béret	buljon-o, bouillon
	biskvit-o, biscuit	bulk-o, petit pain
	blank-a, blanc	bulten-o, bulletin
	blat-o, blatte, cafard	burĝ-o, bourgeois

burgon-o, bourgeois
bust-o, buste
buŝ-o, bouche
buter-o, beurre

C

car-o, tsar
ced-i, céder, consentir
cedr-o, cèdre
cel-i, viser, tendre à
cejan-o, bleuet
celeri-o, céleri
cement-o, ciment
cent, cent
centr-o, centre
centraliz-i, centraliser
cenzur-o, censure
cerb-o, cerveau
cert-a, certain
cerv-o, cerf
ceter-aj, ceux qui restent
ceter-e, du reste, d'ailleurs
cidoni-o, coing
cidr-o, cidre
cifer-o, chiffre
cigared-o, cigarette
cikad-o, cigale
cikoni-o, cigogne
cikori-o, chicorée
cilindr-o, cylindre
cim-o, punaise
cindr-o, cendre
cinik-a, cynique
cipres-o, cyprès
cir-o, cirage
cirkel-o, compas
cirkuler-o, une circulaire
cit-i, citer
civil-a, civil (adj.)
civiliz-i, civiliser
civit-o, cité
civitan-o, citoyen

Ĉ

ĉagren-i, avoir du chagrin
ĉam-o, chamois
ĉampan-o, vin de Cham-
pagne
ĉap-o, bonnet d'homme
ĉapel-o, chapeau
ĉar, car, vu que
ĉar-o, char, charrette
ĉarm-a, charmant
ĉast-a, chaste
ĉe, chez, à
ĉef-a, principal
ĉek-o, chèque
ĉemiz-o, chemise
ĉen-o, chaîne
ĉeriz-o, cerise
ĉerk-o, cercueil
ĉerp-i, puiser

ĉes-i, cesser (intr.)
ĉia, chaque (de chaque
sorte)
ĉial, pour toutes les raisons
ĉiam, toujours
ĉie, partout
ĉiel, de toutes les manières
ĉiel-o, ciel
ĉies, à tous
ĉif-i, froisser, chiffonner
ĉio, tout
ĉiom, le tout
ĉirkaŭ, autour de
ĉiu, chacun, tout individu
ĉokolad-o, chocolat
ĉu, est-ce-que ?

D

da, de (marque la quantité)
dakil-o, datte
dali-o, dahlia
danci, dancier
dank-i, remercier
dat-o, date
daŭr-i, durer
de, de
debat-o, débat
dec-a, correct, conforme
aux usages
Decembr-o, Décembre
decid-i, décider, se décider
deĉifr-i, déchiffrer
dediĉ-i, dédier, consacrer
definitiv-a, définitif
degel-i, se dégeler
degener-i, dégénérer
dek, dix
dekliv-o, rampe, pente
dekret-o, décret
dekstr-a, droit (côté droit)
deleg-i, déléguer
delikat-a, fin, délicat
demand-i, faire une ques-
tion
dens-a, dense, épais
denunc-i, dénoncer
depeŝ-o, dépêche
depon-i, déposer (en dé-
deput-i, députer [pôt])
desegn-i, dessiner
desert-o, dessert
despot-o, despote
detal-o, détail
detru-i, détruire
dezir-i, désirer
di-o, dieu
dialog-o, dialogue
diamant-o, diamant
diant-o, œillet
diboĉ-i, se débaucher
difekt-i, abîmer, détério-
rer

diferenc-a, qui est diffé-
difin-i, définir [rent
dig-o, digue
digest-i, digérer
dik-a, gros, épais
dikt-i, dicter
diktator-o, dictateur
dimanĉ-o, dimanche
diplomato } diplomate
diplomatiist-o }
dir-i, dire
direkt-i, diriger
direktor-o } directeur
direktist-o }
dis, marque la séparation
disĉipl-o, disciple
disciplin-o, discipline
diskut-i, discuter
dispon-i, disposer de
disput-i, disputer
distanc-o, distance
distrikt-o, district, arron-
dissement
diven-i, deviner
do, donc
dogan-o, douane
doktor-o, docteur
dokument-o, document
dolĉ-a, doux, agréable
dolor-i, faire mal, être
douloureux
dom-o, maison
domaĝ-i, causer un dom-
don-i, donner [mage
donac-i, faire un cadeau
dorm-i, dormir
dorn-o, épine
dot-i, doter
dram-o, drame
drap-o, drap (tissu)
draŝ-i, battre (le grain)
drink-i, boire à l'excès
dron-i, se noyer
du, deux
dub-i, douter
dum, pendant
dung-i, prendre à gages
duŝ-o, douche

E

eben-a, uni, non raboteux
ebon-o, ébène
ebri-a, ivre
ebur-o, ivoire
eĉ, même (adv.)
edif-i, édifier (au moral)
edz-o, époux, mari
efektiv-a, effectif
efik-i, être efficace
egal-a, égal
ek, préf. marque la briè-
veté de l'action

- eĥ-o, écho
 ekonomi-o, science économique
 ekscit-i, exciter, inciter à
 ekskurs-o, excursion
 ekspluat-i, exploiter
 ekster, en dehors de
 eksterm-i, exterminer
 ekzamen-i, examiner
 ekzempler-o, un exemplaire
 ekzist-i, exister [plaire
 el, de, qui provient de
 elast-a, élastique, souple
 elefant-o, éléphant
 elekt-i, choisir, élire
 elektr-o, électricité
 element-o, élément
 emajl-o, email
 embaras-o, embarras
 emfaz-o, emphase
 en, en, dans
 energi-o, énergie
 enket-o, enquête
 enu-i, s'ennuyer
 envi-i, envier
 epitet-o, épithète
 epok-o, époque
 erar-i, se tromper
 erik-o, bruyère
 erp-i, herser
 escept-i, excepter
 esenc-o, essence (philosophie)
 esper-i, espérer [sophie)
 esplor-i, explorer
 esprim-i, exprimer
 est-i, être (état)
 esting-i, éteindre
 estr-o, chef
 etend-i, étendre
 etern-a, éternel
 etiket-o, étiquette
 evit-i, éviter
 evoluci-i } évoluer
 evolu-i }
 ezok-o, brochet
- F**
- fabel-o, conte
 fabl-o, fable
 facil-a, facile
 faden-o, fil
 fag-o, hêtre
 fajf-i, siffler
 fajr-o, feu
 fak-o, case, compartiment
 fakt-o, fait
 fal-i, tomber
 falĉ-i, faucher
 fald-i, plier
 falk-o, faucon
 fals-i, falsifier
 fand-i, faire fondre
- fantazi-o, fantaisie
 far-i, faire
 farm-i, prendre à ferme
 farmaci-o, pharmacie (science)
 fart-i, se porter (santé)
 farun-o, farine
 fask-o, touffe, botte
 fast-i, jeûner
 fazan-o, faisan
 fazeol-o, haricot
 febr-o, fièvre
 Februar-o, Février
 feder-i, fédérer
 federaci-o, fédération
 fel-o, peau, fourrure
 felt-o, feutre
 feminism-o, féminisme
 feminist-o, féministe
 femur-o, cuisse
 fend-i, fendre
 fenestr-o, fenêtre
 fer-o, fer (métal)
 ferm-i, fermer
 fi, fi! pouah! s'emploie aussi comme préfixe à sens péjoratif
 fianĉ-o, fiancé
 fid-i, se fier à
 fiks-a, fixe
 fil-o, fils
 filik-o, fougère
 filtr-i, filtrer
 fin-i, finir (tr.)
 fingr-o, doigt
 firm-a, ferme, solide
 firm-o, firma-o, maison de commerce, firme
 fiŝ-o, poisson
 flag-o, drapeau
 flank-o, flanc, côté
 flar-i, flairer, sentir
 flat-i, flatter
 flav-a, jaune
 fleg-i, soigner un malade
 flik-i, rapiécer, raccommoder
 flor-o, fleur [moder
 flos-o, radeau
 flirt-i, voltiger
 flu-i, couler
 flug-i, voler (oiseaux)
 foj-o, fois
 fojn-o, foin
 foli-o, feuille
 font-o, source
 fontan-o, fontaine
 for, loin
 forges-i, oublier
 forĝ-i, forger
 fork-o, fourchette
 formik-o, fourmi
 forn-o, fourneau, poêle
- fort-a, fort
 fos-i, creuser (bêcher, piocher)
 frag-o, fraise [cher)
 fraksen-o, frêne
 framb-o, framboise
 frand-i, aimer les friandises
 frap-i, battre, frapper
 frat-o, frère
 fraŭl-o, un célibataire
 fremd-a, étranger (adj.)
 frenez-a, fou
 fren-o, frein
 freŝ-a, récent, frais
 fring-o, pinson
 fringel-o, serin
 fripon-o, fripon
 frost-o, gelée
 fru-e, de bonne heure
 frukt-o, fruit
 ftiz-o, phtisie
 fulm-o, éclair
 fund-o, fond (t. s.)
 funel-o, entonnoir
 fung-o, champignon
 furunk-o, furoncle
 fuŝ-i, gâcher, saboter
- G**
- gad-o, morue sèche, merlu
 gaj-a, gai [luce
 gajn-i, gagner
 galoŝ-o, galoche
 gam-o, gamme
 gamaŝ-o, guêtre
 garanti-i, se porter garant
 garb-o, gerbe
 gard-i, garder, veiller sur
 gas-o, gaz
 gast-o, hôte, invité
 generaci-o, génération
 gent-o, tribu, race
 gerani-o, géranium
 gest-o, geste
 gigant-a, gigantesque
 gips-o, plâtre
 gis-o, fonte (métal)
 glaci-o, glace
 glad-i repasser (linge)
 glas-o, verre (pour boire)
 glat-a, lisse, uni
 glazur-o, vernis à poterie
 glit-i, glisser
 glob-o, globe, boule
 glu-i, coller
 glut-i, avaler, absorber
 gobi-o, goujon
 grad-o, degré
 gramatik-o, grammaire
 granat-o, grenade (fruit)
 gras-o, graisse
 grat-i, gratter

gratul-i, féliciter
grav-a, important, grave
graved-a, enceinte (fem)
gren-o, blé [me grosse]
gril-o, grillon
griz-a, gris
gros-o, groseille à maquereau
grumbl-i, ronchonner, grommeler
guberni-o, région administrative
guf-o, grand-duc (zool.)
gum-o, gomme
gust-o, goût
gvid-i, guider

Ĝ

ĝarden-o, jardin
ĝem-i, gémir
ĝentil-a, poli, courtois
ĝi, il, elle (neutre), cela
ĝib-o, bosse
ĝis, jusqu'à
ĝoj-i, se réjouir
ĝu-i, jouir de
ĝust-a, juste, exact, précis

H

ha! ah! ha!
hajl-o, grêle
hak-i, couper à la hache
halt-i, s'arrêter
har-o, cheveu, poil
hard-i, durcir, rendre résistant
haring-o, hareng
haŭt-o, peau
hav-i, avoir, posséder
haven-o, port de mer
he, eh! hé!
hebre-o, juif
hedisar-o, sainfoin
hejm-o, le foyer, le chez soi
hejt-i, chauffer (local, four)
hel-a, clair [neau]
helik-o, escargot
help-i, aider, secourir
hepat-o, foie
herb-o, herbe
hered-i, hériter
hien-o, hyène
hieraŭ, hier
hipokrit-i, feindre, faire l'hypocrite
hirud-o, sangsue
hirund-o, hirondelle
ho, oh! ho!
hodiaŭ, aujourd'hui
hom-o, homme (l'espèce)
honest-a, honnête
hont-i, avoir honte

hor-o, heure
horde-o, houblon
horlog-o, horloge
hotel-o, hôtel
huf-o, sabot (d'animal)
humer-o, humérus
humil-a, humble (contraire d'orgueilleux)
hund-o, chien

Ĥ

ĥaos-o, **kaos-o**, chaos
ĥemi-o, **kemi-o**, chimie
ĥimer-o, **kimer-o**, chimère
ĥin-o, **ĉin-o**, un Chinois, **Ĉini-o**, Chine
ĥirurgi-o, **kirurgi-o**, chirurgie
ĥoler-o, **holer-o**, choléra
ĥor-o, **korus-o**, chœur (mus.) **koruse**, en chœur

I

ia, quelque, un certain
ial, pour une raison quelconque
iam, un jour, une fois
ide-o, idée
ident-a, identique
idiom-o, idiome
idiot-o, idiot (un)
ie, quelque part
iel, d'une manière, d'une façon quelconque
ies, de quelqu'un, à quelqu'un
ileks-o, houx
ili, ils, eux, elles
iluzi-o, illusion
imag-i, imaginer
imit-i, imiter
impon-i, en imposer
impres-o, impression (qu'on ressent)
indign-i, s'indigner
indulg-i, être indulgent
infan-o, enfant
infekt-i, infecter
influ-i, influencer
inform-i, informer
ingven-o, aine
iniciat-i, prendre l'initiative
ink-o, encre
insid-i, tendre un piège
insist-i, insister
inspektist-o } inspecteur
inspektor-o }
instig-i, pousser à, exciter
instru-i, instruire
insul-o, île

intenc-i, avoir l'intention
inter, entre, parmi [de
intern-a, interne, inté-
invad-i, envahir [rieur
io, quelque chose
iom, un peu
ir-i, aller
irid-o, iris
iu, quelqu'un
izol-i, isoler

J

ja, de fait, en effet
ĵak-o, veste
ĵam, déjà
Januaro, Janvier
ĵar-o, an, année
je, prép. à sens indéterm.
ĵen, voici, voilà
ĵes, oui
ĵug-o, joug
ĵugland-o, noix (du noyer)
Juli-o, Juillet
ĵun-a, jeune
ĵung-i, atteler
Juni-o, Juin
ĵup-o, jupe
ĵur-o, droit, législation
ĵust-a, juste, équitable

Ĵ

ĵak-o, redingote
ĵaŭd-o, jeudi
ĵet-i, jeter
ĵur-i, faire un serment
ĵurnal-o, journal
ĵus, à l'instant (écoulé)

K

kaduk-a, caduc, délabré
kaf-o, café
kaĝ-o, cage
kaj, et
kaj-o, quai
kajer-o, cahier
kaka-o, cacao
kalendar-o, calendrier
kalik-o, coupe (pour boire)
kalk-o, chaux
kalkan-o, talon
kalkanum-o, talon de chaussure
kalkul-i, calculer
kalson-o, caleçon
kalumni-i, calomnier
kamarad-o, camarade
kamel-o, chameau
kameleon-o, caméléon
kamen-o, cheminée
kamp-o, champ
kan-o, canne, roseau
kanab-o, chanvre

kanajl-o, canaille	kokcinel-o, coccinelle	kovr-i, couvrir
kandel-o, chandelle	koks-o, hanche	krab-o, crabe
kankr-o, écrevisse	kol-o, cou	kraĉ-i, cracher
kant-i, chanter	kolbas-o, saucisson	krad-o, grille
kap-o, tête	kolegi-o, collègue	krajon-o, crayon
kapabl-a, capable	kolekt-i, collectionner	kran-o, robinet
kapr-o, chèvre (espèce)	koler-i, être en colère	krani-o, crâne
kapreol-o, chevreuil	kolomb-o, pigeon	kratag-o, aubépine
kapt-i, prendre, capturer	kolor-o, couleur	kre-i, créer
kar-a, cher (t. s.)	kolubr-o, couléuvre	krem-o, crème
karaf-o, carafe	kolz-o, colza	krepusk-o, crépuscule
karakter-o, caractère	komand-i, commander	kres-o, cresson
karb-o, charbon	komb-i, peigner [mil.]	kresk-i, croître
kardel-o, chardonneret	komentari-i, commenter	kret-o, craie
kard-o, chardon	komerc-i, faire du commerce	krev-i, crever, éclater
kariofil-o, clou de girofle	komfort-o, le confort	kri-i, crier
karot-o, carotte	komod-o, commode (meu-)	kribr-i, cribler, tamiser
karp-o, carpe	kompar-i, comparer [ble]	krim-o, crime
karton-o, carton	kompat-i, avoir pitié	kripl-a, estropié
kaserol-o, casserole	kompens-i, compenser	kroĉ-i, accrocher
kastel-o, château	kompren-i, comprendre	krokodil-o, crocodile
kat-o, chat	komun-a, commun, à tous	krom, sauf, hormis
katen-o, fers, chaînes (prisonnier)	kon-i, connaître	kruc-o, croix
kaŭĉuk-o, caoutchouc	koncern-i, concerner	kruĉ-o, cruche
kaŭz-i, causer, être cause	kondiĉ-o, condition	krud-a, brut, éru
kav-a, creux [de]	konduk-i, conduire	krur-o, jambe
kaze-o, fromage blanc	kondut-i, se conduire	krut-a, escarpé, raide
k. c. (kaj ceteraj) et cœ-	konfes-i, confesser, avouer	k.t.p. (kaj tiel plu), et
ke, que [tera, etc.]	konfid-i, avoir confiance	ainsi de suite
kel-o, cave	konfuz-i, confondre	kub-o, cube
kelkaj, quelques	konjak-o, cognac	kubut-o, coude
kelner-o, garçon de café,	konklud-i, conclure	kudr-i, coudre
kep-o, képi [d'hôtel]	konsci-i, avoir conscience	kuf-o, bonnet de femme
kern-o, noyau	konsil-i, conseiller [de]	kuir-i, faire cuire
kest-o, caisse (une)	konsist-i (el), se composer	kuk-o, gâteau
kia, quel (de quelle sorte)	konstru-i, construire	kukum-o, concombre
kial, pourquoi	kont-o, compte [trat]	kukurb-o, citrouille
kiam, quand	kontrakt-i, faire un con-	kul-o, moustique
kie, où	kontraŭ, contre, à l'opposé	kuler-o, cuiller
kiel, comme, comment	kontrol-i, contrôler	kulp-a, coupable
kies, à qui, de qui	konval-o, muguet	kultur-o, culture (t. s.)
kimer-o (voir himero)	konven-i, être conforme	kun, avec (accompagne-)
kiom, combien	konvink-i, convaincre	kuniki-o, lapin [ment]
kis-i, embrasser	kooperativ-o, coopérative	kupr-o, cuivre
kitel-o, blouse longue	kopi-i, copier	kur-i, courir
kiu, qui, lequel	kor-o, cœur (organe)	kurac-i, traiter un malade
klar-a, clair (non brouillé)	korb-o, corbeille, panier	kuraĝ-a, courageux
klas-o, classe (catégorie)	kork-o, bouchon (liège)	kurioz-a, digne d'être vu
klavikl-o, clavicule	korp-o, corps	kurten-o, rideau
kler-a, érudit [cher (tr.)]	korsaĝ-o, corsage	kusen-o, coussin
klin-i, incliner, pen-	korset-o, corset	kuŝ-i, être couché, allongé
kling-o, lame (coupante)	kort-o, cour	kutim-i, avoir coutume
kliš-i, tirer un cliché	korv-o, corbeau	kuv-o, cuve
klopod-i, faire des démar-	kost-i, coûter	kvadrat-o, carré
ches	kot-o, boue	kvalit-o, qualité
knab-o, jeune garçon	koton-o, coton	kvankam, quoique
kned-i, pétrir	kotlet-o, côtelette	kvant-o, quantité
koaks-o, coke	koturn-o, caille	kvar, quatre
kofr-o, coffre	kov-i, couvrir	kvazaŭ, comme si
koincid-i, coïncider	koverto, enveloppe (de	kverk-o, chêne (arbre)
kok-o, coq	lettre)	kviet-a, calme tranquille
		kvin, cinq

L

l', la, le, la, les
 lac-a, fatigué, las
 lacert-o, lézard
 lad-o, tôle
 lag-o, lac
 lak-o, vernis
 laktuk-o, laitue
 lakt-o, lait
 lam-a, boiteux
 lamp-o, lampe
 lampir-o, ver luisant
 lan-o, laine
 lang-o, langue (anat.)
 laring-o, larynx
 larm-o, larme
 las-i, laisser
 last-a, dernier
 laŭ, selon, d'après
 laŭd-i, louer, louer
 laŭr-o, laurier
 laŭt-a, haut (voix)
 lav-i, laver
 led-o, cuir
 leg-i, lire
 legom-o, légume
 leg-o, loi
 lekant-o, marguerite
 lent-o, lentille
 leon-o, lion
 leontod-o, pissenlit
 leopard-o, léopard
 lepor-o, lièvre
 lern-i, apprendre
 lert-a, adroit, habile
 leter-o, lettre, missive
 lev-i, lever
 levkoj-o, giroflée
 li, il, lui
 libel-o, libellule
 liber-a, libre
 libr-o, livre
 lice-o, lycée
 lign-o, bois (matière)
 likvid-i, liquider
 limak-o, limace
 lim-o, limite, borne
 lin-o, lin
 lingv-o, langue, langage
 lini-o, ligne (géométrie)
 lip-o, lèvres
 liter-o, lettre (alphabet)
 litr-o, litre
 liver-i, livrer, fournir
 log-i, attirer, allécher
 logik-o, logique
 loĝ-i, loger, habiter
 lojal-a, loyal, franc
 long-a, long
 lu-i, prendre en location
 lud-i, jouer

lukan-o, cerf-volant (zool.)
 luks-o, luxe
 lum-i, luire
 lun-o, lune
 lund-o, lundi
 lup-o, loup
 lupol-o, houblon
 lut-i, souder

M

magnet-o, aimant
 mahagon-o, acajou
 Maj-o, Mai
 maiz-o, maïs [spécialité
 majstr-o, maître dans sa
 makler-i, faire le courtage
 makzel-o, mâchoire
 maleol-o, cheville (du
 pied)
 mam-o, sein, mamelle
 man-o, main
 mandat-o, mandat-poste
 manĝ-i, manger
 manik-o, manche (vête-
 ment)
 mank-i, faire défaut
 mantel-o, manteau
 mar-o, mer
 marĉand-i, marchander
 mard-o, mardi
 marmor-o, marbre
 marŝ-i, marcher
 Mart-o, Mars
 martel-o, -ilo, marteau
 mask-o, masque
 mason-i, maçonner
 maestr-o, maître de mai-
 maŝin-o, machine [son
 maten-o, matin
 materi-o, matière
 material-o, matériaux
 matrac-o, matelas
 matur-a, mûr
 mebl-o, meuble
 meĉ-o, mèche
 medi-o, milieu (ambient)
 medikag-o, luzerne
 medol-o, moelle
 meleagr-o, dindon
 melk-i, traire
 melon-o, melon
 mem, même, en personne
 membr-o, membre (t. s.)
 memor-i, se souvenir
 mend-i, faire une com-
 mande
 mens-o, esprit, intelli-
 mensog-i, mentir [gence
 menu-o, menu (du repas)
 merkred-o, mercredi
 merl-o, merle
 merlang-o, merlan

mespil-o, nêfle
 met-i, mettre
 metal-o, métal
 mev-o, mouette
 mez-o, milieu, centre
 mi, je, moi
 mien-o, mine, air
 migdal-o, amande
 migr-i, voyager, courir
 le monde
 miks-i, mêler
 mil, mille (nombre)
 mild-a, doux, amène,
 agréable
 miliard-o, milliard
 mili-o, millet
 milion-o, million
 milit-i, faire la guerre
 mimoz-o, mimosa
 min-o, mine, fosse
 minac-i, menacer
 miozot-o, myosotis
 mir-i, s'étonner
 mitul-o, moule
 mok-i, se moquer
 mol-a, mou
 mon-o, monnaie (argent)
 monat-o, mois
 mond-o, monde
 mor-o, mœurs
 mord-i, mordre
 morgaŭ, demain
 mort-i, mourir
 morter-o, mortier
 moru-o, morue
 morus-o, mûre
 moskit-o, moustique
 motiv-o, motif
 motor-o, moteur
 muel-i, moudre
 mult-a, nombreux
 muskol-o, muscle (zool.)
 mustard-o, moutarde
 mustel-o, martre
 muŝ-o, mouche
 muf-o, manchon
 mut-a, muet

N

n, marque le complément
 naĝ-i, nager [direct
 najbar-o, voisin
 najl-o, clou
 najtingal-o, rossignol
 nap-o, navet
 nask-i, faire naître, met-
 tre au monde
 naŭ, neuf (9)
 naŭz-i, dégoûter, donner
 des nausées
 ne, non, ne pas
 nebul-o, brouillard

negoc-i, faire du négoce,
 neĝ-o, neige [négocier
 nek... nek..., ni... ni...
 nenia, aucun (d'aucune
 sorte)
 nential, pour aucune rai-
 neniam, jamais [son
 nenie, nulle part
 neniel, d'aucune manière
 nenies, à personne
 nenio, rien
 neniom, rien du tout
 neniu, personne
 nep-o, petit-fils
 nepr-e, sûrement, imman-
 quablement, sans faute
 nerv-o, nerf
 net-a, net
 nev-o, neveu
 ni, nous
 nigr-a, noir
 niz-o, épervier (zool.)
 nj, suff., diminutif cares-
 sant féminin (peu usité)
 nobl-a, noble, élevé (ca-
 nokt-o, nuit [ractère)
 nokt-u-o, chouette
 not-o, note
 nov-a, neuf, nouveau
 novel-o, nouvelle (littér.)
 Novembr-o, Novembre
 nu, eh bien
 nuks-o, noix (en général)
 numid-o, pintade
 nun, maintenant
 nur, seulement
 nutr-i, nourrir

O

o, term. du substantif
 obl, suff. multiplicatif
 obstin-a, obstiné
 odor-i, exhaler une odeur
 ofend-i, offenser
 ofer-i, sacrifier
 ofic-o, office, emploi
 oficej-o, bureau
 oft-e, souvent
 ok, huit
 okaz-i, arriver, avoir lieu
 Oktobr-o, Octobre
 okul-o, œil
 okzal-o, oseille
 ol, que (dans une compa-
 ole-o, huilé [raison)
 omar-o, homard
 on, suff. fractionnaire
 oni, on
 onkl-o, oncle
 ont, term. du participe
 actif futur
 op, suff. collectif

opini-i, être d'avis de,
 penser que
 oportun-a, commode
 or-o, or (métal) [(adj.)
 orden-o, ordre, décora-
 orel-o, oreille [tion
 orf-o, orphelin
 organ-o, organe
 ornam-i, orner, décorer
 os, terminaison du futur
 osced-i, bailler
 ost-o, os
 ostr-o, huitre
 ov-o, œuf

P

pac-o, paix
 paf-i, tirer (arme à feu)
 pag-i, payer
 paĝ-o, page (de livre)
 pajl-o, paille
 pak-i, emballer [che)
 palat-o, palais (de la bou-
 palinur-o, langouste
 palp-i, tâter, palper
 palpebr-o, paupière
 pan-o, pain
 panter-o, panthère
 papag-o, perroquet
 papav-o, pavot
 paper-o, papier
 papili-o, papillon
 par-o, paire, couple
 parad-i, faire parade de
 parker-e, par cœur
 part-o, une part
 paru-o, mélange
 pas-i, passer (intr.)
 paser-o, moineau
 pasi-o, passion
 past-o, pâte
 pastr-o, prêtre, curé
 paŝ-i, marcher, faire des
 pas
 pat-o, poêle (ustensile)
 patos-o, émotion affectée,
 pav-o, paon [emphase
 pec-o, morceau
 pedant-o, un pédant
 pedik-o, pou
 pejzaĝ-o, paysage
 pek-i, commettre une
 faute
 pel-i, forcer à partir [sin
 pelv-o, cuvette, petit bas-
 pen-i, prendre de la peine
 pend-i, être suspendu
 penik-o, pinceau
 pent-i, se repentir
 pentr-i, peindre
 per, au moyen de
 perĉ-o, perche (zool.)

perdrik-o, perdrix
 pere-i, périr, se perdre
 perfid-i, trahir
 perlamot-o, nacre
 persekut-i, poursuivre,
 persécuter
 persik-o, pêche (fruit)
 pes-i, peser (tr.)
 pet-i, demander quelque
 chose à quelqu'un
 petol-i, folâtrer
 petrosel-o, persil
 pez-i, peser (intr.)
 pig-o, pie
 pik-i, piquer (t. s.)
 pilgrim-i, aller en péle-
 pilol-o, pilule [rinage
 pin-o, pin
 pingl-o, épingle
 pint-o, pointe, cime
 pioĉ-o, -ilo, pioche
 pionir-o, pionnier
 pipr-o, poivre
 pir-o, poire
 pist-i, piler, broyer
 piŝt-o, piston (méc.)
 piz-o, pois
 plac-o, place (publique)
 plaĉ-i, plaie
 plad-o, plat (vaisselle)
 pland-o, plante du pied
 planed-o, planète
 plat-a, plat, uni
 platen-o, platine
 plej, le plus
 plekt-i, tresser
 plen-a, plein
 plend-i, se plaindre
 pli, plus (comparatif)
 plor-i, pleurer
 plu, plus, davantage
 plug-i, labourer
 plum-o, plume
 plumb-o, plomb
 plur-aj, plusieurs
 pluv-o, pluie
 po, à raison de
 poligon-o, blé noir
 polk-o, polka
 popl-o, peuplier
 polur-i, polir
 polus-o, pôle
 polv-o, poussière
 por, pour, afin de
 pore-o, poireau
 porci-o, portion
 pord-o, porte
 pork-o, porc
 port-i, porter
 post, après
 posten-o, le poste (t. s.)
 postul-i, réclamer, exiger

poŝ-o , poche	rang-o , rang, grade	salajr-o , salaire
pot-o , pot	raport-o , rapport	salat-o , salade
pov-i , pouvoir	rast-i , râteler	salik-o , saule
pram-o , bac	rat-o , rat	salm-o , saumon
prav-a , qui a raison	raŭk-a , rauque	salut-i , saluer
precip-e , surtout	raŭp-o , chenille	san-a , sain
premi-o , prix, récom-	reciprok-a , réciproque	sang-o , sang
pren-i , prendre [pense	refut-i , réfuter	sap-o , savon
pres-i , imprimer	reg-i , régner	sardel-o , sardine
preskaŭ , presque	registr-o , registre	sat-a , rassasié
preter , outre, plus loin	regn-o , un Etat	sav-i , sauver (de)
prez-o , prix (d'une chose)	regul-o , règle (gram., etc.)	sci-i , savoir
pri , au sujet de	reĝ-o , roi	se , si, à condition que
privat-a , privé, particu-	rekt-a , droit, direct	seb-o , suif
pro , à cause de [lier	rel-o , rail	sed , mais
produkt-i , produire	rem-i , ramer	seg-i , scier
profit-i , tirer avantage,	rendevu-o , rendez-vous	seĝ-o , chaise
profit	renkont-i , rencontrer	sek-a , sec
profund-a , profond (t. s.)	repertuar-o , répertoire	sekal-o , seigle
projekt-o , projet	reptili-o , reptile	seks-o , sexe
prokrast-i , ajourner,	respond-i , répondre	sekv-i , suivre
retarder	rest-i , rester	semajn-o , semaine
proksim-a , proche	restoraci-o , restaurant	sem-i , semer
promen-i , se promener	ret-o , filet	sen , sans
promes-i , promettre	rev-i , rêver (éveillé)	senc-o , sens (significa-
propr-a , qui est personnel	revoluci-o , révolution	send-i , envoyer [tion)
prov-i , essayer	rezult-i , résulter	sent-i , sentir
proviz-i , approvisionner	rib-o , groseille	sep , sept
prudent-a , doué de raison	ribel-i , se révolter	Septembr-o , Septembre
pruv-i , prouver, démon-	riĉ-a , riche	serĉ-i , chercher
publik-o , le public [trer	rifuĝ-i , se réfugier	serpent-o , serpent
pudr-o , poudre (toilette)	rifuz-i , refuser	servut-o , corvée
pugn-o , poing	rigard-i , regarder	ses , six
pul-o , puce	rigl-i , verrouiller	sever-a , sévère
pulĉinel-o , polichinelle	rikolt-i , récolter	sezon-o , saison
pulm-o , poumon	rilat-i , avoir rapport à	si , lui, elle, soi (pr. refl.)
puls-o , pouls	rimark-i , remarquer	sigel-i , sceller, cacheter
pulv-o , poudre (arme)	rimed-o , moyen, remède	sign-o , signe, marque
pulvor-o , substance pul-	ring-o , anneau	signal-o , signal
punkt-o , point [vérisée	rip-o , côte (anat.)	silik-o , silex
pup-o , poupée	ripoz-i , se reposer	silk-o , soie
pur-a , propre, pur	riproĉ-i , reprocher	silvi-o , fauvette
puŝ-i , pousser	risort-o , ressort	simi-o , singe
put-o , puits	river-o , rivière	sin-o , sein (anat.)
putor-o , putois	riz-o , riz	simpl-a , simple
putr-i , pourrir	rol-o , rôle	sincer-a , sincère
	romp-i , casser	siring-o , lilas
	rost-i , faire rôtir	sitel-o , seau
	roz-o , rose (fleur)	skabel-o , escabeau [sure)
	rub-o , décombres, débris	skal-o , échelle (série, me-
	ruĝ-a , rouge	skandal-o , scandale
	ruin-o , ruine	skapol-o , omoplate
	rum-o , rhum	skarp-o , écharpe
	rust-o , rouille	skatol-o , boîte
	ruz-a , rusé, fin	skism-o , schisme
		skiz-i , esquisser (t. s.)
		sklav-o , esclave
		skombr-o , maquereau
		skrap-i , gratter, râcler
		sku-i , secouer
		skurĝ-o , knout
		skval-o , squale

R

S

skvam-o, écaille
slip-o, fiche
smirg-o, émeri
sobr-a, sobre
soci-o, le corps social
soif-i, avoir soif
sojl-o, seuil
sol-a, seul
sole-o, sole
solv-i, résoudre
somer-o, été
son-i, rendre un son
song-i, rêver, songer (en dormant)
sopir-i, soupirer
sorb-i, absorber lentement
sorĉ-i, pratiquer la sorcellerie
sort-o, sort [cellerie
sovaĝ-a, sauvage
sovjet-o, soviétique
sovjetan-o, membre d'un soviétique
sovjetismo, soviétisme
spac-o, espace
spec-o, espèce
spedul-o, glace, miroir
spert-a, expérimenté
spes-o, unité monétaire internationale fictive valant un quart de centime
spesdek-o, pièce de monnaie valant 2 cent. 1/2
spesmil-o, pièce de monnaie valant 2 fr. 50
spez-o, mouvement de fonds
spic-o, épices
spin-o, épine dorsale
spinac-o, épinard
spir-i, respirer
spirit-o, esprit
spong-o, éponge
sprit-a, spirituel, fin
stabl-o, établi, chevalet
staci-o, station
stal-o, écurie
stamp-i, estampiller, timbrer
stan-o, étain [brer
stang-o, perche, gaule
star-i, être debout
stat-o, manière d'être, état
steb-i, piquer à la machine
stel-o, étoile [chine
sterk-o, fumier
stip-o, genêt
stomak-o, estomac
strang-a, étrange, bizarre
strat-o, rue
streĉ-i, tendre, raidir

stri-o, raie, rayure, trait
strig-o, hibou
strik-o, grève
strut-o, autruche
stud-i, étudier
student-o, étudiant
stult-a, sot
sturn-o, sansonnet
sub, sous
suĉ-i, sucer
sud-o, sud
sufiĉ-a, suffisant
sufok-i, étouffer, étrangler (tr.)
sukces-i, réussir
suker-o, sucre
sum-o, somme, total
sun-o, soleil
sup-o, soupe
super, au-dessus de
supre, en haut
sur, sur (en touchant)
surd-a, sourd
sur-tut-o, pardessus
svarm-i, fourmiller, grouiller
sven-i, s'évanouir
sving-i, brandir, agiter

S

ŝaf-o, mouton
ŝajn-i, sembler
ŝanc-o, chance
ŝancel-i, ébranler
ŝanĝ-i, changer (tr.)
ŝarg-i, charger (arme à feu)
ŝarg-i, charger (d'un fardeau)
ŝark-o, requin [deau
ŝat-i, estimer, priser
ŝaum-o, écume
ŝel-o, écorce, coque
ŝelk-o, bretelle
ŝerĉ-i, plaisanter
ŝi, elle
ŝim-i, moisir
ŝink-o, jambon
ŝip-o, bateau
ŝir-i, déchirer
ŝirm-i, abriter, protéger
ŝlos-i, fermer à clef
ŝmir-i, enduire
ŝnur-o, corde [glisser
ŝov-i, pousser en faisant
ŝovin-a, -isto, chauvin
ŝovel-i, ramasser à la pelle
ŝpar-i, épargner, économiser
ŝpin-i, filer
ŝrank-o, armoire
ŝraŭb-o, vis
ŝtal-o, acier

ŝtato, l'Etat
ŝtel-i, voler, dérober
ŝtip-o, bûche
ŝtof-o, étoffe
ŝton-o, pierre
ŝtop-i, boucher
ŝtrump-o, bas
ŝtup-o, marche (d'escalier)
ŝu-o, soulier
ŝuld-i, devoir (dette)
ŝultr-o, épaule [pandre
ŝut-i, verser ça et là, réverser
ŝveb-i, planer (vol)
ŝvel-i, être gonflé, enflé
ŝvit-i, suer

T

tabel-o, liste, table
tabul-o, planche
tag-o, jour
tajlor-o, tailleur
taks-i, évaluer, taxer
talent-o, talent
tali-o, taille (tour de)
talp-o, taupe
tamen, cependant
tapiok-o, tapioca
tapiŝ-o, tapis
tas-o, tasse
task-o, tâche
taŭg-i, convenir à
tavol-o, couche
t. e., (tio estas), c.-à-d.
te-o, thé
ted-i, lasser, ennuyer
teg-i, recouvrir, garnir
tegment-o, toit
tegol-o, tuile
teks-i, tisser
tekst-o, texte
teler-o, assiette
tem-o, thème
temp-o, temps (durée)
tempi-o, tempe
ten-i, tenir
tent-i, tenter (attirer)
ter-o, terre
teritori-o, territoire
termin-o, terme (langage)
tern-i, éternuer
terur-o, terreur
testud-o, tortue
tia, tel
tial, c'est pourquoi
tiam, alors
tibi-o, tibia
tie, là, là-bas
tiel, ainsi
ties, d'un tel
tigr-o, tigre
tili-o, tilleul
tim-i, craindre

tink-o, tanche
 tint-i, tinter, cliqueter
 tio, cela
 tiom, tant, autant
 timian-o, thym
 tir-i, tirer
 tiu, celui
 tost-i, porter un toast
 tol-o, toile
 toler-i, supporter, tolérer
 tond-i, couper avec des
 ciseaux
 tondr-i, tonner (l'orage)
 torf-o, tourbe
 torn-i, tourner au tour
 tra, à travers
 traduk-i, traduire
 traf-i, atteindre le but
 trajt-o, trait (du visage)
 trakt-i, traiter, négocier
 traktat-o, contrat, traité
 tram-o, rail creux [way
 tramvoj-o, ligne de tram-
 tramveturil-o, tramway
 (voiture)
 tranĉ-i, couper
 trankvil-a, tranquille (au
 trans, au delà [moral
 tre, très
 trem-i, trembler
 tren-i, traîner
 tri, trois
 trik-i, tricoter
 trink-i, boire
 trifoli-o trèfle
 tritik-o, froment
 triumf-o, triomphe
 tro, trop
 trov-i, trouver
 tru-o, trou
 trud-i, imposer
 trunk-o, tronc
 trut-o, truite
 tub-o, tube, tuyau
 tuj, immédiatement
 tuk-o, linge (un)
 tun-o, thon
 tunel-o, tunnel
 tur-o, une tour
 turd-o, grive
 turment-i, torturer
 turn-i, tourner (tr.)
 tus-i, tousser
 tuŝ-i, toucher
 tut-a, entier

U

ulm-o, orme
 ultimatum-o, ultimatum
 um, suff., à sens indéter-
 miné
 umbilik-o, nombril
 ung-o, ongle
 unu, un (pour compter)
 urin-i, uriner
 urn-o, urne
 urs-o, ours
 util-a, utile
 uz-i, faire usage de, em-
 ployer
 uzurp-i, usurper

V

vag-i, errer, rôder
 vak-i, être vacant
 vaks-o, cire
 val-o, vallée
 valid-a, valable
 valor-i, valoir
 van-a, vain
 vang-o, joue
 vapor-o, vapeur
 varb-i, recruter (à une
 varik-o, varice [cause)
 varm-a, chaud
 vart-i, soigner un enfant
 vat-o, ouate
 vaz-o, (un) vase
 ve, hélas!
 veget-i, végéter
 vegetaran-o, végétarien
 vejn-o, veine (anatomie)
 vek-i, réveiller
 vel-o, voile (de navire)
 velk-i, se faner
 velur-o, velours
 ven-i, venir
 vend-i, vendre
 vendred-o, vendredi
 venen-o, poison, venin
 venĝ-i, venger
 venk-i, vaincre
 vent-o, vent
 ventr-o, ventre
 ver-a, vrai
 verb-o, verbe
 verdikt-o, verdict
 verg-o, verge, baguette
 verk-i, faire une œuvre
 verm-o, ver

verŝ-i, verser (liquides)
 vesp-o, guêpe
 vesper-o, soir
 vest-i, habiller
 veŝt-o, gilet
 vet-i, parier
 veter-o, le temps qu'il fait
 veterinar-o, vétérinaire
 vetur-i, aller en véhicule
 vi, vous, toi
 viand-o, viande
 vic-o, rangée, file
 vid-i, voir
 vidv-o, -a, veuf
 vigl-a, vif, éveillé
 vilaĝ-o, village
 vin-o, vin
 vind-i, emmailloter
 vink-o, pervenche
 vinjet-o, vignette
 vintr-o, hiver
 viol-o, violette
 vip-o, fouet
 vipur-o, vipère
 vir-o, mâle (par exten-
 sion : un homme)
 virg-a, vierge
 virt-o, vertu
 visk-o, gui
 viŝ-i, essuyer
 vitr-o, verre (matière)
 viv-i, vivre
 vizaĝ-o, visage
 vizit-i, visiter
 voĉ-o, voix
 voj-o, voie, route
 vojaĝ-i, voyager
 vok-i, appeler (de la voix)
 vol-i, vouloir
 volont-e, volontiers
 volupt-o, volupté
 volv-i, enrrouler
 vort-o, mot
 vost-o, queue
 vual-o, (un) voile
 vulp-o, renard
 vultur-o, vautour
 vund-i, blesser

Z

zink-o, zinc
 zoologi-o, zoologie
 zon-o, ceinture
 zorg-i, avoir soin de
 zum-i, bourdoŝner

VOCABULAIRE FRANÇAIS-ESPERANTO

AVERTISSEMENT

Ce vocabulaire ne comprend que les termes les plus usuels. Toutefois, grâce au principe de dérivation et de formation des mots en Esperanto, un mot de ce vocabulaire permet généralement d'en obtenir plusieurs. Ainsi, si nous désirons savoir comment *amitié* se dit en Esperanto, nous cherchons ce mot. Mais nous constatons qu'il n'est pas ici. Seulement, vu que *ami* s'y trouve nous aurons quand même le mot cherché. En effet, avec *amiko* nous obtenons : *amika*, amical; *amike*, amicalement; *amikeco*, amitié (le mot cherché); *amikajo*, une amitié, un acte amical; *amikino*, une amie; *malamiko*, un ennemi; *malamikino*, une ennemie; *malamikeco*, inimitié, aversion; etc., etc.

Si c'est, par exemple, le mot *injustement* que nous voulons traduire, nous agissons de même. Ayant constaté que ce mot n'est pas dans le vocabulaire, nous cherchons le terme exprimant l'idée contraire, c.-à-d. *justement*. Ce dernier mot n'y est pas non plus; mais puisque *juste* s'y trouve, nous aurons par lui le mot cherché. De *justa* nous dérivons donc : *juste*, justement, équitablement; *justeco*, justice, équité; *justema*, enclin à la justice; *maljusta*, injuste; *maljuste*, injustement (le mot cherché); *maljusteco*, l'injustice; *maljustajo*, une injustice; *maljustega*, inique; *maljustegaĵo*, une iniquité; etc., etc.

ABRÉVIATIONS

(a.)	adjectif	(intr.)	intransitif	(s.)	substantif
(bot.)	botanique	(mil.)	militaire	(t. s.)	tous sens
(com.)	commerce	(mor.)	moral	(tr)	transitif
(gram.)	grammaire	(phys.)	physique	(zool.)	zoologie
		(prép.)	préposition		

A

à, lieu, direction vers :	accent, (signe) super-	adepte, adepto
al; heure, à 8., à midi :	signo; (tonique) akcento	adhérer, aliĝi
je; à demain, à ce soir :	accepter, akcepti, kon-	adieu, adiaŭ
ĝis (jusqu'à)	senti pri	adjoindre, aldoni
abaïsser, mallevi	accident, akcidento	adjurer, petegi
abandonner, forlasi	acclamer, akلامي	admettre, akcepti; kon-
abat-jour, lampoŝirmilo	accompagner, akompani	senti pri
abattement, senkuraĝeco	accomplir, plenumi	administrateur, adminis-
abattoir, buĉejo	accorder, interkonsenti;	tranto
abattre, faligi; (animal)	(mus.) agordi	administration, adminis-
abeille, abelo [buĉi]	accoucher, (intr.) akuŝi;	tracio; administrejo
abîme, abismo	(tr.) akuŝigi	administrer, administri
abîmer, difekti	accourir, alkuri	admirer, admiri
abject, malnoblega	accueillir, akcepti, bon-	adonner (s'), sin dediĉi
abnégation, abnegacio	akcepti	(por, al)
abolir, neniigi	accuser, kulpigi, akuzi	adoucir, dolĉigi (t. s.)
abominable, abomeninda	acharné, obstinega	adresse, (lieu) adreso;
abondance, abundeco	acheter, aĉeti	(habileté) lerteco
abonné, aboninto	achever, fini, tutfini	adresser, sendi; (lettre)
abonner (s'), aboni	acier, ŝtalo	adresi
abricot, abrikoto	aciérie, ŝtalfabriko	adroit, lerta
absenter (s'), foresti	acquérir, akiri	adulte, plenkreska
absolument, absolute	acquitter, senkulpigi;	adversaire, kontraŭulo
abstenir (s'), sin deteni	(dette) finpagi	aérer, aerumi
absurde, absurda	acteur, -ice, aktoro, -ino	aéroplane, aeroplano
abuser, trouzi	action, ago, faro; (pro-	affable, afabla
) accabler, premeĝi, laceg-	longée) agado	affaire, afero
accaparer, akapari [igi]	actionnaire, akciulo	affamer, malsategigi
accélérer, akceli	activer, plirapidigi	affecter, difini por; (fein-
	actuel, nuna, nuntempa	dre) ŝajnigi

affection , amo, korinklino	amande , migdalo	appétit , apetito
affectueux , amema	amas , amaso	applaudir , aplaŭdi
affiche , afiŝo	ambassade , ambasado ; (lieu) ambasadorejo	apporter , (avec soi) kun- porti
afficher , afiŝi	ambitieux , ambicia	apprendre , lerni
affirmer , certigi	ambitionner , aspiri, pre- tendi	apprentissage , metilern- ado
affliger , malĝojigi	âme , animo	apprêter , pretigi
affluence , homamasigo	améliorer , plibonigi	approcher , alproksimigi
affoler , kvazaŭfrenezigi	amende , monpuno	approfondir , profundigi
affronter , kuraĝe kon- traŭstari	amener , alkonduki	approvisionner , provizi je
agacer , (dents) agaci ; (impatienter) inciteti	aménité , milda ĝentileco	approximatif , proksim- uma
âge , aĝo	amer , amara	après , post
agence , agentejo	ami , amiko	après-midi , posttagmezo
agenouiller (s') , surgenu- igi	amnistie , amnestio	apte , kapabla, taŭga
agent , (com.) agento ; (police) policano	amnistier , amnestii	arbitrage , arbitracio
aggraver , pligravigi	amour-propre , memesti-	arbitrer , arbitracii
agir , agi	ampleur , vasteco [mo]	arbre , arbo
agonie , agonio	amplifier , plivastigi	arc-en-ciel , ĉielarko
agraire , agrara	amputer , amputi	architecte , arkitektur- isto, arkitektisto
agréable , agrabla	amuser , amuzi	architecture , arkitekturo
agresseur , atakanto	an , année , jaro	ardeur , ardo, fervorego
agricole , kampokultura	anarchie , anarkio	ardoise , ardezo
aide , helpo ; (un aide) helpanto	anarchiste , anarkiisto	ardu , kruta, malfacilega
aider , helpi	ancien , malnova, mal- juna, eks-	argent , arĝento (métal)
aigle , aglo	âne , azeno	argile , argilo
aigu , pinta, akra	anéantir , nuligi, ekstermi	argument , argumento
aiguille , kudrilo	anecdote , anekdoto	arme , armilo
aiguiller , relŝanĝi	angle , angulo	armée , armeo
ailleurs , aliloke	angoisse , angoro	armer , armi
aimable , plaĉa, afabla	anguille , angilo	armistice , militĉeso
ainé , unuenaskita	animal , besto	armoire , ŝranko
ainsi , tiel	animer , vivigi, vigligi	arranger , aranĝi
air , aero	anneau , ringo	arrestation , aresto
aisé , facila	anniversaire , datreveno	arrêter (faire) , arestigi
ajourner , prokrasti	annoncer , anonci	arriver , alveni ; okazi
ajouter , aldoni	annuaire , jarlibro	arriviste , senskrupula ambiciemulo
alcool , alkoholo	annuel , ĉiujara	arrondir , rondigi
alcoolisme , alkoholismo	annuler , nuligi	arroser , surverŝi
alentour(s) , ĉirkaŭaĵo	anormal , nenormala	arsenal , armilejo
algèbre , algebro	antérieur , antaŭa	art , arto
aliment , nutraĵo	antichambre , antaŭ- ĉambro	artichaut , artiŝoko
alimenter , nutri ; provizi	anticlérical , kontraŭ- klerikala	article (gram., journal) , artikolo ; (com.) artiklo
allaiter , mamnutri [je]	antipathie , antipatio	artificiel , artefarita
allécher , tre logi	antipatriotisme , kon- traŭpatriotismo	ascète , asketo
alléguer , preteksti	antipode , antipodo	asile , rifuĝejo
aller , iri ; (santé) farti	antique , antikva	aspect , aspekto
allier , kunligi	août , aŭgusto	asphyxier , sufoki, asfiksii
allocution , paroladeto	apaiser , kvietigi	assaillir , subite ataki
allonger , plilongigi	apercevoir , ekvidi	assaisonner , spici
allumer , ekbruligi	apôtre , apostolo	assemblée , kunveno, kunvenantaro
allusion , aludo ; faire al- lusion, aludi	apparaître , ekaperi	asservir , sklavigi
alors , tiam	appareil , aparato	assez , sufiĉe
alouette , alaŭdo	appartement , aparta- mento	assidu , konstante labor- anta
alphabet , alfabeto	appartenir , aparteni	assiette , telero
altérer , difekti ; soifigi	appauvrir , malriĉigi	
aluminium , aluminio	appeler , voki	
amaigrir , malgrasigi		

assimiler, similigi	B	blé, greno
assis (être), sidi	babiller, babili	blémir, palegiĝi
assister, ĉeesti	bachelier, abituriento	blessar, vundi; (moral)
association, asocio	bagage, pakajo	ofendi
assommer, batmortigi	bagarre, disputkonfuzego	bleu, blua
assurer (stabilité) firmigi;	bagne, punlaborejo	bloc, bloko
(risque) asecuri; (certi-	baigner (tr.), bani	bloc-notes, notfoliaro
fier) certigi	bail, lukontrakto	blocus, blokuso
atelier, laborejo	baisser, mallevi, malaltigi	blond, blonda
atroce, kruelega	balayer, balai	bluff, bluf
attacher, alligi	ballottage, nedecida ba-	bœuf, bovo
attaquer, ataki	loto	boire, trinki
attarder (s'), malfruiĝi	bambin, knabeto, bubo	bois, ligno; (forêt) arbaro
attendre, atendi	banal, banala	boisson, trinkaĵo
attendrir, kortuŝi	banlieue, ĉirkaŭurbo	boîte, skatolo
attenter (à), atenci	banqueroute, bankroto	boiter, lami
attention, atento	banquet, festeno	bolchevisme, bolŝevismo
atténuer, malgravigi	barbare, barbara	bolcheviste, bolŝevisto
attester, certigi	barbe, barbo	bombe, bombo
attitude, sintenado; ag-	barricade, stratbarilo	bon, bona
maniero	bas, malalta; (vét.) ŝtrum-	bonbon, bombono
attire, logeco, ĉarmo	base, malsupro, bazo [po	bondir, eksaltegi
attraper, kapti; (ruse)	bassement, malnoble	bonheur, feliĉo
trompi	bataille, batalo	bonifier, bonigi
aucun, neniu	batailler, batali	bonjour, bonan tagon
audacieux, kuragega	bateau, boato, ŝipo	bonnet (d'homme), ĉapo;
augmenter, pliigi	bâtiment, konstruaĵo	(femme), kufo
aujourd'hui, hodiaŭ	bâtir, konstrui	bonsoir, bonan vesperon
auparavant, antaŭe	bâton, bastono	borne, limŝtono
auprès, apud	battre, bati	bossu, ĝiba; (un) ĝibulo
aurore, matenkrepusko	bavarder, tede babili	botte, boto
aussi, ankaŭ	bazar, bazaro	bouche, buŝo
autant, tiom	beau, bela	boucher, ŝtopi
auteur, aŭtoro	beaucoup, multe	bouchon, korko, ŝtopilo
authentique, aŭtenta	beau-père, bopatro	boudin, sangokolbaso
autocrate, aŭtokrato	bec (oiseau), beko	boue, koto
autorité, aŭtoritato	bercer, luli	bouillie, kaĉo
autour, ĉirkaŭ	besoin, bezono	bouillon, buljono
autre, alia	bétail, brutaro	boulangier, panisto
autruche, struto	bête, besto	boulevard, bulvardo
autrui, aliulo	beurre, butero	bouleverser, malordegi
avachi, senkuraĝega	bicyclette, biciklo	bouquet, bukado
avalier, gluti	bien, (adv.) bone; (posses-	bourgeois, burĝo
avancer, antaŭeniri	sion) bieno	bourreau, ekzekutisto
avant, antaŭ, antaŭe	bien-être, agrabla stato	bourse, borso; (p. mon-
avantage, profito	bienfaisant, bonfara	naie) monujo
avant-dernier, antaŭ-	bientôt, baldaŭ	Bourse du Travail, Labor
lasta	bienveillant, afablega	borso
avant-propos, antaŭ-	bienvenue, bonveno	bousculer, puŝpeli
parolo	bière, biero	bousiller
avec, kun (accomp.)	bifteck, bifteko	gâcher } fuŝi
avenir, estonteco	bigot, bigota	saboter }
aventure, aventuro	bijou, juvelo	bout, ekstremaĵo
avenue, avenuo	bilan, bilanco	bouteille, botelo
avertir, averti	billard, bilardo	boutique, butik
aveugle, blinda	binocle, nazumo	bouton, butono
avis, avizo	bipède, dupiedulo	boutonnière, butonruo
avocat, advokato	biscuit, biskvito	boycotter, bojkoti
avoir, havi	bizarre, stranga	branche, branĉo; fako
avorter (femme), aborti	blâmer, mallaudi	bras, brako
avouer, konfesi	blanc, blanka	brave, brava
avril, aprilo	blanchir, blankigi	bravo, brave!

bref , mallonga, mallong-	camaraderie , kamarad-	cercle , rondo
bretelle , ŝelko [vorte	eco	cercueil , ĉerko
brevet , patento	cameloter , fuŝfabriki	cérémonie , ceremonio
brigand , rabisto	campagnard , kamparano	cerf , cervo
brique , briko	campagne , kamparo	cerise , ĉerizo
briquet , fajroŝtono	canaille , kanajlo	certain , certa; ia
briser , rompi, frakasi	canal , kanalo	certes , certe, sendube
briseur de grève , strik-	canard , anaso	certifier , certigi
rompanto	candidat , kandidato	ce, cet, cette , tiu
brochet , ezoko	candidature , kandidat-	chacun , ĉiu
brochure , broŝuro	eco	chagriner (être chagrin),
broder , brodi	candide , naiva, simpl-	ĉagreni
bronze , bronzo	anima	chaîne , ĉeno
brosser , brosi	canon , kanono	chaise , seĝo
brouillard , nebulo	canonner , kanoni	chaleur , varmo
brouille , malpacigo	canot , boato, ŝipeto	chambre , ĉambro
bru , bofilino	caoutchouc , kaŭtĉuko	chameau , kamelo
bruit , bruo	capable , kapabla	champ , kampo
brûler (intr.), bruli	capital (principal), ĉefa	champagne (vin), ĉampa-
brûlure , brulvundo	capitale (ville), ĉefurbo	champignon , fungo [no
brun , bruna [ega	capitaliser , kapitaligi	chance , ŝanco
brusque , abrupta; subit-	captif , mallibera	chandelle , kandelo
brut , kruda, nelaborita	captivité , milita malliber-	change , monŝanĝo, valuto
brutaliser , malkaresigi	car , ĉar [eco	changer , ŝanĝi; (intr.)
bûcheron , arbohakisto	caractère , karaktero	ŝanĝigi
budget , budĝeto	carafe , karafo	chanson , kanteto
buffet (meuble), teler-	caresser , karesi	chanter , kanti
meblo	caricature , karikaturo	chantier , materialejo,
bulletin , bulteno	carnage , hombuĉado	konstruejo
bureau , (meuble) skribo-	carnassier , viandomanĝ-	chanvre , kanabo
tablo; (local) skribo-	carotte , karoto [anto	chaos , haoso
ĉambro	carré (un), kvadrato	chapeau , ĉapelo
burin , grifelo	carreau (dalle), kahelo	chapitre , ĉapitro
buste , busto	carrier , ŝtonhakisto	chaque , ĉia, ĉiu
but , celo	carton , kartono	charbon , karbo
	cartouche (de fusil), kart-	charcutier , porkaĵisto
	cascade , kaskado [oĉo	charger , (arme) ŝargi;
	case , fako	(fardeau) ŝarĝi
	casier , fakaro	charmant , ĉarma
	casser , rompi	charmer , ĉarmi
	casserole , kaserolo	charpenter , ĉarpenti
	cassis , nigra ribo	charrette , ĉareto
	caste , kasto	charron , ĉarfaristo
	catalogue , katalogo	charrue , plugilo
	catastrophe , katastrofo	chasser (gibier), ĉasi
	catégorie , kategorio	chat , kato
	cathédrale , katedralo	châtaigne , kaŝtano
	catholicisme , katolikis-	château , kastelo
	causer , interparoli [mo	châtiment , severa puno
	cave , kelo	chaud , varma
	cavalerie , kavalerio	chauffeur , hejtisto
	ceci , tio ĉi	chauve-souris , vesperto
	céder , forlasi; (personne)	chauvin , ŝovinisto
	cedi	chauvinisme , ŝovinismo
	ceinture , zono	chaux , kalko
	cela , tio	chef , estro
	célibataire , fraŭlo, -ino	chef-d'œuvre , ĉefverko
	celui , tiu	chemin , vojo
	censure , cenzuro	cheminée , kameno
	cent , cent	chemise , ĉemizo
	centre , centro	chêne , kverko
	cependant , tamen	chèque , ĉeko

C

ça et là, tie ĉi kaj tie
cabale, intrigo
cabine, kajuto
cache, kaŝi
cacheter, sigeli
cadavre, kadavro
cadeau, donaco
cadran, ciferplato
café, kafo; (local), kafejo
cafetière, kafkruĉo
cahier, kajero
caille, koturno
caisse, kesto
caissier, kasisto
calculer, kalkuli
caleçon, kalsono
calembour, vortludo
calendrier, kalendaro
calepin, notlibreto
calicot, kalikoto
câliner, karesadi, dorloti
calme, kvieta, senbrua
calmer, kvietigi
calomnier, kalumnii
camarade, kamarado

- cher** (t. s.), kara
chercher, serĉi
chéri, karega
cheval, ĉevalo
cheveu, haro
chèvre, kaprino
chez, ĉe, dome
chicaner, ĉikani
chien, hundo
chiffonner, ĉifi
chiffre, cifero
chimie, kemio
chocolat, ĉokolado
chœur, ĥoro
choisir, elekti
choléra, ĥolero
chômage, senlaboreco
chômer, senlabori
chômeur, senlaborulo
chose, afero
chou, brasiko
choucroute, saŭrkraŭto
christ, kristo
chut, silentu!
chute, falo
ci, ĉi
cicatriser, cikatri
ciel, ĉielo
cigare, cigaro
cigarette, cigaredo
cigogne, cikonio
cime, pinto, supro
cimenter, cementi
cimetière, tombejo
cing, kvin
cinquante, kvindek
circonspect, singardema
circonstance, cirkons-
tanco
circulaire, ronda, cirkla
circulation, cirkulado
cire, vakso
cirer, vaksofroti; botciri
cirque, cirko
ciseau, ĉizilo
ciseaux (des), tondilo
citadin, urbano
cité, civito
citer, citi
citoyen, civitano
citron, citrono
citrouille, kukurbo
civil, civitana
civiliser, civilizi
clairvoyant, sagaca
clandestin, kaŝita
clarté, klareco
classe, klaso (t. s.)
clef, ŝlosilo
clémence, pardonemo
clérical, klerikala
client, kliento
climat, klimato
clinique, kliniko
cloche, sonorilo; (pour
couvrir) kloŝo
clôturer, fini, fermi; ĉir-
kaŭbari
clouer, najli
club, klubo
coalition, koalicio
cocarde, kokardo
cocher, veturigisto
coco, kokoso
coercitif, perforta
cœur, koro
cogner, frapi
cohabiter, kunloĝi
coi, silenta
coin, angulo
coïncider, coincidi
coing, cidonio
coke, koakso
colique, koliko
collaborateur, kunlabor-
anto
collaboration, kunlabor-
ado
collaborer, kunlabori
collecte, monkolekto
collège, kolegio
coller, glui
colline, monteto
collision, kolizio
colonie, kolonio
coloniser, koloniigi
colorer, kolori
colossal, kolosa
colza, kolzo
combattre, batali
combien, kiom
combustible, brulebla
comédie, komedio
comique, komika
comité, komitato
commander, ordoni
comme, comment, kiel
commémoratif, memora-
iga
commencer, komenci
commentaire, komen-
tario
commerce, komerco
commis (un), komizo
commissaire, komisaro
commission, (ce dont on
est chargé) komisio;
(délégation) komisiono
commode, (adj.) oportuna
(meuble) komodo
commun, komuna
commune, komunumo
communiquer, komuniki
compagne, kunulino
compagnie, kunestant-
aro; kompanio
comparer, kompari
compartiment, fako
compas, cirkelo
compatir, kompati
compatriote, samlandano
compenser, kompensi
compétent, kompetenta
complaisant, komplez-
ema
compléter, kompletigi
complimenter, gratuli
compliquer, kompliki
comploter, komploti
compositeur (typ.), kom-
postisto
comprendre, kompreni
comprimer, premegi
comptabilité, kontoreg-
istrado
comptable, kontoregistr-
isto, kontisto
comptant, kontanta
compte, konto
compter, kalkuli
compteur, registrilo
concave, konkava
concentrer, koncentrigi
concerner, koncerni
concert, koncerto
concilier, akordigi, pac-
igi
concitoyen, samurbano
conclure, konkludi
concordance, interkon-
formeco
concorde, konkordo, har-
monio
concourir, konkuri; kon-
kursi
concurrence, konkurenco
condamner, kondamni
condisciple, kunlernanto
condition, kondiĉo
conducteur, kondukisto
conduire, konduki
conduire (se), konduti
cône, konuso [ratio
confédération, konfede-
confédérer, konfederacii
conférence (pour discu-
ter), konferenco
reconnaitre }
confesser } konfesi
avouer }
confiance, konfido
confidentiel, konfidenca
confisquer, konfiski
confiture, konfitaĵo
conflict, konflikto
conformer, konformigi

confrère , kolego	coquet , koketa	crayon , krajono
confus , ne klara; konfuza	corbeau , korvo	crédit , kredito
congé , libertempo	corbeille , korbo, (fleurs) florbedo	créer , krei
congédiér , maldungi	corde , ŝnuro	cresson , kreso
congrès , kongreso	cordonnier , ŝufaristo	creuser , fosi
conjecturer , konjekti	cornichon , kukumeto	crever (éclater), krevi
conjugal , geedza	corporation , korporacio, gildo	cribler , kribri
connaissance , kono; konscio	corps , korpo	crier , krei
connaître , koni	correct , korekta; deca	crise , krizo
connivence , sekreta interkonsento	correspondre , interkorespondi	cristal , kristalo
conquérir , konkiri	corriger , korekti	critiquer , kritiki
conscience , konscienco	corrompre , difekti; subaĉeti	crochet , hoko
conscient , konscia	corset , korseto	crocodile , krokodilo
conseiller , konsili	cortège , akompanantaro	croire , kredi; opinii
consentir (à), konsenti	costume , kostumo, vesto	croitre , kreski
conservér , konservi	côte , (anat.) ripo; deklivo	croix , kruco
considération , ŝato, estimo	côté , flanko	croquis , rapida skizo
considérer , konsideri; estimi	côtelette , kotleto	croup , krupo
consigne , ordono, instrukcio	cotiser , kotizi	croûte , krusto
consigner , garantie deponi	cou , kolo	cru , kruda, nekuirita
consoler , konsoli	coucher , (tr.) kuŝigi, enlitigi; se coucher , enlitigi	cruche , kruĉo
consommer , konsumi	coude , kubuto	cruel , kruela
conspirer , konspiri	coudre , kudri	cube , kubo, (m. cube) kuba metro
concerner , koncèrni	couler (intr.), flui	cueillir , deŝiri, ŝirkolekti
constitution , konstitucio	couleur , koloro	cuiller , kulero
construire , konstrui	coulevre , kolubro	cuir , ledo
consul , konsulo	coup , bato, frapo	cuire (faire), kuiri
contaminer , infekti	coupable , kulpa	cuisiner , prepari la manĝaĵojn
contemplatif , meditema	couper , tranĉi; (ciseaux) tondi	cuisse , femuro
contemporain , samtempa, nuntempa	couplet , strofo	cuire , kupro
contenir , enhavi, enteni	cour , korto	cultivable , kulturebla
content , kontenta	courage , kuraĝo	cultivateur , kulturisto
conter , rakonti	couramment , facile, flue	cultiver , kulturi (terre)
continu , kontinua	courbe , (a.) kurba	curable , kuracebla
continuer , (intr.) daŭri; (tr.) daŭrigi	courir , kuri [aĵoj]	curé , pastro
contraire , kontraŭa, mala	courrier , kuriero, poŝtours, (rivière) fluo; (études) kurso	curieux , (qui veut savoir) scivola, (à voir) kurioza
contraste , kontrasto	courtier , makleristo	cyclone , ciklono
contre , kontraŭ	courtois , ĝentila	cygne , cigno
contredire , kontraŭdiri	cousin , (parent) kuzo; (insecte) kulo	cynique , cinika
contrefaire , falsi; trompe imiti	couteau , tranĉilo	
contremaître , submaŝtro, subpatrono	coûter , kosti	D
contrepoison , kontraŭveneno	coutume , kutimo	dactylographe , maŝin-skribisto, -ino
contrôler , kontroli	couver , kovi	dactylographie , maŝin-skribado
convaincre , konvinki	couvercle , kovrilo	daigner , favore bonvoli
convenir (à), taŭgi (por)	couvrir , kovri	dame , sinjorino
convention kontrakto	cracher , kraĉi	damier , dama tabulo
converser , interparoli	craie , kreto	danger , danĝero
convier , inviti (por)	craindre , timi	dans , en
coopérative , kooperativo	crâne , kranio	danser , danci
copier , kopii	crapaud , bufo	date , dato
coq , koko	craquer , kraki	dater , datumi
	cratère , kratero	datte , daktilo
	cravate , kravato	davantage , (quantité) pli; (durée) plu
		de , (possession) de la maison de l'ami; (provenance): il vient de Lyon

- dé** (à coudre), fingroringo
débâcle, glacirompiĝo ; malvenkego
déballer, malpaki, elpaki
débarbouiller, lavi la vizaĝon
débarquer, elŝipiĝi, elvagoniĝi
débattre, fervore diskuti
débauche, diboĉo
débiteur, ŝuldanto
déboire, maldolĉa elreviĝo
déboiser, senarbigi
débonnaire, trotolerema
déborder, (liquide) elbordiĝi
débout, staranta, stare
débris, rubo
débuter, unuafoje provi
décadence, dekadenco
décembre, decembro
déception, elreviĝo
décès, morto
déchiffrer, deĉifri
décider, decidi
décimal, dekuma
décisif, decidiga, konvinka
déclarer, deklari
déconfiture, maiprosperego
déconsidérer, malŝatigi (iun)
décorer, ornami; (quelqu'un) ordeni
découverte, eltrovo
découvrir, malkovri, malkaŝi
décret, dekreto
décréter, dekreti
décrire, priskribi
décroître, malkreski
décupler, dekoblighi
dédaigner, malŝati
dedans, (adv.) interne; (s.) interno
dédier, dediĉi
défaire, malfari
défaut, manko, malbono
défendre, defendi [aĵo]
défense, defendo
définir, defini
définitif, definitiva
défunt, mortinta
dégât, domaĝo, difektaĵo
dégénérer, degeneri
dégouter, naŭzi, malplaĉegi
déguster, gustumi
dehors, ekstere
déjà, jam
- déjeuner** (le), tagmanĝo ; tagmanĝi
déjouer, malsukcesigi
délai, limtempo
délaisser, forlasi
délation, denunco
délégation, delego, delegitaro
délégué, delegito
déléguer, delegi
délibération, interkonsiliĝo
délibérer, interkonsiliĝi
délicat, delikata
délimiter, limdifini
délit, krimeto, puninda faro
délivrer, liberigi
démagogie, demagogio
démagogue, demagogo
demain, morgaŭ
demander, (pour obtenir) peti; (pour une question) demandi
démarche, klopodo
démêloir, kombilo
déménager, transloĝiĝi
démériter, malmeriti
démettre, (membre) elartikigi; **se démettre** (de quelque chose) ekŝiĝi
demeure, loĝejo
demi, duono; à demi, duone
démission, ekŝiĝo
démisionnaire, ekŝiĝanta, -o
démissionner, ekŝiĝi
démocrate, demokrato
démocratie, demokratio
demoiselle, fraŭlino
démontrer, pruvi
dénoncer, denunci
denrée, manĝokomercaĵo
dense, densa
dent, dento
dentelle, punto
départ, foriro
département, departemento
dépêche, depeŝo
dependre (de), dependi
dépeupler, senhomigi
déplacer alilokigi
déplaire, malplaĉi
déplorer, bedaŭregi
dépopulation, senhomigo
déporter, punekzili
dépourvu, malprovizita
député, deputato
déraisonner, malprudente paroli
- dériver** (gram.), derivi
dernier, lasta
dérober, ŝteli
déroute, malvenkego
dès, tuj post, de nun
désaccord, malakordo
désaccoutumer, malkutimigi
désagréable, malagrabla
désaltérer, sensoifigi
désapprouver, malaprobi
désarmement, senarmigo
désarmer, malarmi, senarmigi
désastre, ruinegiĝo
désastreux, ruinegiga, malfeliĉega
descendre, malsupreniri
désert, (s.) dezerto; (a.) senhoma
désertter, malfidele forlasi
désespérer, malesperi
déshabiller, senvestigi
désintéressé, senprofitema
désirer, deziri
désormais, de nun
despote, despoto
despotisme, despotismo
dessert, deserto
dessiner, desegni
dessous, sube
dessus, supre
destinataire, adresato
destiner (à), destini (por)
détail, detalo
détailler, detaligi
détention, tenado en malliberejo
détenu, malliberulo
détraquer, difekti
détroit, markolo
détrôner, detronigi
dette, ŝuldo
deuil, funebro
deux, du
dévaliser, tutrabi, elrabi
devancer, antaŭigi
devant, antaŭ
dévaster, ruinigi
développer, (étouffe) malvolvi; (entreprise) plivastigi
dévier, devojiĝi
deviner, diveni
devise, devizo
devoir (obligation morale) devi; (une dette) ŝuldi
dévoué, sindona
dévouer (se), sindoni (al)
diable, diablo [io]
dialecte, dialekto

dialoguer, dialogi	domicile, loĝejo	écho, eĥo
diamant, diamanto	dominer, superpotenci	éclair, fulmo
diamètre, diametro	domino (vét., jeu), do-	éclairage, lumigo
dictateur, diktatoro	meno	éclairer, lumigi
dictatorial, diktatora	dommage, malprofito ;	éclater, eksplodi, krevi
dictature, diktatoreco	domaĝo	éclipse, eklipso
dicter, dikti	dompter, dresi (sovaĝan	écluse, kluzo
dictionnaire, vortaro	don, donaco [beston]	écœurer, naŭzi
dieu, dio	donc, do	école, lernejo
diffusion, disvastiĝo	donner, doni	économie, (science) eko-
digérer, digesti	dont, kies, de kiu	nomio ; (épargne) ŝparo
digne, inda, digna	dorénavant, de nun	économiser, ŝpari
digue, digo	dorloter, dorloti	écorce, ŝelo
dilatoire, prokrastiga	dormir, dormi	écraser, premegi
diligent, diligenta	dos, dorso	écrevisse, kankro
diminuer, malpliigi	doter, doti	écrire, skribi
dindon, meleagro	double, duobla ; le dou-	écueil, rifo
dîner, vespermanĝi	ble, duoblo	écumer (intr.), ŝaŭmi
diplomate, diplomatiisto	douceur, dolĉeco	éduquer, eduki
diplomatie, diplomatio	douche, duŝo	effacer, forigi
diplôme, diplomo	douleur, doloro	effet (action), efiko ;
dire, diri	douter, dubi	(com.) bilo
direct, rekta ; senpera	doux, dolĉa	effeuiller, senfoliigi
directeur, direktisto, di-	draconien, severega	efficace, efika
rektanto, direktoro	drague, skrapilego	efforcer (s'), peni, penadi
diriger, direkti	drapeau, standardo, flago	effort, peno
discord, malkonkordo	droit, (a.) rekta ; (opposé	effrayer, timigi
discourir, paroladi	à gauche) dekstra ; (fa-	égal, egala
discret, diskreta	culté légitime) rajto	égaler, egali
discrétionnaire, arbitra	droiture, justemo, senar-	égaliser, egaligi
discuter, diskuti	tifikeco	égalité, egaleco
disgrâcier, senfavorigi	drôle, (a.) ĝajige stranga ;	égard, indulgo, konsideroj
disparaître, malaperi	(s.) kanajlo	égarer, devojigi, deflank-
disperser, dispeli, disigi	duel, duelo	igi
dispos, vigla, mallaca	dur, malmola	églantine, sovaĝa rozo
disputer, disputi	durer, daŭri ; faire durer,	égoïsme, egoismo
disque, disko	daŭrigi	égoïste, égoïsto, -ulo
dissidence, skismo	dynamite, dinamito	égratigner, gratvundeti
dissident, skismano	dynastie, dinastio	eh ! he !
dissonant, malbelsona		élancer (s'), antaŭensalti
dissuader, malkonsili		élargir, plilarĝigi
distance, interspaco, mal-		électeur, elektanto, balot-
proksimeco	eau, akvo	anto
distinct, distingebla	eau-de-vie, brando	élection, balotelekto
distraindre, distri	ébaucher, skizi	électricien, elektristo
district, distrikto	ébène, ebono	électricité, elektro
diurne, taga	ébéniste, meblofaristo	électrique, elektra
divers, diversaj	ébénisterie, meblofarado	électriser, elektrigi, elek-
diversité, diverseco	ébranler, ŝanceli, skui	trizi
diviser, dividi	ébriété, ebrieco	élément, elemento
divorcer, eksedziĝi	écaille, skvamo	éléphant, elefanto
divulguer, malsekretigi	écarter, interspacigi ;	élève, lernanto
dix, dek	disigi	élever, altigi
docteur, doktoro	échafaud, eŝafodo	éligible, elektebla
doctoresse, doktorino	échanger, ŝanĝi, inter-	élire, balotelekti
doctrine, doktrino	ŝanĝi	éloquence, elokventeco
document, dokumento	échauffourée, malgrava	éloquent, elokventa
dogme, dogmo	tumulteto	émancipateur, emancipa
doigt, fingro	échéance, pagdato	émancipation, emancipo
domaine, bienaro	échec, malsukceso	émanciper, emancipi
domestique, (a.) doma ;	échelle, ŝtupetaro, (me-	emballer, paki
(s.) servisto	sure) skalo	embarcadère, enŝipigejo
	échelon, ŝtupeto	

embarcation, boato, barko	enfouir, enfosi	époque, epoko
embarquer, enŝipiĝi, envagoniĝi	engin, aparato	époux, edzo
embarrasser, embarasi	engloutir, engluti	épuiser, elĉerpi
embaucher, dungi	engorger, obstrukci	équateur, ekvatoro
embellir, beligi	engourdir, rigidigi	équerre, ortilo
embranchement, vojfor-	engraisser (intr.), grasiĝi	équinoxe, ekvinokso
embrasser, kisi [ko	enhardir, plikuraĝigi	équitable, justa
embûche, insido	énigme, enigmo	équivoque, dusenca
émeri, smirgo	enivrer, ebriigi; s'eni-	ère, epoko
émeute, ribelete	vrrer, ebriiĝi	erreur, eraro
émeutier, ribelanto	enlacer, interplekti	escargot, heliko
émigrer, elmigri	enlever, forporti	esclavage, sklaveco
éminent, eminenta	ennoblir, nobligi	esclave, sklavo
emmailloter (enf.), vindi	ennuyer, tedi, enuigi	escompter (fin.), diskonti
emménager, endomigi,	enorgueillir (s'), fieriĝi	espace (étendue), spaco
émotion, emocio [-iĝi	énorme, grandega	espacer, interspacigi
émouvoir, emociigi	enquête, enketo	espèce, speco
empaqueter, enpaki	enrayer, malakceli	espérer, esperi
emparer (s'), perforte	enrichir, riĉigi	esprit (intell.), spirito
ekokupi, ekkapti	enrôler, varbi	essayer, provi
empêcher, malhelpi	enseigner, instrui	essuyer, viŝi
empereur, imperiestro	ensuite, poste	est, oriento
empire, imperio	entendre, aŭdi	est-ce-que, ĉu
emploi, ofico	entente, interkonsento	estimer, estimi
employé, oficisto	enterrer, enterigi	et, kaj
employer, uzi, utiligi	entêté, obstina	établi, stablo
empoisonner, veneni	enthousiasme, entuzias-	étage, etaĝo
emporté (caractère), ko-	mo	étain, stano
lerema	enthousiasmer, entuzias-	étalon, virĉevalo
emporter, forporti; kun-	migi	étamer, stanizi
porti	enthousiaste, entuziasma	état (manière d'être), sta-
empresser (s'), fervore	entier, tuta	to; Etat, ŝtato
rapidi	entourer, ĉirkaŭi	état-major, stabo
emprisonner, malliberigi	entraider (s'), sin inter-	et cœtera, kaj tiel plu,
emprunt, prunto	helpi	été, somero [k.t.p.
en, en	entraîner, kuntreni	éteindre, estingi
encaisse, enkasa mono	entrave, malhelpaĵo	étendre, etendi
encaisser, enspezi	entre, inter	éternel, eterna
enceinte, ĉirkaŭemparo;	entremettre (s'), peri	éternuer, terni
(femme), graveda	entreprendre, entrepreni	éttoffe, ŝtofo
enchaîner, ĉeni; (prison-	entrer, eniri	étoile, stelo
nier), kateni	entrevoir, videti	étonner, mirigi; s'éton-
enclin (à), inklina	entrevue, intervidiĝo	ner, miri
enclume, amboso	envahir, invadi	étouffer (tr.), sufoki
emcombrer, troembarasi	enveloppe (de lettre), ko-	étrange, stranga
encore, ankoraŭ	vertto	étranger (d'un autre pays)
encourager, kuraĝigi	envelopper (paquet), en-	alilanda; (autres sens),
encre, inko	volvi	fremda
endormir, dormigi	envers (à l'égard de), kon-	être (verbe), esti
endroit, loko	envier, envii [traŭ	être (s.), estaĵo
enduire, ŝmiri	environ, ĉirkaŭe	étriller, strigli
endurcir (corps), hardi	envoyer, sendi	étroit, mallarĝa
endurer, pacienco suferi	épais, densa	étudiant, studento
enfant, infano	épargner, ŝpari	étudier, studi
enfanter, naski	épaule, ŝultro	évader (s'), kaŝe forkuri
enfantillage, infanaĵo	épée, glavo	éveiller, vek
enfer, infero	épi, spiko	éventer, ventumi
enfin, fine	épicer, spici	éventuel, eventuala
enfler (intr.), ŝveli	épinard, spinaco	évident, evidenta
enfonce, penetrigi	épingle, pinglo	éviter, eviti
	épisode, epizodo	évoluer, evolui, evolucii
	éponge, spongo	exagérer, trograndigi

exalter, laŭdegi	famille, familio	fois, fojo
examiner, ekzameni	famine, malsatego, mizer-	fomentier (révolte), instigi
exaspérer, koleregigi	fanatique, fanatika [ego	fonctionnaire, ŝtatoficisto
excéder, preterpasi	fanatisme, fanatikeco	fonctionner, funkcii
excellent, bonega	fanfare, fanfaro	fondamental, fundamen-
excepter, escepti	fanfaronner, fanfaroni	fonder, fondi [ta
exces, troo, malmodereco	fantaisie, fantazio	fontaine, fontano
exciter, instigi	fantôme, fantomo	forçat, punlaborulo
exclamation, ekkrio	farine, faruno	force, forto
excuser, senriproçigi	fatiguer, lacigi; (se) lacigi	forêt, arbaro
exécuter, (quelque chose)	faucher, falçi	forger, forgi
plenumi; (quelqu'un)	faute, kulpo	former, formi
ekzekuti	fauteuil, apogseĝo	formidable, timeginda
exemplaire (s.), ekzem-	féconder, fruktigi	forteresse, fortikaĵo
plero; (a.) imitinda	fécondité, produktemo	fou, freneza
exercer, ekzerci	fédération, federacio	foudre, fulmofajro
exhorter, admoni, kuraĝ-	feindre, hipokriti	foudroyer, fulmomortigi
exiger, postuli [igi	femelle, ino	fouet, vipo
exiler, ekzili	feminin, ina	fouler, subpremi
exotique, aliklimata	féminisme, feminismo	four, panforno
expédier, ekspedi	femme, virino	fourchette, forko
expérience, eksperimen-	fendre, fendi	fourmi, formiko
to; sperto	fenêtre, fenestro	fourneau, forno
expliquer, klarigi	fer, fero	foyer, fajrujo
exploiter, ekspluati	ferme, (s.) farmo; (a.)	fracasser, frakasi
explorer, esplori	firma	fragile, facilrompebla
exporter, eksporti	fermenter, fermenti	fragment, fragmento
exprimer, esprimi	fermer, fermi	frais (récent), freŝa
expulser, elpeli	féroce, kruelega	fraise, frago
exquis, bongustega	festin, festeno	framboise, frambo
extase, ekstazo	fête, festo	franc (monn.), franko
extérieur, (a.) ekstera;	feuille (t. s.), folio	franc-maçon, framasono
(s.) eksteraĵo	feutre, felto	franco, afrankite
extraire, ekstrakti	février, februaro	frapper, frapi
extraordinaire, ekster-	fi! fi!	fraternel, frata
ordinara	fiancé, fianço	fraterniser, interfratiĝi
extrême, ekstrema	fier (se), fidi	fraternité, frateco
exulter, ĝojegi	fier, fiera	frein, haltigilo, freno
	fièvre, febro	fréquent, ofta
	figue, figo	frère, frato
	fil, fadeno	friser (tr.), frizi
	filer, ŝpini .	froid, malvarmo
	filiale } filio	froisser, çifi; ofendi
	succursale }	frôler, tuŝeti
	fil, filo	froment, tritiko
	filtrer, filtri	front, frunto; (mil.) fronto
	fin, (s.) fino; (a.) delikata	frontière, landlimo
	finance, financo	frotter, froti
	finir, fini	frugivore, fruktomanĝ-
	fixer, fiksi	fruit, frukto [anto
	flairer, flari	fuir, forkuri
	flatter, flati	fumer, fumi
	fléchir, fleksi	funèbre, funebra
	fleur, floro	funeste, pereiga, mal-
	fleurir, flori	feliçega
	fleuve, riverego	fureur, furiozeco
	flirter, flirti	furoncle, furunko
	flûte, fluto	fusil, fusilo, paŝilo
	foi, fido	fusiller, pafmortigi
	foie, hepato	futaille, barelo
	foin, fojno	futur, (a.) estonta; (s.)
	foire, foiro	estonteco

F

G

gagner, gajni; (par son travail) perlabori
gai, gaja
gale, skabio
galoper, galopi
gamin } knabo, bubo
bambin }
gamme, gamo
gant, ganto
garantir, garantii
garçon, filo; knabo; fraŭlo
garder (veiller sur), gardi
gare, stacidomo
gâteau, kuko
gaz, gaso
gazette, gazeto
gelée, frosto
gémir, ĝemi
gendarme, ĝendarmo
gendre, bofilo
gêner, ĝeni
général, (s.) generalo;
(a.) ĝenerala
généreux, nobla
génie, genio
genou, genuo
gens, homoj
géométrie, geometrio
geste, gesto
gigantesque, giganta
gilet, veŝto
girafe, ĝirafo
glace, glacio; (miroir)
spiegulo
gland, glano
globe, globo
glorifier, glori
gloriole, vanta fanfaron-
ado
glycérine, glicerino
gomme, gumo
goudron, gudro
gouffre, profundegaĵo
gourmand, tromangema
goûter, gustumi
gouvernement, registaro
gouverner, regi
grâcier, pardonii
grade, rango
grammaire, gramatiko
grand, granda
grand-père, avo
gras, graso
gratuit, senpaga
grave, grava
graver, gravuri
grêle, hajlo
grenier, subtegmentejo
grenouille, rano
grève, striko
gréviste, strikanto

grimper, ĝrimpi
grippe, gripo
gris, griza
gros, dika
grossier, maldelikata
grossir, dikiĝi
grotesque, groteska
groupe, grupo
guêpe, vespo
guère, ne multe
guérir, (tr.) resanigi;
(intr.) resaniĝi
guerre, milito
guetter, sekrete observi
guider, gvidi
guillotine, gilotino
gymnastique, gimnastiko

H

habile, lerta
habiller, vesti
habiter, loĝi
hacher, haki
haine, malamo
haïr, malami
harasser, lacegigi
hardi, maltime kuraĝa
hareng, haringo
haricot, fazeolo
harmonie, harmonio
hasard, hazardo
hasarder, riski
hâter, rapidigi, akceli
hausse (de prix), plikariĝo
haut, alta
hélas, ho ve!
hélice, helico
herbe, herbo
hériter, heredi
héros, heroo
herser, erpi
heure, horo
heureux, feliĉa
hirondelle, hirundo
histoire, historio
hiver, vintro
homard, omaro
homicide, hommortigo
homme (être humain),
homo
honnête, honesta
honneur, honoro
honorer, honori
honte, honto
hôpital, hospitalo
horizontal, horizontala
horloge, horloĝo
hormis, krom
hôte (invité), gasto
hôtel, hotelo
houille, ŝtonkarbo
huile, oleo

huit, ok
huitre, ostro
humain, homa; humana
humble, humila
humide, malseka
humilier, humiligi
hygiène, higieno
hymne, himno
hypocrite, hipokrita, -ulo

I

ici, tie ĉi
idéal, (s.) idealo; (a.) ide-
idée, ideo [ala
ignoble, malnoblega
ignorer, ignori
île, insulo
illégal, kontraŭleĝa
illettré, analfabeta, -ulo
illusionner, iluzii, trompi
illustre, famega
image, bildo
imaginer, imagi
imiter, imiti
immédiat, tuj
immense, grandega
immigrer, enmigri
immobiliser, senmovigi
impartial, senpartia
implorer, petegi
important, grava
importer (com.), importi
imposer, trudi
impossible, neebla
impôt, imposto
imprimer (typ.), presi
impuissant, senpova
inaccessible, nealirebla
inaccoutumé (quelqu'un),
ne kutiminta
inamovible, neksigebla
inanimé, senviva
inaugurer, inaŭguri
incapacité, nekapableco
incendier, brulegigi
incertain, necerta
incinérer, bruligi
inciter, instigi
incliner, inklini
incolore, senkolora
incomplet, nekompleta
incorporer, enregimenti
incrédule, nekredema
inculpé, juĝoto
inculper, kulpigi
indépendant, sendependa
indice, duonpruvo
indifférent, indiferenta
indigner, indignigi
indiquer, montri
indispensable, necesega
individu, individuo

indulgent , indulgema	irréfléchi , senpripensa	laver , lavi
industrie , industrio	irriter , kolerigi, inciti	lécher , leki
inédit , neeldonita	isoler , izoli	leçon , leciono
inefficace , senefika	ivoire , eburo	législateur , leĝodonanto
inepte , stultega	ivre , ebria	législatif , leĝodona
inépuisable , neelĉerpebla		législation , leĝaro
inexorable , senkompata	J	légitime , rajta, laŭleĝa
inexpérimenté , sensperta	jadis , iam	légitimer , legitimi
inexpugnable , nevenkebla	jalousie , ĵaluzo	lendemain , morgaŭo
infamie , abomenindaĵo	jamais , neniam	lequel , kiu
infatigable , nelacigebla	jambe , kruro	lessive , lesivo
inférieur , suba, malsupra	janvier , januaro	lettre , (alphabet) litero ; (corresp.) letero
infime , malgrandega	jardin , ĝardeno	lever , levi
infirme , kriplulo	jarretière , ŝtrimpligilo	lèvre , lipo
infirmier , malsanulisto	jaune , flava	lézard , lacerto
influer , influi	jesuite , jezuito	libéral , liberala
informer , informi	jeter , ĵeti	libérer , liberigi
infortune , malbonsorto	jeudi , ĵaŭdo	liberté , libereco
ingénieur , inĝeniero	jeûner , fasti	librairie , librovendejo
ingénieux , eltrovema	jeunesse , juneco ; (jeunes gens), junularo	libre , libera
ingrat , sendanka	joie , ĝojo	libre-penseur , liberpens- lier, ligi [ulo
ininterrompu , seninter- manka	joindre , kunigi	lieu , loko
injure , ofendo, insulto	joue , vango	lièvre , leporo
inondation , superakvigo	jouer , ludi	ligne , linio
inquiéter , maltrankviligi	jour , tago	ligue , ligo
insalubre , malsaniga	journal , ĵurnalo	limer , fajli
insatiable , nesatigebla	juger , ĵuĝi	limiter , limigi
inscrire , enskribi	juillet , julio	limonade , limonado
insecte , insekto	juin , junio	lin , lino
insigne , insigno	jupe , jupo	lion , leono
insinuer , duondiri	jurer , ĵuri	liqueur , likvoro
insister , insisti	jury , ĵuĝantaro	liquide , (a.) fluida ; (s.) fluidaĵo
inspecter , inspekti	jusque , ĵusqu'à, ĝis	lire , legi
installer , instali	juste , justa	liste , listo, tabelo
instant , momento	justice , justeco	lit , lito
instantané , subita	K	litre , litro
instituer , fondi	kilogramme , kilogramo	livre , libro
instituteur , instruisto	kilomètre , kilometro	livrer , liveri
instruire , instrui	kiosque , kiosko	loger , loĝi
instrument , instrumento	knout , skurĝo	loi , leĝo
insurrection , ribelo	L	loin , for
intègre , tute honesta	là , tie	long , longa
intelligence , inteligent-	labeur , laborado	longtemps , longatempe
intense , intensa [eco	laborieux , laborema	lorsque , kiam
intention , intenco	labourer , plugi	louer , (propriét.) luigi ; (locat.) lui
interdire , malpermesi	lacer , laĉi	loup , lupo
intéressant , interesa	laine , lano	loyal , lojala
intéresser , interesi	laïque , laika	luire , lumi
intérieur , (a.) interna ; (s.) interno	laisser , lasi	lundi , lundo
interminable , longega	lait , lakto	lune , luno
interrompre , interrompi	laiton , latuno	lunettes , okulvitroj
intime , intima	lamentable , kompatind-	luxe , lukso
intolérant , netolerema	lampe , lampo [ega	lycée , liceo
introduire , enkonduki	langue , (idiome) lingvo ; (anat.) lango	M
inventer , inventi	lanterne , lanterno	machine , maŝino
invincible , nevenkebla	lapin , kuniklo	mâchoire , makzelo
inviter , inviti	large , larĝa	maçon , masonisto
involontaire , senvola	larme , larmo	
irrécusable , nerefutebla	lasser , lacigi ; tedi	

maçonner, masoni
madame, sinjorino
mademoiselle, fraŭlino
mai, majo
main, mano
maintenant, nun
maire, urbestro, komun-
 umestro
mairie, urbdomo
mais, sed
maison, domo
maître, (de maison) mas-
 tro; (dans son art) majs-
 tro
majorité, (nombre) pli-
 multo; (âge) plenaĝeco
mal, (a.) malbona; (pas
 bien) malbone
maladie, malsano
mâle, virseksa; viro
malgré, malgraŭ
mandat (poste), mandato
manger, manĝi
manie, manio
manière, maniero
manifeste, solena deklaro
manifeste, manifesti
manquer (intr.), manki
manuel, lernolibro; (a.)
 manfarita
marbre, marmoro
marche, irado; (escalier)
 ŝtupo
mardi, mardo
mari, edzo
marier (se), edziĝi, edzin-
marmite, bolpoto [iĝi
marquer, marki, signi
marron, (s.) marono; (a.)
 kaŝtankolora
mars, marto
marteau, martelo
martyr, martiro
martyriser, martirigi
masquer, maski, kaŝi
matelas, matraco
maternité, patrineco
matière, materio
matin, mateno
maximum, maksimumo
mécanicien, mekanikisto
mécanique, mekaniko
mécanisme, mekanismo
médecin, kuracisto
médecine, kuracarto, me-
 dicino
méfier (se), malfidi
mêler, miksi (kun)
membre, membro; (de
 groupe) ano
même, (adv.) eĉ; (a.) sa-
 ma; (pron.) mem

mémoire, memoro
menacer, minaci
ménager, ŝpari (t. s.)
mendier, almozpeti
mentir, mensogi
menuiserie, lignaĵarto
menuisier, lignaĵisto
mer, maro
merci, dankon, mi dankas
mercredi, merkredo
mériter, meriti
merlan, merlango
merle, merlo
mesurer, mezuri
méthode, metodo
métier, metio
mètre, metro
mettre, meti
meuble, meblo
midi, tagmezo; sudo
miel, mielo
mieux, pli bone
mil, mil
milieu, mezo
militarisme, militarismo
milliard, miliardo
million, miliono
mine, (du visage) mieno;
 (d'extraction) minejo
mineur, ministo; neplen-
 aĝa
minimum, minimumo
ministère, ministrejo;
 ministraro
ministre, ministro
minorité, neplenaĝo;
 malplimulto
minuit, noktomezo
minute, minuto
miroir, spegulo
misère, mizero
mobiliser, mobilizi
mode, modo
modèle, modelo
modérer, moderigi
moderne, moderna
mœurs, moro
moins, malpli
mois, monato
moissonner, grenrikolti
moitié, duono
moment, momento
monde, mondo
monnaie, mono; monero
monstre, monstro
montagne, monto
monter, supreniri
montre, poŝhorloĝo
montrer, montri
moral, (a.) morala; (s.)
 moralo
morceau, peco

mordre, mordi
mort, morto; (décédé)
 mortinto
mortier, mortero
mot, vorto
moteur, motoro
motif, motivo
mourir, morti
moutarde, mustardo
mouton, ŝafo
mouvoir, movi
moyen, rimedo
muet, muta
mulet, mulo
multiplier, obligi, multigi
mur, muro
murmurer, murmuri
muscle, muskolo
musée, muzeo
musique, muziko
mutiner (se), ribeleti
mystère, mistero

N

nacre, parlamoto
nager, naĝi
naitre, naskiĝi
nation, nacio
nature, naturo
navet, napo
naviguer, marveturi
navire, ŝipo
nécessaire, necesa
négre, negro, -ulo
neige, neĝo
neuf, (nombre) naŭ; (a.)
 nova
nez, nazo
ni, nek
nickel, nikelo
nid, nesto
nier, nei
niveler, niveli
noir, nigra
nom, nomo
nombre, nombro
nommer, nomi
non, ne
nord, nordo
note, noto
noter, noti
nouveau, nova
nu, nuda
nuage, nuboj
nuit, nokto
nul, nulo

O

oasis, oazo
obéir, obei
objet, objekto
obliger, devigi

observer, observi
 obtenir, havigi al si; ricevi
 obus, haŭbizo
 occasion, okazo
 occident, okcidento
 océan, oceano
 octobre, oktobro
 odeur, odoro
 œil, okulo
 œuf, ovo
 œuvre, verko
 offenser, ofendi
 officiel, oficiala
 offrir, proponi; (en sacrifice) oferi
 oie, ansero
 oignon, bulbo
 oisif, senokupa
 ombre, ombro
 oncle, onklo
 ongle, ungo
 opinion, opinio
 opprimer, tirane subpremi
 or (métal), oro
 oral, parola
 orange, oranĝo
 orateur, oratoro
 ordinaire, ordinara
 ordonner, ordoni
 oreille, orelo
 organe, organo
 orient, oriento
 orphelin, orfo
 os, osto
 ôter, formeti; (vét.) de-ou, kie [meti]
 oublier, forgesi
 oui, jes
 ours, urso
 outil, ilo
 outre (prép.), trans, preter
 ouvrier, laboristo
 ouvrir, malfermi

P

pacifier, pacigi
 page (une), paĝo
 paille, pajlo
 pain, pano
 paix, paco
 palmier, palmo
 palper, palpi
 panacée, universala kuracilo
 panier, korbo
 panorama, panoramo
 pantalon, pantalono
 paon, pavo
 pape, papo
 papier, papero

papillon, papilio
 par, per (au moyen de)
 parachute, falŝirmilo
 parce que, tial ke, ĉar
 parcourir, trairi
 pardessus, surtuto
 pareil, sama
 paresse, mallaboremo
 parler, paroli
 part, parto
 partager, partigi, dividi
 parti, partio
 partir, foriri
 partout, ĉie
 passer, pasi
 pastille, pastelo
 pâte, pasto
 pâté, pasteĉo
 patente, komercimposto
 patriote (un), patrioto
 patriotisme, patriotismo
 patron, patrono
 payer, pagi
 pays, lando
 paysage, pejzaĝo
 peau, haŭto
 pêche, persiko
 peigner, kombi
 peine, puno; aflikto; peno, klopodo
 pencher, (tr.) klini; (intr.) kliniĝi
 pendule (une), horloĝo
 pénétrer, penetri
 penser, pensi
 pente, deklivo
 percer, bori
 perdre, perdi
 perdrix, perdriko
 père, patro
 perfectionner, perfektigi, plibonigi
 perfide, perfida
 période, periodo
 périr, pereji
 permettre, permesi
 perquisitionner, traserĉi
 perroquet, papago
 persévérer, persisti
 persil, petroselo
 personne, persono; (pronon) neniu
 personnel, persona, propria; (les employés) ofistaro
 perturbateur, agitanto
 peser, (tr.) pesi; (intr.) pezi
 peste, pesto
 petit-fils, nepo
 pétrir, knedi
 pétrole, petrolo

peu, malmulte
 peuple, popolo
 peuplier, poplo
 peur, timo
 phénomène, fenomeno
 physique, (a.) fizika, materia, korpa; (s.) fiziko
 piano, fortepiano
 pièce, (de logement) ĉambro; (de monnaie) monero; (morceau de) peco
 pied, piedo
 pierre, ŝtono
 pigeon, kolombo
 pilote, piloto
 pin, pino
 pinceau, peniko
 pincer, pinĉi
 pinson, fringo
 piocher, pioĉi
 piquer, piki
 pire, pli malbona
 pissenlit, leontodo
 pitoyable, kompatinda
 place, (publique) placo; (lieu) loko
 placer, loki
 placier, makleristo
 plaie, plaĉi
 plaisir, plezuro
 plan (géométrie), plano
 planche, tabulo
 plante, kreskaĵo, vegetaĵo; (du pied) plando
 planter, planti
 plat, (a.) plata; (s.) plado
 platane, platano
 plate-bande, florbedo
 platine, plateno
 plâtre, gipso
 plein, plena
 plénipotentiaire, plenrajtigitulo
 pleurer, plori
 pleuvoir, pluvi
 plier, faldi; (courber) fleksi
 plomb, plumbo
 pluie, pluvo
 plume, plumo
 plupart (la), plimulto, plejparto
 pluriel, plurnombro
 plus, (quantité) pli; (duree) plu
 plusieurs, kelkaj
 plutôt, plivole
 poche, poŝo
 poids, (pesanteur) pezo (instrument) pezilo
 poil, haro, harego
 poing, pugno

point, (de couture) kudr-
ero; (marque) punkto;
(quantité) nenio
pois, pizo
poison, veneno
poisson, fiŝo
poitrine, brusto
poivre, pipro
pôle, poluso
polémique, polemiko
poli, ĝentila
police, polico
polka, polko
polyglotte, poligloto
pomme, pomo
pomper, pumpi
pont, ponto [pola
populaire, populara; po-
population, loĝantaro
porcelaine, porcelano
porc, porko
port, haveno
porte, pordo
porte-monnaie, monujo
porte-plume, plumingo
porter, porti
posséder, posedi, havi
poste, poŝto; poŝtoŝicejo
postuler, petadi
pou, pediko
pouce, dika fingro
poudre, (substance pul-
vêrisée) pulvoro; (pour
arme) pulvo; (toilette)
pudro
poumon, pulmo
poupée, pupo
pour, por
poursuivre, postpeli, per-
sekuti
pourtant, tamen
pousser, puŝi; ŝovi
poutre, trabo
prairie, pré, herbejo
pratiquer, praktiki
précis, preciza
prédécesseur, antaŭulo
prédire, antaŭdiri
préférer, preferi
préfet, prefekto
préjugé, antaŭjuĝo
préjuger, antaŭjuĝi, kon-
jektu
prendre, preni; kapti
préparer, prepari
près, proksime (de, al, je)
présent, (être présent)
ĉeesti; (maintenant) nun
préservir, antaŭgardi
présider, prezidi
presque, preskaŭ
presser, premi

présumer, konjekti
prétendre, pretendi
prêter, prunti
prétexter, preteksti
prévoir, antaŭvidi
prier, preĝi; (inviter) inviti
printemps, printempo
priser (apprécier), ŝati
prison, malliberejo
prisonnier, malliberulo
prix, prezo
problème, problemo
procéder, procedi
procès, proceso
prochain, (espace) prok-
sima; (temps) baldaŭa;
(s.) aliŭlo
procréer, naskigi
produire, produkti
professeur, profesoro
profession, profesio
profiter (de), profiti (de, el)
profond, profunda
progrès, progreso
progresser, progresi
projet, projekto
prolétaire, proletario
prolétariat, proletariaro
promener (se), promeni
promettre, promesi
propagande, propagando
propagandiste, propa-
gandisto
proportion, proporcio
propre, pura
prosélytisme, prozelit-
ismo
prospectus, prospekto
protester, protesti
prouver, pruvi
prune, pruno
public, (a.) publika; (s.)
publiko
publier, publikigi
puis, poste
puits, puto
punir, puni
pur, pura, senmiksa;
(moral) senpeka

Q

quai, kajo
qualité, kvalito, eco
quand, kiam
quart, kvarono
quartier, kvartalo
que, (conjonction) ke;
(pron. relatif) kiun, kion
quel, (individu) kiu; (es-
pèce) kia
quelconque, ia ajn
quelque, (indéterminé) iu

quelquefois, iafoje, kelk-
foje
quelques-uns, kelkaj
quelqu'un, iu
queue, vosto
questionner, demandi
qui, kiu
quiconque, iu ajn
quoi, kio
quoique, kvankam
quotidien, ĉiutaga

R

rabais, rabato
raboter, raboti
race, raso
racine, radiko
raconter, rakonti
radical (polit.), radikala
rage, rabio
raidir, streĉi
raie, rajo
rail, relo
raisin, vinbero
raison (faculté), prudento,
saĝo
raisonner, rezoni
ramper, rampi
rang (suite), vico
râper, raspi
rapide, rapida
rappeler, revoki, revenigi
rapport, (relation) rilato;
(compte-rendu) raporto
rare, malofta
rat, rato
râtelier, rasti
ration, porcio
rationnel, racia
rayer, streki, strii
rayon (t. s.), radio
réaction, reakcio
réactionnaire, reakciulo
réagir, reagi
rébellion, ribelo
récent, freŝa
recevoir, ricevi
réclame, reklamo
réclamer, plendprotesti;
postuli
récolter, rikolti
reconnaitre, rekoni; kon-
record, rekordo [fesi
recrue, rekruto
recruter, rekrutigi, varbi
rédacteur, redaktisto
rédaction, redaktistaro,
redaktejo
redoutable, timinda
réel, reala, efektiva
refuser, rifuzi
réfuter, refuti

regarder, rigardi
 règle, liniilo, rektilo; (statuts, gram.) regulo
 règlement, regularo
 régner (être roi), reĝi; regi
 regretter, bedaŭri
 rein, reno
 relatif (à), rilata (al)
 relever, restarigi, (re)levi
 relier, kunigi; (livre) bindi
 religion, religio
 remarquer, rimarki
 remède, rimedo
 remercier, danki
 remettre, remeti, reloki
 remorquer, (post)treni
 remorqueur, trenŝipo
 remplacer, (à la place de) anstataŭi; (mettre à la place de) anstataŭigi
 remplir, plenigi; plenumi
 rémunérateur, profitiga
 renaître, renaskiĝi, re-
 renard, vulpo [noviĝi
 rencontrer, renkonti
 rendez-vous, rendevuo
 rendre, redoni [igi
 renfermer, enfermi; lim-
 renier, malkonfesi (kiel siĝi) [igi
 renouveler, renovigi, re-
 renseigner, priinformi
 rente, rento
 rentier, rentulo [iĝi
 rentrer, reeniri; rehejm-
 renverser, renversi
 répandre, disverŝi; dis-
 réparer, ripari [konigi
 répartir, interdividi
 repentir (se), penti
 répéter, ripeti
 répondre, respondi
 reposer (se), ripozi
 représenter (com.), ri-
 prezenti
 reprocher, riproĉi
 reproduire, reprodukti
 républicain, respublikano
 république, respubliko
 requête, peto
 requin, ŝarko
 réserver, rezervi
 résider, restadi, loĝi
 respecter, respekti
 responsable, responsa
 ressembler, simili [(pri)
 ressort, risorto
 restaurant, restoracio
 restaurer, ripari
 rester, resti
 résulter, rezulti
 résumer, resumi

rétrograde, malprogres-
 ema
 réunion (groupe), kunveno
 réunir, kunvenigi; (se réunir) kunveni
 réussir, sukcesi
 réveiller, vekti
 rêver, (en dormant) son-
 ĝi; (éveillé) revti
 revers, posta flanko
 revivre, revivi, reaperi
 révolte, ribelo
 révolter (se), ribeli
 révolution, revolucio
 révolutionnaire, (s.) re-
 voluciulo; (a.) revolucia
 revolver, revolvero
 révoquer, eksigi
 revue (publication), revuo
 ridiculiser, ridindigi
 rien, nenio
 riposter, tuj rebati
 rire, ridi
 risquer, riski
 rivaliser, konkuri, vet-
 rivièr, rivero [batali
 riz, rizo
 robe, robo
 roi, reĝo
 rompre, rompi
 rond, ronda
 ronfler, ronki
 rose, rozo
 rosée, roso
 rôti, rosti; (intr.) rostiĝi
 roue, rado
 rouge, ruĝa
 rouler, (tr.) ruli; (intr.)
 routine, rutino [ruliĝi
 rouvrir, denove malfermi
 royaliste, rojalisto
 royaume, reĝio, reĝolando
 rubis, rubeno
 rue, strato
 ruer (se), sin ĵetegi (sur)
 ruiner, ruinigi
 ruser, ruzi

S

sable, sablo
 sac, sako
 sacré, sankta
 sagace, sagaca [konduka
 sage, saĝa; (enfant) bon-
 sage-femme, akuŝistino
 saigner, (intr.) sangadi;
 (tr.) sangeltiri
 sain, sana
 saisir, ekkapti
 saison, sezono
 salade, salato
 salarié (un), salajrulo

salariier, salajri
 salir, malpurigi
 salubre, saniga, higiena
 saluer, saluti
 samedi, sabato
 sang, sango
 sanglier, apro
 sans, sen
 santé, sano; (état de) farto
 sapin, abio
 sarcasme, sarkasmo
 satin, atlaso
 satire, satiro
 satisfaire, kontentigi
 sauce, saŭco
 saumon, salmo
 sauter, salti
 sauterelle, akrido
 sauvage, sovaĝa
 sauver, savi
 savoir, scii
 savoir-faire, lerteco
 savoir-vivre, ĝentileco
 savon, sapo
 savonner, sapumi
 schisme, skismo
 scier, segi
 scrutin, baloto
 sculpter, skulpti
 se, sin, al si
 sécher, sekigi
 seconde, sekundo
 seconder, helpi [kreto
 secret, (a.) sekreta; (s.) se-
 crétaire, sekretari(in)o
 secrétariat, sekretariejo
 secte, sekto
 section, sekcio
 séduire, logi
 seigle, sekalo
 sein, sino, mammo
 séjourner, restadi
 sel, salo
 selon, laŭ
 semaine, semajno
 semblable, simila
 sembler, ŝajni
 semer, semi
 semestre, duonjaro
 sénat, senato
 sénateur, senatano
 sens (les cinq sens), sento
 sensation, sensacio, sent-
 aĵo
 sentence (de juge), ver-
 dikto
 sentiment, sentimento
 sentir, senti; (mains)
 palpi; (odorat) flari
 séparer, apartigi, disigi
 septembre, septembro
 serf, servutulo

- sérieux**, serioza, fidinda
serin, fringelo
serment, ĵuro
serpent, serpento
serrer, premi
serrure, seruro
servage, servuto
session, kunsida periodo
seuil, sojlo
seul, sola
seulement, nur
sexe, sekso
si, (exp. une condition) se;
 (exp. le doute, l'interrogation) ĉu
siècle, jarcento
siéger, kunsidi
siffler, (pers.) fajfi; (vent)
signaler, signali [sibli
signature, subskribo
signer, subskribi
silence, silento
simple, simpla
simplifier, simpligi
simuler, ŝajnigi
sincère, sincera
singe, simio
singulier, ununombra;
 (adj.) strangeta
sobre, sobra
social, socia
socialiste, socialista
socialisme, socialismo
sociétaire, societano
société, societato
sœur, fratino
soigner (un malade), flegi
soir, vespero
soleil, suno
solidaire, solidara
solution, solvo
sommeil, dorm(ad)o
somptueux, luksega
songer, sonĝi; revii
sonner (cloche), sonori
sort, sorto
sorte, maniero, speco
sortir, eliri
sot, stulta
soude, sodo
souffler, blovi
souffrir, suferi
soufre, sulfuro
souhaiter, deziri
soulier, ŝuo
soumettre, submeti
soupe, supo
source, fonto
sourd, surda
sourd-muet, surdamuta
souris, muso
sous, sub
- souscrire**, monoferi
soutenir, subteni, helpi
souvenir (se), memori
souvent, ofte [(pri)
soviet, sovjeta
soviétisme, sovjetismo
soviétiste, sovjetano
spécimen, specimeno
spéculer, spekulacii
sport, sporto
stage, provtempo
statistique, statistiko
statue, statuo
sténographe, stenografi
stérile, senfrukta
stipuler, kondiĉi
stock, provizo
stoïque, stoika
structure, strukturo
studieux, studema
stupéfier, miregigi
style, stilo
subir, kontraŭvole suferi
sublime, noblega
substance, substanco
subtil, subtila
subvention, helpa mono
subventionner, monhelpi
succès, sukceso
succursale, filio
sucre, sukero
sud, sudo
suffire, sufiĉi
suicider (se), sin mem-
suivre, sekvi [mortigi
sujet, (pers.) regato;
 (gram.) subjekto
supplément, aldono
supplice, turment(eg)o
supplier, petegi
supporter, subteni; toleri
sur, sur
surexciter, ekscitegi
surmener, trolacigi
surplus, pliaĵo
surprendre, surprizi
surtout, precipe
survivre, postvivi
sympathie, simpatio
syndicat, sindikato
syndiqué, sindikatano
système, sistemo
- T**
- tabac**, tabako
table, tablo
tableau (peinture), pentr-
tâche, tasko [aĵo
talent, talento
talon, kalkano
tambour, tamburo
tant (de), tiom (da)
- tapis**, tapiŝo
tard, malfrue
tarif, tarifo
taureau, virbovo
tel, telle, tia
télégramme, telegramo,
 depeŝo
télégraphe, telegrafo
télégraphier, telegrafi
tellement, tiel; tiom
témoigner, atesti
tempe, tempio [ro
température, temperatu-
temps, (qu'il fait) vetero;
 (durée) tempo [emo
tendresse, amemo, kares-
ténèbres, mallumo
tenir, teni
tenter, tenti, logi
terminer, fini
terrassier, terfosisto
terre, tero
terreur, teruro
territoire, teritorio
tête, kapo
texte, teksto
thé, teo
théorie, teorio
tigre, tigro
tilleul, tilio
timide, timema
tire-bouchon, korkotirilo
tirer, tiri
tisser, teksi
tisserand, teksisto
toast, tosto
toile, tolo
toilette, tualetto
toit, tegmento
tolérer, toleri
tomber, fali
tonneau, barelo
torpille, torpedo
torpilleur, torpedŝipo
tort, malpravo; (avoir
 tort) esti malprava
tortue, testudo
torture, turmento, -ego
tôt, frue
toucher, tuŝi
toujours, ĉiam [tornilo
tour, turo; (de tourneur)
tourneur, tornisto
tourisme, turismo
touriste, turisto
tousser, tusi
tout, ĉio, (le tout) ĉiom
toutefois, tamen, kvan-
tracasser, ĉikani [kam
tradition, tradicio
traduire, traduki
trahir, perfidi

train (ch. de fer), vagonaro
 trainer, treni
 traire, melki [trakto
 traité, (convention) kon-
 traier, (un sujet) trakti,
 pritrakti
 traître, perfida, -ulo
 tramway (voiture), tram-
 veturilo
 trancher, tranĉi
 tranquille, trankvila
 tranquilliser, trankviligi
 transformer, aliigi
 transmettre, transsendi
 transporter, transporti
 travail, laboro
 travailler, labori
 travailleur, laboristo
 trembler, tremi
 tremper, trempi
 très, tre
 trésor, trezoro
 trésorier, kasisto
 tribunal, tribunalo
 tribune, tribuno
 tricoter, triki
 trier, dispecigi, apartigi
 triste, malĝoja, malgaja
 tromper, trompi
 tronc, trunko
 trône, trono
 trop, tro
 trotter, troti
 trou, truo
 troupe, trupo; (théâtre)
 trouver, trovi [aktoraro
 trust, trusto
 tuer, mortigi; (animal)
 tunnel, tunelo [buĉi
 tuyau, tube, tubo
 tyran, tirano
 tyrannie, tiraneco
 tyranniser, tirane regi

U

un (numéral), unu
 uni (surface), glata
 unifier, unuigi
 union, unueco, unuiĝo;
 akordo
 unité, unuo, unueco
 univers, universo
 universel, (embrassant
 l'univers) universa, tut-
 monda
 universitaire (un), uni-
 versitatano
 université, universitato
 uriner, urini
 urne, urno
 user (employer), uzi
 usine, uzino

utile, utila
 utiliser, utiligi
 utopie, utopio
 utopiste, utopiisto

V

vache, bovino
 va-et-vient, iroreiro
 vain (sans résultat), vana
 vaincre, venki
 valeur, valoro
 valide, sanega, malkripla;
 valise, valizo [laŭleĝa
 vallée, valo
 valoir, valori, kosti
 valse, valso
 vanille, vanilo
 vanité (orgueil), vantemo,
 gloramo
 vanter, laŭdi, glori
 vapeur, vaporo [igi
 varier, (tr.) diversigi, vari-
 vaste, vasta, ampleksa
 vaurien, malestimindulo,
 kanajlo
 vautour, vulturo [aĵo
 végétal, vegetaĵo, kresk-
 végétarien, vegetarano
 végétarisme, vegetarismo
 végéter, vegeti
 véhicule, veturilo
 velours, veluro
 vendanger, vinberrikolti
 vendredi, vendredo
 venger, venĝi
 venir, veni
 vent, vento
 ventre, ventro
 ver, vermo
 verbal, parola, voĉa
 verdict, verdikto
 vérifier, kontroli
 vérité (la), vereco
 vernir, laki, lakigi
 vernis, lako; (à poterie)
 glazuro
 verre, (matière) vitro; (à
 boire) glaso
 verrouiller, rigli
 vers (direction), al
 vers (s.), verso
 verser (liquide), verŝi
 vert, verda
 vertical, vertikala
 vertu, virto
 vêtement, vesto
 vêtir, vesti
 veuf, -ve, vidv(in)o; (a.)
 viande, viando [vidva
 victime, viktimo
 victoire, venko
 vide, malplena

vider, malplenigi
 vie, vivo, vivado
 vieillard, maljunulo
 vieillir, maljuniĝi
 vierge (a.), virga
 vif, vigla, rapidaga
 vigne, vinberkampo
 village, vilaĝo
 ville, urbo
 vin, vino
 vinaigre, vinagro
 violent, fortega; perforta
 violement, perforti
 violet, violkolora
 violette, violo
 violon, violono
 vipère, vipuro
 viril, vira
 visa, vizo
 vis-à-vis, kontraŭe
 visiter, viziti
 vitrier, vitrajisto
 vivace, vivema
 vive! vivu! hura!
 vivifier, vivigi
 vivre, vivi
 voici, jen
 voie, vojo
 voilà, jen
 voir, vidi [najbaro
 voisin, (a.) najbara; (s.)
 voiture, veturilo
 voix, voĉo
 volcan, vulkano
 voler, (oiseaux) flugi; (lar-
 volonté, volo [cin) ŝteli
 volontiers, volonte
 volume (livre), volumo
 volupté, volupto
 vomir, vomi
 vote, baloto
 voter, baloti
 vouloir, voli
 voyage, vojaĝo
 voyager, vojaĝi
 vrai, vera
 vraiment, vere
 vulgaire, vulgara

W

wagon, vagono
 water-closet, necesejo

Z

zèbre, zebro
 zèle, fervoro
 zélé, fervora, fervorega
 zéro, nulo
 zigzag, zigzago
 zinc, zinko
 zingueur, zinkisto
 zone, regiono
 zoologie, zoologio

TABLE DES MATIÈRES

	Pages
PRÉFACE	5
AVANT-PROPOS	9
UN PEU DE GRAMMAIRE	13
Leçon préparatoire. — Prononciation — Accentuation	22
1 ^{re} leçon. — Construction de la langue — Affixes <i>mal, in</i> — L'article — Féminin — Pluriel — Verbe (présent)	28
2 ^e leçon. — Mécanisme de la langue — Mots dérivés — Mots composés — Articles contractés et partitifs, — Préfixes <i>bo, ge</i> ; suffixe <i>id</i>	34
3 ^e leçon. — Interrogation — Négation — Les 3 personnes — Les 3 genres — Pronoms personnels — Adjectifs et pro- noms possessifs — Diminutif <i>et</i> — Augmentatif <i>eg</i>	40
4 ^e leçon. — Conjugaison — Les 3 temps : Présent, Passé, Futur — Accusatif — Suffixes <i>ul, aj, ec</i>	46
5 ^e leçon. — Numération — Heure — Suffixe <i>on, obl, op</i>	52
6 ^e leçon. — Conjugaison — Les 3 modes : Indicatif, Condi- tionnel, Impératif — Accusatif de mouvement — Suffixes <i>an, ist, estr</i>	58
7 ^e leçon. — Comparatif et superlatif — Pronom et possessif réfléchis — Suffixes <i>ej, uj, ing</i>	64
8 ^e leçon. — Conjugaison (temps rapprochés) — Verbes pro- nominaux — Accusatif de remplacement — Suffixes <i>il,</i> <i>ar, er</i>	70
9 ^e leçon. — Conjugaison — Participes actifs et passifs — Mots simples (adjectifs et pronoms) — Suffixes <i>abl, ind, em</i>	76
10 ^e leçon. — Conjugaison active — Temps composés — Mots simples (adverbes) — Suffixes <i>ad, ig, ig</i>	82
11 ^e leçon. — Conjugaison passive — Tableau des mots simples — Préfixes <i>ek, dis, re</i>	88
12 ^e leçon. — Participe-substantif — Participe-adverbe — Prépositions — Affixes <i>pra, eks, um</i>	94
13 ^e leçon. — Attribut — Accusatif de clarté — Prépositions (gravure) — Suffixes <i>êj, nj, ac, ism</i>	100

	Pages
14 ^e leçon. — Le Fundamento (Intangibilité) — Quelques expressions — Affixes techniques <i>oz, iv, iz, retro</i>	106
15 ^e leçon. — Le Fundamento (Evolution) — Idiotismes — Néologismes non-officiels <i>io, end, mis</i>	112
Leçon complémentaire. — Structure de l'Esperanto — Idée substantive — Idée adjectivale — Idée verbale — Les 16 règles de l'Esperanto	118

PARTIE COMPLÉMENTAIRE

Chapitre 1 ^{er} . — Adjectif et adverbe	124
Chapitre 2 ^e . — Le mot <i>que</i>	128
Chapitre 3 ^e . — Comparatif et accusatif	132
Chapitre 4 ^e . — Conjugaison (voix active)	136
Chapitre 5 ^e . — Conjugaison (voix passive)	140
Chapitre 6 ^e . — Idiotismes : le verbe <i>faire</i>	144
Chapitre 7 ^e . — Temps composés du verbe <i>esti</i> — Préposition après <i>passif</i>	148
Chapitre 8 ^e . — Le mot <i>comme</i> — Le mot <i>tout</i>	152
Chapitre 9 ^e . — Prépositions <i>de, à, par, avec</i>	156
Chapitre 10 ^e . — Expressions diverses — Le mot <i>grand</i>	160
Chapitre 11 ^e . — Les noms de pays et de peuples; <i>ujo, lando, io</i>	164
Chapitre 12 ^e . — Retour sur les idiotismes — Jeux de mots — L'ordre des mots — <i>Al la gekamaradaro</i>	168
LA INTERNACIO	172
LA ESPERO	174
AL LA LERNINTOJ	175
Vocabulaire Esperanto-Français	178
Vocabulaire Français-Esperanto	189

LIVRES

	Prix Fr.	Franco Fr.
La Langue Internationale : <i>Ce que tout militant doit connaître de la question</i> , par E. LANTY. 72 pages, 6 portraits hors-texte.	2.50	2.75

DICTIONNAIRES

Dictionnaire usuel Esperanto-Français, de Grosjean-Maupin	3. »	3.30
Dictionnaire usuel Français-Esperanto, id.	6. »	6.50
Dictionnaire complet Esperanto-Français, id.	6. »	6.50
Dictionnaire complet Français-Esperanto, id.	12. »	12.50

POUR SE PERFECTIONNER PAR LA LECTURE

Verkoj de D-ro L. L. Zamenhof

Fundamento de Esperanto. Antaŭparolo, Gramatiko, Ekzercaro, Universala Vortaro. Eldono kvinlingva.	4. »	4.50
Fundamenta Krestomatio. Ekzercoj. Fabeloj kaj Rakontoj, Artikoloj pri Esperanto, Poezioj. 460-paĝa.	9. »	9.75

Eldonaĵoj de S. A. T.

For la Neŭtralismon, E. LANTY . . . . . 24 pages.	1. »	1.10
Ni legu (livre de lectures faciles) . . . . . 104 —	4. »	4.30
Faŭsto I, de GÆTHER . . . . . 122 —	6. »	6.50
Tri verkoj de Tolstoj . . . . . 78 —	2. »	2.30
Eklamo en Abismo, de H. BARBUSSE . . . . . 96 —	3. »	3.30
A B C de Sennaciismo, de V. ELSUDO . . . . . 60 —	2.50	2.75
Dokumentoj de Komunismo . . . . . 132 —	4.50	5. »
Komunista Manifesto, de KARL MARX . . . . . 48 —	1.50	1.75
Malgranda Terbiblio, atlasformato 36×45.	8. »	8.50
Nur volu	1. »	1.10
El la Mondlando de l' nova fiziko	2. »	2.15
La Kemio de l' Universo	2.50	2.75
Kontraŭ Dio (ateista krestomatieto).	1.50	1.60
La Krimoj de Dio, de SÈB. FAURE	0.50	0.60
La Parlamentisma Iluzio, de C.-A. LAISANT	0.25	0.35
Proletara Kantaro, 74 kantoj kun muziknotoj	15. »	15.50
Petro (kursa lernolibro por laboristoj).	3.50	3.65

Eldonaĵoj de la « Nova Epoko »

Lenin, 15 fotoj	1.25	1.35
Najtingala Ĝardeno, poemoj de ALEKSANDRO BLOK	1. »	1.10

En vente à la *Fédération Espérantiste Ouvrière*, 177, rue de Bagnolet, Paris, 20^e
Chèque postal : Glodeau 26.132 Paris

Ce qu'est la Fédération Espérantiste Ouvrière ⁽¹⁾ (F. E. O.)

F. E. O. est le lien qui unit tous les groupes espérantistes prolétaires des pays de langue française.

F. E. O. a pour but la propagande et l'enseignement de la langue internationale Esperanto.

Les moyens de propagande employés par la Fédération sont :

- 1° Un bulletin périodique ;
- 2° Des tournées de conférences organisées par les groupes locaux ou la Fédération ;
- 3° Des délégations près de toutes les organisations ouvrières pour la diffusion et l'utilisation de l'esperanto ;
- 4° Des cours par correspondance organisés sous la direction d'un membre désigné par le congrès ;
- 5° Des éditions de tracts, brochures et toutes autres impressions susceptibles de propager l'esperanto ;
- 6° Des rapports envoyés à tous les journaux ouvriers de langue française et aux organes espérantistes ;
- 7° Des cours oraux organisés par les groupes locaux.

KIO ESTAS S. A. T. ? ⁽¹⁾ (Sennacieca Asocio Tutmonda)

PARIZO   MOSKVO   LEIPZIG

S. A. T. estas organizaĵo disvastigita super la tuta tero, celanta *utiligi Esperanton por la servo de la proletaro tutmonda.*

S. A. T. celas emancipi la manlaboristojn je la gviduzurpemo de la poliglotaĵoj intelektuloj, kiuj *fakte* estas la solaj perantaj agentoj inter la diverslandaj proletoj.

S. A. T. *ne estas politika, sed proletara kulturorganizaĵo*, klopodanta eduki kaj klerigi siajn membrojn en *supernacia* (sennacieca) spirito.

S. A. T. devigas siajn membrojn laŭstatute ne nur servi al la internacia laborista movado, sed ankaŭ doni helpon kaj konsilon al ĉiu membro, en internaciaj rilatoj.

Kiaj organoj estas je ĝia dispono por plenumi tiujn taskojn ?

S. A. T. eldonas semajnan ilustritan *Sennaciulo* kaj literatur-sciencopedagog. monatan organon *Sennacieca Revuo*.

S. A. T. eldonas *ĉiujare* tre gravan *jarlibron* kun kompleta adresaro de siaj membroj. Krom tio la jarlibro enhavas statistikojn pri la laborista movado kaj aliajn sciindaĵojn.

S. A. T. eldonas per sia *koopervativo* tre valorajn kaj gravajn verkojn esperantigitajn.

S. A. T. kreis antaŭ ne longe *internacian presservon*, kiu ankoraŭ estas en komenca stato, tamen jam montris rezultojn kontentigajn.

(1) Pour renseignements et adhésions s'adresser à la Fédération Espérantiste Ouvrière ou à ses sections belge ou suisse :

France : 177, rue de Bagnolet, Paris, 20e ;

Belgique : 24, rue de Sévigné, Anderlecht, Bruxelles ;

Suisse : Les Epinettes, Lausanne.

IMPRIMERIE V. POLGAR, 3

BIBLIOTHEQUE NATIONALE DE FRANCE

3 7502 01233165 0